Мақұлдардың бақытарағы

رياض الصالحين

имам ан-Науауи

Мәшһүр Жүсіп мешіті
Павлодар қ.

Хадистер жинағы

4 кітап

Қамқор, Мейірімді Аллаһтың атымен!

Барлық мақтау Өзінен басқа Тәңір болмаған, Аллаһ Тағалаға ғана тән! Соңғы Пайғамбар Мухаммадқа, оның жанұясы мен туған туысқандарына және оның сахабаларына, Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын!

Имам ан-Науауидің **«Тақуалардың бақтары»** (арабша, «Рийад ас-салихин») атты хадистер жинағы, мұсылмандар арасында көп танымал, әрі сүйікті кітап болып табылады. Бұның таң қаларлық ештеңесі жоқ. Өйткені, біріншіден бұл кітап, Ислам әлемінде Құраннан кейін екінші орында тұратын Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сүннеті жайлы болса, екіншіден бұл кітапты жазған адам, мұсылмандар арасында абыройымен және тақуалығымен сүйіктісі болған, өзінің өмірін Исламға қызмет етуге арнаған ғалым болып тұр.

Бұл кітаптың мәнділігін айтсақ, Пайғамбар Мухаммадтың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Сүннетінің мәнін айтқан боламыз. Хадистерден құралатын Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сүннетінен аз болса да хабардар болмай, Ислам дінін және осы діндегі адамдарды түсіну мүмкін емес. Сонымен мұсылмандар үшін Сүннетті білу, міндет болып табылады.

Ал енді осы кітап жайлы ан-Науауидің өзі былай дейді:

Бұл кітапты жазғанда, мен тек сенімді және белгілі мұхаддистердің шығармаларынан алынған хадистердің жиынтығын жасағым келді. Ал ол хадистердің мән-мағынасы оқырманды, мәңгілік өмірдің рахатына жетелейтін, сондай-ақ оған дінді жан дүниесімен ұстана алатын жолды көрсететін, сондай-ақ адамға қорқыныш пен үміт ұялататын, сондай-ақ адамның жанын пәктік пен көркем мінезділікке тәрбиелейтін, сондай-ақ адамның жүрегін кеселдерден емдеп, бүкіл қисықтықты түзететін және де білім іздеушінің басқа да талпынатын нәрселері туралы болса деп қаладым.

Егер бұл кітап, жазылып бітсе, Онда бұны дұрыс көңіл бөліп оқыған әр адамды, бұл кітап игілікке жетелейді және оны барлық пасықтық пен жамандықтан ұстайды, ал мен осы кітапты оқып өзіне пайда алған әр-бір мұсылман бауырымнан, Аллаһтан мен үшін, менің ата-анам үшін, менің ұстаздарым үшін, басқа да өзіміз жақсы көретін адамдар үшін, сондай-ақ бүкіл мұсылмандар үшін Аллаһтан (Оның жәннәтін) сұрап (және Оның тозағынан құтқаруын сұрап) дұға етуін, өтінемін. Жомарт Аллаһқа артынамын және оған өзімнің ісімді тапсырамын, маған Аллаһ жеткілікті, ол Керемет Қамқоршы және Ұлы Аллаһ Тағаланың күш-қуатына жететін ешқандай күш-қуат жоқ!

Құрметті оқырман! Сіздің қолыңыздағы кітапша, сол ан-Науауидің «Рийад ас-салихин» кітабының, орыс тіліне Владимир Абдуллаһ НИРША аударған «Сады праведных» кітабынан, қазақ тіліне аударылған нұсқасы. Біз бұл кітапты төрт кітапша ретінде аударып ұсынып отырмыз. Кітаптағы Құран аяттарының аудармасында, Халифа Алтайдың Құранды арабшадан қазақшаға аударған «Құран Кәрим қазақша мағына және түсінігі», атты еңбегі қолданылды. Осы ктапты кез-келген түрде басып шығаруға, көбейтуге, материалдарын қолдануға, сатуға, тегін таратуға толығымен рұқсат беріледі.

Құдіретті Ұлы Аллаһ Тағаладан, Оның көркем есімдерімен және Оның ұлы сипаттарымен бұл еңбегімізді тек Оның жолына ғана арналуын және осы кітапты оқыған немесе жарық көруіне себепші болған кісілерге, бұл кітаптың осы дүниеде де, мәңгілік дүниеде де пайдалы болуын сұраймыз.

Соңғы Пайғамбар Мухаммадқа, оның жанұясы мен сахабаларына және оның артынан ерген Қияметке дейінгі бүкіл үмметіне Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын! Біз Аллаһқа деген мақтауларды айтып тауыса алмаймыз, өйткені Ол Өзі ғана Өзін толық мақтаған!

«Науан Хазрет» атындағы орталық мешіт, Көкшетау қаласы.

Қамқор, Мейірімді Аллаһтың атымен!

АЛЛАҺТАН ДҰҒА ЖАСАП СҰРАУ ЖАЙЛЫ КІТАП

250 ТАРАУ
Аллаһтан дұға жасап сұраудың қасиеті жайында.

Аллаһ Тағала айтты:
«Маған жалбарыныңдар, тілектеріңді қабылдаймын» **«Ғафыр» сүресі, 60 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:
«Раббыларыңа жалбарынып, жасырын түрде тілендер. Күдіксіз Ол, шектен шығушыларды жақсы көрмейді» **«Ағраф» сүресі, 60 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:
«Егер құлдарым Мен туралы сенен сұраса: «Өте жақынмын, қашан Менен тілесе, тілеушінің тілегін қабыл етемін…»» **«Бақара» сүресі, 186 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:
«Немесе қиналғандар, Өзіне жалбарынғанда қабыл етіп, қиыншылықты айықтыратын…» **«Нәміл» сүресі, 62 аят.**

1465. Хабар бойынша, ан-Ну'ман бин Башира оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһтан сұрап дұға жасау құлшылық болып табылады. **Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи «Жақсы әрі сенімді хадис», деп келтіреді.**

1466. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын Аллаһқа қысқа әрі нұсқа сөздермен сұрауының түпкі негізін айтып, сондай-ақ сөздеріне басқа артық еш нәрсе қоспай жалбарынғанды жақсы көретін. **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

1467. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әдетте Аллаһтан былай сұрайтын: «Иә Аллаһ, бізге осы дүниеде де, мәңгілік дүниеде де жақсылық бер және бізді тозақтың отынан сақта!» /Аллаһумма, ати-на фи-д-дунйа хасанатан, ва фи-ль-ахырати хасанатан ва қи-на 'азаба-н-нари!/ **Аль-Бухари; Муслим.**

Бұл хадистің Муслим келтірген тағы бір нұсқасында ол мыналарды қосады:

Анас Аллаһқа дұға жасағысы келсе ол осы сөздерді айтатын, ал ол тағы басқа нәрсе сұрағысы келсе де осыны айтатын.

1468. Хабар бойынша, Ибн Мас'уд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мына сөздерді жиі айтатынын жеткізді:

Иә Аллаһ, расында, мен Сенен тақуалықта, ұстамдылықта, және байлықта Өзіңнің басшалағаыңды сұраймын. /Аллаһумма, инни ас'алю-кя-ль-һуда, ва-т-туқа, ва-ль-'афафа ва-ль-ғина/ **Муслим.**

1469. Хабар бойынша, Тарик бин Ашйам, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Егер қай бір адам Ислам (дінін) қабылдаса, Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ондайға әрқашан дұрыстап намаз оқуды үйрететін, ал одан кейін Аллаһқа былай деп дұға айтуды талап ететін: «Иә Аллаһ, кешір мені, маған рахым ет, сондай-ақ мені тура жолға шығар, сондай-ақ маған ризық бер!» /Аллаһумма, ғфир ли, ва-рхам-ни, ва-хди-ни, ва 'афи-ни ва-рзуқ-ни![1]/ **Муслим.**

Бұл хадистің Тарик, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, жеткізген тағы бір нұсқасында, ол Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, айтқандарын тыңдап отырғанында, оған бір адам келіп:

«Иә Аллаһтың елшісі, мен өзімнің Раббымнан сұрағанымда не деуім керек?», - деді, сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: ««Иә Аллаһ, кешір мені, маған рахым ет, мені құтқар және маған ризық бер!», - де, өйткені бұл сөздер сен үшін осы дүние мен о дүниегіні біріктіреді», - деді.

1470. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Амр бин аль-Ас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, оған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Иә Аллаһ, жүректерді бағыттаушы (бұрушы), біздің жүректерімізді Өзіңе бағынуға бағытта (бұр) /Аллахумма, мусаррифа-ль-кулюби, сарриф кулюба-на 'аля та'ати-кя!/ **Муслим.**

1471. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, оған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сынақтың қиындығынан, қайғы соққысынан, жаман шешімнен және дұшпанның табалауынан Аллаһқа сыйыныңдар. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің тағы бір нұсқасында (осы хадисті жеткізушілердің бірі) Суфиан былай дегені келтіріледі:

Мен осылардың бірін өзімінің жанымнан қоспағаныма сеніміді емеспін.

1472. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, оған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп жиі айтатындығын жеткізді:

Иә Аллаһ, мен үшін менің барлық ісімде маған қорған болатын дінімді реттеп бер[2], сондай-ақ мен өмір сүріп отырған осы дүниені реттеп бер[3], сондай-ақ мен оған оралатын мәңгілік өмірді реттеп бер, сондай-ақ маған өмірімді тек игілік әкелетін еткіз, сондай-ақ мен үшін өлімімді барлық зұлымдықдықтан құтылдырушы еткіз! /Аллаһумма, аслих ли дини алләзи хува 'исмату амри, уә аслих ли дунйайа алләти фи-ха ма'аши, уә аслих ли ахырати алляти фи-һа ма'ади, уа-дж'али-ль-хайата зийадатан ли фи кулли хайрин, уа-дж'али-ль-маута рахатан ли мин кулли шаррин!/ **Муслим.**

1473. Хабар бойынша, Али, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, оған Аллаһтың елшісі, оған

---

[1] Осыған ұқсас дұға араб әріптерімен «Мұсылман қорғаны» кітәбінің № 48 дұғасында келтірілген – **аударушыдан.**
[2] Яғни, дінді дұрыстап ұстағанға жердем бер.
[3] Яғни, осы дүниеде керектің бәрін маған хәләл етіп Бер

Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Былай деп айт: «Иә Аллаһ, мені ақиқат жолына бағытта және мені бәрінде дұрыстыққа алып кел! /Аллаһумма-һди-ни ва саддид-ни!/ **Бұл хадистің тағы бір нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені келтіріледі:**

Иә Аллаһ, расында, Өзіңнен басшылық пен дұрыстықты сұраймын! /Аллаһумма, инни ас'алю-кә-ль-һуда ва-с-садада!/ **Муслим.**

1474. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, оған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп жиі айтатындығын жеткізді:

Иә Аллаһ, расында, Өзіңе әлсіздіктен, селқостықтан, қорқақтықтан, қаусаған кәріліктен және сарандықтан сыйынамын, сондай-ақ Өзіңе қабір азабынан және өмір мен өлім сынағынан сыйынамын! /Аллаһумма, инни а'узу би-кя мин аль-'аджзи, уа-ль-кяәсали, уа-ль-джубни, уа-ль-харами уа-ль бухли, уа а'узу би-кә мин 'азаби-ль-кабри уа а'узу би-кә мин фитна-ти-ль-махйа уа-ль-мамати!/ **Бұл хадистің тағы бір нұсқасында Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:**

...қарыз ауырлығы мен адамдардың қысымшылығынан, /...уа даля'и-д-дайни ва ғалябати-р-риджали!/ **Муслим.**

1475. Хабар бойынша, Абу Бакр ас-Сиддиқ, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен Аллаһтың елшісінен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Маған өзімнің намазымда Аллаһтан сұрауым үшін дұға үйретші», - деп сұрадым. Сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын. былай деді: «Былай де: «Иә Аллаһ, мен өз-өзімді көп ренжіттім[1] (не өз-өзіме зұлымдық жасадым), Сенен басқа ешкім күнәларді кешірмейді! Маған Өзіңнің кешіріміңді сыйлап мені кешір және маған мейіріміңді төк, расында, Сен – Кешірімдісің, Мейірімдісің!» /Аллаһумма, инни залямту нафси зульман кәсиран, уа ля йағфиру-з-зунуба иллә Анта, фа-ғфир ли мағфиратан мин'инди-кә уа-рхам-ни, инна-кә Анта-ль-Ғафуру-р-Рахиму!/ **аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің тағы бір нұсқасында Аба Бакрдің, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай дегені келтіріледі:

...сондай-ақ өз үйімде...[2]

Бұл хадис «зульман кәсирән» (көп ренжіттім, көп зұлымдық жасадым), деп те жеткізіледі және «зульман кәбирән» (ұлы реніш әкелдім, ұлы зұлымдық жасадым), деп те жеткізіледі, сондықтан екі нұсқаны біріктіріп «кәсирән кәбирән» (өз-өзімді көп рет ұлы реніштермен ренжіттім, не көп рет өз-өзіме ұлы зұлымдықтар жасадым) деп, айту қажет.

1476. Хабар бойынша, Абу Муса, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп жиі айтатындығын жеткізді:

Иә Аллаһ, маған менің күнәларім мен надандығымды және амалымдағы дағдылықсыздығымды, сондай-ақ Өзіңнің менен де жақсы білетініңді кешір! Иә Аллаһ, менің шынымен және әзілмен, қателесіп және біле тұра жасағандарымның (бәрін) кешір, өйткені осының бәрі маған тән! Иә Аллаһ менің бұрын жасаған және алдағы уақытта жасайтын, сондай-ақ менің жасырын және құпия жасаған, сондай-ақ Өзіңнің менен жақсырақ білетін (бүкіл) күнәларімді кешір! Сен алдыға Жылжытушысың, - сондай-ақ Сен артқа Ысырушысың және барлық билік Сенде!» /Аллаһумма, ғфир ли хаты'ати уа джахли, ва исрафи фи амри уа ма Анта а'ляму би-һи минни»! Аллаһумма, ғфир ли джадди уа хазли, уа хата'и, уа 'амди ва куллю залика 'инди! Аллаһумма, ғфир ли ма қаддамту уа ма аххарту, уа ма асрарту уа ма а'лянту, уа ма Анта а'ляму би-һи минни! Анта-ль-Мукаддиму, уа Анта-ль-Муаххыру уа Анта 'аля кулли шай'ин қадирун!/ **аль-Бухари, Муслим.**

1477. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп жиі айтатындығын жеткізді:

Иә Аллаһ, істеген зұлымдығым мен істемеген зұлымдығымның (кесірінен) Өзіңе сыйынамын! /Аллаһумма, инни а'узу би-кә мин шарри ма 'амильту уа мин шарри ма лям а'маль!/ **Муслим.**

1478. Хабар бойынша, Абу Муса, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп Аллаһқа дұға айтқанын естіген:

Иә Аллаһ, расында, Өзіңнің игіліктеріңнің тоқтап қалуынан, сондай-ақ Сенің сыйлаған нығметтеріңнің[3] ауысуынан, сондай-ақ Сенің жедел қаһарыңнан және барлың Сенің қаһарыңның туғызатындардың бәрінен Өзіңе сыйынамын! /Аллаһумма, инни а'узу би-кя мин завали ни'мати-кә, уа тахауули 'афийати-кә уа фуджа'ати никмати-кя уа джами'и сахати-кә!/ **Муслим.**

1479. Хабар бойынша, Зайд бин Аркам, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп жиі айтатындығын жеткізді:

Иә Аллаһ, расында, мен өзіңнің қорғаныңа әлсіздіктен, селқостықтан, сарандықтан, қаусаған кәріліктен және қабір азабынан сыйынамын! Иә Аллаһ менің жаныма тақуалық нәсіп етіп оны тазарт, өйткені Сен – тазартушылардың ең абзалысың[4], Сен – оның Қамқоршысы мен мен Қожасысың! Иә Аллаһ Өзіңе пайдасыз білімнен, бойұсынбайтын жүректен, тойымсыз жәннан (рухтан), жауапсыз дұғадан Өзіңе сыйынамын!» /Аллахумма, инни а'узу би-кямин аль-'аджзи, ва-ль-кясали, ва-ль-бухли, ва-ль-харами ва 'азаби-ль-кабри! Аллахумма, ати нафси таква-ха, ва закки-ха, Анта хайрун ман заккя-ха, Анта Валийу-ха ва Мауля-ха! Аллахумма, инни а'узу би-кя мин 'ильмин ля йанфа'у, ва мин кальбин ля йахша'у, ва мин нафсин ля ташба'у ва мин да'ватин ля йустадж-абу ля-ха!/ **Муслим.**

---

[1] Яғни, күндердің күнінде өзіме зиан тигізетін күнәләр жасадым.

[2] Яғни, намазда және өз үйімде болғанда, деп Абу Бакр, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сұрап жатыр.

[3] Яғни, нығметтеріңнің қайғыға айналуынан.

[4] Яғни, Аллаһтан басқа ешкім жанды тазарта алмайды.

1480. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп жиі айтатындығын жеткізді:

Иә Аллаһ, Саған бойұсындым, Саған иман келтірдім, Саған үміт артамын, Сенен сұраймын, Сенің арқанда айтысамын және Сенің төрешілігінді (сотынды) сұраймын, сондықтан менің бұрын жасағаным мен әлі жасамағанымды, сондай-ақ менің құпия әрі жәриә жасағанымды кешір! Сен – алдыға Шығарушысың және Сен – Шегіндірушісің, Сенен басқа, құдай жоқ! /Аллаһумма, аслямту, уа би-кә аманту, уа 'аляй-кя таваккяльту, уа иляй-кә анабту, уа би-кә хасамту уа иляй-кә хакәмту, фа-ғфир ли ма қаддамту, уа ма аххарту, уа ма асрарту уа ма а'лунту! Анта-ль-Му-қаддиму ва Анта-ль-Муаххыру, ля иляһа иллә Анта!/ **Хадисті жеткізушілердің кей бірі мына сөздерді қосатын:**

...және Аллаһтың күш қуатына жететін күш қуат ешкімде жоқ! **Аль-Бухари, Муслим.**

1481. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп жиі айтатындығын жеткізді:

Иә Аллаһ, расында, Өзіңе Оттың сынағы[1] мен азабынан, сондай-ақ байлық пен кедейліктің кесірінен (зұлымдығынан) пана іздеймін (сыйынамын) /Аллаһумма, инни а'узу би-кә мин фитнати-н-нари, уа 'азаби-н-нари уа мин шарри-ль-ғына уа-ль-фақри!/ Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи «Жақсы әрі сенімді хадис», деп келтіреді. Бұл жерде Абу Даудтың нұсқасы беріліп тұр.

1482. Хабар бойынша, Зайд бин Иләкә, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ағасымен ағайындас (не болмаса нағашысы) Құтпа бин Малик, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, арқылы, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп жиі айтатындығын жеткізді:

Иә Аллаһ, жағымсыз құлықтылықтан, істен және бағыттан Өзіңе сыйынамын! /Аллаһумма, инни а'узу би-кә мин мункәрати-ль-ахләки, уа-ль-а'мали уа-ль-ахва'и!/ **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.**

1483. Хабар бойынша, Шакаль бин Хумайд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен: «Иә Аллаһтың елшісі, маған қай-бір дұға үйретші», - дедім, сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деді: «Иә Аллаһ, расында, мен құлағымның кесірінен[2], көзімнің кесірінен[3], тілімнің кесірінен, жүрегімнің кесірінен[4] және жыныс мүшелерімнің кесірінен[5] Өзіңе сыйынамын! /Аллаһумма, инни а'узу би-кя ми шарри сам'и, уа мин шарри басари, уа мин шарри лисани, уа мин шарри қальби уа ми шарри манийаи!/ **Бұл хадисті ат-Тирмизи мен Абу Дауд «Жақсы хадис», деп келтіреді.**

[1] Яғни, себебі от болған сынақтардан.
[2] Яғни, өтірік сөздерді естіп ақиқатты есітпеуден.
[3] Яғни, харамға қараудан.
[4] Яғни, жүректің Аллаһтан басқаны ойлауынан.
[5] Яғни, зина жасаудан.

1484. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп жиі айтатындығын жеткізді:

Иә Аллаһ, алапестен, жындылықтан, лепрден[6] және басқа да ауыр кеселдерден Өзіңе сыйынамын! /Аллаһумма, инни а'узу би-кя мин аль-бараси, уа-ль-джунуни, уа-ль-джузами ва сайи'и-ль-ас-ками!/ **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

1485. Хабар бойынша, Абу Хурайры, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп жиі айтатындығын жеткізді:

Иә Аллаһ, Өзіңе аштықтан сыйынамын – онымен бір төсекте жату қандай қиын! – сондай-ақ Өзіңе сатқындықтан сыйынамын – ол нендей жаман қылық! /Аллаһумма, инни а'узу би-кә мин аль-джу'и, фа-инна-hу би'са-д-даджи'у, уа а'узу би-кя мин аль-хыйанати, фа-инна-hу би'сати-ль-битанату!/ **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

1486. Хабар бойынша, Али, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде оған өзінің қожайынымен өзін сатып алу шартына отырған бір құл келіп: "Мен өзімнің шартымның талаптарын орындай алмай жатырмын, маған көметесші!", - деді. Али, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деді: "Маған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, үйреткен бір сөздерді, саған үйретейін бе? (Егер) ол сөздерді (айтсаң), сенде Ухуд тауындай қарызың болса да, Аллаһ сен үшін оны береді[7]! Былай де: "Иә Аллаһ, Өзіңнің тыйым салған нәрселеріннен, рұқсат еткен нәрселерің арқылы құтқар[8] және кеңшілігіңмен, мені Өзіңнен басқаға мұқтаж болудан сақта! /Аллаһумма, кфи-ни би-халяли-кә 'ан харами-кә уа-ғни-ни би-фадликә 'амман сиуә-кә![9]/ **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.**

1487. Хабар бойынша, Имран бин аль-Хусайн, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оның әкесі Хусайнға, Аллаһқа дұға жасағанда айтуы үшін, мына екі сөздерді үйреткен: "Иә Аллаһ, маған Өзіңнің жолыннан тайып кетпейтінді сіңір және мені жанымның кесірінен сақта! /Аллаһумма, аль-хым-ни рушди уа а'ыз-ни мин шарри нафси!/ **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.**[10]

1488. Хабар бойынша, Абу-ль-Фадль аль-Аббас бин Абд аль-Муталиб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен: "Иә Аллаһтың елшісі, маған Аллаһ Тағаладан сұрайтын бір нәрсеге үйретші", - деп өтіндім, - сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: "Аллаһтан құтқаруын сұраңдар", - деді. Ал біраз күндерден кейін мен оған келіп. "Иә Аллаһтың елшісі, маған Аллаһ Тағаладан сұрап

[6] Алапестің бір түрі.
[7] Бұл сөздердің қадірі соншалық, оны айтқан адамға Аллаһ міндетті түрде қарызын өтеуге көмектеседі.
[8] Яғни, харамыннан хәләлің арқылы құтқар
[9] Араб әріптерімен «Мұсылман қорғаны» кітәбінің № 136 дұғасында келтірілген – **аударушыдан.**
[10] Бұл хадисті шейх Албани **«Әлсіз хадистер»**, қатарына жатқызған - **аударушыдан.**

тұратын дұға үйретші", - дедім, - сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын. "Иә Аббас, иә Аллаһтың елшісінің көкесі[1], Аллаһтан осы дүние мен мәңгілік дүниеде құтқаруын сұраңдар!", - деді. **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.**

1489. Хабар бойынша, Шахр бин Хаушаб былай деді:

Бірде мен Умм Саламадан, оған Аллаһтың ризашылығы болсын: "Иә діндарлардың анасы, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сенде болған кезінде Аллаһқа қандай дұғаларды жиі айтатын еді?", - деп сұрадым. Ол: "Әдетте ол былай дұға айтатын: "Иә жүректердің халін өзгертуші[2], менің жүрегімді Өзіннің дініңде тұрақтат!" /Йа Мукаллиба-ль-қулюби, саббит қальби 'аля дини-кә/, - деді. **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.**

1490. Хабар бойынша, Абу-д-Дарда, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, оған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Дауд, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Аллаһқа мына дұғаларды да айтатын: «Иә Аллаһ, мен Өзіннен Өзіннің махаббатыңды сұраймын және Өзінді жақсы көретіндердің махабббатын сұраймын, сондай-ақ Сенің Махаббатыңа алып келетін амалдарға деген махаббатты сұраймын! Иә Аллаһ Өзіннің мен үшін махаббатыңды, мен үшін өзімнен де артық, өзімнің жанұямнан да артық және салқын суды жақсы көргеннен де артық ет!» /Аллаһумма, инни ас'алю-кә хубба-кә, ва хубба ман йухиббу-кә әаль-'амалә-лләзи йубаллиғу-ни хубба-кә! Аллаһумма - дж'аль хубба-кә ахабба иләййа мин нафси, уа ахли уа-ль-ма'и-ль-ба-риди! **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.**

1491. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, оған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһқа әрдайым және жиі мына сөздермен дұға жасаңдар: «Иә ұлылық пен жомарттық Иесі[3]...» /Йә За-ль-джаләли уа-ль-икрами.../ **Бұл хадисті ат-Тирмизи мен ан-Насаи Рабиъи бин Амр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, арқылы келтіреді. Аль-Хаким «Жақсы хадис», дейді.**

1492. Хабар бойынша, Абу Умам, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Аллаһқа көптеген дұғалар жасайтын да, оларды біз есімізде сақтай алмайтынбыз, сосын бірде біз оған: "Иә Аллаһтың елшісі, сен Аллаһқа көптеген дұға жасап, оларды біз есімізде сақтай алмадық!", - дедік. Бұнымызға Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деді: "Сендерге осының бәрін біріктіретінді үйретейін бе? Былай деңдер: "Иә Аллаһ мен Өзіннен Сенің пайғамбарың Мухаммад, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сұраған игілікті сұраймын және Өзіннен Сенің пайғамбарың Мухаммад, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сыйынған барлық зұлымдығынан сыйынамын! Көмекті Өзіннен ғана сұрау қажет, ал дұғаны қабыл етуді Өзін ғана шешесің және Аллаһтан басқа ешкімде күш қуат жоқ!" /Аллаһумма, инни ас'алю-кә мин хайри ма са'аля-кә мин-һу набийу-кә Мухаммадун, салля-Ллаху 'аляй-һи уа салләма, уа а'узу би-кә мин шарри маста'аза мин-һу набийу-кә Мухаммадун, салля-Ллаху 'аляй-һи ва салләма! Уа Анта-ль-муста'ану, уа 'аляй-кә-ль-балағу уа ля хаулә ва лә қууата иллә би-Ллаһи!/ **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.**[4]

1493. Хабар бойынша, Ибн Мас'уд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Аллаһқа мына дұғалармен жалбарынатын: «Иә Аллаһ, расында, Мен Өзіннен Сенің мейірімінді төккізіп, кешіріміңді тудыратын, сондай-ақ бәрінен құтқаратын, сондай-ақ игілікті көбейтетін, сондай-ақ Жәннәт нәсіп ететін және Оттан құтқаратын (амал) сұраймын!» /Аллаһумма, инни ас'алю-кә муджибати рахмати-кә, уа 'аза'има мағфирати-кә, уа-с-саләмата мин кулли исмин,уа-ль-ғанимата мин кули биррин, уа-ль-фауза би-ль-джаннати уа-н-наджата мин ан-нари!/ **Бұл хадисті аль-Хаким Абу Абдуллаһ «Муслимнің талаптарын қанағаттандыратын сенімді хадис», деп келтіреді.**[5]

251 ТАРАУ
Жанында жоқ басқа біреуге дұға жасаудың қасиеті жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

«Сондай олардан кейін келгендерге де (бұл олжадан) беріледі. Олар: «Раббымыз! Бізді әрі бізден бұрын иман келтірген туыстарымызды жарылқай көр!...» **«Хашыр» сүресі, 10 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«...өзіннің және мүмин ер, әйелдердің күнәләрәнің жарылқауын тіле!...» **«Мухаммад» сүресі, 19 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Раббымыз! Есеп құрылатын күні, мені, әке-шешемді және мүминдерді жарылқа![6]» **«Ибраһим» сүресі, 41 аят.**

1494. Хабар бойынша, Абу-д-Дарда, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, оған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһтың кез-келген құлы жанында жоқ бауыры үшін Аллаһқа жалбарынып дұға жасаса, жанындағы переште оған әрдайым: «Сағаң да сұрағаның болсын!», - деумен болады. **Муслим.**

1495. Хабар бойынша, Абу-д-Дарда, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, оған Аллаһтың

---

[1] Көкесі дегені, Аббас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әкесімен ағайындас болып келеді – **аударушыдан.**

[2] Яғни, жүректерді бұрыстықтан дұрыстыққа бағыттаушы.

[3] Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бұл сөздермен Аллаһқа дұға жасаңдар деп жатқаны, бұл Аллаһтың ұлы есімдерінің бірі болып табылады.

[4] Бұл хадисті шейх Албани **«Әлсіз хадистер»**, қатарына жатқызған - **аударушыдан.**

[5] Бұл хадисті шейх Албани **«Әлсіз хадистер»**, қатарына жатқызған - **аударушыдан.**

[6] Бұл Ибраһимнің, оған Аллаһтың сәлемі болсын, айтқан сөздері.

елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп жиі айтатындығын жеткізді:

Мұсылманның жанында жоқ бауыры үшін сұраған дұғасы қабыл, өйткені, оның басының жанында ерекше тапсырма алған переште бар, сонда ол мұсылман, өзінің жанында жоқ бауыры үшін игілік тілеп дұға жасаған сайын ерекше тапсырма алған періште: «Амин, саған да сұрағаның бұйырсын!», - дейді. **Муслим.**

252 ТАРАУ
Аллаһқа дұға жасап сұрауға байланысты кейбір мәселелер жайында.

1496. Хабар бойынша, Усама бин Зайд, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, оған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер кімде-кім өзіне жақсылық жасағанға: «Саған Аллаһ хайырымен қайтарсын!» /Джаза-кә-Ллаһу хайран!/, - десе, онда ол өзінің рахметін айтқаннан (ризашылығын білдіргеннен) де, көп іс істеген саналады. **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.**

1497. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, оған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Өздеріңе қарғыс айтпаңдар, өздеріңнің балаларыңа қарғыс айтпаңдар және өздеріңнің дүниелеріңе қарғыс айтпңдар, өйткені ол Аллаһтан сый сұрайтын уақыт аралығында айтып қалуы мүмкін[1], (ал егер сол кезге) тап келіп қалса, онда Ол сұрағандарыңды береді. **Муслим.**

1498. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, оған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Өзінің Раббына құл, сәжде уақытында ең жақын саналады, сондықтан (сол уақытта) Оған дұғаны жиірек жасаңдар. **Муслим.**

1499. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, оған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

«Мен Аллаһтан сұрап дұға жасадым, ал Ол менің дұғама жауап бермеді», - деп, асықтырмасаңдар, сендердің әр қайсысыларыңның дұғаларыңа жауап бар. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің Муслим келтірген тағы бір нұсқасында, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірде былай деп айтқаны келтіріледі:

«Аллаһтың құлының дұғасы, ол күнә істі не болмаса туыстарымен қарым-қатынасты үзуді сұрағанша және асығысттық танытпайынша қабыл». Адамдар: «Иә Аллаһтың елшісі, асығыстық танытпайыншасы не?», - деп сұрады. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Бұл дегеніміз, ол: «Мен Аллаһқа дұға жасап сұрай бердім, бірақ мен Оның жауап бермекші болғанын көрмедім!», - деп айтқаны, осыдан кейін оған Аллаһтан сұрап дұға жасау ауыр болады да, сосын одан бас тартады», - деді.

1500. Хабар бойынша, Абу Умам, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісінен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын. "Қай дұғаға, ол қабыл болады деп үміт артуға болады?", - деп сұрады. Ол: "Аллаһқа түннің ішінде жасаған дұға мен парыз етілген намаздардан кейінгі жасалған дұға", - деді. **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.**

1501. Хабар бойынша, Убада бин ас-Самит, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Жер бетінде тұратын мұслмандардың қайсысы болмасын, күнәлі істер мен туыстық қарым-қатынастарды бұзудан бөлек, Аллаһ Тағаладан сұрап дұға жасаса, Аллаһ оған сұрағанын міндетті түрде береді, не болмаса сол сұрағанының көлеміндей көлеміндегі зұлымдықты қайтарады», - деді. Адамдардың бірі: «Онда біз Аллаһқа жиірек дұға жасаймыз», - деді – сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Аллаһ болса сендерге (сұрағандарыңнан да) көбірек береді», - деді. **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы әрі сенімді хадис», деп келтіреді. Бұл хадисті Абу Саъидтың жеткізуімен Аль Хаким де келтіреді, оның нұсқасында Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәілемі болсын, былай дейді:**

...не болмаса оған сұрағанының көлеміндейді, ол үшін сақтап қояды.

1502. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қайғыға душар болса әлетте былай дейтін: «Жұмсақ әрі Ұлы Аллаһтан басқа құдай жоқ. Ұлы Ғаршының Раббы Аллаһтан басқа құдай жоқ Аспанның Раббы, жердің Раббы және ардақты ғаршының Раббы Аллаһтан басқа құдай жоқ!» /Лә илаһа лллә-Ллаһу-ль-'Азыму-ль-Халиму, лә илаһа илля-Ллаһу, Раббу-ль-'арши-ль-'азыми, лә илаһа илля-Ллаһу, Раббу-с-самауауати, уа Раббу-ль-арди, уа Раббу-ль-'арши-ль-кәрими!/[2] **Аль-Бухари; Муслим**

253 ТАРАУ
Аллаһқа жақын (әулие) адамдардың кереметтері[3] және олардың қасиетттері жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

«Біліңдер! Расында, Аллаһтың достарына хауіп-қатер жоқ, әрі олар қайғырмайды. Сондай иман келтіріп тақуа болғандар. Оларға дүние тіршілігінде де ахіретте де қуаныш бар. Аллаһтың сөздерінде өзгерістер жоқ. Міне ірі қол жетушілік осы.» **«Юныс» сүресі, 62-64 аяттар.**

---

[1] Бұл жерде, Аллаһтың дұғаларды қабыл ететін уақытының аралығы болып қалуы мүмкін, делініп жатыр.

[2] Араб әріптерімен «Мұсылман қорғаны» кітәбінің № 122 дұғасында келтірілген – **аударушыдан.**

[3] Кейбір адамдарға Аллаһ Тағала керемет көрсету қабілеттерін беріп қояды. Егер керемет көрсету пағамбарларға берілсе ондайды мұғжиза, дейді, ал жәй адамдарға берілсе керемет, дейді

Аллаһ Тағала айтты:

«(Періште) оның астыңғы жағынан: «Кейіме, Раббың астыңнан бір бұлақ жаратты[1]», - деп дауыстады. «Құрманың бұтағын өзіңе қарай сілкі, саған жас құрма түседі» (, - деген үн келді). Ал енді же де іш...» **«Мәрям» сүресі, 24-26 аяттар.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Зәкәрия оның бөлмесіне әр кіргенде, оның қасында қорек (тамақ) тапты. (Сосын бірде:) «Иә Мәрям! Осы саған қайдан келді?», - деді. Мәрям: «Ол Аллаһтың қасынан, шексіз Аллаһ қалаған құлын есепсіз ризықтандырады», - деді.» **«Аль-Имран» сүресі, 37 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«(Олар өзара): «Әйтеуір елдеріңнен де олардың Аллаһтан өзге табынғандарынан да айырылдыңдар, енді үңгірге бекініңдер. Сендерге Раббыларың рахметін шассын! Сондай-ақ сендер үшін істеріңде оңайлық әзірлесін. (Мухаммад) қарасаң: күн шыққан сәтте, үңгірлерінің оң жағынан ауытқығанын, күн батқан сәтте, оларды сол жақта қалдырғанын көрер едің...» **«Кәһф» сүресі, 16-17 аяттар.**

1503. Хабар бойынша, Абу Мухаммад Абд ар-Рахман бин Абу Бакр ас-Сиддик, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Перде арты тұрғындары кедей адамдар болатын да, бірде Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Кімнің үйінде екі адмдық тамақ болса, өзімен бірге үшіншісін алсын, ал кімде төрт адамдық болса, өзімен бірге бесіншісін алсын (не алтыншысын)», - деді – сонда Абу Бакр үйіне үш адамды алып келді, ал Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, болса өзімен бірге он адамды алып кетті. Абу Бакр жайлы айтатын болсақ, ол Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, үйінде кешкі тамағын ішіп алып, өзі де сонда құтпан намазына қалған болатын, ал үйіне Аллаһтың қалаған уақытынан кейін ғана оралды. Әйелі оған: «Саған сенің қонақтарыңа оралуына не кедергі болды?"» - деді. Ол: «Сен оларға кешкі тамақ бермедің бе не?, - деп сұрады. Әйелі: «Оларға тамақ ұсынылды, бірақ олар сен келгенше тамақ жеуден бас тартты!», - деді.

Абд ар-Рахман сөзін балай жалғастырды:

Сонда мен кетіп тығылдым[2], ал Абу Бакр: «Иә надан!», - деп айқайлап ұрыса бастады, ал дастарханға қайтадан тамақ қойылған соң жанұясының адамдарына: «Жеңдер, бұл сендерге игілік алып келмесін, ал мен болсам, Аллаһтың атымен ант етемін, бұны ешқашан жемеймін!», - деді.

Абд ар-Рахман сөзін былай жалғастырды:

Аллаһтың атымен ант етемін, біз бір бөлік тамақ алсақ болды, оның астынан одан да көп тамақ пайда болып жатты да, бұл бәрі тамаққа тойғанша жалғасып жатты. Ыдысқа қарап, Абу Бакр әйелінен: «Иә бану фирастың қарындасы, бұл не?!», - деп сұрады. Әйелі: «Қуанышыммен ант етемін, қазір тамақ, алғашқысынан үш есе көбеді!», - деді. Сонда Абу Бакр сол тамақтан ауыз тиіп: «Расында, бұл шайтанның ісі![3]», - деп өзінің тамақ ішпеуге барген анты жайлы айтты, сосын (тамақтан) үлкен бір бөлігін жеді, ал сосын қалған тамақты Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, апарып берді, тамақ онда таң атқанша болды. Ал бұған дейін біз бір рудың адамдарымен келесем шарт жасақан болатынбыз, оның уақыты өткен соң Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, он екі адам тағайындап, олардың әр қайсысының басында Аллаһқа белгілі мөлшерде адамдар болды, сонда олардың бәрі осы тамақтан жеді.

Бұл хадистің Абу Бакр келтірген тағы бір нұсқасында, Абд ар-Рахманның, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Сонда Абу Бакр ол тамақтан жемейтіндігіне ант берді, оның әйелі де осыған ант берді, ал қонақ (не: ...қонақтар) болса, үй иесі жемейінше жемейтнідігіне (не: ...жемейтіндіктеріне) ант берді. Сонда Абу Бакр: «Бұл шайтаннан!», - деді де, өзіне тамақ берілуін талап етіп жеді, қалғандары да жеді. Сонда тамақтан қай бір бөлік алынбасын, оның астынан одан да көбі пайда болып жатты. Абу Бакр әйелінен: «Иә бану фирастың қарындасы, бұл не?!», - деп сұрады. Әйелі: «Қуанышыммен ант етемін, қазір тамақ болғанынан үш есе көбеді!», - деді. Олар тамақты жеп алды да, бұл тамақты Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, беріп жіберді. **Абд ар-Рахман сөзінің арасында Пайғамбардың да, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, осы тамақтан жегенін айтып өтті.**

Бұл хадистің Абу Бакр келтірген тағы бір нұсқасында мыналар айтылады:

Абу Бакр Абд ар-Рахманға: «Мен Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, кеттім, ал сен болсаң оларға тамақ бер де, мен келгенше дұрыс сый-сыяпат көрсет!», - деді. Осыдан кейін Абд ар-Рахман оларға (үйінде) барын алып келіп: «Жеңдер», - деді. Олар: «Үйдің иесі қайда?», - деп сұрады. Абд ар-Рахман оларға тағы да: «Алыңдар», - деді – бірақ олар: «Осы үйдің иесі келмейінше біз жемейміз!», - деді. Абд ар-Рахман оларға: «Біздің сыйымызды қабыл алыңдар, не болмаса, расында, ол кетіп, сендер тамақ жемеген болсаңдар, одан көп сөгістер естиміз», - деді, бірақ олар бас тартты.

Абд ар-Рахман сөзін былай жалғастырды:

Мен Абу Бакрдің маған ашуланатынын білдім де, ол келген кезде кетіп тығылып қалдым. Абу Бакр: «Сендер не істедіңдер?», - деп сұрады да, үйдегілер бәрін айтып берді. Сонда ол: «Иә Абд ар-Рахман!», - деп шақырды, бірақ мен үндемедім, ол тағы да: «Иә Абд ар-Рахан!», - деп шақырды, бірақ мен тағы да үндемедім, сонда ол: «Иә надан, Аллаһтың атымен, деймін, егер сен менің даусымды естіп тұрсаң маған келуің керек!», - деді. Сонда мен шығып: «Қонақтарыңнан өзің сұра!», - дедім, сонда олар: «Ол саған шындықты айтты, расында ол тамақ әкелді», - деді. Ол: «Седер мені күттіңдер ме не, бірақ мен Аллаһтың атымен ант етемін, бүгін түнде тамақ жемеймін!», - деді. Қонақтар: «Аллаһтың атымен ант етеміз, сен жемейінше біз де жемейміз!», - деді. Абу Бакр. «Сендерге қайғы келгір, сендер неге біздің сыйымызды қабылдамайсыңдар?!», - деді. Сосын Абд ар-Рахманға. «Тамағыңды алып кел!», - деді, сосын тамақты әкелісімен, оған қолын салып: «Аллаһтың атымен! Алғашқысы – шайтаннан», - деп өзі жеді және қалғандары да жеді. **Аль-Бухари, Муслим.**

---

[1] Жебірейіл періште, Мәрямға Исамен жүкті болып босанайын, деп жатқан кезде айтып жатыр.

[2] Әкесінің ашуынан қорқып.

[3] Яғни, алғашқы айтқан антын шайтаннан, деп жатыр.

1504. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, оған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сендерге дейін өмір сүрген халықтың ішінде дұрысы жүректеріне сіңірілген[1] адамдар болатын, ал менің үмметімнің ішінде сондай адам болған болса онда ол адам Омар. **Бұл хадисті аль-Бухари келтіреді, ал Муслим бұл хадистің Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, жеткізген нұсқасын келтіреді.**

1505. Хабар бойынша, Жәбир бин Самур, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Куфа[2] тұрғындары Омар бин аль Хаттабқа, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Саъад[3], оған Аллаһтың ризашылығы болсын, жайлы шағымданды, сонда ол оны орнынан алып тастап басқарушы етіп оларға Аммарды[4] тағайындады. Олар өздерінің шағымында, оның (Саъадтың) дұрыстап намаз оқымайтындығын айтып келеді. (Бұның бәрін естіген) Омар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оған адам жіберіп (Саъадқа ол келген соң): «Иә Абу Исхақ, бұл адамдар сенің намазды дұрыстап өткізбейді деп жатыр!», - деді. Жауап ретінде ол: «Мен жайлы айтатын болсақ, Аллаһтың атымен ант етемін, расында, мен олармен Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қалай намаз оқыса, тура солай намаз оқыдым! Таң намазында алдыңғы екі ракатты ұзартып, ал кейінгі екі ракатты қысқартып отырдым», - дейді. Омар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Мен сен жайлы солай ойлап едім, иә Абу Исхақ!», - дейді. Содан соң ол онымен бірге ол жайлы қала жұртшылығын сұрастыру үшін, Куфаға бір (не: ...бірнеше адамды...) адамды ертіп жібереді. Сонда ол адамның Саъад, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, жайлы сұрап, ал онда оны мақтамаған бір де бір мешіті қалмайды. Осылай ол бану абс мешітіне кіргенше жалғасады, онда Усама бин Қатад аты, ал халық арасындағы лақап аты Абу Саъад орнынан тұрып: «Сен сұрап жатқан соң айтайын, Саъад бірде-бір әскери жорыққа қатысқан жоқ, әскери олжаны тең бөлген емес және сот ісінде әділдікті ұстанған емес», - деді. Бұны естіген Саъад орнынан тұрып: «Онда, Аллаһтың атымен ант етемін, мен Аллаһтан үш нәрсені сұраймын: «Иә Аллаһ, егер сенің осы құлың өтірікші болса және орнынан тек қана өзін көрсетіп және даңқын көтеру үшін тұрған болса, онда оның өмірін ұзарт, сондай-ақ кедейлігін ұзарт және оны сынақтарға душар ет!», - деді. Сонда осының бәрі орындалды, ал артынан ол адамнан жағдайын сұрағандарға ол: «Мен – жұрдайлықпен сыналып жатқан қартпын, сондай-ақ маған Саъадтың қарғысы тиді», - дейтін.

Осы хадисті Жәбір бин Самурадан жетькізуші Абд альМалик бин Умайр, былай деді:

Сосын мен ол адамды кәріліктен қасы көзіне түсіп, ал өзі болса жас қызмиеткер қыздардың жолын бағып, оларды қолдарынан ұстамқшы болған күйінде көрдім. **Аль-Бухари, Муслим.**

1506. Хабар бойынша, Урв бин аз-Зубайр, ол былай деді:

Кезінде Аруа бинт Аус, Саъид бин Зайд бин Нуфайлеға, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, қарсы Мурван бин аль-Хакамға Саъид оның жерін хақысыз басып алды деп, шағымданып, тартыс бастайды. Марванның сұрақтарына, Саъид былай дейді: «Мен Аллаһтың елшісінен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, естіген соң, қалайша оның жерін басып аламын?!», - дейді. Марван: «Ал Аллаһтың елшісінен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сен не естідің?», - деп сұрайды. Сонда Саъид: «Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Ахіретте ақысыз алақан жер алғанның мойнына жеті жерден жиналғаны оралады», - дегенін естідім», - дейді. Марван: «Осыдан кейін мен сенен ешқандай дәлел талап етпеймін», - деді. Сонда Саъид: «Иә Аллаһ, егер ол өтірік айтқан болса, оның жанары сөнбейінше өлтірме және оны, өзінің жерінде өлтір!», - деді.

Урв сөзін былай жалғастырды:

Расында, ол соқыр болғанша өлмеді және бір күні өзінің жерінде келе жатып бір шұңқырға құлап жан тапсырды. **Аль-Бухари, Муслим.**

Муслим бұл хадистің Мухаммад бин Зайд бин Абдуллаһ бин Омар кеолтірген, мағынасы аз-Зубайрдың жеткізгенімен сәйкес келетін тағы бір нұсқасын келтіреді. Ол нұсқада Мухаммад бин Зубайрдың айтуымен, көзі соқыр болған сол әйел, үйлердің қабырғасымен жылжып отырып, өзі таласқан жердегегі құдықтың жанына келіп, сол құдыққа құлап түсіп, сол құдық оған мола болғандығы баяндалады.

1507. Хабар бойынша, Жәбір бин Абдуллаһ, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Ухуд соғысы болардың алдыңғы түнінде мені әкем шақырып алып былай деді: «Мен Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, алдыңғы сахабаларының қатарында қаза боламын, деп ойлаймын, сондықтан, расында, менің өлімімнен кейін мен үшін Пайғамбарды, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, санамағанда, сенен басқа жақын ешкім қалмайды. Менің қарызым бар, оны төлеп таста және саған апаларыңа жақсы қарым қатынас жасауынды өсиет етемін!». Ал таңертең ол, расында, бірінші қаза болды, алдымен мен оны бір адаммен бірге (бір қабірге) жерледім[5], бірақ оны басқаның жанында қалдыру маған ұнамағандықтан, алты айдан соң оның денесін (мәйітін) қазып алып басқа жерге бөлек жерлегенімде, оның құлағын есептемегенде, денесі сол жерлеген кезімдегі қалпында жатыр екен[6]. **Аль-Бухари, Муслим.**

1508. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сахабаларынан екі адам,

---

[1] Арабша «мухаддасуна», тікелей аудармасы – «оларға сөз айтылатын адам». Бұл жерде, өздерінің қалауларына қарамастан ақиқатты сөйлейтін адамдар.

[2] Ирак жеріндегі ірі қала.

[3] Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жақын сахабаларының бір Ол Куфаны 639 бен 642 жылдар арасында басқарған.

[4] Ол да сахабалардың бірі.

[5] Бұл соғыста ұрыс алаңында қаза болған мұсылмандар көп болатын және жарақат алған мұсылмандар да көп болған, сол себепті қабір қазатын адам аз болғандықтан, қаза болғандарды бір қабірге екуден, үшеуден жерлеген.

[6] Яғни, бұзылмастан, шіріместен сол бәз баяғы қалпында болып шыққан, дегені – **аударушыдан.**

қараңғы түнде «Пайғамбардан, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, шыққандарында, олардың алдарынан жолдарына сәулесін шашқан шамға ұқсас екі нәрсе жарқырады, ал олар айырылысқанда олардың жарқырауықтары да екіге бөлініп, олар үйлеріне жеткенше (жол көрсетіп) жарқырауларын тоқтатпады. **Бұл хадисті аль-Бухари түрлі нұсқалармен келтіреді. Олардың бірінде ол екі адам Усайд бин Худайр мен Аббад бин Бишр делінеді, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын.**

1509. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, басшысы етіп Асим бин Сәбит аль-Ансариді, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, тағайындап, тыңшылыққа он адамды жорыққа аттандырады. Олар жолға шығып Усфан мен Меккенің арасындағы аль-Худата атты жерге жеткенде олар жайлы бану лихйан, деп атайтын хузайл руының адамдарына белгілі болады, сонда олардың ізімен жүз шақты садақшы мен сақпаншы аттанады[1]. Оларды байқасымен Асим мен оның жолдастары бір төбешікке бекінеді, ал ол адамдар оларды қоршап: «Түсіңдер де, беріліңдер, ал біз болсақ сендерді өлтірмейтінімізге уәде береміз!, - дейді. Бұған Асим бин Сәбит: «Өзім жайлы айтатын болсам, онда мен түспеймін де және кәпірдің рахымына берілмеймін! Иә Аллаһ, біз жайлы Өзіңнің Пайғамбарыңа хабарла!, - дейді. Сонда олар садақтарынан оларды атқылап Асимді өлтіреді, ал олардың үшеуі Хубайб, Зайд бин ад-Дасина және біреуі, олардың уәделеріне сеніп төмен түседі. Олар кәпірлердің қолына түскен соң, кәпірлер садақтарының адырнасын (жібін) шешіп алып, оларды байлап тастайды, сонда олардың арасындағы үшіншісі: «Бұл – бірінші опасыздық! Аллаһтың атымен ант етемін, мен сендерге қосылмаймын, өйткені мына өлтірілгендер мен үшін жақсы үлгі»!, - деді. Сонда кәпірлер оны күштеп сүйреп оны өздерне бағындырмақшы болды, ал ол олармен жүруге бағынбаған кезде, олар оны өлтіреді. Хубайб пен Зайд ад-Дасин жайлы айтатын болсақ, оларды Меккеге апарып құлдыққа сатып жібереді, бұл оқиға Бадр соғысынан кейін болған болатын. Хубйбты Бадр соғысында, Хубайбтың өзі өлтірген аль-Харис бин Амир бин Нуфаль бин Манафтың балалары сатып алады да, олар оны өлтіруге бел буғанша, аз уақыт тұтқын ретінде болады. Бұл туралы білген Хубайб денесінің түгін қыру үшін аль-Харситің қыздарының бірінен ұстара ала тұрады. Осы арада ұстара берген әйелдің кішкентай баласы ойнап жүріп, ол әйел байқамай қалған кезде Хубайбтың жанын келеді. Ол әйел баласын, қолына ұстара ұстаған Хубайб тізесне отырғызып алғанын көріп шошынғаны соншалық, Хубайб оны байқап қалады да: «Сен мені оны өлтіреді, деп қорқасың ба? Мен олай істемеймін!», - дейді. Сонда ол әйел: «Аллаһтың атымен ант етемін, мен Хубабтан жақсы тұтқын көрген емеспін! Сондай-ақ, Аллаһтың атымен ант етемін, бірде мен ол кісенге тұсауланған кезінде оның қолына бір шоқ жүзім ұстап жеп (отырғанын) көрдім, ал ол уақытта Меккеде ешкімде жүзім болмаған болатын!», - деді. Сондай-ақ ол әйел былай деді: «Расында, бұл – Аллаһтың Хубайбқа берген ризығы». Ал олар оны өлтіру үшін, харамның жерінен, өлтіруге болатын қашықтыққа алып шыққанда[2] Хубайб оларға: «Маған екі ракат намаз оқуға мүмкіншілік беріңдер», - дейді. Олар оған оны орындауға мүмкіншілік береді де, ол екі ракат намаз оқып болған соң: «Иә Аллаһ, егер мені қорқып жатыр, деп есептемегенінде, мен міндетті түрде қосар едім![3] Иә Аллаһ, олардың санын есепте де, оларды бірінен кейін бірін құрт және олардан ешкімді қалдырма!», - деді. Сосын ол: «Егер мен мұсылмен болып өлсем мен үшін Аллаһ жолында қалай өлсем де бәрі бір. Бұл – Аллаһ үшін, егер Ол қаласа, быт-шыт болған дененің буындарын игіліктейді», - деді. Сонымен, шыдамдық танытып және өлімінің алдында екі ракат намаз оқыған Хубайб, өлім жазасы күтіп тұрған әр-бір адам үшін орындайтын, екі ракат намаз оқу салтының алдын бастады. Ал Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, болса, олар апатқа ұшыраған күні-ақ, олар жайлы өзінің сахабаларына хабарлады[4]. Ал кейбір құрайштар жайлы айтатын болсақ, олар Асим бин Сәбиттің өлімі жайлы естігеннен кейін оның өлген жеріне, оны нақ сол екенін көріп тану үшін, оның денесінен бір нәрсесін (кесіп) алып келулеріне әмір беріп, өздерінің адамдарын жібереді, өйткені Амир бұрын құрайыштардың белгілі адамдарының бірін өлтірген болатын, бірақ Аллаһ Асимнің денесіне ара секілді бір нәрсенің бұлтын жіберіп, ол (бұлт) оның денесінен қай бір нәрсені кесіп алуға бөгет жасайды. **Аль-Бухари.**

Бұл тарауға қатысты көптеген хадистерді осы кітаптың басқа тарауларында келтірдік, мысалыға, бақсы мен машайыққа барып жүрген жігіт туралы хадис[5], Журайдж жайлы хадис[6], үңгірдің ішінде аузын тас басып қамалып қалған адамдар жайлы[7] және бұлттың ішінен: «Пәленшенің бағын суғар», деген дауыс естіген адам жайлы хадис[8]. Сондай–ақ бұл тарауға байланысы көптеген мәнзеулер бар, ол жетістікке тек Аллаһ әкеледі.

1510. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен Омардың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, бір нәрсе жайлы: «Расында, мен осылай болады», - деп айтқанын естісем, артынша шынымен-ақ ол қалай ойласа, дәл солай болатын. **Аль-Бухари.**

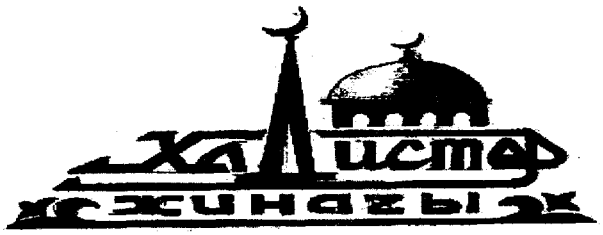

[1] Сақпан – ортасында тас салатын алақандай қайысы бар, тартып ататын ескі құрал.

[2] «Аль-Харам» - тірі жанға қиянат жасауға болмайтын қасиетті орын.

[3] Яғни, егер мына адамдар мені, намазды өмірінің соңын созу үшін оқып жатыр, деп ойламағандарында, тағы да ек ракат намаз оқыр едім, деп жатыр.

[4] Яғни, Асимнің жасағын кәпірлер қоршап алған уақытта, Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ол жайлы аян түсуі арқылы біледі.

[5] № 30 хадисті қараңыз.

[6] № 259 хадисті қараңыз.

[7] № 12 хадисті қараңыз.

[8] № 562 хадисті қараңыз.

ТЫЙЫМ САЛЫНҒАН АМАЛДАР ЖАЙЛЫ КІТАП

254 ТАРАУ
Ғайбат (жаман) сөздерді айтуға болмайтындығы және тілге ие болу керектігі жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

«...Сыр тексермеңдер, біреуді-біреу ғайбаттамасын. Біреулерің өлген туысының етін жеуді жақсы көреді ме? Әрине оны жек көресіңдер. Расында, Аллаһ тәубені қабыл Етуші, Мейірімді» **«Хужрат» сүресі, 12 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

Өзің білмеген нәрсенің соңынан түспе: расында, құлақ көз және жүрек олардың барлығы олардан сұралады» **«Ісра» сүресі, 36 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Аузынан бір сөз шығарса-ақ болды, алдында аңдушы[1] дайын» **«Қаф» сүресі, 50 аят.**

Әр–бір ақыл–есі дұрыс адам, пайдасы айқын нәрселерден басқаның бәрінен, өзінің тілін ұстау керектігін біл. Ал айтылатын сөздердің пайдасы болмайтын болса, онда Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сүннеті бойынша, ондай сөздерден өз–өзін ұстау керек, өйткені рұқсат етілген сөздердің өзі жаман рұқсат етілмеген сөдер болып шығуы мүмкін, ал өз–өзін күнәдан сақтаудан жақсы ешнәрсе жоқ.

1511. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кім Аллаһқа және Ахіретке иман келтірген болса, (тек) жақсылықты сөйлесін не үндемесін[2]. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадис сөйлегенде тек оның игілігі болса ғана сөйлеуге болатындығы жайлы айтылып тұр, яғни – сөйлейтін сөздің пайдасы айқын болса, ал егер айтылатын сөздің пайдасы жайында күмәндар болса, онда сөйлеудің қажеті жоқ.

1512. Хабар бойынша, Абу Муса, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен: «Иә Аллаһтың елшісі, мұсылмандардың ішіндегі ең жақсысы кім?», - деп сұрадым. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Өзінің тілімен және қолымен басқаларға зиянын тигізбейтіні», - деп жауап берді. **Аль-Бухари, Муслим.**

1513. Хабар бойынша, Сахл бин Са'д, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кімде-кім маған жағының арасындағысы[3] мен аяғының арасындағысына кепілдік берсе, мен оның Жәннәтқа кіретіндігіне кепілдік беремін[4]. **Аль-Бухари, Муслим.**

1515. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Аллаһтың құлы ойланбай айтқан сөзінің салдарынан, тайып құлап Тозақтың отына түсуі (мүмкін), сонда оның құлаған жерінен Тозақтың шетіне дейінгі ара қашықтық шығыс пен батыстың ара қашықтығындай болады. **Аль-Бухари, Муслим.**

1515. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Аллаһтың құлы, оған өзі мән бермей, Аллаһ Тағала риза болатын сөздерді айтуы мүмкін, ал Аллаһ ол сөздер үшін оны көп сатыға жоғарылатады. Сондай-ақ, расында, Аллаһтың құлы, оған өзі мән бермей, Аллаһ Тағаланың қаһарын туғызатын сөздерді айтуы мүмкін, сонда ол сөздер үшін ол Тозаққа тасталынады. **Аль-Бухари.**

1516. Хабар бойынша, Абу Абд ар-Рахман Билял бин аль-Харис аль-Музани, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, кей кездері адам Аллаһқа ұнамды сөздер айтады, сонда ол сөздерінің қандай дәрежеге көтерілгененін сезбейді де, ал Аллаһ болса оны сол айтқандары үшін, Өзімен кездесетін Күнге дейін Өзінің мейірімін көрсететіндердің қатарына жазады! Сондай-ақ, расында, кей кездері адам Аллаһтың қаһарын тудыратын сөздер айтады, сонда ол сөздерінің неге жеткенін сезбейді де, ал Аллаһ болса оны сол айтқандары үшін, Өзімен кездесетін Күнге дейін Өзінің қаһарында болатындардың қатарына жазады! **Бұл хадисті Малик «Аль-Мууаттада» келтіреді және ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.**

1517. Хабар бойынша, Суфйан бин Абдуллаһ, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен: «Иә Аллаһтың елшісі, мен ұстанатын бір нірсе айтшы», - дедім, сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: ««Менің Раббым – Аллаһ», - де, сосын туралықты ұстан[5]», - деді. Мен: «Иә Аллаһтың елшісі, сен мен үшін ең көп қауіптенетінің не?», - дедім, сонда ол өзінің тілін ұстап: «Мынадан», - деді. **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы әрі сенімді хадис», деп келтіреді.**

1518. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһты еске алудан басқа тұрғыда көп сөзділікіті ұстанбаңдар, өйткені Аллаһ Тағаланы еске алудан басқадағы көп сөзділік жүректің қатыгездігінің белгісі, ал қатігез болса, расында, Аллаһтан адамдардың ішіндегі ең алысындағылардан болады[6]! **Ат-Тирмизи.**

---

[1] Адамның бүкіл амалы мен ісін жазушы періште жайлы айтылып тұр.

[2] Басқаша айтқанда, өтірік пен өсектен өзін ұстасын.

[3] Яғни, тілі.

[4] Яғни, кім тілін жаман сөздерден ұстаса және зинақорлық жасамаса, ондай адам Жәннәтқа кіреді, делініп жатыр.

[5] Туралықты ұстану (истикама), дегеніміз Аллаһтың бүкіл бұйрықтарын орындау және Оның бүкіл тыйым салған нәрселерінен бас тарту.

[6] Яғни, Аллаһтың рахымынан алыс болады.

1519. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Жәннәтқа, Аллаһ оның екі жағы мен аяғының арасындағының зұлымдығынан сақтаған кіреді. **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.**

1520. Хабар бойынша, Укба бин Амир, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен: «Иә Аллаһтың елшісі, құтылуға не алып келеді?», - деп сұрадым, сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Айтқан сөздерің өзіңе қарсы шықпас үшін тіліңді ұста, үйіңді өзің үшін кең сана[1], және күнәларің үшін жыла», - деді. **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.**

1521. Хабар бойынша, Абу Са'ид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Адам баласы таң ертең ұйқыдан тұрғанда, оның денсінің мүшелері тіліне өздерінің бағаныштылығын білдіріп былай дейді: «Біз үшін Аллаһтан қорық, өйткені біз саған тәуелдіміз, егер сен туралықты ұстансаң, онда біз де түзу боламыз, ал егер сен қисайсаң, онда біз де қисайамыз». **Ат-Тирмизи.**

1522. Хабар бойынша, Му'аз, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен: «Иә Аллаһтың елшісі, айтшы, қандай амал мені Оттан алыстатып Жәннәтқа кіруіме себеп болады?», - деп сұрадвм. Жауап ретінде Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Сен үлкен (маңызды) нәрсе жайлы сұрадың, расында, кімге Аллаһ Тағала оны жеңілдетсе, ол жеңіл болады: Аллаһқа құлшылық етіп Одан басқа ешкімге құлшылық етпе, намаз оқы, зекет төле, Рамадан кезінде ораза ұста және Үйге[2] Қажылық жаса», - деді. Сосын Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Мен саған игілік қақпаларын нұсқайын ба? Ораза – қалқан, су отты сөндіргендей, садақа күнәларді сөндіреді, сондай-ақ – адамның түн ішінде оқыған намазы», - деп сосын мына аяттарды оқыды: «Олардың жамбастары төсектерінен ажырап, (түнде ұйқыдан тұрып) Раббыларын қорқа дәмете жалбарынады. Сондай-ақ олар берген несібеміздан тиісті орынға жұмсайды. Ешкім қылмысы жаққандықтан (істеген ісі үшін) өздерне көмес (ғайып) сақтаулы қуанышты сыйлықты білмейді[3]» Сосын Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Саған бұл істің ең бастысы оның тіректері мен шыңы жайлы хабарлайын ба?, - деді. Мен: «Әриә, иә Аллаһтың елшісі», - дедім, сонда ол: «Бұл істің ең бастысы Ислам, оның тірегі намаз да, ал шыңы – Жихад», - деді. Сосын ол: «Саған осының бәрінің негізінда не жатқанын хабарлайын ба?», - деді. Мен: «Әриә, иә Аллаһтың елшісі», - дедім, сонда Өзінің тілін көрсетіп: «Мынаны ұста (шекте)», - деді. Мен: «Иә Аллаһтың елшісі, шынымен ақ біз сөйлегеніміз үшін де сұраламыз ба не?», - деп сұрадым. Сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Сенен сенің анаң айрылғыр! Адамдар беттерімен тозаққа, жала жапқан сөздерінен (не өсектерінен) басқа істері үшін тасталынады ма екен?!», - деді. **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы әрі сенімді хадис», деп келтіреді.**

1523. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Сендер ғайбаттаудың не екенін білесіңдер ме?», - деп сұрады. Адамдар: «Аллаһ пен Оның елшісі бұл жөннінде жақсырақ біледі», - деді. Пайғамбар: «Өзіңнің бауырың естісе ұнамайтындай сөздерді айтуың», - деді. Одан: «Ал егер менің бауырым сол айтылғанға сәйкес болса ше?», - деп сұрады. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлекмі болсын: «Егер сенің айтқандырыңа сәйкес болса, онда сен оны ғайбаттап жатырсың, ал егер сәйкес болмаса, онда жала жауып жатырсың», - деді. **Муслим.**

1524. Хабар бойынша, Абу Бакр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Минада қоштасу қажылығы кезінде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Расында, сенедердің осы күндерің, осы айларыңда, осы елдеріңде қандай қасиетті болса, сендердің өмірлерің, сендердің дүниелерің және намыстарың да, (бір-бірлеріңе) сондай қасиетті болуы керек! Мен сендерге осыны жеткіздім бе?[4]», -деді. **аль-Бухари.**

1525. Хабар бойынша, Аиша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Саған Софияның[5] осындай да-осындай болғаны жеткілікті!», - дедім. ***Бұл хадисті жеткізушілердің бірі; «Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, оның бойының кішкентайлығын меңзеген», дейді. Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деді:***

Бұны естіген Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Расында, сен сондай сөз айттың, егер сол айтқандарыңды теңізге қосса, онда бүтін теңізді ластар еді!», - деді.

Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деді:

Бірде мен оның алдында бір адамды мазақтап суреттей бастадым[6], сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Маған анау да мыну да берілетін болса, мен алдымда біреуді суреттегенін (бейнелегенін) қаламаймын!» **Бұл хадисті ат-Тирмизи мен Абу Дауд «Сенімді әрі жақсы хадис», деп келтіреді.**

«Бүтін теңізді ластар еді», деген сөздің мағынасы, егер сол айтылған сөздер теңіздің суымен араласса, онда сол сөздің сасықтығы мен жиіркенішті лігінен, теңіздің суының дәмі өзгерер еді, дегені. Бұл айтылған Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын,

---

[1] Бұл дегеніміз, үйінде құлшылық жасауға орын болса соны жеткілікті санау, ал бәрін білуші бір Аллаһ қана – **аударушыдан.**

[2] Яғни, Қағбаға.

[3] «Сәжде» сүресі, 16-17 аяттар.

[4] Яғни, Аллаһтың маған жеткіз деген жеткізгеніме куә болыңдар, деп жатыр.

[5] София, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әйелдерінің бірі.

[6] Яғни оның жүрісін, не басқа бір ісін көрсетіп келемеждей бастады.

ғайбат сөздер жайлы шешендікпен айтқандарының бірі. Ал Аллаһ Тағала былай деді:

«Ол өз ойынан сөйлемейді. Сөйлегені көкейіне салынған уахи ғана» **«Нәжім» сүресі, 3-4 аяттар.**

1526. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мен көкке көтерілгенімде, онда өздерінің беттерін мен кеуделерін тырнап жатқан жез тырнақты адамдардың жанынан өттім, сонда мен: «Бұлар кімдер, иә Жебірейіл?», - деп сұрадым. Ол: «Бұл – адамдардың етін жеп оларды масқараушылар», - деді. **Абу Дауд.**

1527. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Әр-бір мұсылман үшін басқа мұсылманның өмірі, дүниесі және намысы қасиетті саналады. **Муслим.**

255 ТАРАУ
Ғайбат (жаман) сөздерді тыңдауға болмайтындығы, сондай-ақ мұндай сөздерді естіген адамға ондай сөздерді тоқтатып өзінің келіспейтіндігін білдіру керектігі, ал егер олай істей алмаса не болмаса оның сөздері тыңдаусыз қалады, деп ойласа, онда ондай жиылыстардан кету керектігі жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

«Қашан олар бос сөз естісе, одан бет бұрып: «Біздің ісіміз өзімізге сендердің істерің өздеріңе тән. Сендерге сәлем. Надандарды қаламаймыз», дейді» **«Қасас» сүресі, 55 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Шынында, иман келтіргендер құтылады. Олар сондай мүминдер намаздарында іштей жалбарынады. Олар бос (сөздерден) нәрселерден аулақ болады» **«Мүминун» сүресі, 1-3 аяттар.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Өзің білмеген бір нәрсенің соңынан түспе. Расында құлақ, көз және жүрек олардың барлығы одан сұралады» **«Ісра» сүресі, 36 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Аяттарымыз турасында олардың ажыуаға[1] кіріскенін көрген сәтте, басқа сөзге кіріскендеріне шейін олардан бет бұр. Егер шайтан саған ұмыттырса[2], есіңе түскеннен кейін залымдар тобымен бірге отырма!» **«Әнғам» сүресі, 68 аят.**

1528. Хабар бойынша, Абу-Дарда, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бауырының намысын қорғағанның жүзін, Ахірет күні Аллаһ оттан қорғайды. **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.**

1529. Бұның алдында «Үміт жайлы» тарауда келтірілген ұзын хадисте Ъитбан бин Маликтің, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Намазға тұрып Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын:«Мен мұнда көрмей тұрған Мәлік бин ад-Духшум қайда?», - деп сұрады. Бір адам: «Ол – Аллаһ пен Аллаһтың елшісін жақтырмайтын екіжүзді», - деді. Бұны естіген Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Олай деме! Ол сенің көзіңше Аллаһтың дидарына талпынып: «Аллаһтан басқа құдай жоқ!», - деп айтпап па еді? Расында, Аллаһ, «Аллаһтан басқа құдай жоқ!», деп Аллаһтың дидарынан үміттеніп[3], айтқан әр бір адамды, Отқа харам (тигізбейтін) етті!», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

1530. Бұның алдында «Тәубе жайлы» тарауда келтірілген ұзын хадисте[4] Қаъб бин Маликтің, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жайлы айтатын болсақ, онда ол Табукқа жетпейінше мені есіне алмады. Ал ол сол жерге жетіп адамдардың арасында отырғанда: "Ал Қаъб бин Малик не істеп жүр?", - деп сұрады. Бану салим руынан бір адам: "Иә Аллаһтың елшісі, оны онда екі киімі мен тәкәппарлығы ұстап қалды", - деді. Сол кезде Муъиз бин Жабал, оған Аллаһтың ризашылығы болсын: "Сен нендей жаман сөз айттың! Аллаһтың атымен ант етемін, иә Аллаһтың елшісі, біз оның тек жақсылықтарын білеміз!", - деді. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, үндемеді. **Аль-Бухари, Муслим.**

256 ТАРАУ
Ғайбат (жаман) сөздердің қайсысын (не болмаса қай кезде) айтуға болтындығы жайында.

Ғайбат сөздерді айтудан басқа амал қалмаған кезде тек жақсылық үшін, сондай–ақ Шариғаттың үкімдеріне қарсы келмейтін жағдайларда ғайбат сөздер айтуға болатынын біл. Оған алты себеп болуы мүмкін:

БІРІНШІСІ: арыз беріп шағымданғанда. Басшыға, төрешіге, сондай–ақ басқа да билігі бар адамдарға не болмаса өзін ренжіткен адаммен төрелік жасап бере алатын адамға шағымдануға болады. Осындайда жәбірленуші: «Пәленше мені осындай сөздер айтып ренжітті», – деп айтуына болады.

ЕКІНШІСІ: Дұрыс емес істі орнына келтіру үшін не болмаса адасушыны ақиқат жолына салу үшін, осыны өзгертуге көмек көрсете алатын адамға: «Пәленше осылай істеп жатыр, оны тоқтат», – деген сияқты сөздерді айту жатады. Мұндайда айтушы адамның ниеті тек қана сол істі тоқтату үшін болу керек, ал олай болмаған жағдайда ондай сөздерді айтуға болмайды.

ҮШІНШІСІ: адамның мүфтиге: «Мені осындай істе әкем (не: ...ағам, не: ...жұбайым) ренжітті. Оның осыған қақысы бар ма? Осыдан қалай құтылып, менің ақым орнына келтіріледі және қасымшылықтан қалай құтыламын?», – деп, не болмаса осыған ұқсас сөздерді айтып, діни–құқықты мәселеде пәтуә шығырып беруін

[1] Яғни, Аллаһтың аяттарына қарсы сөздер айта бастаса.
[2] Яғни, егер шайтан олардан кетіп қалуды ұмыттырса.
[3] Яғни, шын ықыласымен.
[4] 21 хадис.

өтіну. Қажет болған жағдайда осылай айтуға рұқсат, дегенмен: «Сен адамның (не болмаса: жұбайдың) осылай істегеніне не дер едің?», – деп айту дұрысырақ. Осылай айтып ешкімнің есімін атамастан–ақ мақсатқа жетуге болады, дегенмен жәбірлеушіні айтуға да болады, ол жайында Аллаһ Тағала жазса Хиндтің жеткізген хадисін айтып ораламыз.

ТӨРТІНШІСІ: Мұсылмандарды зұлымдықтан қорғау және оларға дұрыс ақыл айту үшін көлтеген жағдайларда айтуға болады:

- хадистерді жеткізушілердің, сондай–ақ куәгерлердің сөзінде күмән болса, ондайларға тойтарыс беру керек болса. Барлық мұсылмандардың ойы бойынша, бұндай жағдайда айту парыз саналады;
- біреуге үйлену үшін, не болмаса онымен істес болу үшін, не болмаса, оған аманат тапсыру үшін, не болмаса онымен басқа да істер жүргізу үшін ақыл сұрағанда, ақыл айтушы тек қана игі ниетпен, ол адам жайлы еш нәрсесін жасырмай барлық кемшілітерін айтып беруі керек;
- шариғат заңдарын оқып жүрген адамның, таза емес адамға не болмаса дінге жаңалық енгізуші адамға барып, одан дін амалдарын үйреніп жүргенін көрсе; бұндай жағдайда ол оған жақсы ақыл айтып ол адамдардың жағдайын түсіндіру керек; бұл жерде оның ниеті шынымен–ақ жақсы ақыл айтуға ұмтылуы тиісті, мұндай жағдайда қателік жасап алу қиын емес, өйткені айтып жатқан адамды көреалмушылық, не шайтан итермелеп, оған істеп жатқан ісін жақсы амал ретінде көрсетуі мүмкін, сондықтан ол ісін өзіне айқындап алсын;
- қолында билігі бар адам, ол орынға таза болмағанынан, не ақылы кем болғанының салдарынан, не болмаса басқа да себептермен лайық болмаған соң билігімен дұрыс үкім жүргізбесе; оны орнынан алып ол жерге басқа адамды тағайындау үшін, не болмаса ең азы оның қандай адам екендігін біліп оның айтқанына көніп алданып қалмас үшін, сондай–ақ оны дұрыс жолға салу үшін, не болмаса орнынан алып тастауы үшін айтуға болады;

БЕСІНШІСІ: біреу ашық түрде тыйым салынған амалдарды не болмаса дінде жоқ амалдарды орындап жатса, мысалыға, іс ашық шарап ішу жайында, адамдарға түрлі ауыртпалықтар салу жайында, заңсыз сауда салықтарын салу жайында, біреудің дүниесіне заңсыз қол салу жайында және басқа да жағымсыз істер жайында болса, осының бәрін ашық түрде жасап жатса айтуға болады, дегенмен бұған қатысы жоқ басқа кемшіліктері жайында айтуға болмайды.

АЛТЫНШЫСЫ: таныстыру; егер адам қай–бір лақап атымен белгілі болса, мысалыға, Соқыр, Ақсақ, Керең деген сияқты, онда оны осылай атауға болады, бірақ оны кемсіту үшін айтуға болмайды, сондықтан оны басқаша атауға болатын болса, солай атаған дұрысырақ.

Осы алты принципті, ғалымдардың көпшілігі бір ауыздан дұрыс санаған, ал осы принциптердің дұрыстығын растайтын хадистер жайлы айтатын болсақ олар белгілі. Олардың қатарына мына хадистер жатады:

1531. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде бір адам, Пайғамбардан, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, кіруге рұқсат сұрағанда былай деді: «Кіргізіңдер оны, бірақ ол рулас ретінде нашар (адам)!», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

Аль–Бухари бұл хадисті нашар және күмәнді нәрселер жайлы айтуға болатындығына дәлел ретінде келтіреді.

1532. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мен пәленше мен пәленшенің біздің дініміздің бір нәрсені біледі, деп ойламаймын. **Аль-Бухари.**

Бұл хадисті деткізушілердің бірі болған Аль–Ляйс бин Саъд, былай деген: «Ол айтылған екі адам екіжүзділерден болатын».

1533. Хабар бойынша, Фатима бинт Кайс, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Кезінде мен Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын келіп: «Маған Абуль-Жаһм мен Муъауийа құда түсті (мені айттырды)», - дегенімде, ол: «Муъауия жайлы айтатын болсақ, ол – еш дүниесі жоқ кедей, ал Абуль-Жаъм жайлы айтатын болсақ, ол иығынан таяғын түсірмейді», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің Муслим келтірген нұсқасында, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені келтіріледі: «...Абуль-Жаһм жайлы айтатын болсақ, ол әйелдерді ұрады». **Бұл айтылған сөздер Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын:** «...ол иығынан таяғын түсірмейді», - **деген сөздерінің түсіндірмесі болып табылады. (Дегенмен) бұл сөздер: ол көп сапарда болады, деген мағынаны да білдереді, деген де ойлар бар.**

1534. Хабар бойынша, Зайд бин Аркам, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде біз Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, адамдарға көп қиыншылықтар көруге мәжбүр болған жорықта[1], бірге болдық, сонда мен Абдуллаһ бин Убайдың[2]: «Аллаһтың елшісімен бірге болғандарға, олар оның жанынан қашып кеткенше еш нәрсе жұмсамаңдар!», - деп айтқанын және: «Расында, біз Мединаға оралсақ, ондағы мықтылары жексұрындарын қуып шығады![3]», - дегенін естідім. Осыдан кейін мен Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп, болған жайдың бәрін хабарладым да, ол Абдуллаһ Ибн Убайға кісі жіберді, ал ол болса, олай айтқан жоқпын, деп ант бере бастады. Сонда адамдар: «Зайд Аллаһтың елшісін, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, алдады!», - деді. Осыдан кейін, Аллаһ Тағала былай деп басталатын сүре жібергенше, мен қайғыда болдым: «Саған екіжүзділер келген кезде: «Сені анық Пайғамбар, деп айғақ боламыз», - дейді. Сенің хақ Пайғамбар екеніңді Аллаһ біледі. Сондай-ақ Аллаһ, расында, екіжүзділердің мүлде суайт екендігіне куәлік етеді». Осы аяттар менің шыншылдығымды дәлелдеді.

---

[1] Бану Мусталяқ руына қарсы шыққан жорық. Ол жорықты, сол жердегі құдықтың атымен аль-Мурайси' жорығы, деп те атайды. Жорық 626 жылы болған.

[2] Бұл адам, Медина екіжүзділерінің басшысы саналған.

[3] Яғни, Абдуллаһ Ибн Убай, Мединаның жергілікті халқы ансарлар, көшіп келген мухажирлерді Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірге қуып шығады, деп жатыр.

Сосын Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оларды, олар үшін Аллаһтан кешірім сұрау үшін шақырды, бірақ олар бұрылып кетті[1]. **Аль-Бухари, Муслим.**

1535. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Абу Суфианның әйелі Хинд, Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Расында, Абу Суфиан – сараң адам, сондықтан мен одан оның рұқсатынсыз алмасам, маған мен үшін және менің балам үшін жетерліктей бермейді», - дегенінде, ол: «Әдетіңше[2], өзің үшін және балаң үшін жетерліктей ал», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

257 ТАРАУ
Бір адамның сөздерін екінші адамға олардың арасына от салу үшін жеткізіп өсек айтуға болмайтындығы жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

«Әр-бір көп ант ішкен ынжықтарға бой ұсынба; Өте айыптағыш, өсек тасығышқа да» **«Қалам» сүресі, 10-11 аяттар.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Аузынан бір сөз шығарса-ақ болды, алдында аңдушы дайын[3]» **«Қаф» сүресі, 18 аят.**

1536. Хабар бойынша, Хузейфа, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Өсекші жәннәтқа кірмейді. **Аль-Бухари, Муслим.**

1537. Хабар бойынша, ибн Аббас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, екі қабірдің жанынан өтіп бара жатып, былай деп айтқанын естіген:

Расында, бұларды, үлкен күнәләр жасағандары үшін азаптап жатқан жоқ, дегенмен бұлардың әр-қайсысының күнәләрі ауыр: бұлардың бірі өсек тасыған болса, ал екіншісі өзінің несебінен сақтанбаған[4]. **Аль-Бухари, Муслим. Бұл жерде аль-Бухаридің нұсқаларының бірі беріліп тұр.**

Ғалымдар былай деген:

«...бұларды үлкен күнәләр жасағандары үшін азаптап жатқан жоқ...», – деген сөздердің мағынасы, ол адамдар істеген істеріне немқұрайлы қарап, үлкен күнә санамаған.

Сондай–ақ оның үлкендігі – ол бұл істің оларға көрсеткен әсері саналады, делінеді[5].

1538. Хабар бойынша, Ибн Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сендерге «аль-ъадхтың» не екенін айтайын ба? Ол адамдардың арасында айтылатын өсек сөздер. **Муслим.**

«Аль–ъадх» – өтірік сөз, жала жабу.

258 ТАРАУ
Кесірлі істер мен соған ұқсас істердің адамдар арасында тарайтындығынан қорыққан істің басқасында, адамдардың сөздері мен әңгімелерін өкімет басшыларына[6] жеткізуге болмайтындығы жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

«...Күнәға және дұшпандыққа жәрдемдеспеңдер...» **«Мәида» сүресі, 2 аят.**

Бұл тарауға алдыңғы тарауда келтірілген хадистер де жатад

1539. Хабар бойынша, Ибн Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Менің сахабаларымнан маған олардың бірі (өздері) туралы еш нәрсе жеткізбесін[7], өйткені мен сендердің араларыңа тыныш жүрекпен шыққым келеді. **Абу Дауд, ат-Тирмизи.**

259 ТАРАУ
Екіжүзділікті айыптау жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

«Олар адамнан жасырса да, Аллаһтан жасыра алмайды. Аллаһ, олар түнделетіп, разы болмайтын сөз қылғанда[8] олармен бірге еді. Аллаһ олардың не істегенін бұлжытпай біледі.» **«Ниса» сүресі, 108 аят.**

1540. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сендер адамдардың қазбалар[9] секілді екендігін көресіңдер, сонда олардың арсындағы жәһіл заманында жақсылары Исламда да жақсы болып дінде білушілердің қатарында болады. Сонда сендер, бұл тарапында, олардың арасындағы ең жақсылары бұны[10] жек көретінін көресіңдер, сондай-ақ адамдардың ең нашары бір бетімен, ал екіншісіне басқа бетімен көрінетін екі жүзділер екені аңғарасыңдар. **Аль-Бухари, Муслим.**

1541. Хабар бойынша, Мухаммад бин Зайдтың жеткізуімен:

Адамдар менің атам Абдуллаһ бин Омарға, оларға Аллаһтың ризшылығы болсын: «Расында,

---

[1] Яғни, келмеді.

[2] Тым көп те, тым аз да алма.

[3] Яғни, айтқан сөзін жазып алушы періште дайын тұрады.

[4] Бұл жерде ол адамның өзінің несебінің (зәрінің) тиген жерін тазаламаған, не болмаса дәрет сындырғанда адамдардан ұялмай ашық сындырғандығы жайлы айтылып жатыр.

[5] Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бұл сөздері жайында ғалымдардың басқа да түсіндірмелері бар, олардың айтқандарының мағынасы мынаған келіп тіреледі, олардың кіші деп санаған күнәлері Аллаһ Тағаланың алдында үлкен, ал Аллаһ болса бұл жайында жақсырақ біледі.

[6] Бұл жерде тек өкімет басшылары ғана емес, билігі барлар және адамдар арасында сөзін тыңдайтын құрметі барлар жайында да айтылып жатыр.

[7] Яғни, ренішті сөздер.

[8] Бұл жерде кінәсі жоқ адамдарды айыптау, не болмаса өтірік куә болу жайында айтылып жатыр.

[9] Яғни, алтын, күміс, темір қазбалары секілді.

[10] Бұл жерде билік жайлы айтылып жатыр.

біз басшыларымызға кіргенде, оларға айтатынымыз, олардан шыққан кездегі айтатынымздан өзгеше болады», - деді. Сонда ол: «Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, кезінде біз мұндай істі екіжүзділік санайтынбыз!», - деді. **Аль-Бухари.**

260 ТАРАУ
Өтірікшілікке тыйым жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

«Өзің білмеген бір нәрсенің соңынан түспе...» **«Ісра» сүресі, 36 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Аузынан бір сөз шығарса-ақ болды, алдында аңдушы дайын.» **«Қаф» сүресі, 18 аят.**

1542. Хабар бойынша, Ибн Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, шыншылдық ізгілікке апарады, ал ізгілік Жәннәтқа апарады. Адам тек қана шындықты сөйлеп, соңында Аллаһ алдында шыншыл деп жазылады. Шындығында өтірікшілік күнәһарлыққа апарады, ал күнәһарлық тозаққа апарады. Адам өтірік сөйлеген сайын, соңында Аллаһ алдында суайт өтірікші деп жазылады. **Аль-Бухари, Муслим.**

1543. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Амр бин аль-Ас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Анық екіжүздінің төрт белгісі болады, ал осы белгілердің бір болған, сол белгіден айырылмайынша екіжүзділіктің бір сипатымен белгіленген саналады. Ол белгілермен айқындалатындар, оған сеніп тапсырылғанда опасыздық танытады, сөйлегенде өтірік айтады, шарттасқанда шартты бұзады және жауласқанда күнә жасайды[1]. **Аль-Бухари, Муслим.**

1544. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

О дүниеде, көрмеген түсін көрдім, деп айтқанға екі дәннен түйін жасауға әмір беріледі де, ол оны орындай алмайды[2], Ахіретте адамдардың сөздерін, олар естуін қаламағанына қарамастан, жасырын тыңдағанның құлағына балқытылған қорғасын құйылады, ал (тірі жанды) бейнелеушіге, оған жан беруі міндеттеледі(, ал ол оны орындай алмайды.) **аль-Бухари.**

1545. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, түсінде көрмегенін көрдім, деп (көрмеген түсін) айтып беру, өтірік айтудың ең жаман түрлерінің біріне жатады. **Аль-Бухари.**

1546. Хабар бойынша, Самура бин Жундуб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өзінің сахабаларынан: «Сендерден кім түс көрді?», - деп жиі сұрайтын да, оған Аллаһтың қалағанын айтып беретін де, бір күні таң ертең ол былай деді:

Расында, бүгін түнде маған екеу келіп: «Жүр!», - деді. Мен олармен бірге жүрдім де, біраз уақыттан кейін жерде жатқан бір адамға жолықтық. Ол адамның үстінен қолында тас ұстаған бір адам сол таспен басын соғып жарды да, басқа тиіп шетке домалаған тасты ұрушы қайта алып келгенше, тас басына тиіп, жарылғанның басы, баяғы қалпына келіп үлгереді, ал ұрушы қайтадан оның басынан ұрып, алғашқы істегенін қайталап жатты.

Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деді:

Мен: «Субхана-Ллаһи![3] Бұл екеуі кімдер?», - деп сұрадым, сонда олар: «Жүр, жүр!», - деді де, біз ары қарай кеттік. Біраз уақыттан кейін етбетімен жатқан адамға жолықтық. Ол адамның үстінде бір адам қолындағы ілгішімен аузының, танауының және көзінің бір шетінен іліп желкесіне дейін жиырып жатты. Сосын бетінің екінші жағына шығып бірінші жағында істегенін қайталап бетінің екінші шетін желкесне жиырып жатты. Екінші бетін жиыруын аяқтамастан бетінің бірінші бөлігі бәз баяғы қалпына оралып ол сол бетке қайта оралып алғаш жасағанын қайталады.

Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деді:

Мен: «Субхана-Ллаһи! Бұл екеуі кімдер?», - деп сұрадым, сонда ол: «Жүр, жүр!», - деді де, біз ары қарай кеттік. Біраз уақыттан соң пеш сияқты бір нәрсеге жолықтық.

(Осы жерде) Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай айтты деп ойлаймын[4]: Оның ішінен айқай-шу естіліп жатты. Біз оның ішіне қарағанымызда, астарынан от жағылған жалаңаш әйелдер мен еркектерді көрдік, сонда астарындағы от оларға көтерілгенде олар айқайлап жатты. Мен: «Бұл адамдар кімдер?», - деп сұрадым, сонда ол: «Жүр, жүр!», - деді де, біз ары қарай кеттік. Біраз уақыттан соң бір өзенге келіп тоқтадық...

(Осы жерде) Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай айтты деп ойлаймын:

...оның суы қан тәрізді қызыл болды. Бұл өзенде бір адам жүзіп жүрді, ал оның жағасында алдына жинаған тастарын үйіп қойған бір адам тұрды. Жүзіп жүрген адам бірер уақыт жүзіп жүрді де, сосын оған жанында тас жинап алған адам келді, сонда суда жүзіп жүрген оған аузын ашып, жағадағы оның аузына тас атқылады. Осының бәрінен кейін судағы тағы жүзе бастады. Сосын ол тағы да оған оралып, ал ол оралған сайын оның ашқан аузын таспен толтырып отырды. Мен: «Бұл адамдар кімдер?», - деп сұрадым, сонда ол: «Жүр, жүр!», - деді де, біз ары қарай кеттік. Біраз уақыттан соң, ұсқыны жиіркенішті (не: ...түрі одан жиіркенішті адамды сен кездестірген емессің) бір адамға келдік. Оның жанында от жанып жатты, ал ол болса сол отты айнала желпіп жүрді. Мен: «Бұл адамдар кімдер?», -

---

[1] Яғни, ондай адам өтірік ант ішіп, жала жабады. (не болмаса жауласқанда шектен шығады – **аударушыдан**.)

[2] Түйін жасағанша азаптайды, яғни ол оны жасай алмайтын болған соң, азабы мәңгілік болады.

[3] Бұл жерде таң қалғандығын білдіріп тұр.

[4] Хадисті жеткізуші айтып жатыр.

ары қарай кеттік. Біраз уақыттан соң, көп ағаш және көктем гүлдерінің түгелі өскен бір баққа келдік. Бұл бақта басын көктердің арасынан әзер көрінетін үлкен бойлы адам бар екен, ал оның айналасына балалардың жиналғаны соншалық, мен бұрын соңды мұнша баланы көрген емес едім. Мен: «Бұл адамдар кімдер?», - деп сұрадым, сонда ол: «Жүр, жүр!», - деді де, біз ары қарай кеттік. Біраз уақыттан соң үлкен бір ағаштың жанына келдік, ол ағаштың үлкендігі мен әдемілігіндей ағашты мен бұрын соңды көрмеппін. Олар маған: «Көтерілі!», - деді де, біз ол ағаштың үстімен ғимраттары алтын мен күміс қыштан қаланған бір қалаға жеткенше көтерілдік. Біз ол қаланың қақпаларына келдік те, оның ашылуын сұрадық. Бізге қапалар ашылып ішіне кірдік. Онда бізге денелерінің жартысы адам көрмеген сымбатты болса, денелерінің екінші жартысы еш бір адам көрмеген ұсқынсыз болған адамдар жолықты. Менің серіктерім оларға: «Барыңдар да мына өзенге түсіңдер!», - деді. Ол қаланың ортасында суы аппақ болған өзен бар екен де, ол адамдар сол суға түсіп жатты. Суға түсіп болған соң ұсқынсыз жартылары әдеміленіп бізге оралды.

Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай айтты:

Менің серіктерім маған: «Бұл - жәннәтің бағы (жәннәту ъадн), ал мынау – сенің тұрар жерің», - деді. Сонда мен басымды көтеріп, аппақ бұлт тәріздес сарай көрдім. Ал олар тағы да: «Бұл - жәннәтің бағы (жәннәту ъадн), ал мынау – сенің тұрар жерің», - деді. Мен оларға: «Сендерге Аллаһ береке берсін! (Баракя-Ллаху фи-кума!) Маған оған кіруге рұқсат беріңдер!», - дедім. Олар: «Қазір емес, бірақ кейін оған міндетті түрде кіресің!», - деді. Мен оларға: «Өткен түнде мен таң қаларлық нәрселер көрдім, олар не?», - дедім. Олар: «Біз ол туралы саған міндетті түрде айтып береміз. Басын таспен жарып және оның жанынан сен өткен адам жайлы айтатын болсақ, ол – алдымен Құранды алып, сосын оны қайтарған[1] және парыз намаздарына ұйықтап тұрмаған адам. Ал сен жанынан өтіп аузының, көзінің, танауларының шетін желкесіне дейін ысырған адам жайлы айтатын болсақ, ол таңертең үйіне шығып өтірік жайушы. Ал пеш секілдінің ішінде жиналған жалаңаш ерлер мен әйелдер жайлы айтатын болсақ, расында, олар – зинақор ерлер мен еркектер. Ал сен жанынан өткен, аузын таспен толтырушы өзенде жүзіп жүрген адам, ол - өсім жеуші, ал ұсқыны жиіркенішті оттың жанында желпіп жүрген, ол – Малик, Тозақтың қарауылы. Ал бақтың ішіндегі ұзын бойлы адам жайлы айтсақ, расында, ол – Ибраһим, ал оны қоршап тұрған балалар, ол өздерінің табиғи күйлерінде[2] жан тапсырған сәбилер», - деді.

Бұл хадистің аль-Баркани келтірген нұсқасында, Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дейді:

«өздеріннің табиғи күйінде жан тапсырғандар.»

Самура, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деді:

Мұсылмпандардың бірі: «Иә Аллаһтың елшісі, олардың арасында көқұдайшылдардың да балалары болды ма?», - деп сұрады. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Көпқұдайшылдардың да балалары. Ал жартылай көрікті, жартылай сұмпайы болған адамдар жайлы айтатын болсақ, расында, олар жақса да жаман амалдарды орындап, бірақ оларды Аллаһ кешіргендер. **Аль-Бухари.**

Бұл хадистің тағы бір нұсқасында, Пайғамбардың, оған Аллһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Осы түні түсімде, маған келіп, мені қасиетті жерге жеткізген, екі адамды[3] көрдім. Сосын ол бұл туралы еске алып былай деді:

«Сосын біз тағы да жолға шығып аузы пештің аузына ұқсаған бір тесікке жеттік. Ол пештің жоғарғы жағы тар болды да, ал төменгі жағы кең болды. Астынан от жанып жатты, от оларға қарай көтерілгенде олар да аузынан шығып кете жаздағанша жоғары көтеріліп жатты, ал онда жалаңаш еркектер мен әйелдер болды».

Бұл нұсқада Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Сосын біз ары қарай су орнына қан аққан өзенге жеткенше жүріп отырдық. Ол өзеннің ортасында бір адам, ал оның жағасында тағы бір адам тұрды. Жағадағы адамның алдында тастар болды және ол судағы адамға қарама-қарсы тұрды. Судағы адам судан шықпақшы болып жағаға қарай жүзгенде жағадағы және алдында тастары бар адам оның аузына тас атқылап орнына қайтарып отырды. Ол әр кез жағаға шықпақшы болса, жағадағы оның аузына тас атқылап орнына қайтарып отырды.

Бұл нұсқада, сондай-ақ Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Сосын менің серіктерім, мені ол талға көтерді де бұрын соңды ондай әдемі үйді көрмеген үйге кіргізді, онда жастар мен қариялар болды.

Бұл нұсқада сондай-ақ Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Олар: «Сенің көзіңше аузын жыртқан адам жайлы айтатын болсақ, ол – сөздері барлық жерге тараған өтірік айтушы суайт, ал енді оны осылай Ахіретке дейін қинайды», - деді.

Бұл нұсқада сондай-ақ Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Олар: «Ал сенің көзіңше басын жарған адам жайлы айтатын болсақ, оған Аллаһ Құран үйреткен, бірақта ол түнде ұйықтап[4] күдіз оның үкімдерін ұстанбаған, ал енді она осылай Ахіретке дейін қинайды. Сенің бірінші кірген үйің жәй мұсылмандарға арналған, ал мына үй жайлы айтатын болсақ, бұл – дін жолында қаза болғандар үшін. Мен – Жебірейілмін, мынау – Микайль, ал енді басыңды көтер», - деді. Басымды көтергенімде бұлтқа ұқсаған бір нәрсе көрдім, олар: «Бұл – сенің тұрағың», - деді. Мен: «Рұқсат беріңдер, мен тұрағыма кірейін!», - дедім, бірақ олар: «Расында,

---

[1] Құранды алдымен жаттамақшы болып, ал сосын оны ұмытқан.

[2] **«Фитра»** - бұл дегеніміз, әр адам туған кезінде Аллаһты жалғыз құдай деп, мұсылман күйінде туады, хадисте табиғи күй, деп осы жайлы айтылып жатыр. Бір хадисте Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әр адам туғанда осы күйде туылады, оны кейін ата-анасы ортасына қарай не христиан, не яхуди, не отқа табынушы етеді, деген сөздер айта..

[3] Яғни, адам кейпіндегі екеуді көрдім.

[4] Құранды түнде оқымаған.

сенің өмірің әлі аяқталған жоқ, ал өмірің аяқталған соң, тұрағыңа кіресің!», - деді. **Аль-Бухари.**

261 ТАРАУ
Өтірікті қандай жағдайда айтуға болатындығы жайында.

Өтіріктің түбірінде тыйым жатқанымен, оны кей кездері айтуға болады, бірақта бұл жағдайда менің «Аль-Азкәр» кітәбінде түсіндірген шарттарым ұсталынуы керек екендігін біл.

Қысқаша олардың мағынасы мынада:

Расында, сөздер түрлі мақсатқа жетудің құралы. Егер әр-бір жақсы мақсатқа[1] өтірік айтпай-ақ жетуге болатын болса, онда мұндай жағдайда өтірік айтуға болмайды. Ал егер оған жету үшін өтірік айту керек болса, онда ол үшін өтірік айтуға болады. Егер ондай мақсатқа жету рұқсат етілген болса, онда ол жолда өтірік айту рұқсат етілген болады, ал егер ол мақсатқа жету парыз болған болса, онда өтірік айту да парыз болады. Егер мұсылман өзін өлтірмекші болған не болмаса оның дүниесін тартып алмақшы болған қысымкөрсетушіден жасырынған болса, не болмаса өзінің дүниесін жасырған болса, ал басқа бір адамнан ол туралы сұраған болса, онда ол оның дүниесінің жсырғаны жайлы өтірік айтуға тиісті. Сондай-ақ оның оған сақтап беруге талсрған бір нәрсесі болған болса, ал қысымкөрсетуші оны тартып аламақшы болған болса, адам оны жасыру үшін өтірік айтуы керек. Мұндай жағдайда қауіпсізі, түсініксіз сөздер айту, басқаша айтқанда сырт көзге өтірік айқан секілді болғанымен, басқа істі меңзеп шындықты сөйлеу. Керек болса меңзеулерден де бас тартып өтірік айта беруге де тыйым жоқ. Бұған дәлел ретінде ғалымдар Умму Күлсімнің, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, жеткізген мына хадисіне сүйенеді, онда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дейді:

«Адамдарды татуластыру үшін, оларға игі (жайырлы) сөздер айтқан суайт өтірікші саналмайды[2]». **Аль-Букари, Муслим.**

Муслимнің нұсқасында бұған келесі сөздер қосылған:

«Мен оның үш жағдайды санамағанда адамдардың айтатынынан айтатынды[3] айтуға рұқсат бергенін естіген емеспін», - деп соғысты, адамдарды татуластыру үшін талпынғанды және күйеуінің әйеліне, ал әйелінің күйеуіне айтатындары жайлы[4] нұсқады.

262 ТАРАУ
Адамның айтып жатқаны жайлы, не әңгімесі жайлы дұрысын біліп алу жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

«Өзің білмеген бір нәрсенің соңынан түспе» **«Ісра» сүресі, 36 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Аузынан бір сөз шығарса-ақ болды, алдында аңдушы дайын.» **«Қаф» сүресі, 18 аят.**

1547. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Өтірікші болу үшін, адамға естігенін ары қарай айтып тарату жеткілікті. **Муслим.**

1548. Хабар бойынша, Самура, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Маған өзі өтірік санайтын нәрсені жеткізуші, өтірікшілердің бірі саналады. **Муслим.**

1549. Хабар бойынша, Асма, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бір әйел: «Иә Аллаһтың елшісі, менің күйеуімнің екінші әйелі бар. Егер мен күйеуімнен сыйлық алмасам да, одан сыйлық алған секілді сыңай танытсам (ташаббаъту), мен үшін бұл күнә болды ма?», - деп сұрады. Бұған Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Өзі алмаған нәрсені алған секілді сыңай танытушы (муташаббиъ), өтіріктен екі киім кигенмен тең. **Аль-Бухари, Муслим.**

«Муташшабиъ» - ол тоқ болмаса да тоқ адам секілді көрінгісі келген адам. Бұл жерде адам дәрежесі болмаса да, дәрежелі секілді көрінгісі келгендігі жайлы айтылып жатыр.

«Өтіріктен екі киім киген» сөзі «өтірікші» дегенді білдіреді, ал дәлірек айтсақ - үстіне тақуалықтың киімін, не болмаса білімдінің киімін, не болмаса бай адамның киімін киіп, адамдар мен туралы солай ойласын деп, өзі ондай болмаса да адамдарды адастырушы адам жайлы айтылады.

263 ТАРАУ
Өтірік куәлік беруге қатаң тыйым жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

«Сондай-ақ өтірік сөзден сақтаныңдар» **«Хаж» сүресі, 30 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Өзің білмеген бір нәрсенің соңынан түспе» **«Ісра» сүресі, 36 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Аузынан бір сөз шығарса-ақ болды, алдында аңдушы дайын.» **«Қаф» сүресі, 18 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Негізінде Раббың әлбетте бақылаушы» **«Фәжір» сүресі, 14 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Олар өтірікке айғақ болмайды[5] да, бос пайдасыз сөздерге кездессе маңғазданып[6] өтеді.» **«Фұрқан» сүресі, 72 аят.**

1550. Хабар бойынша, Абу Бакр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Сендерге күнәлердің қайсысы ең ауыр екендігі жайында хабарлайын ба?», - деп сұрады. Олар: «Әрине, иә Аллаһтың елшісі», - деді. Сонда ол шынтағына сүйеніп жамбастап жатып: «Бұл - Аллаһпен бірге басқаға құлшылық ету және ата-ананы қадірлемеу», - деді де, сосын отырып: «Сондай-ақ, расында, ол - жалған сөздер!», - деп

---

[1] Яғни, шариғаттың дұрыс, деп тапқаны.

[2] Яғни, ондай адамды өтірікші, деп кінәлеуға болмайды.

[3] Өтірік пен барлық шындықты терістейтін сөздер.

[4] Яғни, ерлі зайыптының бір-бірімен ұрсысып қалғаннан кейін татуласуы үшін бір біріне: «Дүниедегі ең әдем сенсің», деген сияқты асырып сөйлеуі.

[5] Өтірікке куә болмайды

[6] Мен бермей өтеді.

айтуын, біз: «Ол енді айтуын тоқтатса екен»[1], - дегенше қайталап айта берді. **Аль-Бухари, Муслим.**

264 ТАРАУ
Адамға[2], не оның міниіп жүрген малына қарғыс айтуға болмайтындығы жайында.

1551. Хабар бойынша, Аллаһ разы болған антты берушілердің бірі[3] болған, Абу Зайд Сабит бин ад-Даххак аль-Ан-сари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кім біле тұра Исламнан бөлек дінмен ант берген болса, ол өзін қалай атаса сондай болғаны; кімде-кім өзін-өзі қай бір затпен өлтірген болса, Ахіретте сол затымен азапталады; өзінің қолында жоғымен серт беруге болмайды[4], ал имандыны қарғау, оны өлтіргенмен тең. **Аль-Бухари, Муслим.**

1552. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Шыншыл (адам) қарғыс айтушы(лардан) болмау керек. **Муслим.**

1554. Хабар бойынша, Абу Дарда, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Қарғыс айтушылар Ахіретте не шапағатшы, не куәгер болмайды[5]. **Муслим.**

1554. Хабар бойынша, Самура бин Жундуб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бір-біріңді қарғамаңдар және басқаларға Аллаһтың қарғысын, не Оның қаһарын, не Оның Отын тілемеңдер. **Бұл хадисті Абу Бауд және ат-Тирмизи «Жақсы әрі сенімді хадис», деп келтіреді.**

1555. Хабар бойынша, Ибн Мас'уд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Даттау, қарғау, әдепсіздік жасау, өсек айту имандыға тән қылық емес. **Ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.**

1556. Хабар бойынша, Абу-дДарда, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Аллаһтың құлы бір нәрсеге қарғыс айтса, айтқан қарғысы көкке көтеріледі де, бірақ көктің қақпалары оған жабылады[6]. Сосын ол жерге түседі де, бірақ жердің қақпалары да ол үшін жабылады. Сосын ол қарғыс оң және сол жағына қарайды, егер қарғыс қарғалғанға лайық болса, онда оған түседі де, ал егер оған лайық болмаса, онда қарғыс айтқанның өзіне қайтарылады[7]. **Абу Дауд.**

1557. Хабар бойынша, Имран бин аль-Хусайн, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сапарларының бірінде, ансарлардың ішінен әйелдерінің бірі, отырған түйесіне ызаланып түйесін қарғап қалды. Бұны естіге Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Оның үстіндегінің бәрін алыңдар да, оны қоя беріңдер, өйткені, расында, ол қарғысқа ұшырады![8]», - деді.

Имран былай деді:

Мен қазір де оны адамдардың арасында еркін жүргенін көріп тұрғандаймын. **Муслим.**

1558. Хабар бойынша, Абу Барза Надля бин Убайд аль-Аслами, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде үстінде адамдардың жүгі салынған түйеде отырған бір күн, тар таулы жолмен өтіп бара жатқан Пайғамдарды, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, көріп: «Халы![9] Иә Аллаһ, қарғысың тисін мынаған!», - деп айтып қалды, сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Қарғыс тиген түйе, бізбен бірге жүрмеу керек», - деді. **Муслим.**

Бұл хадистің мағынасы адамға күмән туғызуы мүмкін[10], дегенмен оның еш қиындығы жоқ. Бұл жерде ол түйенің Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жанында болуына ғана тыйым салынып тұр, ал қалған жағдайда, оны сатуға, союға және басқа да жағдайларға тыйым салынып тұрған жоқ, ал бұл жайында Аллаһ жақсырақ біледі.

265 ТАРАУ
Олардың атын атамай күнәлі істерді жасаушыларға қарғыс айтуға болатындығы жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

«...Естеріңде болсын! Аллаһтың қарғысы залымдарға тән.» **«Һұд» сүресі, 18 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

---

[1] Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, адамдарды бұдан сақтандыру үшін айтып қатты толқығаны соншалық, жаныңдағылар оны аяп кетті.

[2] Бұл тыиым көпір болып өлген адамдардың басқасының барлығына тиісті.

[3] Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сахабалары аль-Худайбияда берген «Аллаһ разы болған ант», (бай'ату-р-ридван) жайлы айтылып жатыр. Құранда былай делінеді: «Расында, Аллаһ мүминдерден ағаштың астында саған серт берген сәтте, разы болды...» **«Фатх» сүресі, 18 аят.**

[4] Мысалыға, ешкім біреудің дүниесімен, менің қалауым орындалса соны (яғни, біреудің дүниесін) беремін, деп серт бере алмайды.

[5] Бұл дүниеде қарғыс айтушы адам пасық адамдар қатарына жатады, ал пасықтан не шапағат, не куәлік қабыл болмайды.

[6] Қарғыстың жиіркеніштілігінен көктің қақапалары жабылады.

[7] Яғни, өз қарғысы өзіне тиеді.

[8] Яғни, түйенің үстіндегіні алып басқа малға салыңдар, өйткені оған қарғыс тиді.

[9] Жылқыға біз «Шу», - деген сияқты түйеге арабатар «Халь», - дейді.

[10] Жаһілет заманы кезінде арабтардың арасында бұтқа нәзір аталған түйені мінбей бос жіберетін болған, ал Исламда оған қатаң түрде тыйым салынған, сондықтан бұл болған оқиға сырт көзге соған ұқсағандықтан, адмға күмән туғызуы мүмкін, деп тұрғаны сондықтан.

«...Сонда олардың арасынан бір айғайшы: «Аллаһтың қарғысы залымдарға», - деп айқайлайды.» **«Ағраф» сүресі, 44 аят.**

Сенімді хадистерде Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын; былай деп айтқаны хабарланады:

«Аллаһ (жалған) байлаушы мен (жалған) байлауды сұраушыны лағнеттеді [1]», – сондай–ақ ол былай деді: «Аллаһ өсімқорға барушыны лағнеттеді», – және ол (тірі жанды) бинелеушіні қарғады, сондай–ақ ол былай деді: «Меже белгілерін ауыстырушыны лағнеттеді», – сондай–ақ ол: «Аллаһ ұрыны, ол жұмыртқа ұрласа да лағынеттеді»,– деді және ол: «Аллаһ өзінің ата–аналарын лағнеттегенді лағнеттеді», – деді, сондай–ақ ол: «Аллаһ Өзінен басқаға құрбан шалушыны лағнеттеді», – деді және ол: «... және де кім онда[2] күнә жасаса не болмаса күнә жасаушыға қорған болса, Аллаһпен, періштелермен және бүкіл адамдармен лағнеттеледі...», – деді және ол: «Иә Аллаһ, Аллаһ Тағала мен Оның елшісін тыңдамаған ри'ль, закуан мен бану усаййа руының адамдарын лағнеттеі», – деді, сондай–ақ ол: «Өздерінің пайғамбарларының қабірін құлшылық ететін орын еткендері үшін яхудилерді, Аллаһ лағнеттеді», – деді, сондай–ақ ол әйелге ұқсағысы келген еркекті және еркекке ұқсағысы келген әйелді лағнеттеді.

Бұл сөздердің барлығы сенімді хадистерден алынған, бұлардың бөлігі «Сахих» аль–Бухари мен Муслимде келтірілсе, ал бір бөлігі олардың бірінде келтіріледі. Бұл хадистерді қысқартылған түрде көрсеткенім, тек қана оларға меңзегім ғана келгені, ал олардың көбісі Аллаһ қаласа осы кітаптің басқа тарауларында келтіремін.

266 ТАРАУ
Мұсылмандарды хақысыз сөгуге болмайтындығы жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

«Сондай мүмин ер, мүмин әйелдерді жазықсыз кейітетіндер, әрине олар; жала жауып, ашық күнә жүктеп алды.» **«Ахзап» сүресі, 58 аят.**

1559. Хабар бойынша, Ибн Мас'уд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мұсылманды сөгу пасықтық болып табылады, ал онымен шайқасу – имансыздық. **Аль-Бухари, Муслим.**

1560. Хабар бойынша, Абу Зар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бір адам екінші адамды пасықтықтықпен не болмаса имансыздықпен айыптап, ал ол адам шындығында оның айтқанындай болмаса, онда оның айыптағаны (жазасы) өзіне қайтып оралады. **Аль-Бухари.**

1561. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бір-бірін сөгіп жатқандар не айтса да күнәсін бірінші бастаған көтереді, әрине егер ренжігені шектен шықпаса. **Муслим.**

1562. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, шарап ішкен адамды алып келді де, ол: «Оны ұрындар!», - деді.

Абу Хурайра айтты:

Біз кейбіріміз - қолымызбен, кейбіріміз – аяқ-киімізбен, ал енді біріміз киімізбен ұра бастадық, осының бәрі біткен соң адамдардың бірі: «Аллаһ сені масқараласын», - деді, сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Олай айтпа және шайтанға оны жеңіп алуына көмектеспеңдер», - деді. **Аль-Бухари.**

1563. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Өзінің құлын зинақорлықпен айыптап, ал құл шындығында, ол айтқандай іс істемеген болса, онда айтушы Ахіретте тиісті жазасын алады[3]. **Аль-Бухари, Муслим.**

267 ТАРАУ
Шариғаттық көз қарас бойынша пайда әкелмейтін болса және хақысыз өлген адамды жамандауға болмайтындығы жайында.

Оның пайдасы, дегені өлген адамның (қателіктеріне) бидғат амалдарына, пасықтығына ермес (елікпемес) үшін айтқаны жатады, ол туралы Құран аяттары мен хадистер алдыңғы тарауда келтірілді.

1564. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Өлілерді жамандамаңдар, өйткені олар өздерінің бұрынғы жасағандарына оралды[4]. **Аль-Бухари.**

268 ТАРАУ
Біреуді ренжітуге болмайтындығы жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

«Сондай мүмин ер, мүмин әйелдерді жазықсыз кейіткендер, әрине олар; жала жауып, ашық күнә жүктеп алды.» **«Ахзап» сүресі, 58 аят.**

1565. Хабар бойынша, Абдуллах бин Амр бин аль-Ас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мұсылман деген – ол өзінің тілімен және қолымен басқа мұсылманға зиянын тигізбейтін адам, ал

---

[1] Яғни, шаш қосып байлау мен шаш қосып байлауға көмектесуші.

[2] Медина қаласы жайлы айтылып жатыр.

[3] Яғни, айтушы осы дүниеде зинақор қандай жаза алуы керек болса, Ахіретте сондай жаза алады.

[4] Яғни, өздерінің амалдарына сәйкес жазасын, не сауабын алды, дегені.

мухажир[1] болып Аллаһ тыйым салғанын орындаудан бас тартқан адам саналады. **Аль-Бухари, Муслим.**

1566. Хабар бойынша, Абдуллах бин Амр бин аль-Ас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кімде-кім өзін оттан алыстатуын және Жәннәтқа кіргізуін қаласа, онда оған өлім келген сәтте Аллаһқа және Ахірет күнінен иман келтірген күйде болсын[2], сондай-ақ адамдармен, адамдардың өзіне қандай қарым-қатынас жасағанын қаласа, сондай қарым-қатынас жасасын. **Муслим.**

Бұл хадис «Күнәсіз істерде әмршілерге бағынудың міндеттілігі және күнәлі істерде әміршілерге бағынбаудың міндеттілігі жайлы», тарауда келтірілген ұзын хадистің бөлігі болып табылады[3].

269 ТАРАУ
Бір-біріне жеккөрушілік танытуға, қарым-қатынасты үзуге және бір-біріне сырт көрсетуге болмайтындығы жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

«Шын мәнінде мүминдер туыс қой...» **«Хужрат» сүресі, 10 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Әй мүминдер! Сендерден кім діннен шықса, Аллаһ жедел бір қауым әкеледі; Аллаһ оларды жақсы көреді және олар да Аллаһты жақсы көреді. Мүминдерге қарсы жұмсақ, кәпірлерге қарсы қатал, Аллаһ жолында соғысады...» **«Мәида» сүресі, 54 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Мухаммад, Аллаһтың елшісі. Онымен бірге болғандар, кәпірлерге қатаңырақ, өзара мейірімді...» **«Фатх» сүресі, 29 аят.**

1567. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

«Бір-біріңе деген жеккөрушіліктен бас тартыңдар, бір-біріңді күндемеңдер, бір-біріңе сырт көрсетпеңдер, бір-біріңмен қарым-қатынасты үзбеңдер, иә Аллаһтың құлдары! Мұсылманға бауырын үш күннен артық уақытқа тастап кетуіне[4] болмайды!» **аль-Бухари, Муслим.**

1568. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Жәннәтің қақпалары әр бейсенбі мен дүйсенбі күндері ашылады және Аллаһтан басқа өшкімге құлшылық етпеген, сондай-ақ өзінің бауырымен арасын жеккөрушілік үзбеген адамнан басқа барлық құлдың күнәләрі кешіріледі және сонда: «Осы екеуімен олар татуласқанша күте тұрыңдар! Осы екеуімен олар татуласқанша күте тұрыңдар!», - деген сөздер айтылады. **Муслим.**

Бұл хадистің Муслим келтірген тағы бір нұсқасында, Пайғамбардың , оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

«Әр бір дүйсенбі мен бейсенбі күндері адамдардың амалдары жеткізіледі», - делініп сосын жоғарыдағыға ұқсас сөздер келтіріледі.

270 ТАРАУ
Көреалмаушылық көрсетуге болмайтындығы жайында.

Көреалмаушылық, дегеніміз – ол дүние тұрғыда болсын, не діни тұрғыда болсын игілік нәсіп етелген адамға сол игілігінен айырылуын тілеу.

Аллаһ Тағала айтты:

«Немесе олар[5], Аллаһтың өз кеңшілігімен оларға[6] бергенін қызғана ма?...» **«Ахзап» сүресі, 58 аят.**

Бұл жайлы бұның алдындағы тарауда келтірілген Анастың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, келтірген хадисінде айтылады.

1569. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Көреалмаушылықтан сақтаныңдар, өйткені, расында, көреалмаушылық жақсы амалдарды от ағашты (не: ...шөпті) жегендей жейді! **Абу Дауд.[7]**

271 ТАРАУ
Аңдуға және адамның қалауынсыз оның әңгмесін құпия тыңдауға болмайтындығы жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

«...сыр тексерменДер...» **«Хужрат» сүресі, 12 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Сондай мүмин ер, мүмин әйелдерді жазықсыз кейіткендер, әрине олар; жала жауып, ашық күнә жүктеп алды.» **«Ахзап» сүресі, 58 аят.**

1570. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

(Адамдар) жайлы жаман ойдан[8] сақтаныңдар, өйткені, расында, жаман ой – ол ең жалған сөздер, сондай-ақ сұрастырмаңдар[9], аңдыспаңдар, бір-біріңмен бәсекелеспеңдер, бір-біріңнен қызғанбаңдар, бір-біріңе деген жеккөрушіліктен бас тартыңдар, бір-біріңе сырт беріспеңдер иә Аллаһтың құлдары, сондай-ақ бір-біріңе Ол айтқандай бауыр болыңдар! Мұсылман мұсылманға бауыр, сондықтан ол оған қысымшылық көрсетпеу керек, оны қолдаусыз қалдырмауы керек, сондай-ақ оған

---

[1] «Мухаджир» - көшкен (адам). Мухаджир, деп Меккеден Мединаға көпқұдайшылдардың қысымшылығынан Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, артынан көшкен адамдарды атаған. «Хажара» етістігі – тоқтату, қоштасу, қалдыру – «мухажир» сөзімен түбірлес болып келеді.

[2] Яғни, өлім келгенше иман келтірген болсын.

[3] № 668 хадис.

[4] Яғни, қарым-қатынасты үзуіне.

[5] Бұл жерде яхудилер жайлы айтылып жатыр.

[6] Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мен сахабалары жайлы айтылып жатыр.

[7] Бұл хадисті шейх Албани **«Әлсіз хадистер»**, қатарына жатқызған - **аударушыдан.**

[8] Яғни, орынсыз күдік.

[9] Яғни, бір-біріңнен кемшілік іздеп сұрастырмаңдар.

менсінбей қарамауы керек, ал тақуалық мыны жерде, ал тақуалық мына жерде! (Сосын Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қолымен кеудесін[1] көрсетіп былай деді:) Адамға Исламдағы бауырын менсінбегені зұлымдықта жеткілікті болып саналады[2].Әр мұсылман үшін басқа мұсылманның өмірі, абыройы және дүниесі қасиетті саналуға тиісті. Расында, Аллаһ сендердің денелеріне, кейіптеріне қарамайды, бірақта Ол сендердің жүректеріне және амалдарына қарайды.[3]

Бұл хадистің тағы бір нұсқасында, Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

...бір-біріне көреалмаушылық танытпаңдар, бір-біріне деген жеккеөрушіліктен бас тартыңдар, сұраспаңдар, аңдыспаңдар, бәсекелеспеңдер, бағаларыңды тым көтермеңдер[4] және (бір-біріне) бауыр болыңдар, иә Аллаһтың құлдары!

Бұл хадистің үшінші нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Бір-біріңмен (қарым-қатынасты) үзбеңдер, бір-біріне сырт бермеңдер, бір-біріне деген жаккөрушіліктен бас тартыңдар, бір-бірне көреалмаушылық танытпаңдар және бір-біріне бауыр болыңдар, иә Аллаһтың құлдары!

Бұл хадистің төртінші нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, балй деп айтқаны келтіріледі:

Бір-біріңді тастап кетпеңдер және бірің біріннің саудасын бұзбасын![5] **Муслим бұл нұсқалардың бәрін, ал аль-Бухари көпшілігін келтіреді.**

1571. Хабар бойынша, Муъауия, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, егер сен мұсылмандардың кемшілігін іздестіре бастасаң, онда оларды бұзасың не болмаса бұзуға жақын боласың. **Сенімді әрі сенімді иснадпен бұл хадисті Абу Дауд келтіреді.**

1572. Хабар бойынша, бірде Ибн Масъудқа, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, бір адамды алып келіп:

«Бұл – пәленше және оның сақалынан шарап тамып тұр!», - деді. Бұған ол: «Расында, аңдуға біз үшін тыйым салынатын, бірақ біз үшін бір нәрсе айқындалса, онда біз ол үшін жазалаймыз!», - деді. **Аль-Бухари мен Муслимнің қанағаттандыратын шартына сәйкес сенімді саналытын әрі сенімді иснадпен бұл хадисті Абу Дауд келтіреді.**

[1] Жүректі нұсқағаны.

[2] Мұсылман бауырын менсінбеу өзіне зұлымдық болып оралатын себебі, Аллаһтың алдында үлкен күнә саналғандығынан.

[3] Басқаша айтқанда, сауап пен жаза тек қана ықыластың дәрежесі мен оның жасаған амалдарына байланысты болады.

[4] Бұл жерде бір затты сатып алу мақсатымен бағаны көтеру жайлы айтылып жатқан жоқ, керісінше алдау үшін не болмаса қасақана зиян келтіру үшін бағаны көтеру жайлы айтылып жатыр.

[5] Яғни, жасалып қойған саудадағы шартты сатып алушыға не сатушыға қолайлы жеңілдіктер ұсынып бұзбасын.

272 ТАРАУ
Мұсылмандар жайлы жаман ойлауға болмайтындығы жайында (әрине олай істеуге мәжбүрлемесе).

Аллаһ Тағала айтты:

«Әй мүминдер! Күмәннің көбінен сақтаныңдар. Өйткені күмәннің кейбірі күнә...» **«Хужрат» сүресі, 12 аят.**

1573. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Адамдар жайлы жаман ойдан сақтаныңдар, өйткені, расында, жаман ойлар – ол ең жаман өтірік сөздер. **Аль-Бухари, Муслим.**

273 ТАРАУ
Мұсылмандарға менсінбеушілік көрсетуге болмайтындығы жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

«Әй мүминдер! Бір ел бір елді тәлкек қылмасын. Бәлкім олар өздерінен жақсы шығар. Сондай-ақ әйелдер әйелдерді келемеждемесін. Бәлкім олар өздерінен жақсы шығар. Бір-біріңді міндемеңдер, жаман ат тағыспаңдар. Иман келтіргеннен кейін сүркей ат нендей жаман. Ал кім тәубе қылмаса, міне солар злымдар.» **«Хужрат» сүресі, 11 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Бүкіл қорлаушы өсекшіге нендей өкініш!» **«Һүмәзә» сүресі, 1 аят.**

1574. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Адамға Исламдағы бауырын менсінбегені зұлымдықта жеткілікті болып саналады. **Муслим.**

1575. Хабар бойынша, Ибн Мас'уд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Жүрегінде тозаңның түйіріндей тәкәппарлығы болған Жәннәтқа кірмейді», - деді. Бұны естіген бір адам: «Бірақ адам өзінің киімі мен аяқ киімінің әдемі болғанын қалайды ғой!», - деді. Бұған Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Расында, Аллаһ әдемі және де Ол әдемілікті жақсы көреді, ал тәкәппарлық жайлы айтатын болсақ, ол ақиқатты қабылдамау және адамдарды менсінбеу[6]», - деді. **Муслим.**

1576. Хабар бойынша, Джундуб бин Абдуллаһ, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бір адам: «Аллаһтың атымен ант етемін, Аллаһ пәленшені кешірмейді», - деді, сонда Ұлық және Құдіретті: «Мен пәленшені кешірметіндігіме, Менің атыммен кім ант беріп жатыр? Расында, Мен оны кешіріп, сенің амалдарыды бос қылдым![7]», - деді. **Муслим.**

[6] Сонымен, әдемі киім киуді қалау әлі көкретік емес.

[7] Яғни, сені бүкіл амалыңның сауабынан құр қалдырдым.

274 ТАРАУ
Ашықтан-ашық мұсылмандарды табалауға[1] тыйым екендігі жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

«Шын мәнінде мүминдер туыс қой...» **«Хужрат» сүресі, 10 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Расында, сондай мүминдердің ішінде арсыздық жайлауын[2] жақсы көргендерге; дүние ахіретте күйзелтуші азап бар...» **«Нұр» сүресі, 19 аят.**

1577. Хабар бойынша, Василя бин аль-Аска', оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бауырыңның басына келген сәтсіздікке ашықтан-ашық шаттанба, олай істесең Аллаһ оған меірім етіп сені сынаққа алады!» **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.**[3]

Бұл тарауға Абу Хурайрадан, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, жеткізілген «Аңдуға тыйым жайлы» тараудағы хадисті келтіруге болады. Онда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дейді:

Әр мұсылман үшін басқа мұсылманның өмірі, абыройы және дүниесі қасиетті саналуға тиісті[4].

275 ТАРАУ
Шариғат бойынша расталған адамның тегін қорлауға болмайтындығы жайлы[5].

Аллаһ Тағала айтты:

«Сондай мүмин ер, мүмин әйелдерді жазықсыз кейітпеңдер, әрине олар; жала жауып, ашық күнә жүктеп алды.» **«Ахзап» сүресі, 58 аят. аят.**

1578. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Адамдардың жасаған істерінің екеуі имансыздықтың белгісі болып табылады олар: біреудің шыққан тегін қорлау және өлген адамды айқайлап жоқтау. **Муслим.**

276 ТАРАУ
Алаяқтық пен өтірік айтуға рұқсаттың жоқтығы жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

«Сондай мүмин ер, мүмин әйелдерді жазықсыз кейітекендер, әрине олар; жала жауып, ашық күнә жүктеп алды.» **«Ахзап» сүресі, 58 аят.**

1579. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бізге қару көтерген бізден емес және бізді алдаған да бізден емес. **Муслим.**

Бұл хадистің Муслим келтірген тағы бір нұсқасында былай делінеді:

Бірде сатуға қойылған бидәйдің жанынан өтіп бара жатып оның ішіне қолын салды да оның ылғал екенін байқап: «Бұл не, иә сатушы?», - деп сұрады. Ол: «Оны бүлдірген аспан[6], иә Аллаһтың елшісі», - деді. Сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Сен неге суланғанын адамдар көру үшін үстіне салмадың?! Бізді алдаған бізден емес!», - деді.

1580. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бағаны шарқтатпаңдар[7]. **Аль-Бухари, Муслим.**

1581. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әдейілеп баға көтергенге тыйым салатын. **Аль-Бухари, Муслим.**

1582. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде бір адам Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, саудада оны бір адам алдайтындығын айтты, сонда Аллаһтың елшісі оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Саудаласатын адамыңа: «Алдама!» (Лә хыляба!)[8], - деп айт», - деді.

1583. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Адамдардан әйелін, не болмаса құлын алдағаны бізден емес. **Абу Дауд.**

277 ТАРАУ
Опасыздыққа тыйым жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

«Әй мүминдер! Уәделеріңді орындаңдар.» **«Ахзап» сүресі, 58 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Сертті орындаңдар. Сөз жоқ, уәде сұралады.» **«Ісра» сүресі, 34 аят.**

1584. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Амр бин аль-Ас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Төрт түрлі белгісімен ерекшеленетіндер (толығымен) екі жүзді есептеледі, ал кімнің бойында осылардың бірі болса, ол одан құтылмайынша оның бойында екі жүзділіктің бір белгісі болады. Бұндай белгілер мына адамдарда болады: оған сеніп

---

[1] Яғни, мұсылманның басына түскен сәтсіздікке, бақытсыздыққа қуану.

[2] Бұл жерде тек қана күнәлі істерді таратуда ғана емес, сонымен қатар ол туралы өсек айту да жатады.

[3] Бұл хадисті шейх Албани **«Әлсіз хадистер»**, қатарына жатқызған - **аударушыдан.**

[4] № 1570 хадис.

[5] Бұл дегеніміз егер адамның ата-анасы шариғат бойынша заңды түрде некелі болса, онда ол адамды, пәленше пәленшенің баласы емес, не бауыры емес, деген сияқты сөздермен айыптауға болмайды, өйткені ондай сөздер адамның ата-анасының абыройына нұқсан келтіреді.

[6] Яғни, жаңбырдан суланды.

[7] № 1570 хадисте түсіндірілген.

[8] Имам Ахмад: «Аль-хыляба» жайлы былай дейді: «Ол әдетте адамдар бір-бірін алдамайтын өтіріктің түрі, мысалыға, бір дирхемнің затын бес дирхемге сату».

тапсырылса опасыздық жасайды, әңгіме айтса өтірік айтады, шарттасса шартын орындамайды, ал егер біреумен бір істе ортақ шешім таппаса заңсыз түрде шектен шығады[1]. **Аль-Бухари, Муслим.**

1585. Хабар бойынша, Ибн Мас'уд, Ибн Умар және Анас, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, олар Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ахіретте әр опасыздың жанында жалау болып, былай делінеді: «Бұл – пәленшенің опасыздығы». **Аль-Бухари, Муслим.**

1586. Хабар бойынша, Абу Саъид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ахіретте әр опасыздың жамбасының жанында опасыздығының дәрежесіне қарай көтерілетін жалау болады, сондай-ақ, расында, адамдармен басқарғандардан артық ешкім опасыздық жасамайды. **Муслим.**

1587. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһ Тағала былай деді: «Ахіретте Мен, үш түрлі адамға қас боламын: Менің атымнан уәде беріп сосын опасыздық жасаған адамға, сондай-ақ басы бос адамды құлдыққа сатып, сосын ол ақшаны жеген адамға, сонда-ақ адамды жұмысқа жалдап, оған жұмысты толығымен істетіп, бірақ ақысын бермеген адамға. **Аль-Бухари.**

278 ТАРАУ
Сыйлықпен және осыған ұқсас басқа да істермен міндетсінуге болмайтыдығы жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

«Әй мүминдер! Аллаһқа, Ақірет күніне сенбей, адамдарға көрсету үшін мал сарып қылған кісідей, садақаларыңды міндет қылу, ренжітумен жоймандар…» **«Бақара» сүресі, 164 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Сондай хайыр істегендер, бергендеріне міндетсіну ренжіту араластырмаса оларға Раббыларының хұзырынды сыйлық бар….» **«Бақара» сүресі, 162 аят.**

1588. Хабар бойынша, Абу Зарр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ахіретте Аллаһ үш түрлі адаммен сөйлеспейді, оларға қарамайды және оларды тазартпайды, сондай-ақ оларға жан түршігерлік азап бар!

Абу Зарр былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бұл сөздерін үш рет қайталады:

Абу Зарр айтты: «Олар сәтсіздікке ұшырап зияндық табады! Бұлар кімдер, иә Аллаһтың елшісі?» Ол: «Киімінің шетін жерге дейін түсіруші, өзінің игі істерін адамдарға міндетсінуші және заттарын өтірік антпен сатушы», - деп жауап берді. **Муслим.**

Бұл хадистің тағы бір нұсқасында Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дейді:

«...өзінің изарын түсіруші...»

Бұл дегеніміз изарын не болмаса басқа да киімін тәкәппарлықтан тобығынан төмен түсірушілер.

279 ТАРАУ
Тәкәппарлық пен қуғын көрсетуге тыйым жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

«...Сондықтан өздеріңді-өздерің ақтамаңдар. Ол, кім тақуа екенін жақсы біледі.» **«Нәжім» сүресі, 32 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Әлбетте біреу зұлымдық көргеннен кейін өшін алса, сонда оларға сын жоқ. Шынында сөгіс, адамдарға зұлымдық қылып, жер жүзінде орынсыз шектен шыққандарға лайық. Міне солар үшін жан түршігерлік азап бар.» **«Шура» сүресі, 41-42 аяттар.**

1589. Хабар бойынша, Ийад бин Химар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Аллаһ Тағала сендерге, бойұсынуларың керектігі жайында, біріңді-бірің қуғындамауларың және бірібіріннің алдында мақтанбауларың жайында маған аят етті. **Муслим.**

1590. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер адам: «Бұл адамдар құрыды[2]», - десе, демек ол өзі олардан да артық құрыды[3]. **Муслим.**

Демек, мұндай сөздерді тәкәппарлықтан, сондай–ақ өзінің ол адамдарға байланысты менсінбеушілігін көрсету үшін айтуға болмайды, – өйткені олай істеу дұрыс емес. Ал адамдардың, діни мәселеде қателескенін көріп, өзінің оны жақтырмайтындығын таныту үшін айтса, бұл жағдайда онда тұрған ештеңке жоқ. Осылай ғалымдар бұл хадисті түсіндереді. Ал олардың арасындағы ең атақтыларына Малик бин Анас, аль–Хаттаби, аль–Хумайди жатады, бұл жайлы мен «Аль–Азкар» кітабында тоқталдым.

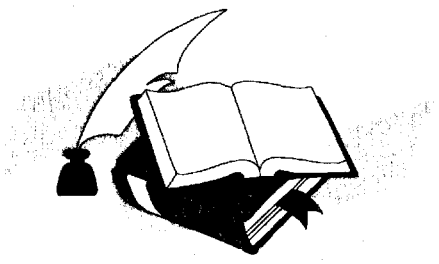

[1] Басқаша айтқанда, біреумен дауласса Шариғаттың рұқсат еткен шегінен шығып кетеді.

[2] Яғни, ол адамдардың күнәһәрлығы соншалық, оларды сәссіз апат күтіп тұр, дегені.

[3] Оның оларға жоғарыдан қарап, өзінің тазалығына сеніммен қарағаны үшін

280 ТАРАУ
Мұсылманға өзінің бауырын үш күннен артық мерзімге тастап кетуіне болмайтындығы жайлы, тек оған себеп - хабарласпаған бауырының Исламға түрлі жаңалықтар енгізумен, не болмаса осындай пасық істермен шұғылданғаны белгілі болмаса.

Аллаһ Тағала айтты:

«Шын мәнінде мүминдер туыс қой. Сондықтан екі туыстарыңның арасын жарастырыңдар...» **«Хужрат» сүресі, 10 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«...Күнәгә және дұшпандыққа жәрдемдеспеңдер...» **«Мәидә» сүресі, 2 аят.**

1591. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

«Бір-біріңе деген жеккөрушіліктен бас тартыңдар, бір-біріңді күндемеңдер, бір-біріңе сырт көрсетпеңдер, бір-біріңмен қарым-қатынасты үзбеңдер, иә Аллаһтың құлдары! Мұсылманға бауырын үш күннен артық уақытқа тастап кетуіне[1] болмайды!» **аль-Бухари, Муслим.**

1592. Хабар бойынша, Абу Айуб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мұсылманға бауырын үш күннен артық мерзімге сырт беріп араласпауына болмайды, олардың жақсысы болып, бірінші сәлем бергені есептеледі. **Аль-Бухари, Муслим.**

1593. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Адамдардың амалдары әрбір дүйсенбі, бейсенбі күндері Аллаһқа тапсырылады және Аллаһтан басқа ешкімге құлшылық етпеген, сондай-ақ өзінің бауырымен арасын жеккөрушілік үзбеген адамнан басқа барлық құлдың күнәләрі кешіріледі және сонда: «Осы екеуімен олар татуласқанша күте тұрыңдар!», - деген сөздер айтылады. **Муслим.**

1594. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, шайтан, Арабияда намаз оқушылардың[2], өзіне құлшылық жасауынан күдерін үзді, дегенмен ол әлі де болса оардың арасына алауыздық салудан үміткер. **Муслим.**

1595. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мұсылманға бауырын үш күннен артық мерзімге тастауына болмайды, ал кімде-кім үш күннен артық мерзімге тастап өлсе, онда Отқа түседі. **Бұл хадисті аль-Бухари мен Муслимнің иснадын қанағаттандыратын шартымен Абу Дад келтіреді.**

1596. Хабар бойынша, Абу Хираш Хадрад бин Абу Хадрад аль-Аслам (сондай-ақ оның нисбасы — ас-Сулами, - делінеді), оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Өзінің бауырын бір жылға тастап кеткен оның қанын төккенмен тең болады. **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

1597. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мүминге басқа мүминді үш күннен артық уақытқа тастауына болмайды, ал үш күн өткен соң ол онымен кездесіп сәлем беруі керек, егер ол сәлеміне жауап берсе, онда екеуі де сауап табады, ал егер жауап бермесе, онда ол күнәмен оралады да, ал сәлем беруші айырылысқандарына жауап бермейді. **Бұл хадисті жақсы иснадпен Абу Дауд келтіреді. Абу Дауд былай дейді: «Егер ол Аллаһ үшін айрйлысқан болса[3], онда айтылғандардың бұған еш қатысы жоқ.[4]**

281 ТАРАУ
Егер оған мәжбүр болмаса, онда екі адамға үшінші адамның көзінше сыбырласуға, яғни сөйлескенде ол естімейтіндей етіп сөйлесуге болмайтындығы жайында. Сондай-ақ бұған екеудің түсініксіз тілде сөйлесуі жатады.

Аллаһ Тағала айтты:

«...Құпия жиналыс мүминдерді кейіту үшін шайтанның ісі.» **«Мужадәле» сүресі, 10 аят.**

1598. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер екеу жиналса, онда үшіншінің көзінше сыбырласпасын. **Аль-Бухари, Муслим. Бұл хадисті сондай-ақ Абу Дауд келтіреді, оның нұсқасында және былай делінеді:**

Абу Салих[5] былай деді: «Мен Ибн Омардан: «Ал жиналғандар төртеу болса ше?», - деп сұрады. Сонда ол: «Онда бұл істің саған зияны тимейді[6]», - деді.

Сондай-ақ бұл хадисті Малик «Аль-Муаттада» келтіреді. Онда Абдуллаһ бин Динар былай дейді:

Бірде мен Ибн Омармен бірге базардың жанындағы Халид бин Укбаның үйінде болғанымда, бір адам келіп онымен бөлек сөйлескісі келді. Менімен Ибн Омардан басқа үйде ешкім болмаған болатын, сонда ол бір адамды шақырды да, біз

---

[1] Яғни, қарым-қатынасты үзуіне.

[2] Яғни, тек Аллаһқа ғана құлшылық ететін мұсылмандар жайлы айтылып жатыр.

[3] Яғни, бір адам екінші адамды жәй ұрсысып қалғаннан емес, ол күнә жасайтын болғандықтан тастаса.

[4] Бұл хадисті 'шейх Албани **«Әлсіз хадистер»**, қатарына жатқызған - **аударушыдан.**

[5] Хадисті жеткізушілердің бірі.

[6] Яғни, жинлғандар төртеу не болмаса одан да көп болса, онда екі адам бірі-бірімен сыбырласа алады, өйткені бұл ешкімнің көңіліне тимейді.

төртеу болдық, сосын ол менімен шақырған адамына. «Кішкене ары тұрыңдаршы, өйткені мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «екеу үшіншінің көзінше сыбырласпасын», - денін, естідім», - деді.

1599. Хабар бойынша, Ибн Мас'уд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер үшеу болсаңдар, басқа адамдармен қосылғанша, екеуі сыбырласпасын, өйткені бұл істерің оны ренжітеді. **Аль-Бухари, Муслим.**

282 ТАРАУ
Заңды негіз[1] болмаса құлды, жануарды, әйелді және баланы қинауға болмайтындығы, ал заңды негіз болғанның өзінде шектен шықпау керектігі жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

«...және әке-шешеге, жақындарға, жетімдерге, міскіндерге, жақын көршіге, бөгде көршіге, жан жолдасқа, жолда қалғандарға және қол астарыңдағыларға[2] жақсылық қылыңдар. Негізінде Аллаһ, тәкәппар, мантақшақты жақсы көрмейді.» **«Ниса» сүресі, 36 аят.**

1600. Хабар бойынша, Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бір әйел мысық үшін азапталды. Ол мысықты өлгенінше қамауда ұстап, сол үшін Отқа түсті. Мысық қамауда болғанда оған не тамақ бермеген, не су бермеген, не өзіне жерде жорғалағандарды[3] ұстап жеуіне мүмкіншілік бермеген. **Аль-Бухари, Муслим.**

1601. Хабар бойынша, бірде Ибн Омар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын,

Өздерінің нысанасын тірі құс етіп атып, әр тимеген оғын құстың иесіне беріп жатқан құрайыш-жасөспірім балалардың жанынан өтіп бара жатты. Ибн Омарды көрген балалар тым-тырақай қаша жөнелді, ал Ибн Омар болса: «Бұны істеген кім? Бұл іспен шұғылданғанға Аллаһтың қарғысы тисін». Расында, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жаны бар затты өздерінің нысанасы еткен адамдарды қарғаған!», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

1602. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсы, өлтіріп, сосын нысана жасау үшін мал ұстауға тыйым салатын. **Аль-Бухари, Муслим.**

1603. Хабар бойынша, Абу Али Сувайд бин Мукаррин, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен Мукарриннің балаларының бірімін. Біздің бір күніміздан басқа еш бір малайымыз болмады. Оны арамыздағы ең кшіміз бетінен шапалақтайтын, ал Аллаһтың елшісі болса, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бізге оған бас бостандығын беріп қоя беруге әмір берді. **Муслим.**

Бұл хадистің Муслим келтірген басқа бір нұсқасында Абу Али Сувайд бин Мукарриннің, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай дегені келтіріледі:

Менің алты бауырым болды...

1604. Хабар бойынша, Абу Мас'уд аль-Бадри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде құлымды қамшымен ұрып жатқан кезімде арт жағымнан: «Иә Абу Масъуд біл...», - деген дуысты естідім де, бірақ қаты ызалы болғандықтан кімнің айтып жатқанын аңғармадым. Айтып жатқан адам жақындаған кезде, ол: «Иә Абу Масъуд біл, Аллаһ сенімен, сен құлыңмен істеп жатқаннан да артығын істей алады!», - деп, айтып жатқан Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, екен. Сонда мен: «Осыдан кейін мен ешқашан құл ұрмаймын!», - дедім.

Бұл хадистің тағы бір нұсқсында Абу Мас'уд аль-Бадридің, ған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай дегені келтіріледі:

...сонда қорыққанымнан қолымнан қамшым түсіп кетті...

Бұл хадистің үшінші нұсқсында Абу Мас'уд аль-Бадридің, ған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай дегені келтіріледі:

Сонда мен: «Иә Аллаһтың елшісі, оны Аллаһ үшін босаттым!», - дедім, сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Расында, егер сен олай істемесең, сені әлбетте От шалар еді! (...не От тиер еді!», - деді. **Осы нұсқалардың бәрін Муслим келтіреді.**

1605. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Құлының істемеген ісі үшін ұрып соққанның, не болмаса қисынсыз беттен ұрған шапалақтың өтемі оған бас бостандығын беру, болуы керек. **Муслим.**

1606. Хабар бойынша, бірде Хишам бин Хаким бин Хизам, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Шамда бастарына май жағып күннің астына қойған набатилердің[4] арасынадағы адамдардың жанынан өтіп бара жатып: «Бұларың не?», - деп сұрады.Оған: «Оларды харадж[5] үшін жазалап жатыр», - деп жауап берді.

Бұл хадистің басқа нұсқасында, оған: «Оларды джизья[6] үшін жазалап жатыр», - делінеді. Сонда Хишам: «Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Расында, осы дүниеде адамдарға азап көрсеткенді, Аллаһ азапқа салады!», - деп айтқандығына куәгермін», - деді де, Хишам сол жердің басшысына кіріп осы жайды айтып берді, сосын оның бұйрығымен оларды босатты. **Муслим.**

1607. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

---

[1] Яғни, шариғаттың үкімі жайлы.
[2] Құлдарына.
[3] Яғни, құрт-құмырсқа.
[4] Шамда диқаншылықпен айналысатын арабтар.
[5] Харадж – жер салығы.
[6] Басқа дін уәкілдеріндегі адамрдың басынан алынатын салық.

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тұмсығына күйдіріп таңба салынған есекті көріп ол істі жақтырмағандығын көресетті. (Ибн Аббас, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын): «Аллаһтың атымен ант етемін, мен таңбаны оның тұмсығынан ең алыс жеріне басамын!», - деді. Сосын ол өзінің есегіне таңбаны жаңбасына басуды әмір етті, сондай-ақ ол жамбасқа таңба басуды ең бірінші бастағандардан болды. **Муслим.**

1608. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жанынан тұмсығына белгі күйдірілген есек өтті, сонда ол: «Мынаған белгі басқанға Аллаһтың қарғысы тисін!», - деді. **Муслим.**

Бұл хадистің Муслим келтірген тағы бір нұсқасында, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, беттен ұруға және тұмсыққа таңба басуға тыйым салғандығы келтіріледі.

283 ТАРАУ
Кез-келген мақұлықты, керек десеңіз іс құмырсқа не болмаса сол сияқты жәндіктерге қатысты болса да оларды отпен азаптауға болмайтындығы жайлы.

1609. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бізді әскери жорыққа аттандырып жатып: «Егер сендер пәленше мен пәленшені кездестірсеңдер», – деп екі құрайыштың атын атады да, - «оларды өртеңдер!», - деді. Сосын біз шығатын кезде, ол: «Расында, мен сендерге, пәленше мен пәленшені өртеңдер дедім, бірақ, расында, отпен азаптауға тек Аллаһ қана хақылы, сондықтан ол екеуін кездестірсеңдер, оларды тек өлтіріңдер», - деді.

1610. Хабар бойынша, Ибн Мас'уд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде біз, Пайғамбармен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірге жорықтардың бірінде болған кезде, ол өзінің қажеттерімен кетті де, ал біз болсақ екі балапаны бар қызыл құсты көрдік. Сонда біз оның балапандарын алдық, ал құс болса қанаттарын қағып біз айналып ұша бастады. Қайта оралысымен Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Мына құс пен оның балапандарын қайғыртқан қайсысың!? Оның балапандарын өзіне қайтарыңдар!», - деді. Біз өртеп жіберген құмырсқаның илеуін көріп: «Мынаны өртеген кім?», - деп сұрады. Біз: «Бізбіз», - деп жауап бердік. Сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Оттың Раббынан басқа ешкім отпен азаптамау керек!», - деді. **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

284 ТАРАУ
Бай адамға, заңды берешегін талап етіп жатқан иесіне қайтаруды, созуға болмайтындығы жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

«Расында, Аллаһ сендерге аманаттарды өз лайықты орнына тапсыруларыңды және адамдардың арасына билік қылсаңдар, әділдікпен билік қылуларыңды әмір етеді...» **«Ниса» сүресі, 58 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«...Егер біріңе-бірің сенсеңдер сенілген жақ аманатын тапсырсын...» **«Бақара» сүресі, 283 аят.**

1611. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бай адамға берешекті созу әділетсіздіктің көрінісі болып табылады, сондықтан егер де сендердің біреулеріннің берешектеріңді бай адамға ауыстыру ұсынылса келісіңдер[1]. **Аль-Бухари, Муслим.**

285 ТАРАУ
Сыйлық бермекші болып, ол сыйлық балаларына арналған болса да, бірақ ол силықты әлі сыйламаған болса, онда оны беруден бас тартпағанның жақсы екендігі жайлы, сондай-ақ садақа, зекет және сол сияқты құрбан ретінде берілген затты садақа берілген адамнан сатып алудың жақсы еместігі жайлы, сондай-ақ оны садақа берілген адам басқа адамға беріп, одан кейін оны сатып алғанның зияны жоқтығы жайлы.

1612. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сыйлығын қайтарып алған адам, өз құсығын өзі жеген ит секілді[2]. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің Муслим келтірген басқа нұсқасында, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі: «

Сыйлығын қайтарып алған, құсып, сосын құсығына қайта оралып оны жейтін итке тең.

Бұл хадистің аль-Баридің де, Муслимнің де келтірген үшінші нұсқасында, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені келтіріледі:

Сыйлығын қайтарып алушы, өзінің құсығын жегенмен тең.

1613. Хабар бойынша, Омар бин аль-Хаттаб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен Аллаһ жолында соғыспақшы болған адамға жылқы сыйладым, бірақ ол оны дұрыс күтпейтін. Сонда мен ол жылқыны сатып алмақшы болдым да, осы жөнінде Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын ақылдасқанымда, ол маған: «Оны сатып алма және егер ол саған оны бір дирхемге сатса да садақаңды қайтарып алушы болма, өйткені садақасын қайтарып

---

[1] Ибн Хаджардың тәпсірінде, бай адамның берешекті созуы әділетсіздіктің көрнісі болғандықтан, берешегі бар адамға берешекті оған адаруына келісуі керек, өйткені бұл жағдайда берешекті алу оңайға түседі, ал күнә жасап қоюға деген қорқыныш байға борышты тезірек қайтаруға итермелейді.

[2] Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мұндай теңемені, ол істің жиіркеніштігін көрсету үшін қолданып жатыр.

алушы өзінің құсығын жеген секілді. **Аль-Бухари, Муслим.**

286 ТАРАУ
Жетімнің дүниесін шашуға (жеуге) болмайтындығы жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

«Негізінен сондай жетімдердің малдарын зұлымдықпен жегендер, олар қарындарын отпен толтырған болады. Сондай-ақ жалындаған тозаққа кіреді.» **«Ниса» сүресі, 10 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Жетімнің малына жақындамаңдар, бірақ ол есейгенге дейін жақсы басқаруға болады.» **«Әнғам» сүресі, 152 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Олар сенен жетімдердің жайынан сұрайды. Оларға: «Жетімдерді түзету жақсы[1]. Тіпті оларды қосып алсаңдар, сонда олар туыстарың. Аллаһ бұзушыны, түзеушіден айырып біледі...» **«Бақара» сүресі, 220 аят.**

1614. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Жеті апатты күнәләрдан сақтаныңдар», - деді. Адамдар: «Иә Аллаһтың елшісі, бұл қандай күнәләр?», - деп сұрады. Ол: «(1)Аллаһпен бірге басқаға табыну, (2)бақсылық, (3)Аллаһ өлтіруге тыйым салған, (яғни) хақысыз адам өлтіру[2], (4)өсімқорлық, (5)жетімнің дүниесін жеу, (6)жауға шапқанда қашу, (7)иманды таза, ондай істі (жасамақ тұрмақ) ойларына да кіріп шықпайтын әйелдерді, ойнас жасады деп айыптау. **Аль-Бухари, Муслим.**

287 ТАРАУ
Өсімқорлыққа қатаң тыйым жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

«Сондай өсім жегендер (қабірлерінен) жын соғып тұрғандай есеңгіреп тұрады. Бұл олардың «Сауда да бейне өсім», дегендіктерінің салдарынан. Негізінде Аллаһ сауданы халал, өсімді харам еткен. Сонда кім Раббынан насихат келгенде тыйылса өткені өтіп кетті[3], Оның ісі Аллаһқа тән. Ал және кім қайталаса, міне солар тозақтық. Олар онда мәңгі қалады. Аллаһ өсімді жояды да сауданы арттырады. Әрі Аллаһ барлық қарсы келуші күнәһәрді жақсы көрмейді. Негізінен иман келтіріп ізгі іс істегендер, намазды толық орындап, зекет бергендер, олар үшін Раббыларының қасында сыйлық бар. Оларға қорқу жоқ әрі олар қайғырмайды. Әй мүминдер! Аллаһтан қорқыңдар, егер сенсеңдер (иман келтірсеңдер) өсімнен қалып қалған (аласыларыңды) қалдырыңдар (алмаңдар).» **«Бақара» сүресі, 275-278 аят.**

Бұл тарауға қатыты хадистер жайлы айтатын болсақ олар көп және белгілі, сондай-ақ олардың қатарына Абу Хурайрадан жеткен осы тарудың алдындағы тарауда келтірілген хадис жатады.

1615. Хабар бойынша, Ибн Мас'уд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, өсімқордан қарызға алғанды және өсімқорлықпен айналусышыны лағнеттеді **Муслим.**

Бұл хадистің ат-Тирмизи және басқа да мухаддистердің келтірген нұсқасында Ибн Масъдтың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

...сондай-ақ оның куәгерлері[4] мен жазушысын.

288 ТАРАУ
Көрер-көзге[5] амал жасауға тыйым екендігі жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

«Олар, ғибадатты, нағыз Аллаһқа шынайы ынтамен бір беткей түрде орындаулары, зекет берулері үшін әмір етілген. Міне осы тұп-тура дін» **«Бәйнә» сүресі, 5 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Әй мүминдер! Аллаһқа Ақірет күніне сенбей, адамдарға көрсету үшін мал сарып қылған кісідей, садақаларыңды міндет қылу, ренжітумен жоймаңдар...» **«Бақара» сүресі, 264 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Мұнафиқтар[6] Аллаһты алдамақшы болады. Негізінен Аллаһ, оларды алдауға[7] ұшыратады. Қашан олар намазға тұрса, жалқауланып тұрады. Адамдарға көрсету үшін оқып, олар Аллаһты өте аз еске алады.» **«Ниса» сүресі, 142 аят.**

1616. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһ Тағала айтты: Мен, Маған серік қосқанға кәміл түрде мұқтаж емеспін, егерде кімде-кім бір нәрсені Менен бөлек тағы біреу үшін[8] орындайтын болса, Мен одан да оның көпқұдайшылдығынан да бас тартамын![9]»[10] **Муслим.**

1617. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, ең бірінші болып Ахіретте сұралынатын адам, ол Аллаһ жолындағы шайқаста өлген адам болады. Оны алып келеді де, Аллаһ оған Өзінің рахымшылығын есіне салады, ал ол болса бәрін мойындайды. Сосын Аллаһ одан: «Сен соған

---

[1] Орысша аудармасында, оларға жақсылық әкелетінді жасау жақсы, делінеді – **аударушыдан.** Яғни, жетімнің малымен оған игілік әкеліп көбейту не болмаса сақтау тұрғысында ұстаңдар.

[2] Бұл жерде белгілі бір адам жайлы айтылып жатқан жоқ, бұл жерде шариғаттың нұсқауы бойыншы ғана өлтіруге болатын жағдайларда ғана өлтіруге болатындығы айтылып жатыр.

[3] Яғни, өткендегі күнәсі кешіріледі.

[4] Яғни, өсімге алушының не болмаса берушінің куәгерлері.

[5] Мысалыға, мақтан үшін көрер-көзге жасау.

[6] Екіжүзділер.

[7] Яғни, олардың алдамақшы болған істерін Аллаһ өздерне қарсы қояды.

[8] Яғни, кімде-кім Аллаһ үшін ғана емес, оны біреу көрсін, деп не болмаса осы дүниенің бір мақсаты үшін жасаса.

[9] Сонымен, бұл жерде көрер-көзге жасалған амал көпқұдайшылдықпен теңестіріліп тұр.

[10] Яғни, мұндай адамның кез-келген ісі жойылып, ол үшін сауап ала алмайды.

ризашылық ретінде не істедің?», - деп сұрайды. Ол: «Мен өлгенше Сенің жолында соғыстым!», - дейді. Аллаһ: «Сен өтірік айтасың, өйткені сен, сен туралы адамдар: «Батыр!», - деп айтсын, деп соғыстың және олар солай айтты!», - дейді. Сосын ол адам жайлы оған сәйкес әмірлер беріліп, оның жүзін төмен қаратып Тозаққа тастайды. Содан кейін, білім алған, білімін басқаларға үйреткен және Құран оқыған адамды алып келіп, Аллаһ оған, Өзінің көрсеткен рахымшалаған есіне салады да, одан: «Сен соған ризашылық ретінде не істедің?», - деп сұрайды. Ол: «Мен білім үйреніп оны басқаларға үйреттім және Сен үшін Құран оқыдым!», - дейді. Аллаһ: «Сен өтірік айтасың, өйткені сен, адамдар: «Мыну білімді!», - деп айтсын деп, сондай-ақ Құранды адамдар: «Мынау қари!», - деп айтсын деу үшін оқыдың және адамдар солай айтты!». Сосын ол адам жайлы оған сәйкес әмірлер беріліп, Тозаққа тастау үшін жүзін төмен қаратып сүйрейді. Сосын Аллаһ оған кең ризық нәсіп еткен және оған түрлі байлықпен қамдаған адамды алып келіп, Аллаһ оған Өзінің көрсеткен рахымшалаған есіне салады да, одан: «Сен соған ризашылық ретінде не істедің?», - деп сұрайды. Ол: «Сен риза болатын ешбір мүмкіншілікті мүлт жібермей, Сен үшін ақша жұмсадым», - дейді. Аллаһ оған: «Сен өтірік айтасың, сен оны адамдар, сен жайлы: «Мынау жомарт!», - деп айтулары үшін істедің және адамдар солай айтты!», - дейді. Сосын ол адам жайлы оған сәйкес әмірлер беріліп, Тозаққа тастау үшін жүзін төмен қаратып сүйрейді. **Муслим.**

1618. Хабар бойынша, бірде Ибн Омарға, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, адамдар:

«Расында, біз өзіміздің басшыларымызға кіргенде оларға айтатын сөзіміз олардан шыққан кездегі сөздерімізден өзгеше болады», - деді. Бұған Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын: «Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, кезінде мұндайды екіжүзділік санайтынбыз!», деді. **Аль-Бухари.**

1619. Хабар бойынша, Джундуб бин Абдуллах бин Суфйан, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһ (көрер-көзге) сөйлеушінің әбүйірін төгеді, сондай-ақ көрер-көзге жасаушыны, (адамдарға айғақтап) көрсетіп қояды.[1] **Аль-Бухари, Муслим. Сондай-ақ бұл хадисті Муслим Ибн Аббастың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын жеткізуімен келтіреді.**

Бұл жерде «сөйлеушi», деген «бір істі көрер-көзге істеу», деген мағынаны білдіреді; «Аллаһ оның әбүйірін төгеді», деген, «Ақіретте оның әбүйірін төгеді», деген мағынаны білдіреді; «көрер-көзге жасаушыны», дегені, «кімде-кім сауапты амалдарды адамдардың құрметі үшін жасаса», деген мағынаны білдіреді; «Аллаһ (адамдарға айғақтап) көрсетіп қояды», деген, «адамдардың бәріне оның құпия ойларын көрсетеді», деген мағынаны білдіреді.

1620. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Тек Ұлы Аллаһ Тағаланың дидарына талпынып ізденетін ілімді[2], осы дүниенің қай бір мақсатына жету үшін ізденсе, Ахіретте Жәннәттің тәтті исін де сезінбейді. **хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

Сондай-ақ бұл тарауға қатысты көптеген хадистер бар.

289 ТАРАУ
Нені көрер-көзге жасалды, деп есептеуге болатындығы және нені олай деп ойлауға болмайтындығы жайлы.

1621. Хабар бойынша, Абу Зарр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісінен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, біреу: «Жақсы амалдар жасап, оған мақтаулар айтып жатқан адам жайлы сен не дейсің?», - деп сұрағанда, ол: «Бұл – имандының осы өмірінде-ақ ала бастаған ізгі хабары», - деді. **Муслим.**

290 ТАРАУ
Шариғаттың үкімі (не нұсқауы) болмаса бөгде әйел мен әдемі жігітке (тесіліп) қарауға болмайтындығы жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

«Мүминдерге айт: «(Бөгде әйелдерге қараудан) көздерін сақтасын...» **«Нұр» сүресі, 30 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Өзің білмеген бір нәрсенің соңынан түспе. Расында құлақ, көз және жүрек олардың барлығы одан сұралады.» **«Ісра» сүресі, 36 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Аллаһ көздердің қиянатын және көкіректердегі құпияны біледі» **«Ғафыр» сүресі, 19 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Негізінде раббың әлбетте бақылаушы.» **«Фәжір» сүресі, 14 аят.**

1622. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Адам баласына зинада оның үлесі жазылған, оны орындамай өтуі мүмкін емес: көздің зинасына - қарағаны[3], құлақ зинасына – естігені, тіл зинасына – айтқаны, қол зинасына – ұстағаны, аяқ зинасына – (жүрген) қадамы[4] жатады. Ал жүрек жайлы айтатын болсақ, онда ол тілейді және қалайды, ал жыныс мүшелері болса мұны бекітеді не болмаса қайтарады[5]. **Аль-Бухари, Муслим. Бұл жерде Муслимнің нұсқасы беріліп тұр, ал аль-Бухари болса бұны қысқартып келтіреді.**

1623. Хабар бойынша, Абу Са'ид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың

---

[1] Басқаша айтқанда, ғибадаттары ықылассыз болғандардың ниетін Аллаһ бәріне көрсетеді, деген сөз.

[2] Яғни, ол арқылы Аллаһтың ризшылығын табу мақсатында.

[3] Яғни, шариғат тұрғысында қарауға болмайтын нәрселерді қарағаны.

[4] Яғни, харамға қарай жүрген қадамдары.

[5] Яғни, бұның алдында айтылғандардың бәрі зина жасау бағытындағы себептер болса, жыныс мүшелері оны орындайды да, не болмаса орындамайды.

елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

«Еш уақытта сендерге жол үстінде отыруға болмайды», - деді. Сонда адамдар: «Біз олай істеуге міндетті түрде мұқтажбыз, өйткені біз онда жиналып бір-бірімізбен әңгімелесеміз!», - деді. Сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Егер сендер жол бойына жиналуға мәжбүр болсаңдар, онда жолға тиістісін өтеңдер!», - деді. Адамдар: «Ал жолға тиістісін өтеңдер, деген не?», - деп сұрады. Ол: «Бұл дегеніміз (ешкімге) тесіліп қарамау, ешкімге зиян тигізбеу, сәлемге жауап беру, жақсылыққа шақырып жамандықтан тосу», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

1624. Хабар бойынша, Абу Тальха Зайд бин Сахль, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Біз үйлердің алдарында жиі отырып әңгімелесетінбіз, бірақ бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, біздің жанымызға келіп тоқтады да: «Сендер неге жол бойында отырсыңдар? Жол бойында кездесуден қашыңдар!», - деді. Біз: «Бірақта біз бұл жерде ешбір жамандық жасамай, тек қана әңгіме айтып сөйлесіп отырмыз![1]», - дедік. Сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Егер сендер бұдан бас тартқыларың келмесе, онда жолға оның хақысын өтеңдер: (ешкімге) тесіліп қарамаңдар, салемге жауап беріңдер және жақсы сөз сөйлеңдер!», - деді. **Муслим.**

1625. Хабар бойынша, Джарир, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен Аллаһтың елшісінен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, кездейсоқ қарау жайлы сұрадым[2], сонда ол: «Көзіңді ал (одан кейін қарама)!, - деді. **Муслим.**

1626. Хабар бойынша, Умм Салама, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен онда Маймуна[3] да болған Аллаһтың елшісінде, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, болдым, онда Ибн Умм Мактум келді. Бұл оқиға бізге жапқыш жабыну әмір берілгеннен кейін болған болатын, сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Бұдан жабыныңдар!», - деді. Біз: «Иә Аллаһтың елшісі, ол соқыр емес пе, оның соқырлығы бізді көріп танудан сақтамай ма?!», - дедік. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Мүмкін сендер екеуің де, оны көрмейтін соқыр шығарсыңдар?[4]», - деді. **Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи «жақсы әрі сенімді хадис», деп келтіреді.**

1627. Хабар бойынша, Абу Са'ид, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Еркек - әркектің әуретіне[5], ал әйел әйелдің әуретне қарамасын, сондай-ақ еркеке еркекпен бір жамалғышты жамылып жатпасын, ал әйел болса әйелмен бір жамылғыштың астына жатпасын. **Муслим.**

291 ТАРАУ
Бөгде әйелмен оңаша қалуға болмайтындығы жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

«...егер Пайғамбардың жұбайларынан бір нәрсе сұрасаңдар, далданың (шымылдықтың) артынан сұраңдар[6],...» **«Ағзап» сүресі, 53 аят.**

1628. Хабар бойынша, Укба бин Әмір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оғана Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Сендерден ешкім ешуақытта бөгде әйелге кірмесін!», - деді. Ансарлардың бірі: «Маған айтшы, егер ол күйеуінің жақын туысы болса ше!», - деп сұрады. Сонда ол: «Жақын туыс – ол опат (ең ауыры)![7]», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

Жақын туыс, деп бауыр, бауырының не нағашысының баласы айтылады.

1629. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сендерден ешкім оның жанында жақын туысы болмаса әйел адаммен оңаша қалмасын! **Аль-Бухари, Муслим.**

1630. Хабар бойынша, Бурайда, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деді: «Аллаһ жолында соғысып жатқандардың әйелі, ол соғысқа қатыспағандар үшін өздерінің аналары секілді қасиетті саналуға тиісті. Ал сендерден соғысқа қатысушының жан ұясын өзінің қамқорлығына алған кез-келгенің, мойнына жүктегенін дұрыс өтемесе, онда оны Ахіретте, соғысқа қатысушы оның сауабты істерінен қанша қаласа соншасын алуы үшін (оның сауаптарын) міндетті түрде оның алдына қояды». Сосын Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Бұл жайында сендер не ойлайсыңдар?[8]», - деді. **Муслим.**

---

[1] Яғни, өзімізге түсініксіз нәрселерді сұрастырып, ал тыйым салынған нәрселерді айтып отырған жоқпыз.

[2] Басқаша айтқанда, Джарир, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, егер адам қарауға тыйым салынған нәрсеге көзі түссе не істеу керектігін сұрап жатыр.

[3] Умм салама мен Маймуна, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әйелдері.

[4] Яғни, ол сендерді көрмесе де, сендер оны көресіңдер ғой, дегені, ал бәрін білуші бір Аллаһ қана – **аударушыдан.**

[5] «Әурет» - басқа адамдардға көрсетуге болмайтын дене мүшелері. Еркек үшін кіндіктен төмен тізеден жоғары жердің бәрі, және бұл жерлер, егер араларында еркек болмаса әйел үшін де (бірі-біріне көрсетуге болмайтын) әурет саналады. Ал бөгде еркек үшін әйелдің бүкіл денесі әурет саналады, басқаша айтқанда бөгде еркекке оған қарауға болмайды.

[6] Бұның басқа әйелдерге де қатысы бар.

[7] Яғни, күйеуімен жақын туысы үйге еркін кіреді де, сондықтан оларға бөлек болуға көп мүмкіншілік бар.

[8] Басқаша айтқанда: егер адамның тойымсыздығын еске алатын болсақ және Аллаһ оған қанша алғың келсе ал, деп тұрса, онда оның саубты істерінен бір нәрсе қалады ма?, - деп тұр.

292 ТАРАУ
Әйел мен еркекке киімде болсын, тұрыс-жүрісте болсын және де басқа да істерде де болсын бір-біріне еліктеуге болмайтындығы жайлы.

1631 Хабар бойынша, Ибн Аббас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әйелге ұқсас еркек пен еркекке ұқсас әйелді лағінеттеді.[1]

Бұл кадистің тағы бір нұсқасында, Ибн Аббастың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Әйелге еліктеген еркек пен еркекке еліктеген әйелді лағінеттеді. **Аль-Бухари.**

1632. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әйелдің киімін киген еркек пен еркектің киімін киген әйелді лағінеттеді. **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дад келтіреді.**

1633. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мен үмметімнің ішінен Отта болатын екі түрлісін қазір көріп тұрған жоқпын: (олардың) бұқаның құйрығына ұқсаған қамшылары бар олармен адамдарды ұратын еркекетерді, сондай-ақ әрі киінген (кясийат), әрі жалаңаш ('арийат), бастары түйенің салбыраған өркешетеріне ұқсаған ауытқушы (ма'илят) және ауытқызушы (мумилят) әйелдерді. Мұндай әйелдер Жәннәтқа кірмейді және оның тәтті иісін де сезінбейді, ал оның ттәтті иісі осындай-да осындай ара қашықтықта сезіледі.[2] **Муслим.**

«Кясийат», дегеніміз Аллаһтың рахымшылығымен киіндірілген, «'арийат» – рахметі жоқтар[3]. Сондай–ақ бұның мағынасы: ондай әйел денесінің бір бөлігін, ал жауып екінші бөлігін ашып өзінің әдемілігін және басқаларын басқаларға көрсетуші (әйел), делінеді. Сондай–ақ оның мағынасы, денесі көрінетіндей нәзік (жұқа) матадан киім киген әйелдер, делінеді. Ал ауытқушы (ма'илят) сөзінің мағынасы жайлы айтатын болсақ ол жайында былай делінеді: бұл дегеніміз, Аллаһтың әміріне бағынудан ауытқушылар. Ал ауытқызушы (мумилят) сөзінің мағынасы жайлы айтатын болсақ ол жайында былай делінеді: бұл дегеніміз, олар басқаларды өздерінің жаман істеріне үйретушілер. Сондай–ақ, «ауытқушылар», деп «өздерінің көкіректерін керіп, тәкәппарлықпен жүрушілерді», айтады, делінеді. Сондай–ақ, «ауытқушылар», деп қаңғыбас (жаман жүрістегі) әйелдер секілді «шаштарын бір жақ иығына тараушыларды», айтады, делінеді, ал «ауытқызушылар», деп «сондай шаштың сәнін басқаларға жасаушылар», деп те айтылады. Ал «бастары түйенің салбыраған өркешетеріне ұқсаған», деген сөз жайлы айтатын болсақ, оның мағынасы, олар бастарына шүберек, сәлде не болмаса соған ұқсас бір нәрселерді орап, бастарын үлкейтушілер[4].

293 ТАРАУ
Шайтанға және имансыздарға еліктеуге болмайтындығы жайлы.

1634. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сол қолмен жемеңдер, өйткені, расында, шайтан ішіп-жегенде сол қолын пайдаланады. **Муслим.**

1635. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сендерден ешкім сол қолымен ішіпесін де және жемесін де, өйткені, расында шайтан ішкенде және жегенде сол қолын пайдаланады. **Муслим.**

1636. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, яхудилер мен христиандар шаштарын боямайды, ал сендер болсаңдар олар секілді болмаңдар! **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл жерде ақ түскен шашатарда сары, не болмаса қызыл түске бояу жайлы айтылып жатыр; ал оны қара түске бояу жайлы айтатын болсақ, олай істеуіге болмайды, ол жайында Аллаһ қаласа келесі тараулларда айтып өтеміз.

294 ТАРАУ
Әйел баласына да, ер адамға да шашын қара түске бояуға болмайтындығы жайлы.

1637. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Меккені жаулап алған күні, басы мен сақалы суғама[5] секілді аппақ болған Абу Бакр ас-Сиддиқтың әкесі Абу Кухафаны, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, алып келді. Сонда Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Мынаны өзгертіндер[6], бірақ қарадан аулақ болыңдар», - деді. **Муслим.**

295 ТАРАУ
«Казаъ» (шашты жартылай қыру) жасауға болмайтындығы және ер кісілерге шашты толығымен қырып тастауға болатындығы, ал әйелдерге олай істеуге болмайтындығы жайлы.

---

[1] Бұл жерде саналы түрде өздерін әйелге ұқсатқан еркеке пен өздерін ерекекке ұқсатқан әйелдер жайлы айтылып жатыр.

[2] Ат-Табарани келтірген хадистердің бірінде Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі: «..расында, оның тәтті иісі бес жүз жыл жерлік ара қашықтықтан сезіледі»

[3] «'Арийат», дегеніміз тек жалаңаштанғандар деген мағынаны ғана білдірмейді, сондай-ақ айырылғандар (құр қалғандар); яғни алғыс сезімінен айырылғандар дегенді білдіреді.

[4] Яғни, бұлай істеп олар еркектерге еліктейді, бұл өткендегі (баяғыдағы) өлең айтушы әйелдерге тән қылық болған.

[5] «Суғама» - гүлі мен жемісі ақ түсті өсімдік.

[6] Яғни, шашының ағын бояңдар.

1638. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бастың бір бөлігін ғана қыруға тыйым салатын. **Аль-Бухари, Муслим.**

1639. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, Оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, басындағы шашы жартылай қырып, ал қалған бөлігі қырылмаған баланы көріп, оларға[1] олай істеуге тыйым салып былай деді: «Не шашты түгелімен қырыңдар, не болмаса еш тиіспеңдер». **Бұл хадисті аль-Бухари мен Муслимнің шарттарын қанағаттандыратын иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

1640. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Жа'фар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Кезінде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Жа'фардың жанұясы мүшелеріне үш күн мерзім берді де[2], содан соң бізге келіп: «Осы күннен кейін менің бауырымды жоқтап жыламаңдар», - деді. Сосын Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Маған бауырымның балаларын шақырыңдар», - деді, де сосын бізді балапандар секілді алып келді, ал ол болса: «Маған шаштаразды алдырыңдар», - деп, оның әмірімен (шаштаразды алдырып) біздің басымызды тақырлап қырғызды. **Бұл хадисті аль-Бухари мен Муслимнің шарттарын қанағаттандыратын иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

1641. Хабар бойынша, Али, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әйелдерге шаштарын қыруға тыйым салатын. **Ан-Насаъи.**[3]

296 ТАРАУ
Шашқа басқа шашты қосып ұзартуға, денеге (инемен) сурет салуға және тісті егеуге болмайтындығы жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

«(Мекке мүшріктері) олар, Аллаһтан өзге ұрғашыларға ғана жалбарынады. Негізінен олар қасарысқан шайтанға жалбарынды. Аллаһ оны қарғады. Сонда шайтан: «Әрине құлдарыңнан белгілі бір үлес аламын», - деді. «Және оларды, әрине адастырамын, әлбетте оларды босқа үміттендіремін. Әрі оларға міндетті түрде әмір етемін. Сонда олар малдардың құлақтарын (бұтқа арнап) тіледі. Сондай-ақ оларға әрине Аллаһтың жаратқанын өзгертуді бұйырамын!», - деді...» **«Ниса» сүресі, 117-119 аяттар.**

1642. Хабар бойынша, Асма, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бір әйел Пайғамбардан, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемиә болсын: «Иә Аллаһтың елшісі, менің қызым қызылшамен ауырып, содан шаштары түсіп жатыр, ал мен болсам оны жақында ғана тұрмысқа бердім, сондықтан мен оның түскен шашының орнына басқа шаш (жалғап) байлай аламын ба?», - деген сұрақпен келді. Сонад ол: «Аллаһ Тағала (жалғап) байлаушы мен (жалғап) байлап берушіні лағінеттеді!», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің басқа нұсқасында, Пайғамбардың оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені келтіріледі:

...және (жалғап) байлаушы мен (жалғап) байлауды сұраушыны...

Осыға ұқсасты аль-Бухари мен Муслим Айшаның, оған Аллаһтың ризашылығ болсын, жеткізуімен де келтіреді.

1643. Хабар бойынша, Хумайд бин Абд ар-Рахман, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен қажылық жасаған жылы Му'авийаның, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, күзетшінің қолынан бір бұрым шашты алып[4], минберге көтеріліп былай дегенін естідім: «Иә қала тұрғындары, сендердің ғалымдарың қайда?! Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мынандай істерге тыйым салып былай деп айтқанын естідім: «Расында, Исрайлдың ұрпақтары мынаны, әйлдері қолданғаннан кейін опат болған![5]» **аль-Бухари, Муслим.**

1644. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, (жалғап) байлаушы мен (жалғап) байлауды сұраушыны, денеге сурет басушы мен оны өзіне басып беруді сұраушыны лағінеттегендей лағінеттеді! **Аль-Бухари, Муслим.**

1645. Хабар бойынша, Ибн Мас'уд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

«Аллаһтың жаратқанын өзгертіп, денеге сурет салушылар мен оны өзіне салуды сұраушыларға, сондай-ақ қастарын теруді сұраушылаға (мутанаммисат), сондай-ақ егеушілерге (мутафаллиджат) Аллаһтың қарғысы болсын!». Сонда бір әйел одан, оның неге олай айтып жатқанын сұрағанда, ол: «Неліктен маған Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын,қарғағандарын қарғамасқа[6], бұл Аллаһтың кітабінде бар емес пе? Аллаһ Тағала: «Сендерге Пайғамбар не берсе алыңдар да, неменеден тыйса одан тыйылыңдар[7]», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

«Мутафаллиджа» бұл тістерін егеп аралорын ашып әдмілеген әйел. «Намиса» бұл басқа әйелдің қасын жіңішкертіп әдемілікке терген әйел. «Мутанаммиса» бұны өзіне істеуіне әмір берген әйел.

---

[1] Баланың ата-анасына не болмаса солай қырған адамға.

[2] Мутаның жанындағы соғыста қайтыс болған Аллаһтың елшісінің, әкесімен ағайындас бауырының баласы Жа'фар бин Абу Талибті, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, жоқтап жылау жайлы айтылып жатыр.

[3] Бұл хадисті шейх Албани **«Әлсіз хадистер»**, қатарына жатқызған - **аударушыдан.**

[4] Жалғап байлайтын қосымша шаш.

[5] Яғни, яһудилердің ішіндегі діни үкімдерді білетіндері осы секілді тыйым салынған істерді сынамай, ақыр соңында опат болуларының себебі болған.

[6] Бұл жерде Аллаһтың елшісінің оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тек қана қарғағандарын қарғау ғана емес, оның бүкіл тыйғандарынан тыйылу және рұқсат еткен нәрселерін орындау жайылы айтылып тұр.

[7] «Хашыр» сүресі, 7 аят.

297 ТАРАУ
Сақалдан, бастан жене басқа да жерлерден ақ түскен шашты жұлуға болмайтындығы, сондай-ақ жас өспірімге сақалы шыға бастаған кезде оны жұлуға болмайтындығы жайлы.

1646. Хабар бойынша, Әмір бин Шу'айб өзінің атсының айтқанын әкесі арқылы[1], оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ақ шашты жұлушы болмаңдар, өйткені олар Ахіретте мұсылман үшін нұр болады[2]. **Бұл хадисті жақсы иснадпен Абу Дауд, ат-Тирмизи және ан-Насаъи келтіреді. Ат-Тирмизи: «Жақсы хадис», - деген.**

1647. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Біздің ісімізге сәйкес келмейтін амалды жасаушының амалы қабыл болмайды (қайтарылады)[3]» **Муслим.**

298 ТАРАУ
Оң қолмен ұятты жерлерін жуу жағымсыз іс екендігі және оған дәлелді себеп болмаса оң қолмен ұятты жерлерін ұстауға болмайтындығы жайлы.

1648. Хабар бойынша, Абу Катада, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сендерден кім кіші дәрет сындыратын болса оң қолымен ұятты жерін ұстамасын, сондай-ақ ол жерін оң қолымен жуушы болмасын және (ішкенде) ыдысқа дем алушы болмасын. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл тарауға басқа да көптеген сенімді хадистер жатады.

299 ТАРАУ
Аяқ киімді бір аяққа ғана киіп жүруге және дәлелді себепсіз аяқ киімді тұрып киуге болмайтындығы жайлы.

1649. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сендерден ешкім аяқ киімді бір аяққа ғана киіп жүрмесін, не екеуін де кисін, не екеуін де шешсін.

Бұл хдистің тағы бір нұсқасында, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

...не жалаң аяқ жүрсін. **Аль-Бухари, Муслим.**

1650. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сендерден кімнің аяқ киімінің қайысы үзілсе, оны жөндемейінше бір аяқ киімімен жүрмесін. **Муслим.**

1651. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, аяқ киімді тұрып киуге тыйым салатын. **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

300 ТАРАУ
Ұяқтар кезде не болмаса басқа да жағдайларда жанып тұрған отты, ол қай жерде жанғанына қарамастан май шамда не басқа жерлерде болсын қалдыруға болмайтындығы жайлы.

1652. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ұйықтап жатқан кездеріңде үйлеріңде жанып тұрған от қалдырушы болмаңдар. **Аль-Бухари, Муслим.**

1653. Хабар бойынша, Абу Муса аль-Аш'ари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Мединада бір үй ішіндегі адамдарымен бірге жанып кетті, сонда бұл жайлы Аллаһтың елшісіне оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, хабарлағанда ол: «Расында бұл от сендерге жау, сондықтан ұйықтауға жатар кездеріңде оны сөндіріңдер», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

1654[4]. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ыдысты жабыңдар, торсықтарыңды байлаңдар, есіктеріңді тіреңдер, өйткені, расында шайтан торсықты шешуге, тіреулі есікті ашуға дәрменсіз, сондай-ақ сендерден кім ең болмағанда судың бетіне бр бөлік ағашты Аллаһтың есімін айтып қоя алса, солай істесін. Сондай-ақ, расында, тышқандардың, үй ішіндегілерді өртеп жіберген кездері де болады[5]. **Муслим.**

---

[1] Яғни, Амр бин аль-Ас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын.

[2] Бұл хадистің ат-Тирмизи келтірген тағы бір нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені келтіріледі: «Ақ шашты жұлушы болмаңдар, өйткені ол Исламның нұры саналады, сондай-ақ кез-келген мұсылман үшін исламдағы пайда болған ақ шашы үшін, Аллаһ міндетті түрде бір жақсы амалдың сауабын жазады және оны бір дәрежеге көтереді және бір күнәнің жазасын алып тастайды»

[3] Бұл жерде «Біздің іс, деп жатқаны шариғат.

[5] Тышқандардың шамды құлатқан кездері жайлы айтылып тұр.

301 ТАРАУ

Көлгірсуге (такяллюф)[1] тыйым екендігі жайында, ал дәлірек айтатын болсақ пайдасы жоқ айтуға ауыр сөздерді сөйлеуге, не болмаса жасауға ауыр істерді жасауға болмайтындығы жайлы.

Аллаһ Тағала айтты:

«(Мухаммад) Оларға: «Сендерден оған ақы сұрамаймын[2]. Өз ойымнан шығарушылардан емеспін[3]», - де.» **«Сад» сүресі, 86 аят.**

1655. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бізге көлгірсуге тыйым салынатын. **Аль-Бухари.**

1656. Хабар бойынша, Масрук, ол былай деді:

Бір жолы біз Абдуллаһ бин Масуъдқа, оған ризашылығы болсын, кіргенде ол бізге мынаны айтты: «Иә адамдар, сендерден қайсысың бір нәрсе білсең ғана ол жайлы айтыңдар, ал білмегендерің: «Аллаһ бұл жайлы жақсырақ біледі», - десін, өйткені білмегенің жайлы: «Аллаһ бұл жайлы жақсырақ біледі», - десең, онда бұл білімділіктің көрінісі болады, ал Аллаһ Тағала Өзінің пайғамбарына: «Оларға: «Сендерден оған ақы сұрамаймын. Өз ойымнан шығарушылардан емеспін», - де»[4], - деді.» **аль-Бухари.**

302 ТАРАУ

Өлген адамның артынан айғайлап жылауға, өзін беттен ұруға, үстіндегі киімін жұлуға, шашын жұлуға, сондай-ақ қыруға және өзіне қарғыс айтып, опат тілеуге болмайтындығы жайлы.

1657. Хабар бойынша, Омара бин аль-Хаттаб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мәйіт оның артынан жоқтап жылағаны үшін қабірінде азапқа салынады.

Бұл хадистің басқа бір нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені келтіріледі:

...оның артынан жоқтаған уақытында[5]. **Аль-Бухари.**

1658. Хабар бойынша, Ибн Мас'уд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Беттерін ұрушылар, үстіндегі көйлегін жыртушылар не болмаса Аллаһқа Жәһілет заманындағыдай шақыратындар бізден емес[6]! **Аль-Бухари, Муслим.**

1659. Хабар бойынша, Абу Бурда былай деді:

Бірде қатты ауырып басы өзінің жанұясындағы бір әйелдің[7] тізесінде жатқан Абу Муса[8] есінен танып қалғанда, ол әйел айқайлап жылай бастады да, ал ол болса сол уақытта оған ештеңе айта алмай, сосын есі кірген кезде: «Мен Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, алыстағандардан алыстаймын, ал ол болса, айғайлаушы, қырынушы және жыртушы әйелдерден алсытаған! **Аль-Бухари, Муслим.**

«Айғайлаушы әйел», ол айғайлап жоқтап жылаушы, «қырынушы әйел», ол өзіне қайғы келгенде басын қырушы әйел, «жыртушы әйел», ол үстіндегі киімін жыртушы әйел.

1660. Хабар бойынша, аль-Мугира бин Шу'ба, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында артынан айқайлап жылаған, Ахіретте азапталады. **Аль-Бухари, Муслим.**

1661. Хабар бойынша, Умм 'Атыйй Нусайб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бізден[9] ант алғанда, жоқтап жыламайтындығымыз жайлы уәде алды. **Аль-Бухари, Муслим.**

1662. Хабар бойынша, ан-Ну'ман бин Башир, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Абдуллаһ бин Рауаһа, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, есінен танып, оның апасы (не қарындасы): «Иә тау секілді[10], иә пәленше-де пәленше!», - деп оның жақсы жақтарын айта бастады. Ссын ол өзіне келісімен: «Сен не айтсаң да менен: «Сен шынымен-ақ сондайсың ба не?[11]», - деп сұрап жатты», - деді. **Аль-Бухари.**

1663. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Саъад бин Убада[12] ауырып қалған кезде, Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оның көңілін сұрау үшін Абд ар-Рахман бин Ауфпен, Сард бин Абу Ваккаспен және Абдуллаһ бин Мас'удпен, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын бірге келді. Кеселдіге кіріп, оның есінен танғанын көріп Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Ол қайтыс болып қалды ма?», - деп сұрады. Ол: «Жоқ, иә Аллаһтың елшісі», - деді. Сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен

---

[1] «Такяллюф» сөзі «такялляфа» етістігінен құралған, оның мағынасы әр түрлі – «өзіне салмақ салу», «қиындық көру», «өзін-өзі көрсету; бір істе көлгірсу», «ұялу», сондықтан бұл етістік айтылған сөйлеміне байланысты әр-түрлі мағына беруі мүмкін.

[2] Құран үшін және тура жолды үгіттегенім үшін ақы сұрамаймын.

[3] Яғни, көлгірсіп жатқан жоқпын, дегені.

[4] «Сад» сүресі, 86 аят.

[5] Имам ан-Науауи, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, бұл жайында ғалымдардың ойында айырмашылық бар екендігін нұсқайды, бірақ олардың көпшілігі, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, айтқаны тек өзінің артынан жоқтап айқайлап жылауға өсиет еткендерге ғана қатысты, дейді.

[6] Біреуі өлген кезде өзіне өлім және тағы басқа қайғы тілеп айқайлаушылар жайлы айтылып жатыр.

[7] Абу Мусаның, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Сафия атты әйелі.

[8] Абу Мусы аль-Аш'аридың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, баласы.

[9] Әйелдер жайлы айтылып жатыр.

[10] Яғни, тау секілді адамдардың арасында ерекшеленген.

[11] Яғни, періштелер одан олардың айтқанын кінәләп сұрап жатты.

[12] Ансарлардың екі руының бірі, хазраж руының көсемі.

сәемі болсын, жылап жіберді, пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жылағанын көрген жанындағылар да жылап қоя берді, Сосын ол: «Сендер естіп жатқан жоқсыңдар ма? Расында, Аллаһ не (көзден аққан) жас үшін, не жүректегі қайғы үшін азапқа салмайды, бірақ-та Ол мынау үшін азапқа салады», - деп тілін көрсетіп: «Және осы үшін рахым етед![1]», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

1664. Хабар бойынша, Абу Малика аль-Аш'ари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер мәйіттің артынан аиғайлап жылаған әйел тәубеге келмесе, онда Ахіретте ол әйел сұйық шайырдан киім, қабыршықтан сауыт киіп тірілтіледі. **Муслим.**

1665. Хабар бойынша, табиғиндардың[2] бірі болған Усайд бин Абу Усайд ол Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ант берген әйелдердің бірінің былай дегенін жеткізді:

Біздің Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, уәдемізде тұрамыз, деп уәде бергендеріміздің ішінде, бетімізді тырнамауға, өзімізге опат (қарғыс) шақырмауға, үстіміздегі киімді жыртпауға және басымыздағы шашымызды жұлмауға берген уәдеміз болды. **Бұл хадисті жақы иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

1666. Хабар бойынша, Абу Муса, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Артынан: «Иә тауға ұқсаған! Иә адамдардың мырзасы!», - деп, осыған ұқсас басқа да сөздер айтып жоқтау айтылған кез-келген мәйітке, екі періште қасына қойылып, олар оған: «Сен шынымен-ақ сондай болдыңба?», - деп, жұдырықтарымен түйіштейді. **Бұл хадисті ат-тирмизи «Жақсы хадис! Деп келтіреді.**

1667. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Адамдардың жасайтын екі амалы олардың имансыздықтарының белгісі болып табылады: басқаны шыққан тегімен сөгу және мәйітті айқайлап жоқтау. **Муслим.**

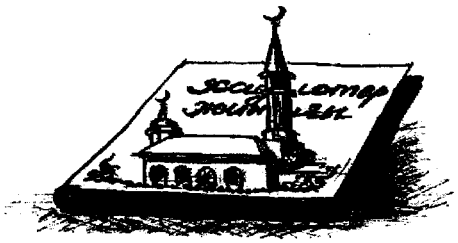

[1] Яғни, егер адам өлген адамның артынан айғайлап жылап жоқтайтын болса, онда бұл үшін жазаланады, ал егер сабыр сақтап тек Шариғаттың рұқсат еткен нәрселерін ғана айтатын болса, онда Аллаһ оған сауаб жазады, деген сөз.

[2] Табиғиндар (ізбасарлар), деп Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сахабаларымен, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, кездескен, оларды көрген және олардан Сүннетті қабылдап оны ары қарай жеткізіп Ислам дінінде өлген адамдарды айтады.

303 ТАРАУ

Көріпкелдерге (кухкан)[3], жұлдызбен бал ашушыларға, сондай-ақ жәй бал ашушылар мен құммен, майда таспен, арпамен және басқа да заттармен бал ашушыларға баруға болмайтындығы жайлы.

1668. Хабар бойынша, Аиша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісінен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, көріпкелдердің айтқан сөздері жайлы сұрады, сонда ол: «Олардың сөзінде ештеңе жоқ[4]», - деді. Олар: « Иә Аллаһтың елшісі, кей-кездері олар бізге бір нәрсе айтып, сол айтқаны шын болып жатады!», - деді. Сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Бұл - ақиқатқа қатысы бар сөз, оны алдымен жын ұрлап алып сосын оны өзінің досының құлағына[5] жеткізеді, ал олар[6] оған жүз жалған сөз қосады», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің аль-Бухари келтірген тағы бір нұсқасында Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын келтіреді:

Расында, бұлттарға түсіп көктегі амалдар жайлы әңгіме қылған періштелердің айтқанын шайтандар ұрлықпен тыңдап, оны көріп-келдің жүрегіне сіңіреді, ал олар болса содан кейін шайтаннан келгендерге өзінен жүз өтірік қосып айтады.

1669. Хабар бойынша, Сафийа бинт Абу Убайд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әйелдерінің бірінің былай деп айтқанын жеткізді:

Көріпкелге барып, одан бір нәрсе сұрап, оның айтқанына сенген адамның қырық күн ішіндегі намазы қабыл болмайды. **Муслим.**

1670. Хабар бойынша, Кабиса бин аль-Мухарик, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Құстың ұшуымен бал ашу және олардың ұшуымен бір нәрсені болжау әдеті (тарк) имансыздықтың белгісі болып табылады (джибт). **Бұл хадисті жақсы иснадпен Абу Дауд келтіріп былай дейді:[7]**

«Тарк» бұл құстың ұшуымен жақсы не жаман алдын ала болжау әдеті, егер құс оң жаққа ұшса жақсылыққа жорыған, ал сол жаққа ұшса жамандыққа жорыған. Аль-Жухари «ас-Сахихте» «джибт» сөзімен бұтты, көріп-келді, бақсыны айтады, дейді.

1671. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

[3] «Кухкан» («кахин» сөзінің көпше түрі) – деп исламға дейінгі Арабияда естерінен танып, жындардан ғайып болған дүние жайлы хабар алған бақсыларды айтқан.

[4] Яғни, олардың сөзінде ақиқат жоқ, дегені.

[5] Яғни, бақсы көріп-кел досының құлағына сыбырлайды.

[6] Яғни, көріп-кел бақсы.

[7] Бұл хадисті шейх Албани **«Әлсіз хадистер»**, қатарына жатқызған - **аударушыдан.**

Аспандағы жұлдыздарды болжап білім алушы[1] бақсылықтың бір түрімен айналысып жатыр және ол солай неғұрлым көп білім алса, бақсылыққа[2] соғұрлым еніп жатыр. **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

1672. Хабар бойынша, Му'ауийа бин аль-Хакам, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Осыдан кейін мен: «Иә Аллаһтың елшісі, жақында ғана мен пұтқа табынушы болатынмын, ал одан кейін Аллаһ бізге Ислам нәсіп етті, бірақта біздің арамызда әлі де көріп-келдерге баратындар бар», - дедім. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын. «Ал сен болсаң оларға барма», - деді. Сосын мен: «Біздің арамызда жаман ырымға сенетін адамдар бар», - дедім, сонда ол бұған: «Олар бұны жүректерінде ғана сезінеді, бірақта бұл оларды тоқтатпау керек[3]», - деді. Мен: «Сондай-ақ біздің арамызда, сызық сызушылар да бар[4]», - дедім. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Пайғамбардардың арасында сызықтар сызғаны болған, кім дәл солай істей алатын болса істесін[5]», - деді. **Муслим.**

1673. Хабар бойынша, Абу Мас'уд аль-Бадри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі ит үшін ақша алуды, жеңіл (жаман) жүріспен тапқан ақшаны алуды, сондай-ақ көріпкелдің тапқан ақшасын алуды тыйым салатын. **Аль-Бухари, Муслим.**

304 ТАРАУ
Құстың ұшуымен бал ашуға тыйым екендігі жайында.

Бұл тарауға бұның алдындағы тарауда келтірілген хадистердің де қатысы бар.

1674. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

«Жұқпалы ауру Аллаһтың қалауысыз жұқпайды, сондай-ақ құстың ұшуы жаман ырымға жатпайды, дегенмен жақсы ырым маған ұнайды», - деді. Адамдар: «Ал жақсы ырым, дегеніміз не?», - деп сұрады. Сонда ол: «Жақсы сөз», - деп жауап берді. **Аль-Бухари, Муслим.**

1675. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Жұқпалы ауру Аллаһтың қалауысыз жұқпайды, сондай-ақ құстың ұшуы жаман ырымға жатпайды, ал егер бір нәрсенің қырсығы болатын болса, онда ол үй, әйел және (міністі) ат[6]. **Аль-Бухари, Муслим.**

1676. Хабар бойынша, Бурайда, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жаман ырымға ешқашан көңіл бөлмейтін. **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

1677. Хабар бойынша, Урва бин 'Амир, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, көзінше жақсы және жаман ырым жайлы айтып өтты, сонда ол: «Бұлардың ішіндегі жақсысы жақсы ырым, бірақ жаман ырым адамды көздеген мақсатынан тайдырмау керек, ал егер сендерден қайсысың өзіне ұнамайтын бір нәрсе көрсең онда былай деп айтыңдар: «Иә Аллаһ, Сенен басқа ешкім игілік бермейді және Сенен басқа ешкім жамандықты алыстатпайды, сондай-ақ Сенен басқа ешкімде күш қуат жоқ![7]» */Аллаһумма, ля йа'ти би-ль-хасанати иллә Анта, уа лә йадфа'у-с-са'иайти иллә Анта, уа ля хауля ва лә куууата иллә би-кә!/*[8], - деді. **Бұл сенімді хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд елтіреді.**[9]

305 ТАРАУ
Кілемге, не тасқа, не киімге, не дирхемге, не динарға, не жастыққа не басқа да заттарға тірі жанды бейнелеуге болмайтындығы, сондай-ақ тірі жанда қабырғаға, төбеге, пердеге, сәлдеге, киімге және осы сияқты заттарға салуға болмайтындығы, сондай-ақ бейнелерді өшіру керектігі жайында.

1678. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, осы суреттерді салушыны Аллаһ Ахіретте: «Салғандарыңды тірілтіңдер!», - деп қинайды. **Аль-Бухари, Муслим.**

1679. Хабар бойынша, Аиша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Мединаға жорықтарының бірінен оралған болатын, ал мен болсам өзімнің зат қоятын бөлмеме (сахва) сурет[10] салынған жұқа перде іліп қойған болатынмын, сонда салынған суретті көрген

---

[1] Яғни, болашақта не болтындығын жұлдыздар арқылы астаралогиямен айналысып болжайтындар.

[2] Бақсылық ауыр күнәлердің қатрына жатады.

[3] Яғни, жаман ырым көздеген ісінен, мақсатынан қайтармау керек.

[4] Бұл жерде бал ашудың бір тәсілі жайлы айтылып жатыр. Ол тәсіл бойынша бал ашушы құмда тезінен санын білмей бірнеше сызықтар сызып тастайды, сосын оларды жұбымен екі-екеуден өшіре бастайды, сонда ақыр аяғанда сызықтың саны екеу болса, онда жақсылық нышыны саналады, ал егер біреу қалса жамандық нышыны саналады.

[5] Кейбір тәпсіршілдер ол Идрис, оған Аллаһтың сәлемі болсын, пайғамбар, деп ойлайды. Сондай-ақ олай бал ашудың тәсілі ұмытылған дейді.

[6] Ат-Табарани жеткізген бір хадисте Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны жеткізіледі: «Үйдің қырсығы – оның тарлығы және жаман көршілері, міністі малдың қырсығы – оның өзіне мінгізбейтіндігі, ал әйелдің қырсығы – оның бедеулігі (тумайтындығы) мен жаман мінезі болып табылады».

[7] Соңғы сөздерді, ...сен ғана күш қуат берушісің..., - деп те аударуға болады.

[8] Араб әріптерімен осы дұғаға ұқсас дұға «Мұслман қорғаны» кітабінің №205 дұғасында келтірілген – **аударушыдан.**

[9] Бұл хадисті шейх Албани **«Әлсіз хадистер»**, қатарына жатқызған,- **аударушыдан.**

[10] Тірі жанның бейнесі.

Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, түсі өзгеріп: «Иә Айша, Ахіретте Аллаһ алдында қатаң азапқа салынатындар жаратуда Аллаһқа ұқсағысы келгендер болады», - деді.

Айша айтты:

Содан соң біз оны жыртып жастық қылдық (...не екі жастық қылдық). **Аль-Бухари, Муслим.**

1680. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Әр бір бейне жасаушы, оны онда әр бір жасаған бейнесі үшін азаптайтын біреу жаратылатын Оттан орын алады.

Ибн Аббас айтты:[1]

Егр оны істеуге мұқтаж болсаң, онда ағаштар және жаны жоқ нәрселерді сал. **Аль-Бухари, Муслим.**

1681. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Аббас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Осы дүниеде қай-бір бейне салғанға, Ахіретте оған жан үрлеу міндеті жүктеледі, ал ол болса оны ешқашан істей алмайды![2]» **аль-Бухари, Муслим.**

1682. Хабар бойынша, Ибн Мас'уд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Ахіретте ең ауыр азапқа салынатындар бейне салушылар болады! **Аль-Бухари, Муслим.**

1683. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллкаһ Тағала айтты: Менің жаратқаныма ұқсасты жасағысы келгеннен артық әділетсіз бар ма? Олар құмырсқаны жасасыншы, не болмаса олар бидайдың дәнін жасасыншы не арпаның дәнін жасасыншы!» **аль-Бухари, Муслим.**

1684. Хабар бойынша, Абу Тальа, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Періштелер иті не болмаса суреті бар үйге кірмейді. **Аль-Бухари, Муслим.**

1685. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Жебірейіл Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келемін деді де, бірақ (көп) уақытқа бөгелді. Аллаһтың елшшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, күтіп шаршаған соң, үйінен шығып Жебірейілді сырттан кездестірді де оған кешіккендігі жайлы айтқанда ол: «Расында, біз ішінде сурет пен иті бар үйге кірмейміз!», - деді. **Аль-Бухари.**

1686. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Жебірейіл Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, белгілі бір уақытта келемін, деп уәде берді, бірақ белгіленген уақыты келгенде келмеді.

Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, айтты:

Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қолында таяқ болды, ол оны: «Аллаһ та, оның елшілері де уәделерін бұзбайды!», - деп шетке тастады, сосын бұрылып өзінің тақтасының астынан күшікті көріп: «Мына ит қашан кірген?!», - деп сұрады. Мен: «Аллаһтың атымен ант етемін, ол жайында мен ештеңе білмеймін!», - дедім. Сосын оның әмірімен күшікті (үйден) шығарды да, артынша оған Жебірейіл, оған Аллаһтың сәлемі болсын, келді. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оған: «Сен маған уәде бердің де мен сені күтіп отырдым, ал сен болсаң келмедің!», - деді. Бұған Жебірейіл: «Маған мұны істеуіге сенің үйіндегі итің бөгет болды, өйткені, расында, біз ішінде ит немесе суреті бар үйлерге кірмейміз!», - деді. **Муслим.**

1687. Хабар бойынша, Абу-т-Таййах Хаййан бин Хусайн былай деді:

Бірде Али бин Абу Талиб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, маған былай деді: «Сені маған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, талпындырғанға бағыттайын ба? Сен бірде-бір бейнені қалдырмай өшіруің керек, сондай-ақ ешбір көтерілген (мазар, моланы) жермен тегістемей қалдырмауың керек. **Муслим.**

306 ТАРАУ
Аң аулағанға не болмаса үйді қорғағанға болмаса, ит ұстауға болмайтындығы жайында.

1688. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ит ұстағанның сауабы күніне екі каратқа кеміп отырады, егерде ол оны аң аулау үшін немесе малын күзету үшін ұстамаса. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің басқа нұсқасында: ...(бір) каратқа..., **делінеді.**

1689. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, ит ұстағанның сауабы күнде екі каратқа кеміп отырады, егер де ол ит егістікті не малды қорғау үшін қолданылмаса. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің Муслим келтірген нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын. Былай дегені келтіріледі:

Итті аң және жер мен малды қорғаудан басқаға ұстағанның сауабы әр күні екі караттан кеміп отырады.

---

[1] Ары қарай біреу келіп, тек сурет салып қана күн көріске сурет салуды кәсіп еткен адамға Ибн Аббас айтып жатыр.

[2] Яғни, ондай адам оған жан сал деп азапталады.

307 ТАРАУ
Түйенің және басқа да малдың мойнына қоңырау тағудың жақсы емес екендігі, сондай-ақ жолға ит пен қоңырау алып шыққанның жақсы емес екендігі жайлы.

1690. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Иті не болмаса қоңырауы бар топпен бірге періштелер жүрмейді. **Муслим.**

1691. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Қоңырау шайтанның сыбызғысы болып табылады.**Муслим.**

308 ТАРАУ
Тезек жейтін түйеге мінудің жақсы еместігі, ал егер де олар таза жем жесе оның етін жеуге де және мінуге де болатындығы жайлы.

1692. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қай-бір нәжіс нәрселерді жейтін түйелерге отыруға тыйым салатын. **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

309 ТАРАУ
Мешітте түкіруге болмайтындығы, егер де онда түкірік көрсең алып тасту керектігі және мешітті кір (қоқыстан) тазарту керектігі жайлы.

1693. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мешітте түкіру күнә, ал ол күнәнің өтемі түкірікті көму болу керек. **Аль-Бухари, Муслим.**

Әрине бұл жерде түкірікті көміп еденде жасыру үкімі, егер еден топырақтан, не болмаса құмнан болса ғана жүреді. Абу–ль–Мәкасин ар–Руйани өзінің «Аль–Бахр» кітабінде, «көму» дегеннің мағынасы, ол түкірікті ол жерден алып тастау, дегенді білдіреді, дейді. Егер мешіттің едені таспен не гипспен (не тақтаймен) жабылған болса, онда оны кейбір білімсіздер секілді аяқ киіммен не болмаса басқа нәрсемен ысқылап сүрту олардың күнәсін көбейтіп мешітті одан ары ластайды, ондай әрекет жасаған не ол жерді өзінің киіміміен, не қолымен, не болмаса тағы басқа бір затпен сүртکені абзал, не ол жероді жуған жөн.

1694. Хабар бойынша, Аиша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мешіттің қиблаға қараған қабырғасында түкірік (не: ...сілекей. не: ...сұйықтық) кіеріп, оны қолымен қырып алды. **Аль-Бухари, Муслим.**

1695. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, бұл мешіттер онда зәр төгу үшін[1], не болмаса басқа да жағдайлармен кірлетуге арналмаған: олар тек онда Аллаһ Тағаланы еске алып Құран оқуға арналған! **Муслим.**

310 ТАРАУ
Мешітте таласудың, дауыс көтерудің[2], жоқ іздеудің, сатудың, бір нәрсені жалға берудің не осыған ұқсас басқа да істермен айналысудың жақсы емес екендігі жайлы.

1696. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кімде-кім мешітте жоғалқан нәрсесін іздеп жатқан біреуді көрсе: «Аллаһ жоғалтқаныңды қайырмасын!», - деп айтсын, өйткені мешіттер бұл үшін салынбаған! **Муслим.**

1697. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер мешітте біреудің бір нәрсе сатып, не сатып алып жатқанын көрсеңдер: «Аллаһ сенің саудаңның пайдасын жойсын!», - деп айтыңдар, ал егер жоғалтқанын іздеп жатқанын көрсеңдер: «Аллаһ оны саған қайырмасын!», - деңдер. **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.**

1698. Хабар бойынша, Аиша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мешітте жоғын іздеген адам: «Менің қызыл түйемді табуға кім көмектеседі?», - сұрағанда, Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Сен оны таппай қал, өйткені, расында, мешіттер өздерінің салынғандары үшін салынды![3]», - деді. **Муслим.**

---

[1] Бұндай жағдайлар Исламның алғашқы жылдарында кездескен, бұл көп адамдардың әсіресе көшпелі бәдәуилердің надандығымен түсіндіріледі. Мысалыға аль-Бухаридің риуаят еткен бір хадисінде Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай дейді: «Бірде бір бәдәуи мешітте несебтене (зәрін төге) бастады да, бұны көрген мешітегілер оған бас салмақшы болып орындарынан тұрғанда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Оған тиіспеңдер және оның несебіне бір шелек суды құйыңдар, өйткені, расында, сендер адамдарға ауырлату үшін емес, тек жеңілдету үшін жіберілдіңдір!», - деді. (Сосын ол бәдәуиге; «Мешітер несеб өгу үшін салынбаған, мешіттер Аллаһты еске алу үшін салынған», - деп (не осыған ұқсас сөздер айтып) ақырын сөйлеп түсіндірген – **аударушыдан.)**

[2] Сондай-ақ бұның ішіне ұйықтап не болмаса намаз оқып жатқан адамдарға кедергі жасамас үшін Құран оқуға да, Аллаһты зікір ету де кіреді.

[3] Яғни олар намаз үшін, Аллаһты еске алу үшін және білім тарату үшін салынған және одан басқа еш нәрсе үшін салынбаған.

1699. Хабар бойынша, Амра бин Шу'айб әкесі оның атасының[1], оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай дегенін жеткізді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мешіттерде жоғын іздеп не болмаса тақпақтарын оқуға[2] тыйым салғандай сатып-алуға да тыйым салды. **Бұл хадисті ат-Тирмизи мен Абу Дауд «Жақсы хадис», деп келтіреді.**

1700. Хабар бойынша, ас-Са'иб бин Йазид, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен мешітте болған кезімде маған біреу тас лақтырды. Бұрылып қарасам ол Омар бин аль-Хаттаб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, екен. Ол маған: «Бар да анау тұрған екеуді маған шақырып алып кел», - деді, сонда мен барып ол екеуін оған ертіп алып келдім, ал ол болса олардан: «Сендер қайдансыңдар?», - деп сұрады. Олар: «Біз Тайфтанбыз», - деп жауап берді. Сонад ол: «Егер сендер осы қаланың[3] тұрғындары болғандарыңда, онда мен сендерді Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мешітінде дауыс көтергендерің үшін міндетті түрде жазалар едім!», - деді. **Аль-Бухари**

311 ТАРАУ
Сарымсақ, жуа, пияз және осыған ұқсас сасық иісті тағамды жеген адам егер аса қажет болмаса ол жеген затының иісі кетпейінше мешітке кіруіне болмайтындығы жайлы.

1701. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Мына өсімдіктің жемісін жеген адам біздің сешітке жақындаушы болмасын!», - деп пісірілмеген сарымсақ жайлы айтты. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің Муслим келтірген нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені келтіріледі:

...біздің мешіттерге...

1702. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мына өсімдіктің жемісін жеген бізге жақындамасын да және бізбен бірге намаз оқымасын! **Аль-Бухари, Муслим.**

1703. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Пияз бен сарымсақ жеген бізден алыстасын! **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің тек Муслим келтірген нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Сарымсақ, жуа, пияз жеген біздің мешіттерге жақындаушы болмасын, өйткені, расында, адамдарға тиген қолайсыздық (не: ...тиген азап) періштелерге де тиеді!

1704. Хабар бойынша, Омар бин аль-Хаттаб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол жұма намазындағы құтпада сөздерінің арасында былай деді:

Иә Адамдар, сендер оның иісін, мен жиіркеніштi санайтиын екі түрлі өсімдіктің жемісін жейсіңдер, олар: жуа мен сарымсақ, ал мен болсам егер Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, осы иісті адамнан осы иістің шығып тұрғанын сезсе, оның аль-Бақыға[4] шығарылуына өмір беретін! Кімде-кім оны жейтін болса, онда оның иісін пісірумен өлтірсін[5]. **Муслим.**

312 ТАРАУ
Имам жұмада құтпа айтып жатқанда аяқты көтеріп оны қолмен құшақтап отыруға болмайтындығы, өйткені олай отыру адамға ұйқысын келтіріп, соның әсерінен құтпадағы кейбір сөздерді ұқпай, сондай-ақ дәретінің бұзылуы мүмкін екендігі жайлы.

1705. Хабар бойынша, Му'аз бин Анас аль-Джухани, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жұмада имам құтпа айтып жатқанда аяқты көтеріп құшақтап отыруға тыйым салатын. **Бұл хадисті ат-Тирмизи мен Абу Дауд «Жақсы хадис», деп келтіреді.**

313 ТАРАУ
Зуль хиджжа айының бірінші он күні кірісімен құрбан шалмақшы болған адамға құрбанын шалмайынша тырнағын алуға және шашын кесуге болмайтындығы жайлы.

1706. Хабар бойынша, Умм Салама, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кімнің құрбанға арнаған малы болса зуль-хиджа айы туылысымен[6] құрбанын шалғанша не тырнағын, не шашын қырқпасын. **Муслим.**

314 ТАРАУ
Жаратылыстың мысалыға: Пайғамбардың, Қағбаның, періштелердің, көктің, әруақтың, өмірдің, ата-бабалардың, басшының рахымының, пәленшенің мазарының не сенімділіктің атымен ант беруге қатал тыйым екендігі жайлы.

1707. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған

---

[1] Әмір бин ал-Ас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын.
[2] Діни тақпақтан бөлек тақпақтар.
[3] Яғни, Медина қаласы.
[4] Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мешітінің жанындағы мола (мазар, қабырстан)
[5] Яғни, исін тоқтатсын.
[6] Яғни, зуль-жиджа айы басталысымен.

Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Аллаһ Тағала сендерге ата-бабаларыңның атымен ант берулеріңе тыйым салады, ал кім ант бергісі келсе Аллаһ атымен ант айтсын не үндемесін. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің Мүслмнің «Сахихында» келтірілген нұсқасында пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны клтіріледі:

...ал кім ант бергісі келсе Аллаһтан басқа ешкіммен және ештеңкемен ант бермесін не болмаса үндемесін.

1708. Хабар бойынша, Абд ар-Рахман бин Самура, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Не пұтпен (тауағиттар), не ата-бабаларыңмен ант бермеңдер. **Муслим.**

«Тауағи» – «тағийа» сөзінің көпше түрі, сондықтан бір хадисте: «Бұл – даус руының тағийасы», - делінеді, яғни, олардың табынатындары. Бұл хадистің Муслим келтірмеген тағы бір нұсқасында шайтан не болмаса пұт сөзінің мағынасын көрсететін «тағут» сөзінің көпше түрі «тауағут» сөзі қолданылады

1709. Хабар бойынша, Бурайда, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сенімділігімен ант берген бізден емес. **Сенімді хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

1710. Хабар бойынша, Бурайда, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

«Расында, менің Исламға қатысым болмасын![1]», - деп айтқан, егер ол өтірік айтып жатса, онда (айтқаны) болсын, ал егер ол шындықты айтып жатса, онда ол ешқашан Исламға игілікпен орала алмайды. **Абу Дауд.**

1711. Хабар бойынша, бірде Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, бір адамның: «Қағбаның атымен ант беремін»!, - дегенін есітіп, оған былай деді:

Аллаһтан басқа ешкіммен және ештеңемен ант беруші болма, өйткені мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Кім Аллаһтан басқаның атымен ант берсе күпірлікке (имансыздыққа) (не: ...көпқұдайшылдыққа) кірді», - деп айтқанын естідім. **Бұл хадисті ат-тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.**

Кейбір ғалымдар пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «...күпірлікке (не: ...көпұдайшылдыққа) кірді», сөздерін оның: «Көрер көзге жасау (рия) көпқұдайшылдық», дегені, ондай ант беруден жиренділудің мәсілі, дейді.

315 ТАРАУ
Біле тұра өтірік ант беруге болмайтындығы жайлы.

1712. Хабар бойынша, Ибн Мас'уд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Басқа мұсылманның дүниесін иемдену үшін ант берген Аллаһты, өзіне ашулы түрде кездестіреді. **Ибн Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, айтты:**

Осыдан кейін Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, айтқанын растау үшін Ұлы Аллаһ Тағаланың Кітабынан келесі аятты оқыды: «Негізінен сондай Аллаһқа берген серттерімен, анттарын аз (дүниеге) ақшаға айырбастағандар, міне солардың Ахіретте бір сыбағасы жоқ. Қиямет күні Аллаһ оларға сөз қатпайды да оларға қрамайды әрі оларды ағартпайды. Сондай-ақ олар үшін күйзелтуші азап бар»[2]. **Аль-Бухари; Муслим.**

1713. Хабар бойынша, Абу Умам Ийас бин Са'ляб аль-Хариси, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын. «Өтірік анттың көмегімен, хақы жағынан басқа мұсылманға тиесілі затты өзіне иемденген адамды, Аллаһ міндетті түрде отқа тастайды және оған Жәннәтты харам етеді», - деді. Сонда бір адам: «Ал егер болмысыз нәрсе болса ше?», - деп сұрады. Сонда ол: «Егер ол арак талының[3] шыбығы болса да!», - деді. **Муслим.**

1714. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Әмір бин аль-Ас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ажалды күнәға, Аллаһпен бірге басқаға құлшылық ету, ата-ананы сыйламау, адам өлтіру және опалы ант жатады. **Аль-Бухари.**

Бұл хадистің аль-Бухари келтірген басқа нұсқасында, былай делінеді:

Бірде Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бір бәдәуи келіп: «Иә Аллаһтың елшісі, ажалды күнә (кяба'ир) дегеніміз не?», - деп сұрақ қойды. Ол: «Аллаһпен бірге басқаларға да құлшылық ету», - деп жуап бергенде, бәдәуи: «Тағы не?», - деп сұрады. Сонад ол: «Опалы ант», - деді.

Абдуллаһ бин Әмір бин аль-Ас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, айтты:

Мен: «Ал опалы ант, дегеніміз не?» - деп сұрадым. Бұған Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Мұсылманның дүниесінің бір бөлігін иемденуге мүміншілік беретіні», - деп, адамның оны айтқанда, өтірік айтып беретін анты жайлы меңзеді.

316 ТАРАУ
Бір нәрсені орындауға ант беріп, ал сосын артынан басқа істің одан жақсырақ екендігін көрген сол жақсырақты орындап, ал антының борышын өтеуі жайлы.

1715. Хабар бойынша, Абд ар-Рахман бин Самур, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

---

[1] Яғни, «Егер өтірік айтсам Исламға қатысым болмасын!», - деген ант.

[2] «Аль-Имран» сүресі, 77 аят.

[3] Арак – шыбықтары тіс тазалау үшін қолданылатын ағаш.

Егер сен бір нәрсені орындауға ант беріп, ал сосын артынан басқа істің одан жақсырақ екендігін көрсең сол жақсырақты орында, ал бұзған антыңның борышын өте. **Аль-Бухари; Муслим**

1716. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бір нәрсені орындауға ант берген, бірақ артынан басқа істің одан жақсырақ екендігін көрсе, онда антының борышын өтеп, көрген жақсырағын орындасын. **Муслим**

1717. Хабар бойынша, Абу Муса, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Аллаһтың атымен ант етемін, егер Аллаһ қаласа, онда мен ант бергенде, артынан одан жақсы бір нәрсе көрсем, онда мен міндетті түрде антымның ақысын өтеймін және сол жақсыны жасаймын!» **Аль-Бухари; Муслим**

1718. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, өзінің жанұясына байланысты антта (қырсығып) қажырлық көрсету[1], ол үшін Аллаһтың бекіткен анттың ақысын өтеуіне қарағанда, Аллаһ Тағаланың алдында күнәдә көбірек болып табылады[2]. **Аль-Бухари, Муслим.**

317 ТАРАУ

Бос анттың күнәсәнің жоқтығы және оның ақысын өтеудің керегінің жоқтығы жайлы, ал бос ант деп, адамның тілінен абайсызда шығып кеткен: «Жоқ, Аллаһтың атымен ант етемін!», не болмаса «Иә, Аллаһтың атымен ант етемін!», - деген сияқты сөздер жатады.

Аллаһ Тағала айтты: «Аллаһ анттарындағы бос сөзді есепке алмайды. Алайда біле тұра істеген анттарыңнан (ант бұзсаңдар) жауапкер етер. Оның төлеуі: Үй-іштеріңе жегізген орта есеппен он міскінді тамақтандыру, не оларды киіндіру, немесе бір құл азат ету. Мұны таппаған біреу үш күн ораза ұстау. (Бұзған) анттарыңның жазасы осы. Анттарыңды қорғаңдар...» **«Мәида» сүресі 89 аят.**

1719. Хабар бойынша, Аиша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

«Аллаһ анттарындағы бос сөзді есепке алмайды...», - деген аят, адамдардың арасындағы: «Жоқ, Аллаһтың атымен ант етемін!», не болмаса «Иә, Аллаһтың атымен ант етемін!», - деп, көп айтатындардың салдарынан түсірілді. **Аль-Бухари.**

318 ТАРАУ

Шындықты айтса да саудада ант бермегеннің жақсырақ екендігі жайлы.

1720. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ант заттың өтуін тездетеді, бірақ пайдасын (берекесін) кетіреді[3]. **Аль-Бухари, Муслим.**

1721. Хабар бойынша, Абу Катада, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сауда-саттықта көп ант бере бермеңдер, өйткені, расында, ол заттың өтуіне себепші болады да, бірақ пайданы (берекені) кетіреді. **Муслим.**

319 ТАРАУ

Аллаһ үшін Жәннәттан басқаны сұраудың жақсы еместігі және Аллаһ Тағала үшін сұраганның және Ол үшін сұрап өтінгеннің бетін қайтармау жайлы.

1722. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһ үшін Жәннәттан басқаны сұрауға болмайды. **Абу Дауд.**[4]

1723. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһ үшін қорған сұрағанға қорған болыңдар және Аллаһ үшін бр нәрсе сұрағанға (сұрағанын) беріңдер және сендерді шақырғанның[5] шақыруын қабыл алыңдар және сендерге жақсылық жасағанды есесін қайтарыңдар, ал егер немен есесін қайтаруды білмесеңдер, онда есесін қайтарғандарыңа көздерің жеткенше ол үшін Аллаһқа жалбарынып дұға жасаңдар[6]. **Бұл сенімді хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд пен ат-Тирмизи келтіреді.**

320 ТАРАУ

Әмәршіні және басқа да биліктегі адамдарды «шахиншах» деп атауға болмайтындығы, өйткені ол «патшалардың патшасы» (малику-ль-мулюк), деген мағынаны білдіреді, ал олай тек Оған мадақ болсын, Аллаһ Тағаланы ғана атауға болады.

---

[1] Яғни, адам бірінші бір нәрсе жасауға уәде береді де, ал артынан ол уәдесінен жақсырақ басқа бір істің жақсы екенін көре тұра өзінің айтқанынан қайтпайды.

[2] Аллаһ Тағала айтты: **«Аллаһ анттарыңдағы бос сөзді есепке алмайды. Алайда біле тұра істеген анттарыңнан** (ант бұзсаңдар) **жауапер етер. Оның төлеуі: Үй-іштеріңе жегізген орта есеппен он міскінді тамақтандыру, не оларды киіндіру, немесе бір құл азат ету. Мұны таппаған біреу үш күн ораза ұстау. (Бұзған) анттарыңның жазасы осы. Анттарыңды қорғаңдар...»** «Мәида» сүресі 89 аят.

[3] Яғни, затын өткізгенмен көздеген пайдасын таба алмайды.

[4] Бұл хадисті шейх Албани **«Әлсіз хадистер»**, қатарына жатқызған - **аударушыдан.**

[5] Үйлену тойы сияқты жерге.

[6] Яғни, Аллаһ сендердің дұғаларыңды қабыл алып, оның есесі қайтқанға дейін.

1724. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Аллаһ Тағаланың алдында ең сұмпайы адам болып патшалардың патшасы (малику-ль-амляк) атты адам болып табылады. **Аль-Бухари, Муслим.**

Суфйан бин 'Уйайна: «малику-ль-амляк», деген «шахиншах», дегенді білдіреді», деді.

321 ТАРАУ
Дінсізді және дінге жаңалық енгізушіні «Мырзамыз», деп, немесе осыған ұқсас сөздермен атуға болмайтындығы жайлы.

1725. Хабар бойынша, Бурайда, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Екі жүздіні «мырза» деп атаушы болмаңыздар, өйткені егер ол сендерді мырзаларың болса, онда Ұлы Аллаһ Тағаланы ашуландырасыңдар[1]. **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

322 ТАРАУ
Безгегті ұрсуға болмайтындығы жайлы.

1726. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Умм ас-Саъибке кірген Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, одан: «Сен неге қалтырап жатсың, иә Умм аи-Саъиб (не: ...Умм аль-Мусаййаб)?, - деп сұрады. Ол: «Безгегтің кесірінен, оған Аллаһ игілік бермесін!», - деді. Бұған Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Безгегті ұрспа, өйткені ол Аддам баласының күнәләрін ұстаның үрлегіші темірдің қабыршағын кетіргендей кетіреді!», - деді.

323 ТАРАУ
Желді ұрсуға болмайтындығы және ол көтерілгенде не деу керектігі жайлы.

1727. Хабар бойынша, Абу-ль-Мунзир Убайй бин Ка'б, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Желді сөгуші болмаңдар, ал егер (одан) сендерге ұнамаған бір нәрсені көрсеңдер[2], онда былай деңдер: «Иә Аллаһ, расында, біз Сенен бұл желдің игілігі, сондай-ақ онда (не бар) соның иігілігін, сондай-ақ оған бұйырылғанның игілігін сұраймыз және Саған бұл желдің зұлымдығынан, сондай-ақ (онда на бар) соның зұлымдығынан, сондай-ақ оған бұйырылғанның зұлымдығынан сыйынамыз!» /Аллаһумма, инна нас'алю-кə мин хайри хазихи-р-риһи, уа хайри ма фи-һа уа хайри ма умират би-һи, уа на'узу би-кə мин шарри хазихи-р-риһи, уа шарри ма фи-һа ва шарри ма умират би-һи!/[3] **бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақы сенімді хадис», деп келтіреді.**

1728. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Жел – ол Аллаһтың мейірімінен, сондықтан ол өзімен Аллаһтың мейірімін де, азабын да алып келе алады, сондықтан оның көтеріле бастағанын көрсеңдер, онда оны сөкпеңдер, керісінше Аллаһтан оның игілігін сұраңдар да, Аллаһқа оның зұлымдығынан сыйыныңдар! **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

1729. Хабар бойынша, Аиша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Жел көтеріле бастаған кезде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дейтін: «Иə Аллаһ, расында, мен Сенен оның игілігін, сондай-ақ оның өзімен алып жүргенінің игілігін, сондай-ақ оның жіберілгендегі игілігін сұраймын және Өзіңе оның зұлымдығынан, сондай-ақ оның өзімен алып жүргенінің зұлымдығынан, сондай-ақ оның жіберілгендегі зұлымдығынан сыйынамын!» /Аллаһумма, инни ас'алю-кə хайра-һа, уа хайра ма фи-һа уа хайра ма урсилəт би-һи, ва а'узу би-кə мин шарри-һа, ва шарри ма фи-һа ва шарри ма урсилəт би-һи!/ **Муслим.**

324 ТАРАУ
Әтешті ұрсуға болмайтындығы жайлы.

1730. Хабар бойынша, Зайд бин Халид аль-Джухани, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Әтешті сөгуші болмаңдар, өйткені ол сендерді намазға оятушы емес пе! **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу Дауд келтіреді.**

325 ТАРАУ
Адамаға: «Пәленше жұлдыздың арқасында жаңбыр жауды», деп айтуға болмайтындығы жайлы.

1731. Хабар бойынша, Зайд бин Халид аль-Джухани, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аль-Худайбияда[4] Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, түнде өткен жаңбырдан кейін бізбен намаз оқыды, намаз оқып болған соң адамдарға бұрылып: «Сендер Раббыларыңның не дегенін білесіңдер ме?», - деп сұрады. Олар: «Бұл жайында Аллаһ пен оның елшісі жақсырақ білежі», - деді. Сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деді. «Аллаһ айтты: «Бүгін таң ертең Менің құлдарымның бірі Маған иман келтірушілердің қатарынады оянды да, ал енді бір

---

[1] Яғни, егер Аллаһтың жауын сондай атпен атасаңдар Аллаһты ашуландырасыңдар.

[2] Яғни, егер оның қатты соға бастағанын көрсеңдер.

[3] Араб әріптерімен «Мұсылман қорғаны» кітабінің №167 дұғасында келтірілген – **аударушыдан.**

[4] Сонымен бұл оқиға 628 жылы құрайштар мұсылмандарға Меккеге баратын жолды бөгеп Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, умра жасаған кезде болған.

бөлігі имансыздардан болып оянды. «Бізге жаңбыр Аллаһтың мейірімімен жіне Оның рахымының арқасында жауды», - деген жайлы айтатын болсақ, ол Маған сеніп (иман келтіріп) жұлдыздарға сенбеуші (иман келтірмеуші), ал «Бізге жаңбыр пәленше жұлдыздың арқасында жауды», - деп айтқан Маған сенбейді (иман келтірмейді) де, жұлдыздарға (иман келтіруші) сенуші»». **аль-Бухари, Муслим.**

326 ТАРАУ
Мұсылманға «Иә кәпір (имансыз)!», деп айтуға болмайтындығы жайлы.

1732. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер адам Исламдағы өзінің бауырына: «Иә кәпір!», - дейтін болса, онда айтылған сөз екеуінің біріне тиеді, егер ол айтылған сөзге сай келсе, онда ол оған лайық, ал егер де айтылған сөзге сәйкес болмаса, онда айтылған (айтушының) өзіне оралады. **Аль-Бухари, Муслим.**

1733. Хабар бойынша, Абу Зар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер адам біреуге имансыз (кәпір), деп не болмаса: «Аллаһтың жауы!», - деп айтатын болса, ал ол адам оған лайық болмаса, онда айтылған айтушыға оралады. **Аль-Бухари, Муслим.**

327 ТАРАУ
Әдепсіздік пен жаман (ұятсыз) сөздерге тыйым жайлы.

1734. Хабар бойынша, Ибн Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ұрысу, қарғау, ұятсыз-жаман сөздер айту мүмин үшін жат қылық. **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.**

1735. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Жағымсыздық (ұятсыздық) әрқашан тигенін қаралайды, ал ұялшақтық әдемілейді. **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.**

328 ТАРАУ
Қарапайым және осыған ұқсас жәй адамдармен сөйлескенде белгілі бір шектен шықпау, маңғазданып сөйлемеу, тым шешендік танытып көне сөзерді қолданып жақсы сөз тіркестерін іздестірмеу (қумау)[1] жайлы.

1736. Хабар бойынша, Ибн Мас'уд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірде үш қайтара былай деп айтқанын жеткізді:

Шектен шығар дәлдік (мутанат-ти'уна)[2] іздеген құрыды! **Муслим.**

1737. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Әмр бин аль-Ас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірде үш қайтара былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Аллаһ, тілін күйсеуші сиыр секілді күрмеп сөйлейтін шешен сымақты жек көреді![3] **Бұл хадисті Абу Дауд және ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.**

1738. Хабар бойынша, Жәбір бин Абдуллаһ, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірде үш қайтара былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, сендерден маған ең сүйкімді және Ахіретте маған ең жақын болатындарың ол көркем мінезділерің, ал маған ең жағымсыздарың және Ахіретте менен алыстатылатындарың ол әр-бір мылжың /сарсаруна/, мақтаншақ /муташаддикуна/ және сөзқұмарлар /мутафайхикуна/[4]. **Бұл хадисті ат-Тирмизи "Жақсы хадис", деп келтіреді.**

"Сарсар" – ол тым көп сөйлеуші; "муташаддик" – ол әрдайым өз сөзін әдемілеп және сөзінің мәнін көтеріп сөйлеп, адамдарға тіл тигізушілер. "Мутафайхик" сөзі, "факк", яғни толтырылған деген сөзден шығады; "мутафайхик" – ол өзінің сөзін тақаппарлығымен неғұрлым адамдардың көбі біле бермейтін сөздермен толтырып, сол арқылы өзінің үстемдігін көрсеткісі келген адам.

329 ТАРАУ
«Мен жаманмын», деп айтудың жақсы еместігі жайлы.

1739. Хабар бойынша, Аиша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Сендерден ешкім ешқашан: «Мен жаманмын» (Хабусат нафси),- деп айтпасын, бірақ: «Мен нашар, деуге лайықпын» (Ләкисат нафси), - десін. **Аль-Бухари, Муслим.**

Ғалымдар: ««Хубасат», сөзі «ғасийат», дегенді білдіріп «ләкисат» деген сөздің мағынасы бір болып келеді, бырақ «хубс» сөзін қолдану жақсы емес» [5], – дейді.

---

[1] Яғни, шариғаттың және адамдар арасындағы қарым қатынастың шегінен шықпау. Арабтың «ташаддук» сөзінің бірнеше мағынасы бар – «мылжыңдық; «маңғазданып сөйлеу»; «сөзінде мақтаншақтық», сондықтан дәлме-дәл бұл сөздің мағынасын айту мүмкін емес. Имам ан-Науауи сөйлеген адамның әрдайым өзінің шешендігін көрсетіп сөзіне үлкен салмақ салып сөйлегені, басқа адамды қорлағаны екендігі жайлы айтпақшы.

[2] Өздеріне қатысы жоқ және өздері түбіне жете алмайтын, сондай-ақ тым әр-бір әріпін туралап айтпақшы болған адамдар.

[3] Бұл жерде маңғазданып сөздерін сиыр шөбін тілімен қалай аударса, солай аударып сөйлеуші алдам жайлы айтылып жатыр.

[4] Толығымен №631 хдисте келтірілген.

[5] Яғни, Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мағынасы – «жаман, кесірлі»; «жауыз болу»; «сұмпайы болу», деп келетін, «хубс» етістігінен құралған сөзді айтуды жақсы емес деп санаған.

330 ТАРАУ
Жүзімді «кәрм» деп атау жақсы еместігі жайлы.

1740. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Жүзімді «кәрм», деп атамаңдар, өйткені, расында, «кәрім» дегеніміз мұсылман. **Аль-Бухари, Муслим. Бұл жерде Муслимнің нұсқасы беріліп отыр.**

Бұл хадистің Муслим келтірген тағы бір нұсқасында, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені келтіріледі:

...өйткені «кәрм» - ол тек мұсылманның жүрегі.

Бұл хадистің Муслим мен аль-Бухаридің келтірген үшінші нұсқасында, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені келтіріледі:

Олар «кәрім», дейді, бірақ «кәрім» - ол тек мүминнің жүрегі.[1]

1741. Хабар бойынша, Уа'ил бин Худжр, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

«Кәрім», демеңдер, бірақ «'инаб» и «хабалә»[2], деңдер. **Муслим.**

331 ТАРАУ
Егер шариғаттың рұқсат еткен жағдайлары мысалыға үйлену үшін болмаса, онда еркекке әйелдің әдеміліктерін суреттеуге болмайтындығы жайлы.

1742. Хабар бойынша, Ибн Мас'уд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірде үш қайтара былай деп айтқанын жеткізді:

Бір әйл екінші бір әйелге сүйкеліп[3], одан соң (күйеуі оны көріп тұрғандай етіп) оны өзінің күйеуіне сүреттемесін. **Аль-Бухри, Муслим.**

332 ТАРАУ
«Иә Аллаһ қаласаң, мені кешір», - деген сияқты сөздерді айтуға болмайтындығы жайлы, өйткені адам өзінің (Аллаһтан сұраған) өтініштерінде табанды болуы керек.

1743. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірде үш қайтара былай деп айтқанын жеткізді:

Сендерден ешкім: «Иә Аллаһ қаласаң[4] кешір, иә Аллаһ қаласаң мейірім ет», - деп ешуақытта айтпасын – табандылық танытыңдар, өйткені ешкім онсыз да Аллаһты ешнәрсеге мәжбүрлей алмайды. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің Муслим келтірген нұсқасында, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен әлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

...бірақ шешімділік танытып көбірек талпынсын (сұрасын), расында, Аллаһтың бергенінің ол үшін көп болуы мүмкін емес.

1744. Хабар бойынша, Әнәс, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірде үш қайтара былай деп айтқанын жеткізді:

Сендерден қайсысың болмасын Аллаһтан сұрап дұға жасайтын болсаң, онда табандылық танытсын да ешқашан: «Иә Аллаһ, қаласаң маған мынаны бер», - демесін, өйткені расында, онсыз да Оны ешкім ешнәрсеге мәжбүрлей алмайды. **Аль-Бухари, Муслим.**

333 ТАРАУ
«Аллаһ және пәленше қалағандай», - деп айтудың жақсы еместігі жайлы.

1745. Хабар бойынша, Хузайфа бин аль-Йаман, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірде үш қайтара былай деп айтқанын жеткізді:

«Аллаһ қалағандай және пәленше қалағандай», - деп айтушы болмаңдар, бірақ: «Аллаһ қалағандай, ал сосын пәленше қалағандай», - деп айтыңдар[5]. **Бұл хадисті сенімді иснадпен Абу дауд келтіреді.**

334 ТАРАУ
Соңғы намаздан кейін сөйлесудің жақсы еместігі жайлы.

Яғни басқа уақыттарда бұндай сөздерді сөйлеу рұқсат етілген (мубах), ал бұл дегеніміз ол кезде сөйлеу сөйлемегенмен тең. Ал басқа уақытта сөйлеуге тыйым салынған, не болмаса сөйлегеннен пайдасы жоқ сөздер жайлы айтатын болсақ, ондай әңгімелерді бұл уақытта сөйлеудің тыйымы одан да жоғары асады, ал егер игі әңгімелер жайлы айтатын болсақ оған, ғалымдардың әңгімесі, тақуалар және үлгілі мнез–құлықтар жайлы және осыған ұқсас әңгімелер мысал бола алатын әңгімелер жайлы айтатын болсақ, онда оның жақсы бола аламайтын ештеңкесі жоқ, ондай әңгімелерді айту жақсы болып саналады. Сондай–ақ себебі бар жәй әңгімелер, не болмаса адам оған ниет етпей өзі болған әңгімелерді айтқаннан да зиян жоқ, ал менің айтқаныма төмендегі хадистер дәлел бола алады.

1746. Хабар бойынша, Абу Барза, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, кешкі[6] намазға дейін ұйықтағанды және одан

---

[1] Басқа нұсақалар мен тәпсірлерде жүзімді «кәрім» сөзімен атауға салынған тыйымның себебі, бұл сөз «кәрам» - жомарттық сөзінен құралғандығы, дейді. Жәхілет заманында арабтар шарап ішкен адамның жүрегіне шарап жомарттық не игілік әкелед, деп ойлаған. Ал Ислам болса адамның барлық жақсы мінез Аллаһтан, деп санайды. Өйткені барлық айтылған сөздер бір түбірлес болып жаман ой қалдыруы мүмкін. Сонымен Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, айтқан «кәрім» сөзі – ол тек имандының жүрегі..., - жомарттықтың шарап пен жүзімде ешқандай қатысы жоқ, ол тек қана мұсылманға не оның жүрегінен ғана қатысы бар сөз.

[2] «'Инаб» - жүзім, «Хабалә» - жүзім сабағы.

[3] Мысалыға, оны оның денесінің жұмсақтығын, нәзіктігін сезінгенше құшақтау.

[4] Яғни, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, «қаласаң», деген сөздің Аллаһқа еш қатысы жоқ екендігі жайлы айтып жатыр, өйткені Аллаһ онсыз да қалағанын істейді.

[5] Құранда былай делінген: «Сендердің қалауларың болмайды. Аллаһ қаласа ғана болады...» «Инсан» сүресі, 30 аят.

[6] Кешкі намаз деп құтпан намазы жайлы айтылып жатыр.

кейін әңгімелескенді жақтырмайтын.**аль-Бухари, Муслим.**

1747. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде өмірінің соңында Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, кешкі намазды орындап таслим[1] сөздерін айтқан соң орнынан тұрып: «Сендер маған осы түннің қандай түн екенін айтасыңдар ма? Расында, осы түннен жүз жыл өткеннен кейін, Жер бетінде осы күні тұратындардың ешқайсысы қалмайды!»[2], - деді. **Аль-Бухари; Муслим**

1748. Хабар бойынша, Әнәс, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде біз кешкі намазды оқымай Аллаһтың елшісін, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, түннің жартысына дейін күттік, оны оқып болған соң бізге бұрылып: "Басқа адамдар намаздарын оқыды да жатып қалды, ал сендер болсаңдар намаз басталғанша намаз ішінде саналдыңдар[3]", - деді. **Аль-Бухари.**

335 ТАРАУ
Әйелге күйеуімен төсекке жатпауға Шариғаттың үкімінен сәйкес сылтау болмаса бас тартуға болмайтындығы жайлы.

1749. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірде үш қайтара былай деп айтқанын жеткізді:

Егер еркек өзінің әйелін төсекке шақырып, ал ол болса бас тартып күйеуі оған ашуланып түн өткізсе, онда періштелер оны таң атқанша қарғап шығады. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің тек аль-Бухари келтірген нұсқасында, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені келтіріледі:

... ол (әйел төсекке) қайта оралғанша.

336 ТАРАУ
Күйеуінің жанында оның рұқсатынсыз ораза ұстауға болмайтындығы[4] жайлы.

1750. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірде үш қайтара былай деп айтқанын жеткізді:

Әйелге ерінің рұқсатынсыз ораза ұстауға болмайды, сондай-ақ ерінің рұқсатынсыз оның үйіне біреуді кіргізуге болмайды. **Аль-Бухари, Муслим.**

337 ТАРАУ
Имамның артында намаз оқып жатқан адамның имамнан бұрын рукуғтан кейін және сәждеден кейін басын көтеруге болмайтындығы жайлы.

1751. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірде үш қайтара былай деп айтқанын жеткізді:

Сендерден Имамнан бұрын бас көтеруші қайсысың, Аллаһ оның басын Есектің басына айналдыратынынан не болмаса оның түрін есеккке ұқсататындығынан қорықпаймысың!? **Аль-Бухари, Муслим.**

338 ТАРАУ
Намаз уақытында қолды белге қоюдың жақсы еместігі жайлы.

1752. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, колды белге қойып намаз оқуға тыйым салатын. **Аль-Бухари, Муслим.**

339 ТАРАУ
Тамақ беріліп ал адам оны жеуді қалап тұрған кезде және үлкен не кіші дәрет сындырғысы келіп тұрған адамға сол уақытта намаз оқығанының жақсы еместігі жайлы[5].

1753. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірде үш қайтара былай деп айтқанын жеткізді: Адамға тамақ берілген кезде және үлкен не кіші дәреті нмаздан алаңдатқан кезде намаз оқығаны жақсы емес. **Муслим.**

340 ТАРАУ
Намаз кезінде көкке қарауға болмайтындығы жайлы.

1754. Хабар бойынша, Әнәс бин Малик, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Намаз уақытында көкке қарайтындар не ойлайды екен?!», - деді. Сонда оның даусы катал болды және айтқандарына: «Оларға олай істеуді қою керек, не болмаса жанарларынан айрылады!», - деп қосты. **Аль-Бухари.**

341 ТАРАУ
Намаз уақытында себепсіз бұрылуға болмайтындығы жайлы.

1755. Хабар бойынша, Аиша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

---

[1] Таслим – екі иыққа сәлем беру.

[2] Тәпсірлерде осы әңгімеден тура жүз жыл өткеннен кейін Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ең соңғы сахабасы Абу-т-Туфайль Амир бин Уа'іләдің, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, өлімі жайлы айтылады.

[3] Яғни, қайсысы ұйықтамай намазды Пайғамбармен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оқуды күткен аралықтың бәрі намаз оқып жатқан есебінде боды.

[4] Бұл жерде, Рамадан оразасынан бөлек өз еркімен қосымша, не сүннет ораза ұстау, жайлы айтылып жатыр.

[5] Әрине ол уақытта намз уақыты шығып кетпейтіндей көп болса. Ол уақытта намаз оқыганның жақсы еместігі, сондай-ақ ондай кезде адамның ойы басқа жақта болып, оның ойын бұзатындығымен түсіндіріледі.

Бірде мен Аллаһтың елшісінен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, намаз уақытында адамның жан-жаққа қарауы жайлы сұрадым, сонда ол: «Бұл шайтанның, Аллаһтың құлының намазынан ұрлайтыны, одан басқа ешнәрсе емес», - деді. **Аль-Бухари.**

1756. Хабар бойынша, Әнәс, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған: «Намаз уақытында жан-жағыңа қараушы болма, өйткені ондай қараулар опатты, ал егер бұрылып қарауға мұқтаж болсаң, онда оның парыз намазында емес, қосымша намаздарыңда болсын», - деді. **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.**[1]

342 ТАРАУ
Намазды молаға (мазарға) қарап оқуға болмайтындығы жайлы.

1757. Хабар бойынша, Абу Марсад Кянназ бин аль-Хусайн, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Жүздеріңді молаға (мазарға) қаратып намаз оқушы болмаңдар және олардың үстіне отырушы болмаңдар. **Муслим.**

343 ТАРАУ
Намаз оқушының алдынан өтуге болмайтындығы жайлы.

1758. Хабар бойынша, Абу-ль-Джухайм Абдуллаһ бин аль-Харис бин ас-Симм аль-Ансари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірде үш қайтара былай деп айтқанын жеткізді:

Намаз оқушының алдынан өтуші, қандай күнә жасап жатқанын білсе, онда орнында қырық тұру жақсырақ екенін білер еді!

Хадисті жеткізуші айтты:

Мен оның тура не айтқанын білмеймін: қырық күн бе, қырық ай ма не болмаса қырық жал ма. **Аль-Бухари, Муслим.**

344 ТАРАУ
Қамат[2] айтылған соң имамның артында тұрушыларға қосымша намазды оқуды бастау ол сүннет бойынша оқиын деп жатыр ма әлде жоқпа бәрібір жақсы емес екендігі жайлы.

1759. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірде үш қайтара былай деп айтқанын жеткізді:

Қамат айтылған соң парыз намазынан басқа намаздардың ешқайсысын оқуға болмайды. **Муслим.**

[1] Бұл хадисті шейх Албани **«Әлсіз хадистер»**, қатарына жатқызған - **аударушыдан.**

[2] «Қамат» – намаздың басталғандығын хабарлау.

345 ТАРАУ
Жұманы оразаға және басқа түндердің арсынан жұма түнін намаз оқуға бөлудің жақсы еместігі жайлы.

1760. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірде үш қайтара былай деп айтқанын жеткізді:

Жұманың түнін қалған түндердің арасында намаз оқуға бөлмеңдер және сендердің қайсысыңның әдетте ұстайтын оразаларың[3] жұма күніне түсетін болмаса, онда жұма күнінің күндізін оразаға бөлмеңдер. **Муслим.**

1761. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірде үш қайтара былай деп айтқанын жеткізді:

Сапардағы және одан кейінгі күнді санамағанда, сендерден ешқайсысың жұман күні ораза ұстаушы болмасын. **Аль-Бухари, Муслим.**

1762. Хабар бойынша, Мухаммад бин Аббад былай деді:

Бірде мен Жәбірден, оған Аллаһтың ризашылығы болсын: «Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жұма күні ораза ұстауға тыйым салып па еді?», - дп сұрадым. Ол: «Иә», - деп жауап берді. **Аль-Бухари, Муслим.**

1763. Хабар бойынша, мүминдердің анасы Джувайриййи бинт аль-Харис, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мен ораза болған жұма күні маған кіріп, менен: «Сен кеше ораза ұстадың ба?», - деп сұрады. Мен: «Жоқ», - дедім. Ол: «Ал ертең ораза ұстауға ниеттеніп жатырсың ба?», - деп сұрады. Мен: «Жоқ», - дегенімде, ол: «Онда ораза ұстауыңды қой!», - деп әмір берді[4]. **Аль-Бухари.**

346 ТАРАУ
Екі не болмаса одан да көп күн оразаның арасында тамақ-су ішпей үздіксіз (уисаль) ораза ұстауға болмайтындығы жайлы.

1764. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Пайғамбар үздіксіз (уисаль) ораза ұстауға тыйым салған. **Аль-Бухари, Муслим.**

1765. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, үздіксіз ораза ұстауға тыйым салған кезде, адамдар оған: «Сен өзің солай істейсің ғой!», - деді. Сонда ол: «Расында, мен сендер секілді емеспін,

[3] Яғни, адам белгілі бір күндері ораза ұстап, ал ол күні жұмаға түссе, онда жұма күні ораза ұстауға болады. Мысалыға, әр ай толғанда үш күн ораза ұстау сүннеті.

[4] Біз бұл хадистен, егер жұмаға бейсенбіні, не болмаса сенбіні қосып ораза ұстай беруге болатындығын көріп тұрмыз, демек жұманы тек жалғыз өзін оразаға бөлуге болмайды – **аударушыдан.**

әйткені мені тамақтандырып сусындатады[1]», - деді. **Аль-Бухари, Муслим. Бұл жерде Муслимнің нұсқасы беріліп тұр.**

347 ТАРАУ
Қабірге отыруға болмайтындығы жайлы.

1766. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, сендердің кез-келгеніне қабірге отырғаннан, ыстығы киімінен өтіп денені күйдіретін шоқтың үстінде отырғаны артығырақ! **Муслим.**

348 ТАРАУ
Қабірді гипспен[2] қаптауға және оның үстіне құрылыс салуға болмайтындығы жайлы.

1767. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қабірді гипспен қаптауға және оның үстіне отыруға және кез-келген құрылыс көтеруге тыйым салатын. **Муслим.**

349 ТАРАУ
Құлға өзінің қожайынынан қашуға болмайтындығы жайлы.

1768. Хабар бойынша, Джарир бин Абдуллаһ, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Өзінің қожайынына қашқан құл, қорған хақысынан айрылады[3]. **Муслим.**

1769. Хабар бойынша, Джарир бин Абдуллаһ, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер құл өзінің қожайынынан қашып кететін болса, онда оның намазы қабыл болмайды. **Муслим.**

Бұл хадистің Муслим келтірген тағы бір нұсқасында, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны клтіріледі:

...демек ол күпірлікке кірді.

350 ТАРАУ
Құран мен Сүннеттің үкімінен сай жазаның кешірілуін өтінуге болмайтындығы жайлы.

Аллаһ Тағала айтты: «Зинашы әйел мен ердің әрбіріне жүз дүре соғыңдар. Егер Аллаһқа, Ахірет күніне сенсеңдер; оларға жұмсақтықтарың ұстамасын...» **«Нұр» сүресі 2 аят.**

1770. Хабар бойынша, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Кезінде, махзум руынан ұрлық жасаған әйелдің ісімен бастары қатқан құрайыштар: "Кім бұл әйел жайында Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сөйлеседі?"[4], - деп сұрастыра бастады. Сонда басқалар: "Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сүйіктісі Усама бин Зайдтан басқа кімнің бұған дәті барады?", - дей бастады. Бірақта Усама оған бұл мәселемен барғанда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: "Шынымен-ақ сен, Аллаһтың үкімі бар істе біреуге болыспақшысың ба!?", - деді. Содан соң ол орнынан тұрда да адамдарға насихатпен былай деді: "Расында, сендерге дейін өмір сүргендердің опат болуына мына жай себепкер болған, егер олардың арасынан әйгілі (құрметті) адамдар ұрлық жасаған болса, оған олар тиіспейтін де, ал ұрлықты әлсіздерінен біреу жасаған болса, онда олар оны шариғаттың үкіміне сай жазалайтын. Аллаһтың атымен ант етемін, егерде Мухаммадтың қызы Фатима ұрлық жасаған болса, онда мен міндетті түрде оның да қолын кестірген болар едім!" **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің тек аль-Бухари келтірген нұсқасында Аишаның, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Сонда Пайғамбардың, оған Аллаһты игілігі мен сәлемі болсын, түрі өзгеріп кетті[5] де: "Шынымен-ақ сен, Аллаһтың үкімі бар істе біреуге болыспақшысың ба!?", - деді. Сонда Усама: «Мен үшін Аллаһтан кешірім сұра, иә Аллаһтың елшісі!», - деді.

Хадисті жеткізушілердің бірі былай деді:

Одан кейін оның әмірімен ол әйелдің қолын шапты.[6]

351 ТАРАУ
Адамдар жүретін жолдың бойында, олар дем алатын көлеңкелерде, судың қайнар көзінде және сол сияқты жерлерде дәрет сындыруға (әжеттенуге) болмайтындығы жайлы.

Аллаһ Тағала айтты: «Сондай мүмин ер, мүмин әйелдерді жазықсыз кейіткендер[7], әрине олар; жала жауып, ашық күнә жүктеп алды.» **«Ахзап» сүресі 58 аят.**

1771. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Екі қарғаушыдан қорқыңдар![8]», - деді. Адамадар: «Ал екі қарғаушы деген немене?», - деп сұрады. Сонда ол: «Бұл олар жүретін жол мен олар дем алатын көлеңкелерде әжеттенушілерді қарғаушылар. **Муслим.**

---

[1] Тәпсіршілер бұл сөзді әр түрлі түсіндірген. Олардың ішіндегі артық көрінетіні, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бұл сөздерімен, оған ораза ұстауға күшті Аллаһ береді, дегені.

[2] Гипс емес жәй сылақ жайлы айтылуы да мүмкін.

[3] Яғни, ондай адамға қауіпсіздік кепілдігі берілмейді.

[4] Яғни, кім оған болысады?, - деп.

[5] Яғни, ашудан беті қызарып кетті.

[6] Аль-Бухари Аишаның, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, айтқанына сүйеніп бұл айтылғандарға мынаны қосады: Сосын ол әйел тәубеге келіп тұрмысқа шықты, содан кейін ол Айшаға, оған Аллаһтың ризашылығы болсын жиі келіп тұратын, ал Айша, оған Аллаһтың рищашылығы болсын, оның өтініштерін Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жеткізіп отыратын.

[7] Яғни, сөзімен және ісімен ренжіткендер.

[8] Яғни, өзіне біреудің қарғысын тигізетін екі амалды жасаудан қорқыңдар.

352 ТАРАУ
Түрғын суға дәрет сындыруға және сол сияқты істер жасауға болмайтындығы жайлы.

1772. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, түрғын суға зәр төгіп дәрет сындыруға тыйым салатын. **Муслим.**

353 ТАРАУ
Сыйлық беру тұрғысында әкенің бір балаға басқа балалардың алдына көп көңіл бөлуінің дұрыс еместігі жайында.

1773. Хабар бойынша, Нуъман бин Башир, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мені әкем, Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, алып келді де: «Мен мына балама өзімнің күнімді сыйладым», - деді. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Сен әр балаңа сондай сый жасадың ба?», - деп сұрады. Ол: «Жоқ», - деді. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Онда оны өзіңе кері қайыр!», - деді.

Бұл хадистің тағы бір нұсқасында Нуъман бин Баширдің, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай дегені келтіріледі:

Сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын. «Сен бұны балаларыңның әрқайсысына жасадың ба?», - сұрады. Ол: «Жоқ», - деді. Сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын. «Аллаһтан қорқыңдар және балаларыңа қатысты әрқайсысына әділ болыңдар!», - деді, сонда әкем үйге оралып берген сыйын қайтарып алды.

Бұл хадистің үшінші нұсқасында Нуъман бин Баширдің, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай дегені келтіріледі:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Иә Башир, сенің бұдан басқа балаларың бар ма?», - деп сұрады. Ол: «Иә», - деді. Осыдан кейін Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Онда мен бұған куәлігімді бермеймін[1], өйткені, расында, мен әділсіздікке куәлік бермеймін!», - деді.

Бұл хадистің төртінші нұсқасында Нуъман бин Баширдің, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай дегені келтіріледі:

...мені әделетсіздікке куәлік беруге шақырма!

Бұл хадистің төртінші нұсқасында Нуъман бин Баширдің, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай дегені келтіріледі:

Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Куәлікке басқа біреуді шақыр, бірақ мені емес», - деді. Сосын ол: «Бұлардың бәрінің саған бірдей құрмет көрсеткені сені қуандырыр ма еді?», - деп сұрады. Менің әкем. «Әрине», - деді. Сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Онда бұдан былай олай істеуші болма!», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

[1] Нуъманның әкесі баласына осы сыйды бермекші болған кезде оның анасы 'Амра бинт Раваха, олардың бәріне Аллаһтың ризашылығы болсын, күйеуі Аллаһтың елшісінің бұған өзінің куәлігін бермейінше бұған келіспейтіндігін айтқан болатын.

354 ТАРАУ
Төрт ай он күнге созылатын күйеуі өлгеннен кейін қара тұтынатын күндер болмаса, онда үш күннен артық қара тұтынуға болмайтындығы жайлы.

1774. Хабар бойынша, Зайнаб бинт Абу Салама, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Пайғмбардың, оған Аллһтың игілігі мен сәлемі болсын, әйелі Умм Хабибаның әкесі Абу Суфйан Ибн Харб, олардың бәріне Аллаһтың ризашылығы болсын, қайтыс болған кезде мен оған (Умм Хабибаға) кірдім. Сонда ол өзіне сары (не: ..басқа) иіс май әкелуіне әмір берді де онымен күнінің және өзінің бетіне жағып былай деді: «Аллаһтың атымен ант етемін, мен бұл иіс майға мұқтаж емеспін, бірақ мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, минбарда тұрып: «Аллаһ пен Ахірет күніне иман келтірген әйелге төрт ай он күнге созылатын күйеуі өлгеннен кейін қара тұтынатын күндерден басқа күндері, үш күннен артық қара тұтынуына рұқсат жоқ», - деп айтқнын естідім[2]».

Зайнаб айтты:

Сосын мен бауыры қайтыс болған кезде Зайнаб бинт Жахшке, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, кірдім, сонда ол өзіне иіс май әкелуін әмір етті де, оны өзіне жағып былай деді: «Аллаһтың атымен ант етемін, мен бұл иіс майға мұқтаж емеспін, бірақ мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, минбарда тұрып: «Аллаһ пен Ахірет күніне иман келтірген әйелге төрт ай он күнге созылатын күйеуі өлгеннен кейін қара тұтынатын күндерден басқа күндері үш күннен артық қара тұтынуына рұқсат жоқ», - деп айтқанын естідім». **Аль-Бухари, Муслим.**

355 ТАРАУ
Көшпенді(нің затын) отырықшыға сатуға болмайтындығы, керуендерді қарсы (алып затын қалаға кіргізбестен сатып алуға), (діндегі) бауырының судасын бұзуға және егер оған өзі рұқсат бермесе (діндегі бауырының) құдалығынан кейін құда түсуге болмайтындығы жайлы.

1775. Хабар бойынша, Әнәс, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, отырықшыға ол өзінің әкесі не болмаса анасы жығынан бауыры болса да көшпенді(нің затын) сатуға тыйым салатын. **Аль-Бухари; Муслим.**

1776. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

[2] Осы уқыт аралығында ғана әйелдің жүктілігі дұрыс анықталады және осы уақыттан кейін ғана әйелге тұрмысқа шығуына рұқст беріледі және осы уақыт аралығында ол әйел қара тұтынуы керек. Ал қалған уақытта үш күннен артық қара тұтынуы Аллаһтың жазмышына риза болмау болып табылады.

Зат алып келе жатқан керуендерді күтіп алушы болмаңдар, оларды базарда күтіңдер[1]. **Аль-Бухари; Муслим.**

1777. Хабар бойынша, Әнәс, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Керуендерді қарсы алмаңдар және отырықшы бәдәуидің орнына сатушы болмасын», - деді. Таус (Ибн Аббастан, оған Аллаһтың ризашылығы болсын): ««...отырықшы, бәдәуидің орнына сатушы болмасын», - деген не сөз?», - деп сұрады. Сонда ол: «Бұл дегеніміз ол үшін делдал болмауы керек», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

1778. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, отырықшыға бәдеуидің қай-бір затын сатуға тыйым салатын және: «Бағаларыңды шарқтатпаңдар[2] және адам өзінің бауырының саудадағы ісіне араласпасын, сондай-ақ бауыры құда түскен әйелге құда түспесін, сондай-ақ әйел өзі оның орнын алу үшін апасын ажырастыруға ұмтылмасын[3]», - деді.

Бұл хадистің Муслим келтірген тағы бір нұсқасында, Абу Хурайраның, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені келтіріледі:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, керуендерді қарсы алуға, мухажирге нені болса да бәдәуидің орнына сатуға, сондай-ақ әйелге шарт ретінде (ерге әйелімен) ажырасуды талап етуге, сондай-ақ бауырының саудасын бұзуға[4] және бағаларды шарқтатуға және малды сауынсыз қалдыруға тыйым салатын[5]. **Аль-Бухари.**

1779. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бір-біріннің саудаларыңды бұзбаңдар және бауырының рұқсатынсыз оның құда түскен әйеліне құда түспесін. **Аль-Бухари, Муслим. Бұл жерде Муслимнің нұсқасы беріліп тұр.**

1780. Хабар бойынша, Уқба бин Әмір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мүмин мүминнің бауыры, ал мүминге бауырының саудасын бұзуға, ол өзі бас тарпайынша оның құда түскен әйеліне құда түсуіне болмайды[6]. **Муслим.**

[1] Бұл жерде Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, заттарды Керуендердің алдынан шығып ондағы заттарды базарға жеткізбей көтерме бағамен сатып алып, сосын оны қымбатқа сатуға тыйым салғандығы жайлы айтылып жатыр.

[2] Шындығында, затты сатып алатын ойы болмаған адам, сатып алушымен келісіп, басқа сатып алушы адамның алдында, сатушыға үлкен баға ұсынып заттың бағасын көтеруі, жайлы айтылып жатыр.

[3] Сөзбе-сөзі «оның ыдысын төгу үшін», яғни еркектің бұрын басқаға беретінін алу үшін, не болмаса еркек тек оған ғана көңіл бөлуі үшін.

[4] Сауда шартын жасап қойған соң, қай-бір ұсыныс жасау және оған қатысы бар адамдардың келісімсіз баға белгілеу.

[5] Яғни, сатар алдында сатып алушы, мына мал сүтті екен, деп ойлауы үшін әдейілеп саумау.

[6] Яғни, оған үйлну ойынан бас тарқанша, не оған құдаласуға өзі рұқсат бермейінше.

356 ТАРАУ

Шариғаттың рұқсат еткен нәрседерінен басқаға қаржы ақша жаратуға бомайтындығы жайлы[7].

1781. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Аллаһ Тағала сендердің үш нәрсені жасағандарыңды қалайды да, үш нәрсені жасамағандарыңды қалайды: Ол Өзіне ғана құлшылық етіп Өзімен қатар басқаға құлшылық етпегендеріңді және Аллаһтың жібінен[8] бекем ұстанғандарыңды және бөлінбегендеріңді қалайды, ал Ол сендердің бір-біріңді жамандауларыңды, көп сұрақтар қоюларыңды және бостан-бос қаржы жұсағандарыңды қаламайды. **Муслим.**

1782. Хабар бойынша, аль-Муғира бин Шу'баның жазбашысы Уаррад, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Кезінде аль-Муғира маған Муъуияға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мына айтылғанды хат етіп жаздырды: «Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әр намаздың соңында былай дейтін: «Серігі болмаған бір Аллаһтан басқа құдай жоқ, Үкім Оған тән, Оған мадақ және Оның күш-құдіреті барлық нәрсеге толық жетеді! Иә Аллаһ, Сенің бергеніңді ешкім ала алмайды және Сенің бермегеніңді ешкім бере алмайды және Сенің алдыңда байдың байлығы пайдасыз болып қалады[9]». /Лә иляһа иллә-Ллаһу уахда-һу лә шарикя лә-һу, лә-ху-ль-мульку, уа лә-ху-ль-хамду ва һува 'алә кулли шаййин қадирун! Аллахумма, ля мани'а ли-ма а'тайта, ва ля му'тыйа ли-ма мана'та уа лә йанфа'у за-ль-джадди мин-кә-ль-джадду/. Сондай-ақ ол оған, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бір-бірін жамандаумен айналысуға, өзінің дүниесін бекерден сарп етуге және адамдарға көп сұрақтар мен өтініштермен баруға, сондай-ақ ананы сыйламауға, жаңа туған қыздарды тірідей көмуге, бермеуге және «Бер!», деп айтуға тыйым салғандығын жаздырды. **Аль-Бухари, Муслим.**

Оның «бермеуге» сөзі: беретін жерде бермеуге деген мағынаны білдіреді; «бер!», деп айту сөзі, алуға хақысы жоқ нәрсені сұрауы; «Жамандаумен айналысу» дегені ол біреуден естігенді «былай деп жатыр; пәленше былай, деді», деп оның өтірік-расына көз жеткізбей басқаға жеткізу, естігенді жеткізгеннің өзі күнәдә жеткілікті; «дүниені сарп ету» дегеніміз мақсаты тыйым салынған нәрселерге ұмтылдыратын осы дүние мен діни істерге жұмсап оған мүмкіншілігі бола тұра жинаудан бас тарту; «адамдарға көп сұрақтар мен өтініштермен баруға», дегенімз ол шектен шығатын табандылық.

[7] Басқаша айтқанда, Шариғаттың барлық тыйым салған (харам) не болмаса жақтырмаған (мухаррам) не болмаса жақсы санамаған (макрух) нәрселеріне ақша жаратуға тыйым, ал Шариғаттың барлық парыз еткен (уәжіп), жақсы санаған (мандуб) және рұқсат етілген (мубах) нәрслеріне ақша жарату жайында.

[8] «Хаблю-Ллах» - Ислам дегені.

[9] Яғни, байдың байлығы Аллаһтың қаһарынан құтқара алмайды.

357 ТАРАУ

Шын болсын ойнап болсын қылышты қынабысыз беруге болмағандай мұсылманға қару және сол секілді заттарды қаратуға (оқтауға) болмайтындығы жайында.

1783. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сендерден ешкім қаруын мұсылманға қаратпасын, өйткені ол білмейді, бәлкім шайтан оның қолын бағыттап (йанза'у), содан ол отты шұңқырға тап болады![1] **Аль-Бухари; Муслим.**

Бұл хадистің Муслим келтірген нұсқасында Абу Хурайраның, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай дегені келтіріледі:

Абуль-Қасым[2], оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деді: «Расында, қаруының жүзін бауырына бағыттағанды ол одан қайырмайынша («йанзи'у»), ол оның туған бауыры болса да, періштелер қарғауында болады!

Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, айтқан «Йанзи'у» сөзі, не «зайн» кәсралы болып келіп «ъайн» әріпі арқылы жазылады не «зайн» фатхалы болып келіп «ғайн» әріпі арқылы жазылады. Екеуінде де «бағыттау» (йарми) және «ораны ашу» (йуфсиду) мағынасын береді, өйткені «наъз» сөзінің негізгі мағынасы «сөгу» (таън) және «жарамсыздық» (фасад) болып табылады.

1784. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, басқаға қылышты жалаңаштап беруге тыйым салды.[3] **Бұл хадисті Абу Дауд пен ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.**

358 ТАРАУ

Оған дәлелді себеп болмаса[4] азан айтылған соң мешіттен намазды оқымай кетпеу керектігі жайлы.

1785. Хабар бойынша, Абу-ш-Ша'са' былай деді:

Бірде біз Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, екеуміз мешітте отырған кезімізді азаншы азан шақырды да, бір адам азан шақырылып болған соң орнынан тұрып шығар есікке қарай кетті. Ол адам есіктен шығып кеткенше Абу Хурайра оған қарап тұрды да, сосын: « Мына адам туралы айтатын болсақ, онда ол Абуль-Қасымнің тілін алмады (әмірін орындамады)!», - деді. **Муслим.**

359 ТАРАУ

Оған дәлелді себеп болмаса сыйға берілген райханнан[5] бас тартуға болмайтындығы жайлы.

1786. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кімге райхан ұсынылса одан бас тартпасын, өйткені ол салмақ тұрғысында жеңіл де, ал иісі болса тәтті. **Муслим.**

1787. Хабар бойынша, Әнәс бин Малик, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Әдетте Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ол сыйға берілген жұпар иістен (иіс май) бас тартпайтын. **Аль-Бухари.**

360 ТАРАУ

Егер адам мақтағанды көтере алмайтын болса[6] онда оны, оның көзінше мақтаудың керегі жоқтығы, ал егер ол мақтағанды көтере алса олай істеуге болатындығы жайында.

1788. Хабар бойынша, Абу Муса аль-Аш'ари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде біреудің, біреуді мақтап оны дәріптеп отырғанын естіген Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Сендер ол адамды құрттыңдар (не: ... ол адамның желкесін үздіңдер)», - деді[7]. **Аль-Бухари; Муслим.**

1789. Хабар бойынша, Абу Бакр Нуфай' бин аль-Харис, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жанында бір адам жайлы айтылды да, сосын ол адамды басқасы мақтай бастады, ал Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Сен қайғыға тап болдың, сен бауырыңды бауыздадың!», - деп, бұл сөздерді көп рет қайталады да, сосын: «Сендерден кімге өзінің бауырын міндетті түрде мақтау керек болса және ол шынмен-ақ сондай болса: «Мен пәленшені пәлен-түген, деп ойлаймын», - десін, ал ол жайлы жауапты Аллаһ алады[8], сондай-ақ ешкімді Аллаһтың алдында ақтаудың керегі жоқ», - деді. **Аль-Бухари; Муслим.**

1790. Хабар бойынша, Хаммам бин аль-Харис былай деді:

Бірде бір адам Османды, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, аль-Миқдадтың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, көзінше мақтай бастады, сонда аль-Миқдад тізерлеп мақтаушының бетіне майда тастар лақтыра бастады. Осман: «Сен не істеп жатырсың?», - деп сұрағанда ол: «Расында, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Егер мақтаушыларды көрсеңдер, олардың бетін топырқпен атқыландар!», - деген», - деді. **Муслим.**

---

[1] Адам өлтіріп тозаққа түсуі мүмкін, дегені.

[2] Абуль-Қасым – Пайғамбрдың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, лақап аты.

[3] Бұл салынған тыйымның пышаққа да, жебеге де, найзаға да және осыған ұқсас басқа барлық қаруға қатысы бар, оларды басқаға бергенде адамдарға зияны тиіп кетпес үшін ұшын өзіне қаратып беруің керек.

[4] Яғни барлық намаз оқуға кедергі болатын, кесел не дәрет бұзылған сияқты жағдайлар.

[5] Райхан – жұпар иісті өсімдік.

[6] Яғни, мақтаннан есіріп кететін болса, не болса мақтан оның жүрегіне тәкәппкарлық ұялатып бұзатын болса – **адарушыдан.**

[7] Сонымен Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ол мақтаулар оның жүрегіне тәкәппарлық сезімін ұялатып түбі опат болады, деп тұр.

Біздің ойымызша бұның тағы да бір түсініктмесі бар ол мынадай: «Мақтауға бір Аллаһ ғана лайықты» – **аударушыдан.**

[8] Яғни, оның сөзінің өтірік-шындығы жайлы жауапты.

Бұл хадистерде адамдарды мақтағанға тыйым салнғандығын байқаймыз, дегенмен адамды мақтауға рұқсат берілген, басқа сенімді хадистер де бар.

Ғалымдар айтылғандарды біріктіріп былай деуге болады дейді:

Егер мақталып жатқан адамның иманы толық және сенімі мықты болса, оның жан дүниесі айтылған мақтауларға дайын және білімі толық болса, сондай–ақ бұл айтылғандар оны бос үмітке және азғындыққа жетелемейтін болса, онда мақтауға тыйым да және онда жамандық та жоқ, ал егер жоғарыда айтылғандардың бірінің қаулі болса, онда мақтаудың крегі жоқ. Хадистердің бір–бірінен өзгешелігінің болу себебі осыда[1]. Ал мақтаудың рұқсат етілгендігі жайлы айтатын болсақ, онда оларға Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Абу Бакрге, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Жәннәтқа барлық есіктен шақырыласын деп: «Мен сенің солардың бірі болады ма деген үмітім бар», – деп айтқан сөздері жатады. Басқа хадисте Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Сен оларға жатпайсың», – деп, тәкәппарлықтан изарын тым төмен түсірушілерді айтқаны жатады. Сонадай–қ Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Омарға, оған Аллаһтың ризашылығы болсын: «Шайтан сенің қай бір жолмен жүргеніңді көрмесін, ол міндетті түрде басқа жолға түседі», – деп айтқаны жатады. Сонымен мақтауға рұқсат етілген хадистер көп–ақ, олардың бір бөлігін мен «Аль–Азкәр», кітәбінде келтірдім.

361 ТАРАУ

Оба індеті басталған жерден қашып кетудің және ондай жерге барғанның жақсы еместігі жайлы.

Аллаһ Тағала айтты: «Сендер қайда болсаңдар да, тіпті мықты қорғандарда (жұлдыздарда) болсаңдар да өлім жетеді...» **«Ниса» сүресі, 78 аят.**

Аллаһ Тағала айтты: «...өздеріңді өз қолдарыңмен қауып-қатерге салмаңдар...» **«Бақара» сүресі, 195 аят.**

1791. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Кезінде Омар бин аль-Хаттаб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Шамға аттанды. Ол Сарғаға[2] жеткенде Шамда оба індеті басталғандығын хабарлаған әскер қолбасшасы, ал дәлірек айтатын болсақ – Абу Убайда бин аль-Жаррах пен оның жолдастары қарсы алды.

Ибн Аббас айтты:

Омар маған: «Маған алғашқы мухажирлерді шақыршы», - деді де, мен оған оларды шақырдым. Оларға шамда оба індетінің басталғанын хабарлады да, олардан ақыл сұрағанда, олардың ойы әр-түрлі болды. Олардың бірі: «Сен белгілі бір мақсатпен шықтың[3], ал біз сені мақсатыңнан бас тартуың керек, деп ойламаймыз», - десе, енді басқалары: «Сенімен бірге басқа адамдар, сондай-ақ Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сахабалары да бар, сондықтан біз сені оларды ол індет тарап жатқан жаққа апаруың керек, деп ойламаймыз!», - деді. Омар, оған Аллаһтың ризшылығы болсын: «Енді мені қалдырыңдар!, - деді де, сосын маған: «Маған ансарларды шақыршы», - деді. Мен оған оларды шақырдым, сонда Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, олардан да ақыл сұрады. Олардың да ойлары мухажирлердің ойлары секілді ажырады (екі түрлі болды), олардың айтқанын тыңдаған ол: «Енді мені қалдырыңдар!», - деді де, маған: «Маған осындағы жеңіске дейін хижра жасаған құрайыштардың ақсақалдарын шақыршы», - деді. Мен оларды шақырдым. Олардың ойлары бәрі бір ауыздан: «Біз сенің індет тараған жерге адамдарды апармай кері қайтқаныңды жөн көреміз!, - деді. Осыдан кейін Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, адамдарға: «Таң ертең мен жолға шығамын, сөкендер де соған дайындалуларың керек![4]», - деді. Сонда Абу Убайда бин аль-Джаррах, оған Аллаһтың ризашылығы болсын: «Бұл дегеніміз, сен Аллаһтың жазмышынан қашқаның болып есептеле ме?», - деп сұрады. Бұған Омар, оған Аллаһтың ризашылғы болсын: «Бұны басқа біреу айтса еді, иә Убайда![5]», - деді, ал Омар болса өзіне қарсы шыққандарды жақсы көрмейтін. «Иә біз Аллаһтың жазмышынан, Аллаһтың жазмышына қашып бара жатырмыз! Маған айтшы егер сенің түйелерің бір жағы жасыл шөппен жабылған, ал енді екінші жағы тақыр жер болған сайға түсіп, сен оларды шөпті жерінде жайсаң, онда сен бұны Аллаһты жазмышысыз жасар ма едің? Сондай-ақ оны тақыр жерде жайсаң да, онда сен бұны Аллаһты жазмышысыз жасар ма едің?»

Ибн Аббас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, айтты:

Ол жерде өзінің бір шаруаларымен болмаған Абд ар-Рахман бин Ауф, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, келді де: «Расында, бұл жөнінде мен бір нәрселер білемін! Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Егер қай бір жерде оба індеті басталды, деп естісеңдер, ол жерге бармаңдар, ал егер ол сендер тұрған жерде басталса, онда ол жерден қашпақ ниетімен кетпеңдер», - деп айтқанын естідім», - деді. Осыдан кейін Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Аллаһқа мақтаулар айтты да, ол жерден кетті. **Аль-Бухари; Муслим.**

1792. Хабар бойынша, Усама бин Зайд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер оба бір жерде тарап жатыр, деп естісеңдер, онда ол жерге бармаңдар, ал егер оба сендер тұрған жерде тарап жатса, онда ол жерден кетпеңдер. **Аль-Бухари; Муслим.**

---

[1] Яғни, бұл хадистер сырт көзге қарағанда бір-бірімен қарама-қайшы болғанымен олардың еш қарама-қайшылығы жоқ, өйткені олар біріне мақтау зиян тигізетін, ал енді бірінен мақтау зиян тигізбейтін әр-түрлі адамдар жайлы айтылған.

[2] Сарғ – Шамның жанындағы елді мекеннің аты.

[3] Яғни, жаумен соғыспақ ниетпен шықтың.

[4] Сонымен Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бұл жөнінде не деп айтқанын естімеген соң барлық беделді адамдармен сөйлесіп, өзі шешім қабылдады.

[5] Яғни, егер бұны басқа біреу айтса, мен таң қамас едім, деп тұр.

362 ТАРАУ
Сиқырға (бақсылыққа) қатаң тыйым екендігі жайында.

Аллаһ Тағала айтты: «...Сүлеймен қарсы келмеді (сиқыр жасамады). Бірақ шайтандар адамдарға сиқыр үйретіп, кәпір болды...» **«Бақара» сүресі, 102 аят.**

1793. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

«Жеті түрлі опатқа алып келетін күнәлердан сақтаныңдар». Адамдар: «Иә Аллаһтың елшісі, ол қандай күнәлер?», - деп сұрады. Ол: «Аллаһпен қатар басқаға құлщылық ету, сиқыр, Аллаһтың тыйым салған хақысыз адам өлтіру[1], өсім жеу, жетімнің дүниесін жеу, соғыста шапқан күні қашу және таза иманды (ол жайлы) ойларына да кіріп шықпайтын әйелдерді зинақорлықпен айыптау!, - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

363 ТАРАУ
Егер Құран қағаздары жаудың қолына түсу қаупі болса, онда кәпірлердің еліне Құран қағаздарымен баруға болмайтындығы жайында.

1794. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын мұсылмандардың жаулары тұратын елге Құран қағаздарымен баруға тыйым салатын. **Аль-Бухари, Муслим.**

364 ТАРАУ
Алтыннан, күмістен жасалған ыдыстардан ішуге, жеуге дәрет алуға және басқа да істерде қолдануға болмайтындығы жайында.

1795. Хабар бойынша, Умм Салама, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Күміс ыдыстан ішкеннің қарнынды оттың жалыны шулайды!» **аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің тек Муслим келтірген нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені келтіріледі:

...күміс және алтын ыдыстардан ішіп-жегеннің...

1796. Хабар бойынша, Хузайфа, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Расында, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бізге жібектен және дибаждан жасалған киімді киуге[2] және алтын мен күмістен жасалған ыдыстардан ішуге тыйым салып былай дейтін: "Расында, бұның бәрі олар[3] үшін осы дүниеде бұйрады да, ал біздер үшін о дүниеде бұйырады" **аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің «Сахихтердің» екеуінде де келтірілген тағы бір нұсқасында Хузейфаның, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай дегені келтіріледі:

Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Дибаждан жібек кимеңдер, алтын және күміс ыдстардан ішпеңдер және алтын, күміс ыдсытардан жемеңдер», - деп айтқанын естідім.

1797. Хабар бойынша, Анас бин Сирин былай деді:

Бірде біз Анас бин Маликпен, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, отқа табынушы адамдардың бірнешеуімен бірге болдық, күміс ыдысқа тәтті тамақ салып әкелінді де, Анас ол тамақтан жемеді. Сонда оны алып келген адамға: «Оны басқа (ыдысқа) сал», - делінді де ол оны халанджден[4] жасалған ыдысқа салып әкелгенде Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, одан жеді. **Бұл хадисті жақсы иснадпен аль-Байхаки келтіреді.**

365 ТАРАУ
Еркекке запыранмен боялған киімді киуге болмайтындығы жайында.

1798. Хабар бойынша, Әнәс, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, еркектерге запыранмен боялған киім киуге тыйым салатын. **Аль-Бухари, Муслим.**

1799. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Әмр бин аль-Ас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, менің үстімнен жабайы запыранмен боялған екі киім көріп: «Мынаны шешең бе саған ки деген?», - деп сұрады. Мен: «Мен оны жуып тазалайын ба?», - деп сұрадым. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Жоқ, оны өртеп жібер!», - деді.

Бұл хадистің басқа нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені айтылады:

«Расында, бұл кәпірлердің киімі, сондықтан оны киме!» **Муслим.**

366 ТАРАУ
Күні бойы қараңғы түскенше сөйлемей жүруге болмайтындығы жайында.

1800. Хабар бойынша, Али, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Кәмілетке жетісімен жетімдік жоқ және күні бойы қараңғы түскенше үндемей жүруге болмайды», - деп айтқанын есімде сақтап қалдым». **Бұл хадисті Абу Дауд жақсы иснадпен келтіреді.**

Бұл хадисті аль–Хаттаби былай түсіндіреді:

---

[1] Яғни, Шариғаттың үкімімен қаны хәләл (рұқсат) етілген адамдардан басқа адамды өлтіру.

[2] Дибадж – негізі жібектен құралған қымбат мата. Жібек киім мен дибаждан жасалған киімге тыйым тек қана ер кісілерге қастысты.

[3] Яғни, имансыздар.

[4] Халандж – ыдыс жасайтын қатты ағаш.

Жәкілет заманында үндемеу қадірлі іс саналатын, ал Исламда болса бұған тыйым салынды, оның орнына Аллаһты еске алу мен игілікті сөйлеу нұсқалды.

1801. Хабар бойынша, Қайс бин Абу Хазим былай деді:

Бірде Абу Бакр Сыддық, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ахмаситтердің[1] ішінен Зайнаб дейтін бір әйелге кіріп оның сөйлемейтінін көріп: «Ол неге сөйлемейді?», - деп сұрады. Адамадар: «Ол қажылықты үндемей жасады», - деді, сонда ол: «Сөйле, өйткені үндемеуге болмайды, өйткені бұл – жахілет заманының амалдарынан болады», - деді. **Аль-Бухари.**

367 ТАРАУ

Адамға өзінің шығу теггін басқа адаммен байланыстыруға және бас бостандығын алған құлға - өзінің қамқоршысын (маулясын) басқа адам (бас бостандығын берді) деп айтуға болмайтындығы жайында.

1802. Хабар бойынша, Са'д бин Абу Уаккас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кімде-кім біле тұра өзін, әкесі емес басқа адамның баласымын десе, онда ол адамға Жәннәт харам болады[2]. **Аль-Бухари, Муслим.**

1803. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Өздеріннің әкелеріннен бас тартпаңдар, өйткені өзінің әкесінен бас тартқан адам күпірлікке кірді. **Аль-Бухари, Муслим.**

1804. Хабар бойынша, Йазид бин Шарик бин Тарик былай деді:

Мен Алидің, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, мінберде тұрып хұтпа айтқанын көрдім, сондай-ақ оның былай деп айтқанын естідім: «Жоқ, Аллаһтың атымен ант етемін, біздің Аллаһтың Кітабінен басқа оқитын кітабіміз және мына парақтарда жазылғандардан басқа оқитынымыз жоқ!» Осыдан кейін ол парақтарды ашты, онда түйелердің жастары жайлы және басқа да жараланғаны үшін (берілетін) өтемдер жайлы жазылыпты. Сондай-ақ онда Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны жазылыпты: «Медина 'Аир тауынан Саур тауына дейін харам саналады[3], сонда кімде-кім онда жаңалықтар (бидға) енгізетін болса не болмаса сондай іспен айналысушыларға қорған болатын болса, ол адам Аллаһпен, періштелермен және барлық адамдармен қарғалады және Аллаһ, Ахірет күні оның не тәубесін, не өтемін (ақталуын) қабыл алмайды. Мұсылмандардың қорғаны, егер оны олардың арасындағы ең төмені[4] берсе де бәріне бірдей[5], ал кімде-кім мұсылманды мұнысында қапыда қалдырса, онда ол адам Аллаһпен, періштелермен және барлық адамдармен қарғалады және Аллаһ, Ахірет күні оның не тәубесін не өтемін (ақталуын) қабыл алмайды. Сондай-ақ егер адам өзін, өзінің әкесінен бөлек басқа адамның баласымын деп атаса және өзінің қомқоршысын шындығында қамқоршысы болмаған басқа адаммен атаса[6], ол адам Аллаһпен, періштелермен және барлық адамдармен қарғалады және Аллаһ, Ахірет күні оның не тәубесін, не өтемін (ақталуын) қабыл алмайды. **Аль-Бухари, Муслим.**

1805. Хабар бойынша, Абу Зар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кімді-кім біле тұра өзін басқаның баласымын дейтін болса, міндетті түрде күпірлікке кіреді, өзіне тиесілі емес нәрсеге қол сұғушы бізден емес және өзіне Оттан орын дайындай берсін, ал біреуді кәпір деп не болмаса оған: «Иә Аллаһтың жуы!», - деп айтқан жайлы айтатын болсақ, егер оның айтқаны рас болмаса, онда айтылған өзіне тиеді.**аль-Бухари, Муслим. Бұл жерде Муслимнің нұсқасы беріліп тұр.**

368 ТАРАУ

Ұлы Аллаһ Тағала мен Оның елшісінің тыйым салған нәрселерін орындаудан сақтану жайында.

Аллаһ Тағала айтты: «...Сондықтан оның әміріне қарсы келгендер, өздеріне бір апат жетуінен немесе жан түршігерлік азап жетуінен сақтансын.» **«Нұр» сүресі, 63 аят.**

Аллаһ Тағала айтты: «...Аллаһ сендерді Өзі сақсындырады...[7]» **«Аль-Имран» сүресі, 30 аят.**

Аллаһ Тағала айтты: «Негізінен Раббыңның қолға алуы орасан қатты!» **«Буруж» сүресі, 12 аят.**

Аллаһ Тағала айтты: «Раббың қолға алғанда[8], кенттердің залым халқын өстіп алады. Күдіксіз оның соққысы қатты күйзелтеді!» **«Һұд» сүресі, 102 аят.**

1806. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

---

[1] «Ахмас» (жекеше түрде «хумс» - діндегі нағыздар). Бұлай (жахілет заманында) Қағбаны қасиеттеуші екі рудың адамдарын атайтын. Олар Қағбаны айналып тауап еткенде өздерінің киімдерімен тауап ететін, ал басқа рудың адамдары Қағбаны тауап етпекші болса, онда ахмасидтерден киім сатып алулары керек болатын да, ал егер киім сатып ала алмаса, онда жалаңаш тауап етулерін талап ететін.

[2] Бұл жерде Шариғат рұқсат бермесе де, өзінің шығу тегінен бас тартқанды рұқсат санаған адамдар жайлы айтылып жатыр.

[3] Харам – барлық тірі жанды өлтіруге және ағаштарды сындыруға тыйым салынған қасиетті аумақ.

[4] Құл, не болмаса абыройы төмен адам.

[5] Яғни, мұсылмандардың бірі біреуді өзінің қорғанынан алса, қалғандары оны мойындап ешкім қорғанға алынған адамға тиіспеу керек, яғни қоғанға алушы мен қорғанға алынған адамның арасындағы шартың орындалуына көмек жасауы керек.

[6] Бұл жерде құл болып сосын бас бостандығын алған адамдар жайлы айтылып жатыр. Олар бас бостандығын алған соң бұрынғы қожайынының алдында белгілі бір міндеттері қалып бұрынғы қожайыны оның қамқоршысы саналатын. Сонда бұрынғы қожайынының келісімісіз басқаның қамқорлығына кетуге рұқсат болмайтын.

[7] Орысша нұсқасында: «...Аллаһ сендерді Өз Өзінен сақтандырады (ескертеді)...», - деп аударылған – **аударушыдан.** Яғни, азаптай алатын жазасынан ескертеді.

[8] Яғни, жазалағанда.

Расында, Аллаһ қызғаныш білдіреді, ал Аллаһтың қызғанышын имандының, Аллаһтың тыйым салған нәрсесін орындауы тудырады. **Аль-Бухари, Муслим.**

369 ТАРАУ

Тыйым салнған нәрсені орындаушыға не айтып, не жасау керектігі жайында.

Аллаһ Тағала айтты: «Ал енді сені шайтаннан бір түлен түртсе, сонда Аллаһқа сыйын...» **«Фуссилат» сүресі, 36 аят.**

Аллаһ Тағала айтты: «Тақуаларға шайтан тарапынан бір сыбыс тисе, олар Аллаһты еске алады да қырағылық істейді.» **«Аграф» сүресі, 201 аят.**

Аллаһ Тағала айтты: «Ал олар қашан арсыздық істесе не өздеріне зұлымдық қылса, Аллаһты естеріне алып, күнәлерінің жарылқауын тілейді. Күнәларді Аллаһтан басқа кім жарылқайды. Сондай-ақ олар істеген істеріне біле қасарыспайды. Міне солардың сыйлықтары Раббылары тарапынан жарылқау және астарынан өзендер ағатын Жұмақтар. Олар онда мәңгі қалады. Амал істеушілердің сыйлықтары нендей жақсы!» **«Аль-Имран» сүресі, 135-136 аяттар.**

Аллаһ Тағала айтты: «...Әй мүминдер, түгел Аллаһқа тәуекел қылыңдар! Әрине құтыласыңдар» **«Нұр» сүресі, 31 аят.**

1807. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер кімде-ім ант бермекші болып: «Аль-Лат пен аль-'Уззаның[1] атымен ант етемін», - деп қалса, онда сол замат: «Аллаһтан басқа құдай жоқ» /Лә иләһа илля-Ллаһ/, - десін, ал кім өзінің жолдасына: «Келші мен сенімен ойнайын[2]», - десе, садақа берсін[3]. **Аль-Бухари, Муслим.**

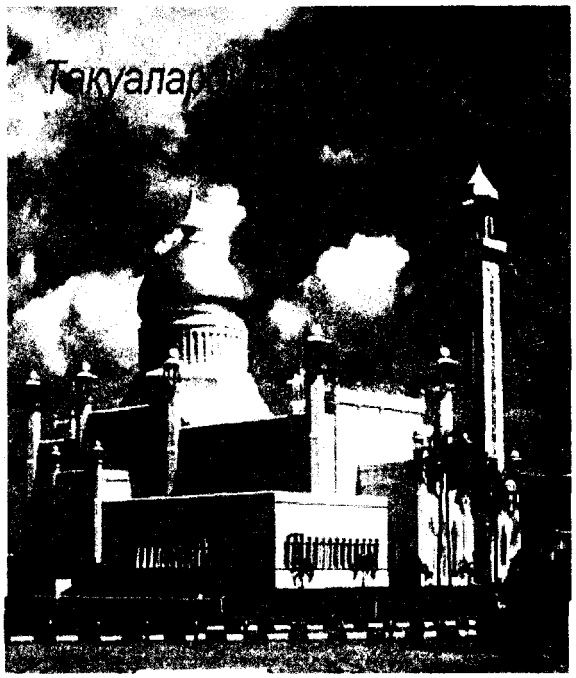

[1] Арабтардың жәһілет заманында құлшылық қылған пұт құдайлары.
[2] Яғни, құмар ойынын.
[3] Күнәсінің өтемі ретінде.

ТҮРЛІ ҚЫЗЫҚТЫ ОҚИҒАЛАР КЕЛТІРІЛГЕН КІТАП

370 ТАРАУ

Түрлі қызықты оқиғалар келтірілген (хадистер).

1808. Хабар бойынша, ан-Науас бин Сам'ан былай деді:

Бріде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Дәжжәл жайлы даусын біресе бәсеңдетіп, біресе жоғарылатып айтқаны соншама[4] ақыр соңында біз оны пальма ағашы секлді үлкен болды екен деп ойладық[5]. Сонда оған біз кешке жақын келгенімізде, ол біздің жан дүниемізді түсініп: «Сендерге не болды?», - деп сұрады. Біз: «Иә Аллаһтың елшісі, бүгін таңертең бізге Дажжал жайлы даусыңды біресе көтеріп, біресе түсіріп айтқаның соншалық, біз оның үлкендігі пальма ағашындай болады ма, деп қалдық!», - дедік. Бұған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Менің сендер үшін көбірек қорқатыным Дажжал емес, өйткені егер ол мен сендермен бірге болған кезімде келсе, онда онымен сендер үшін мен (сөйлесіп) таласамын[6], егер де мен жоқта келетін болса, онда сендердің әрқайсысына онымен таласты өзі жүргізуі керек болады, ал Аллаһ болса бұл істе мені әр мұсылман үшін ауыстырады[7]. Расында, Дажжал бір көзі қисық[8] бұйра шашты жас жігіт кейпінде келеді, мен оны Абд аль-'Узза бин Катанмен[9] салыстырар едім. Сендерден қайсысың ол келгенше өмір сүретін болсаң, онда «Кәһф» сүресінің бірінші аяттарын оқысын[10], сондай-ақ, расында, ол зұлымдықты оңға да, солға да шашып Шам мен Ирактың арасындағы жолда пайда болады. Иә Аллаһтың құлдары, иманнан бекем ұстаныңдар!», - деді. Біз: «Иә Аллаһтың елшісі, ол, жерде қанша уақыт болады?», - деп сұрадық. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын. «Олардың ішіндегі бір күні - жылға, тағы бір күні - айға, тағы бір күні - аптаға, ал қалған күндері сендердің жәй

[4] Яғни, Пайғмбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бұл жөнінде адамдармен көп сөйлескені соншалық, өзінің айтып жатқан әңгімесіне көңіл аударту үшін шаршаған уақытта дем алу үшін даусын бәсеңдетсе демалып болған соң даусын көтеріп сөйлеген. Сондай-ақ бұның басқаша аудармасы болуы мүмкуін: «...біресе ол туралы жиренішпен айтса, енді бірде оны мәнін өте жоғары етіп айтты».
[5] Яғни, Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Дажжалдың азғыруы жайлы айтып, адамдар оның аса маңыздылығын түсініп қорыққан.
[6] Басқаша айтқанда, оның жалған сөздері (мен дәлелдерін) өзім жоққа шығарамын.
[7] Яғни, Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жоқта әр-бір мұсылманды Дажжалдың азғыруынан және ақиқат жолынан тайып кетпеуінен Аллаһтың Өзі жердемдеседі.
[8] Бір көзі ісінген адам жайлы айтылып жатуы да мүмкін.
[9] Бір хабарлар бойынша Абд аль-'Узза бин Катан бану мусталяқ руының адамы болып жәһілет заманында-ақ қайтыс болған, ал имам Ахмад келтірген нұсқасында, ол Ислам дінін *қабылдағаны және Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен* сәлемі болсын, бұл сөздерін есітіп: «Иә Аллаһтың елшісі, менің онымен ұқсастығымның маған зияны тиуі мүмкін бе?», - деп сұрағанда, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Жоқ, өйткені сен имандысың, ал ол болса – кәпір», - дегені келтіріледі.
[10] Бұл жерде бірінші он аяты жайлы айтылып тұр, ал бұл хадистің басқа нұсқасында Дажжалдың азғыруынан сақтану үшін бұл сүренің соңғы он аятын оқу керектігі жайлы айтылады.

күндеріне тең келетін қырық күн арасында болады», - деді. Біз: «Иә Аллаһтың елшісі: «Егер біз күні жылға тең болатын күні, намазды күнделікті күнге сәйкес оқысақ жеткілікті болады ма?[1]», - деп сұрадық. Сонда ол: «Жоқ, бірақ уақытты ол күні дұрыстап өлшеңдер[2]», - деді. Біз: «Иә Аллаһтың елшісі, ол жер бетінде қандай жылдамдықпен жылжитын болады?», - деп сұрадық. Сонда ол: «Жел айдаған бұлт секілді (болады). Ол адамдарға келіп, оларды шақырады да[3], олар болса оған иман келтіріп жауап береді, сонда оның әмірімен көк жаңбырын төгеді, жер болса оның әмірімен өнімін береді, ал малдары болса кешке өздерінің жайылымдарынан оралғанда, олардың өркештері бұрын-соңды көтерілмегендей көтеріледі, сондай-ақ олардың желіндері бұрын соңды толмағандай толады және олардың бүйірлері бұрын соңды тырсимағандай тырсияды. Сосын ол басқа адамдарға келіп оларды шақырады, ал олар болса оның сөзінен бас тартып, ол, ол жерден кетеді, сонда оларға қуаңшылық келіп олардың дүниелерінен еш нәрсе қалмайды. Сосын ол тақырланған Жерден өтіп оған: «Өзіңнің асылдарыңды ақтар!», - деп әмір береді, сонда оның артынан оның асылдары аралар секілді құжынайды. Сосын ол өзіне қылшылдаған жас жігітті шақырып, оны қылышымен шауып екіге бөледі, сонда оның бөлінген жақтары бір-бірінен садақ оғының қашықтығындай жерге ұшып түседі. Сосын ол жігітті өзіне шақырып, жігіт қуаныштан жүзі жарқырап оған келеді. Сондай-ақ дәл осы уақытта Аллаһ Тағала адамдарға Мәриәм ұлы Мәсіхты, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жібереді. Ол Жерге қолдарын періштенің қанаттарына салып Дамаскінің шығыс жағында орналасқан ақ мұнаралардың жанында сары түске боялған екі киім киіп түседі. Ол басын төмен қаратқанда, оның басынан су тамшылайды, ал көтергенде басынан тамшылар маржан секілді төгіледі. Кәпірлердің қайсысы болсын оның жұпар иісті демін иіскемесін, міндетті түрде өліп отырады, ал оның демі көз жетерлік жерге дейін тарайды. Сосын Иса, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, дәжжалды іздей бастайды да оны Людданың[4] қақпаларының жанынан табады. Сосын Иса, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Аллаһ оларды Дажжалдан сақтап қалған адамдарға келеді де олардың беттерінен сипап Жәннәтта қандай орындарда болатындығын айтып береді және осы уақытта Аллаһ Тағала Исаға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Мен олармен ешкім шайқаса алмайтын құлдарымды алып келдім, Менің құлдрымды Тур тауында жасыр!», - деп аян жібереді. Сосын Аллаһ Йаджуж бен Маджуждi[5] жібереді, олар әр төбелерден (биіктіктерден) ұмтылады. Олардың біріншісі Тивериад көлінен өтіп оның суын ішіп қояды, ал соңғылары ол жерден өткенде: «Мына жерде бір кездері су болған!», - дейді. Ал Аллаһтың елшісі Иса, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жайлы айтатын болсақ, онда ол және оның жанындағы адамдар бекіністе (қамауда) олардың кез-келгені үшін бұқаның басы осы кездегі жүз динар алтыннан да қымбат саналғанша болады[6]. (Осыдан кейін) Иса пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, және оның жанандағылар Аллаһ Тағаладан сұрап дұға жасай бастайды да Аллаһ Йаджуж бен Маджуждің мойындарына құрт жіберіп олар таң атқанша таланып құриды. Осыдан кейін Иса пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мен оның жанындағылар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, Жерге түсіп олардан шыққан жаман иіс[7] шықпаған сүйем жер таппайды. Сосын Аллаһтың пайғамбары Иса, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мен оның жанындағылар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, тағы да Аллаһ Тағаладан сұрап дұға жасап сұрайды да, Аллаһ мойындары түйелердің мойындарына ұқсаған құс жібереді, сонда ол құстар олардың денелерін алып Аллаһтың қалаған жерлерінен апарып тастайды. Сосын Аллаһ Тағала жерге қатты жаңбыр жібереді, ол жаңбырдан, не (лайлы) қыштан жасалған үй, не шатыр қалдырмайды және жерді айнадай қып тазартады. Сосын жерге: «Жемісіңді беріп игілігіннен адамдарға таттыр!», - делінеді, сонда сол күні-ақ жерден бір жемісін бір топ адам тауысып жей алмайтын, ал қабығының көлеңкесіне бір топ адам сыйып кететін үлкен анар талы өсіп шығады. Ал сүт жайлы айтатын болсақ, оның берекелі болатындығы соншалық, бір түйенің сүті бір топ адамға, ал бір сиырдың сүті бір рулы елге, ал бір қойдың сүті бірнеше жанұяға жеткілікті болады. Және осы уақытта Аллаһ жерге адамдардың қолықтарынан кіріп әр-бір мұсылман мен имандының жанын алатын жәйлы жел жібереді, сонда жер бетінде есек секілді есіріп қозатын[8] тек жаман адамдар ғана қалады, міне осындай (адамдар) Ахірет күнінің басталуының куәгерлері болады. **Муслим.**

1809. Хабар бойынша, Риб'и бин Хираш, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде біз Абу Мас'уд аль-Ансари екеуіміз Хузайфа бин аль-Йаманға, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, келдік те одан: «Бізге сен Аллаһтың елшісінен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Дажжал жайлы не естідің, сол туралы айтып берші», - деп сұрадық. Абу Мас'уд: «Расында, Дажжал келгенде онымен бірге су мен от болады, сонда адамдарға су болып көрінгені, шындығында от болады да, ал от болып көрінгені, шындығында салқын жәйлі су болады. Сонда сендерден сол күндерге дейін өмір сүргендерің отқа секірсін, өйткені ол шындығында тәтті әрі жәйлі су болып шығады», -

---

[1] Яғни, ол күні күнделікті бес намазды оқысақ жеткілікті болады ма?, деп жатыр. Бұл сұрақтың басқа күні айға және аптаға да тең күндеріне қатысы бар екендігі анық.

[2] Бұл дегеніміз, ол күні таң намазынан кейін бесін намазын, жәй күндері сол намаздардың арасында шамамен қанша уақыт өтсе сол уақытты өлшеп бесін намазын оқуы керек, солай әр намаздың арасын өлшеп отыру қажет.

Қазіргі күндерідің өзінде-ақ бұл хдистегі нұсқауларды солтүстік және оңтүстік полюске жақын орналасқан мұсылмандар қолдануда. Ол жерлерде күні бірнеше тәулікке созылатын күндер және түні бірнеше тәулікке созылатын күндер бар, олар да сондай күндері тәулік ішіндегі намазды есептеп оқиды – **аударушыдан.**

[3] Дәжжәл адамдарға, мен сендердің құдайларыңмын, деп, соған иман келтіруге шақырды.

[4] Людд —Иерусалимнің жанында орналасқан елді мекен.

[5] Йаджуж бен Маджуж (библиядағы Гог пен Магог) — Құранда айтылған адамдарға жау, Жердің қиыр шығыста қабырғаның ар жағында тұратын жандар. Ахірет күнінің алдында бұл қабырға құлап «Йаджуж бен Маджуж ағытылып, әр-бір төбеден келгенге дейін» **«Әнбиә» сүресі, 96 аят.**

[6] Яғни, аштық болады.

[7] Йаджуд бен Маджуждің мәйітінің сасық иісінен.

[8] Яғни, адамдардың көзінше қосыла беретін есектер секілді.

деді. Сосын Абу Мас'уд: «Мен де бұны Пайғамбардан, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, естідім», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

1810. Хабар бойынша, Абдуллаһ бин Әмр бин аль-Ас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Дәжжәл менің үмметімнің ішінен шығып онда қырық аралығында қалады, сондай-ақ бұл қырық күн бе, қырық ай ма әлде қырық жыл ма мен білмеймін, сосын Аллаһ Тағала, Дәжжәлды іздеп өлтіретін Мәриәм ұлы Исаны, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын түсіреді. Осыдан кейін адамдар араларында ешқандай жаугерлік болмайтын жеті жыл өмір сүреді, ал сосын Ұлы Аллаһ Шам жақтан салқын самал жібереді де, Жер бетінде жүрегінде кем дегенде шаңның тозаңындай иманы бар адамның (жанын) сол жел алмаған адам қалмайды, керек десеңіз кім таудың ішіне барып тығылса да, ол оны сол жерден алу үшін сонда кіреді. Осыдан кейін құс секілді жеңіл, нашар жабайы аңдарға ұқсаған, нашар адамдар[1] қалады, сонда олар жақсылықты мойндамайды да жамандықтан тыймайтын болады. Сонда оларға шайтан адам кейпінде келіп: «Сендер маған бағынасыңдар ма?», - деп сұрайды. Олар: «Сен бізге не бұйырасың?», - деп сұрағанда, ол оларға пұтқа табынуды талап етеді, ал олар болса бұнысында оған бағынып соның арқасында мол несібе алып тамаша өмірмен рахаттанады. Сосын сүр үріліп, оны естіген кез-келген адам мойындарын еңкейте созып оған құлақ салады. Сүрді ең бірінші еститін, өзінің түйелеріне су беретін суатының қабырғаларын лаймен сылап жатқан адам болады, сонда ол да қалған адамдар секілді сұлайды (өлітірледі)[2], сосын Аллаһ одан адамдардың денесі өсіп шығатын шық секілді жаңбыр жібереді. Сосын екінші рет сүр үрленеді де адамдар жан-жақтарына үрейлене қарап тұрады, одан кейін: «Иә адамдар өздеріннің Раббыларыңа барыңдар!», - делінеді және: «Оларды тоқтатыңдар!», - делінеді, сонда адамдар сұрастыра бастайды, ал сосын періштелерге: «Отқа жіберілетіндерді шығарыңдар!», - делінеді. Олар: «Қаншасын?», - деп сұрағанда, оларға: «Әр мыңнан тоғыз жүз тоқсан тоғызын», - делінеді және сол (Ахірет) күні балалардың шашы ағарады және сол күні тізе ашылады (жалаңаштанады). **Муслим.**

1811. Хабар бойынша, Әнәс, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мекке мен Мединаны санамағанда Дәжжәлдің аяғы баспайтын жер болмайды, өйткені олардың әр кіретін жолында[3] сап болып періштелер тұрып қаланы қорғайды. Сонда Дәжжәл сор жерге түсіп Медина үш рет сілкініп, Аллаһ одан әр бір имансыз бен екіжүздіні шығарады. **Муслим.**

1812. Хабар бойынша, Әнәс, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Дәжжәлдің артынан тайләсанға[4] киінген Исфахандық жетпіс мың яхуди ереді. **Муслим.**

1813. Хабар бойынша, Умм Шрик, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Адамдар міндетті түрде Дәжжалдан қашып тауларға (тығылады). **Муслим.**

1814. Хабар бойынша, Имран бин Хусайн, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Адам атаның жаратылуы мен Қияметтің түскеніне дейін Дәжжәлдің пайда болуынан артық маңызды ешнәрсе болмайды[5]. **Муслим.**

1815. Хабар бойынша, Абу Са'ида аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Дәжжәл пайда болған кезде мүминдердің (имандылардың) ішінен бір мүмин (иманды) оған қарай жүреді, сонда оны Дәжжәлдің шолғыншылары кездестіріп: «Қайда бара жатырсың?», - деп сұрайды. Ол: «Біздің арамызда пайда болғанға», - дейді. Олар: «Сен не біздің Раббымызға иман келтірмедің бе не?», - деп сұрайды. Ол: «Біздің Раббымыз жайлы біз үшін белгісіз болған еш нәрсе жоқ», - дейді. Сонда олар: «Өлтіріңдер оны!», - дейді де, бірақ өзара бір-біріне: «Сендерге Раббыларың, Онсыз біреуді өлтіруге тыйым салмап па еді?», - дейді, сосын оны Дәжжәлға алып келеді. Оны көрісімен мүмин: «Иә адамдар, бұл Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ол жайлы айтқан Дәжжәл ғой!», - дейді. Сонда Дәжжәлдің әмірімен оны ішіне жатқызып: «Оны ұстап жаралаңдар!», - дейді де оның арқасы мен ішінен бірнеше соққылар жасайды. Бұдан кейін Дәжжәл: «Сен маған сенбейсің бе?»- деп сұрайды, ал ол болса: «Сен – Дәжжәлсің!», - дейді. Осыдан кейін оның әмірімен ол адамды басының ортасынан аяғына дейін арамен әрелеп екіге бөледі, сосын Дәжжәл оның денесінің екі жартысының ортасынан өтіп: «Көтеріл!», - дейді де, ол (денелері қосылып) орнынан көтеріледі. Сосын ол адамнан: «Сен маған (әлі) иман келтірмейсің бе?», - деп сұрағанда ол: «Мен сені енді жақсы таныдым![6]», - дейді де: «Иә адамдар, расында, менен кейін бұнысын ол енді адамдардан ешкімге істей алмайды!», - дейді. Сонда Дәжжәл оны шаппақшы болады, бірақ Аллаһ оның мойны мен иығының арасындағы (қылыш шабатын) жерін мысқа айналдырады, Дәжжәл онымен ешнәрсе жасай алмайды. Сосын оның аяқ қолынан алып лақтырады да, адамдар оны Отқа тастады, деп ойлайды, бірақ ол Жәннәтқа ғана тасталады! Және бұл адам әлемдердің Раббысының алдында адамдар арасындағы ең ұлы шаһид ретінде болады.

---

[1] Яғни, олар ұшқан құс секілді жамандыққа жеңіл болып бір-бірін жабайы аңдай құдалайтын болады.

[2] Басқаша айтқанда, Ахіреттің бірінші сүрі үріліп барлық тірі жан өлтіріледі.

[3] Арабша «анкаб» — тесік; қазылған жолдар.

[4] Тайләсан — жасыл парсылық шапан.

[5] Яғни, одан аз ғана адам құтылған азғырудай азғыру болмайды.

[6] Яғни, бұның бәрі сенің Дәжжәл екендігінді одан артық айқындайды.

Муслим, аль-Бухари бұл хадистің бөлігін ғана келтіреді.

1816. Хабар бойынша, аль-Муғира бин Шу'ба, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Дәжжәл туралы Аллаһтың елшісінен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, менен артық ешкім сұрастырған жоқ, ол маған: «Сені не толғандырады?», - деп сұрады. Мен: «Олар, онымен бірге бүтін таудай нан және бүтін өзенді су болады дейді», - дедім. Бұған Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Бұл Аллаһ үшін одан[1] жеңілірек болады!», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

1817. Хабар бойынша, Әнәс, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бұл қисық суайттан өзінің үмметін сақтандырмаған пайғамбар болған емес. Расында, ол бір көзіне қисық болып келеді, ал, расында, Ұлы Аллаһ Тағала қисық емес және Дәжжәлдің көздерінің арасында «кәф, «фа» және «ра» әріптері жазулы болады[2]. **Аль-Бухари, Муслим.**

1818. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мен сендерге Дәжжәл жайлы ешбір пайғамбар өзінің халқына айтпағанды айтамын. Расында, ол қисық болады және, расында, ол өзімен жәннәтқа және отқа ұқсағанды алып келеді, сонда оның Жәннәт дегені, от болып шығады. **Аль-Бухари; Муслим.**

1819. Хабар бойынша, Ибн Умар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, адамдардың арасында Дәжжәл жайлы айтып отырып былай деді: «Расында, Аллаһ қисық емес, ал Дәжжәл болса оң көзіне қисық, сондай-ақ оның көзі төмпиген жүзім секілді болады. **Аль-Бухари, Муслим.**

1820. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мұсылмандар яхудилермен соғыспайынша Ахірет басталмайды. Сонда яхудилер тас пен ағаштың артына тығылып, ал тас пен ағаштар: «Иә мұсылман, менің артыма яхуди (тығылды) бар да өлтір оны!», - дейді. Осыны айтпайтын гаркад[3] қана болады, өйткені гаркад яхудилердің ағашының қатарына жатады. **Аль-Бухари, Муслим.**

1821. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Жаным қолында Болғанның атымен ант етемін, бұл дүние, адам қабірдің жанынан өтіп бара жатып: «Шіркін мен сенің орнында болсам ғой», - деп айтпайынша өтпейді. Сонда оның бұлай айтуына дін емес, осы дүниенің ауыртпашылығы ғана себеп болады. **Аль-Бухари, Муслим.**

1822. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Евфрат тауы алтынын ашып, ол үшін адамдар бір-бірімен соғыспайынша Ахірет басталмайды. Сонда әр-бір жүзден тоқсан тоғыз адам өліп оның әрбірі: «Мүмкін құтылушы мен боламын», - дейтін болады.

Бұл хадистің басқа нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Жақында Евфрат алтын қазына қоймасын ашады, кім сол кездерде өмір сүретін болса одан ешнәрсе алушы болмасын. **Аль-Бухари, Муслим.**

1823. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

«Адамдар, өзінің ең жақсы күйінде тұрған Мединаны тастап кетеді[4], онда келушілерден басқа ешкім болмайды», - деп құстар мен аңдарды айтты. Сондай-ақ Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Ең соңғы жиналатын Мединаға қарай қойларын айдаған музайна руынан екі қойшы болады, сонда олар онда тек жабайы аңдардан басқа ештеңе қалмағанын көреді. Олар Санийат аль-Вада'ға[5] жеткенде ет беттерімен құлап өледі. **Аль-Бухари, Муслим.**

1824. Хабар бойынша, Абу Са'ида аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Уақыттың соңына қарай санамай ақша таратын халиф болады. **Муслим.**

1825. Хабар бойынша, Абу Муса аль-Аш'ари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Міндетті түрде, адам өзінің алтынымен садақа бермекші болып, оны алуға келісетін адам таппайтын уақыт болады, сондай-ақ ерлердің аздығынан және ейелдердің көптігінен бір ердің артынан қорған іздеп қырық әйелдің жүргенін көруге болатын болады. **Муслим.**

1826. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бірде бір адам бір адамнан меншікті жерін сатып алып, ол жерден бір құмыра алтын тауып алады да,

---

[1] Яғни, Алаһ үшін Дәжжәлдің құдіреті емес, адамдардың оның артынан ергені маңыздырақ болады.

[2] Бұл хадистің аль-Бухари келтірген нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі: «...және оның көздерінің арасында «кәпір» (имансыз), деген жазулар болады». Жоғарыда айтылған әріптер өзара арабтың «имнсыз» (кәфир) және «имансыздық» (куфр) сөзінің түбірін құрайды.

[3] Гаркад – тікенді бұтаның түрі.

[4] Бұл Ахірет күнінің басталуының алдында болады.

[5] Таулы өткелдің аты.

оған: «Менен алтыныңды ал, өйткені мен сенен алтын емес жерді ғана сатып алдым ғой», - дейді. Жерді сатқан адам: «Бірақта мен саған жерді онда не бар соның бәрімен саттым ғой», - дейді. Осыдан кейін олар бір адамға төрелік жасап беруін сұрап барады да, ол адам: «Сендердің балаларың бар ма?», - деп сұрайды. Олардың бірі: «Менің қызым бар», - десе, екіншісі: «Менің ұлым бар», - дейді. Сонда ол адам: «Қызды ол балаға тұрмысқа беріп, ақшаны оларға жұмсаңдар, ал қалғанын жарлыларға таратып беріңдер», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

1827. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Өздерінің балалары бар екі әйел болды да, кенеттен бір қасқыр келіп олардың бірінің баласын алып қашты, сонда баласын қасқыр алып қашқан әйел: «Қасқыр сенің балаңды алып қашты!», - деді. Басқасы: «Жоқ ол сенің балаң болатын!», - деді. Сонда олар Даудтың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сотына барады да ол баланы үлкеніне беруді шешеді. Сосын олар Даудтың ұлы Сүлейменге, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, болған жайдың бәрін баяндағанда ол: «Маған пышақ алып келіңдер, мен баланы екеуіңе бөліп беремін!», - дейді. Сонда кішісі: «Саған Аллаһ мейірімін төксін, олай істей көрме!», - дейді, осыдан кейін ол баланы оған беруге әмір береді[1]. **Аль-Бухари, Муслим.**

1828. Хабар бойынша, Мирдас аль-Аслами, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мүминдердің бірінен кейін бірінің кететіндігі[2] соншама, ақыр аяғында адамдар, Аллаһ олар жайында қамқорлық жасамайтын, (Аллаһ алдында) арпа мен құрманың қалдықтары секілді еш пайдасыз болып қалады. **Аль-Бухари.**

1829. Хабар бойынша, Рифа' бин Рафи' аз-Зураки, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Жебірейіл (періште) Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп: «Сендер араларыңдағы Бадр соғысына қатысқандарды кім деп санайсыңдар?»,- деп сұрағанда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Мұсылмандардың арасындағы ең жақсысы, санаймыз», - деді. Сон-да Жебірейіл: «Бадр соғысына қатысқан періштелер де бізде солай саналады», - деді.**Аль-Бухари.**

1830. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһ Тағала қайбір халыққа жазасын жіберетін болса, жаза ондағылардың бәріне тиеді[3], ал сосын олар қайта тіріліп оларға амалдарына байланысты беріледі. **Аль-Бухари, Муслим.**

1831. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әуелі пальма ағашының түбіріне шығып хұтпа айтатын, ал оған мінбер жасалғаннан кейін, біз ол түбірден буаз түйелерден шығатын дыбыстай дыбыс естідік, ол дыбыстар, Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, төмен түсіп оған қолын қойған кезде ғана тоқтады.

Бұл хадистің тағы бір нұсқасында Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай дейді:

Ал жұма күні Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мінберге отырған кезінде, алғашында оның жанында хұтпа айтып жүрген пальма түбірі жарылып кете жаздағанша қатты дыбыс шығара бастады.

Бұл хадистің үшінші нұсқасында Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай дейді:

Сонда бала секілді айқайлап (жылай) бастады, ал Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, төмен түсіп, оны ұстап оған денесін тақап (құшақтады), сонда ол түбір, оны жұбатпақшы болған баладай өксіп даусы басылғанша жылады. Сосын Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Ол алғашқыдағы Аллаһты еске алу сөздерін сағынып жылады», - деді. **Аль-Бухари.**

1832. Хабар бойынша, Абу Са'ляб аль-Хушани Джурсум бин Нашир, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Аллаһ Тағала адамдарға белгілі бір нәрселерді міндеттеді, сондықтан оларды тәрк етуші болмаңдар, сондай-ақ белгілі бір шектеулерді қойды, сондықтан ол шектен шығушы болмаңдар және белгілі бір нәрселерге тыйым салды, сондықтан оларды бұзушы болмаңдар, ал кейбір нәрселер жайлы ұмытшақтықпен емес сендерге деген рахымшылығымен айтпады, сондықтан олар жайлы сұрастырушы болмаңдар[4]! **Ад-Даракути және басқа да мухаддистер келтірген жақсы хадис.**

1833. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Біз Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, шегіртке жеген жеті әскери жорыққа қатыстық.

Бұл задистің тағы бір нұсқасында Жәбірдің, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай дегені келтіріледі:

Онда шегірткені онымен бірге жеген... **аль-Бухари, Муслим.**

1834. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Мүминді бір іннен екі рет шақпайды[5]. **Аль-Бухари, Муслим.**

---

[1] Сүлеймен пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, олай шешкені, ол әйелдің бала үшін бәріне дайын тұрғаны болды.

[2] Өлетіндігі.

[3] Аллаһ Тағала айтты: «Және сендерден тек залым болғандарға ғана кесірі тиіп қалмайтын пітнеден сақтаныңдар...» «Әнфәл» сүресі, 25 аят.

[4] Яғни, Аллаһтың не жайлы айтпағанын сұрастырмаңдар, өйткені оларың өздеріне қосымша қиын міндеттемелерді жүктеуге алып келуі мүмкін.

[5] Бұл сөздердің мағынасы, иманды адам өзінің қателіктерін қайталамау керек, дегені – ал бәрін білуші бір Аллаһ қана.

1835. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһ Тағала Ахіретте үшеумен сөйлеспейді, оларға қарамайды және оларды тазартпайды, сондай-ақ оларға жан түршігерлік азап бар: шөлде артық суы болып, оны жолаушыға беруден бас тартқан адамға, намаздігер (аср) намазынан кейін біреуге затын сатуға уәделесіп, сатушыға затын өзі ол бағаға аламаса да, мен пәлен бағаға алдым деп, Аллаһтың атымен ант беріп сендірген адамға, сондай-ақ басшысына осы дүниенің ісі үшін ант беріп, егер ол басшысы онысын берсе орындап, ал бермесе орындамайтын адамға. **Аль-Бухари, Муслим.**

1836. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен адамдарға Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Екі сүрдің арасында қырық өтеді», - деп айтқанын жеткізгенімде, олар: «Иә Абу Хурайра, қырық күн бе?», - деп сұрады, бірақ мен жауап қатпадым. Олар таға да: «Қырық ай ма?», - деп сұрады, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын: «Мен тағы да үндемедім», - деді де, сосын былай деп қосты: «Аллаһ одан адамды қайтадан жасайтын, адамның құйымшағынан басқа жерінің бәрі шіріп кетеді, сосын Аллаһ көктен су жібереді де, олар шөп секілді өсе бастайды[1]. **Аль-Бухари, Муслим.**

1837. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жиналған адамдармен әңгімелесіп отырған кезінде, оған бір бәдәуи келіп: «Ахірет қашан басталады?», - деп сұрады. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оған жауап берместен әңгімесін одан ары жалғастыра берді, сонда кейбір адамадар: «Ол бәдәуидің айтқанын естіді де, бірақ оған оның айтқаны ұнамады», - десе, енді бірі: «Жоқ, ол естіген жоқ», - деді. Сөйлеп болған соң Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Ахірет жайлы сұрап жатқан қайда», - деп сұрады. Бәдәуи: «Мен мұндамын, иә Аллаһтың елшісі», - деп дауыс берді. Сонда ол: «Аманатқа[2] берілген опат болған кезде, Ахіретті күте бер», - деді. Бәдәуи: «Ол қалайша опат болады?», - деп сұрады. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Ол ісі бұған лайықсыздарға жүктелгенде болады және сол уақытта Ахіретті күте бер!», - деді. **Аль-Бухари.**

1838. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Имамдар сендермен намаз оқиды, сонда олар бәрін дұрыс орындаса[3], онда сауабы сендерге тиеді де, ал егер олар шатасатын болса, онда сендерге бәрібір сауап тиеді де[4], бірақ бұл оларға қарсы (күнә) болады[5]. **Аль-Бухари.**

1839. Хабар бойынша, Аллаһ Тағаланың мына сөздері жайлы: «Сендер Аллаһқа сенетін қайырлы бір үммет болып шығарылдыңдар..»[6], - Абу Харайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деді:

«Адамдардың ішіндегі жақсысы болып, олар Исламға қосылулары үшін мойындарына шынжыр салып келгендері болады»[7]. **Аль-Бухари.**

1840. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһ Тағала Жәннәтқа шынжырларымен кірген адамдарға таң қалады[8]. **Аль-Бухари.**

Бұл дегеніміз, олар тұтқынға түсіп шынжырланады да, содан кейін Ислам қабылдап Жәннәтқа кіреді.

1841. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Қалалардың (биләд[9]) ішіндегі Аллаһ үшін ең сүйікті жерлері болып олардың - мешіттері, ал ең жеккөрінішті жерлері олардың базарлары саналады. **Муслим.**

1842. Хабар бойынша, Сальман аль-Фариси, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мүмкіншілігің болса базарға кірушілердің алғашқысы да, шығушыларының соңғысы да болма, өйткені Шайтан базарда өзінің шайқасын жүргізеді[10] және онда өзінің туын орнатады. **Осы күйде бұл хадисті Муслим келтіреді.**

Бұл хадисті өзінің «Сахихінде» аль-Баракани келтіреді. Онда Сальманның, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, айтуы бойынша Аллаһтың

---

[1] Абу Хурайраның, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, бұл айтқандарының бәрі Пайғамбардан, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, естігендері.

[2] Бұл жерде «аманат», дегені, ол ұрпақтан ұрпаққа беріліп отыратын шариғат білімі. **Бұл хдистің Аль-Бухари келтірген тағы бір нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені елтіріледі:** «Ахірет күнінің жақындағаның белгілерінің бірі, ол білімді жастардан іздей бастағаны». Сонымен бұл жерде әңгіме, таза ілімнің жоғалып, надандықтың өршитіндігі жайлы болып тұр.

[3] Яғни, парыз намазының уақыты мен оның барлық іс-әрекеттерінің дұрыс орындалуы.

[4] Бұл хадистің басқа нұқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені келтіріледі: «ал егер олар бәрін дұрыс істесе, онда сендерге, оларға да сауабы тиеді.

[5] Егер имам біле тұра әдейі қателік жасайтын болса, онда ол күнәсін тартады. Ал егер имам білмей (не абайсызда) намаз бұзылатындай қате жасайтын болса, онда ол намазын қайталап оқып шығу керек, бірақ та бұдан оның артында тұрған адамдардың намазы бұзылмайды. Басқа жағдайда бұның мына аударылым түрі дұрысырақ болар еді: «...онда сендерге бәрібір сауабы тиеді де, бірақ оларға намазын тағы қайталап оқып шығу кереку».

[6] «Аль-Имран» сүресі, 110 аят.

[7] Яғни, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, бұл сөздерді Аллаһтың елшісінен, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, естіген.

[8] Таң қалады дегені, Аллаһ бұндай көп сый күтіп тұрған адамдарға риза болады дегені. Сондай-ақ бұл жерде алдыңғы хадистегідей, алдымен тұтқынға түсіп, сосын Исламның ақиқаттығына көздері жетіп өз еріктермін Ислам қабылдап және сол арқылы Жәннәтқа кіретін адамдар жайлы айтылып жатыр.

[9] «Биляд» — «ел, аймақ», дегенді білдіретін «баләд» сөзінің көпше түрі.

[10] Яғни, шайтан адамдардың ішіндегі достарына харам істерді жасауға ұмтылдырады.

елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дейді:

Базарға кірушілердің біріншісі де, шығушылардың соңғысы да болма, өйткені Шайтан онда өзінің жұмырқаларын басып өзінің балапандарын шығарады[1].

1843. Хабар бойынша, Асим аль-Ахуал, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын. «Иә Аллаһтың елшісі, сені Аллаһ кешірсін!», - дедім, сонда ол. «Сені де!», - деді.

Асим айтты:

Мен Абдуллаһқа: «Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, осылай сен үшін Аллаһтан кешірім сұрады ма?», - деді. Ол: «Иә, сен үшін де», - деп сосын ішінде мына сөздері бар аятты оқыды: «...Өзіңнің әрі мүмин ер әйелдердің күнәләрінің жарылқануын тіле!...[2]»

1844. Хабар бойынша, Абу Мас'уд аль-Ансари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, адамдарға алғашқы пайғамбарлықтан[3] жеткен сөздер мыналар: егер сен ұялмасаң, онда не істегің келсе соны істей бер[4]. **Аль-Бухари.**

1845. Хабар бойынша, Абу Мас'уд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ахіретте алдымен араларында қан төгілген адамдардың арасында билік айтылады. **Аль-Бухари, Муслим.**

1846. Хабар бойынша, Аиша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Періштелер – нұрдан, жындар – таза жалыннан[5], ал Адам сендерге бұның алдында айтылғаннан жаратылған[6]. **Муслим.**

1847. Хабар бойынша, Аиша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мінезі Құран болатын[7]. **Муслимнің келтірген ұзын хадисінің бөлігі.**

1848. Хабар бойынша, Аиша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәілемі болсын: «Кім Аллаһпен кездескісі келсе, Аллаһ сонымен кездескісі келеді, сондай-ақ Онымен кездескісі келмегенмен кездескісі келмейді», - деді. Мен: «Иә Аллаһтың елшісі, сен өліммен кездескісі келмегендікті айтасың ба? Бірақ бізден ешкім оны қаламайды!», - деп сұрадым. Бұған Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын. «Мәселе бұда емес, иманды адам Аллаһтың мейірімі, Оның Жәннәті жайлы хабар алғанда, ол Аллаһпен кездесуді қалай бастайды да, ал Аллаһ болса онымен кездесуді қалай бастайды. Ал имансыз адам жайлы айтатын болсақ, онда, расында, ол Аллаһтың оны салатын азабы және Аллаһтың қаһарының күтіп тұрғаны жайлы хабар алғанда, оған Аллаһпен кездесу жеккөрінішті болады да, Аллаһ үшін де онымен кездесу жеккөрінішті болады. **Муслим.**

1849. Хабар бойынша, мүминдердің анасы Сафийа бинт Хвйайй, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, үздіксіз мешітте болды[8] да, мен оған келдім. Онымен біраз сөйлесіп болған соң, мен үйге қайту үшін орнымнан тұрдым, Пайғамбар да, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мені шығарып салмақшы болып орнынан тұрып (менімен жүрді). Осы уақытта біздің жанымыздан екі ансар өтіп бара жатып, Пайғамбарды, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, көре салысымен жүрістерін тездете бастады. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оларға: «Асықпаңдар, бұл Сафийа бинт Хвйайй ғой!», - деді. Олар: «Субхана-Ллаһи (Аллаһқа мадақ), иә Аллаһтың елшісі![9]», - деді. Сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Расында, Шайтан адамға еніп қан секілді жайылады. Сондай-ақ, расында, мен оның сендердің жүректеріне мен жайында жамандықты салады ма, деп сескендім!», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

1850. Хабар бойынша, Абу-ль-Фадль аль-Аббас бин Абд аль-Мутталиб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мен Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірге Хунайн шайқасында болдым, сонда біз Абу Суфйан бин аль-Харис бин Абд аль-Мутталиппен бірге, бір қадамға да қалмастан онымен бірге болдық, ал Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, болса ақ қашырдың үстінде отырды. Көпқұдайшылдармен кездесіп соғыса бастағанда, мұсылмандар алдымен қаша бастады, ал Аллаһтың елшісі болса, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қашырын имансыздарға қарай бағыттай бастады, осы уақытта мен ол қатты жүгіріп кетпесін, деп оның қашырының жүгенінен ұстап тартып жүрдім, ал Абу Суфиан болса оның үзеңгісінен ұстап жүрді. Сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі

---

[1] Яғни, шайтан риза болатын амалдар жасалатын орын.

[2] «Мухаммад» сүресі, 19 аят.

[3] Яғни, Мухаммад пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, алдындағы пайғамбарлардан.

[4] Тәпсірлерде бұның түрлі мағыналары келтіріледі. Олардың бірі бойынша, егер ісі үшін Аллаһтың және адамдардың алдында ұялмайтын болса, онда оны істей беруге болады, яғни ондай істің хәлідегі. Ал енді бірінде бұл сөздерді қорқыту ретінде түсінуге болады: егер сен ұяттан безген болсаң, онда не істегің енлсе соны істей бер, бірақ артынан Аллаһ соның үшін жазаңды береді.

[5] Яғни, түтінсіз оттың жалынынан. «Рахман» сүресінің 15 аятын қара.

[6] Бұл жерде былай деп айтылған Құран аяты жайлы айтылып жатыр: «Одан (топырақтан) сендерді жараттық. Оған қайтарамыз да екінші рет содан шығарамыз». «Та-ха» сүресі, 55 аят.

[7] Яғни, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мінезі Құранның бүкіл үкімдеріне сай келетін.

[8] Рамаданның соңғы он күніндегі үздіксіз мешітте болуы.

[9] Яғни: «Субхана-Лааһи, иә Аллаһтың елшісі, біз сен жайлы басқа (жаман) ойда болуымыз мүмкін бе?!», - деп таңырқап жатыр.

мен сәлемі болсын. «Иә Аббас, маған талдың астында ант бергендерді шақыршы![1]», - деді.

Жуан дауысты Аббас айтты:

Сонда мен бар даусыммен: «Талдың астында ант бергендер қайдасыңдар?», - деп айғай салдым[2], Аллаһтың атымен ант етемін, менің даусымды естісімен, олар маған қарай бұзауына жүгірген сыйырдай: «Міне біз алдыңдамыз, міне біз алдыңдамыз!», - деп жүгіріп келіп, тағы да кәпірлерге қарсы соғысқа лап берді. Ал ансарлар болса: «Иә ансарлар қауымы, иә ансарлар қауымы!», - деп, бір-бірін шақырды, сосын тек: «Иә бану-ль-харис бин аль-хазрадж!», - деп айқайлады. Сонда Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оларға қарап алдыға еңкейіп: «Міне енді нағыз соғыс қызды!», - деді. Сосын Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, майда тастарды уыстап алып, оны кәпірлердің беттеріне лақтырды[3] да: «Мухаммадтың Раббысының атымен ант етемін, олар талқандалды!», - деді. Мен шайқастың сол қалпында жалғасып жатқанына қарап тұрдым[4] да, Аллаһтың атымен ант етемін, оның сол тастарды лақтырғанынан кейін кәпірлер ұдайы күштерін жоғалтып отырып, ақыр аяғында қаша жөнелгенін көрдім. **Муслим.**

1851. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Иә адамдар, расында, Аллаһ Игілік болып табылады, сонда-ақ Ол игіліктіден бсқаны қабыл аламайды, сондай-ақ, расында, Ол елшілерге әмір етекенін мүминдерге де әмір етті, сондай-ақ Аллаһ Тағала айтты: «Әй пайғамбарлар! Таза нәрселерден жеңдер, игілік істеңдер...»[5]. Сондай-ақ Аллаһ Тағала айтты: «Әй мүминдер! Ризықтандырғанымыздың жақсысынан жеңдер...»[6]

Абу Хурайра айтты:

Сосын Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, көптен сапарда болып шаштары таралмай үсті басын шаң басқан адамның қолдарын көтеріп: «Иә Раббым!», - дегені жайлы айтып: «Оның жегені харам, сондай-ақ ішкені харам, сондай-ақ кигені харам және харам түрде өсірілген болса, онда оның дұғасына қалайша жауап берілмек?!», - деді. **Муслим.**

1852. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһ Тағала Ахіретте үшеумен сөйлеспейді, оларға қарамайды және оларды тазартпайды, сондай-ақ оларға жан түршігерлік азап бар: зинашы қарт, өтірік айтатын басшы және тәкәппәр кедей. **Муслим.**

1853. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Сайхан мен Жайхан[7], Евфрат пен Нил – бұл өзендердің бәрі Жәннәт өзендерінің қатарынан. **Муслим.**

1854. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, менің қолымнан ұстап былай деді: «Аллаһ жерді сенбі күні жаратты, сондай-ақ Ол оның үстіндегі тауларды жексенбі күні жаратты, сондай-ақ Ол ағаштарды дүйсенбі күні жаратты, сондай-ақ Ол бүкіл жамандықты сейсенбі күні жаратты, сондай-ақ Ол нұрды сәрсенбіде жаратты,Сондай-ақ жер бетіне хайуандардың бәрін бейсенбі күні таратты және Адамды, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, түстен кейін жұма күні жаратты, сонда ол түстен кейінгі уақыт пен түннің арасындағы соңғы жаратылыс болды. **Муслим.**

1855. Хабар бойынша, Абу Суляйман Халид бин аль-Уалид, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Мута соғысында[8] менің қолымда тоғыз қылыш сынды, сонда менің қолымда Иемендік өткірден басқа ешнәрсе қалмады. **Аль-Бухари.**

1856. Хабар бойынша, Әмір бин аль-Ас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Егер қази өзі шешім қабылдап[9], шешімі дұрыс болса[10], онда оған екі сауп тиесілі, ал егер ол өзі шешім қабылдап қателессе, онда оған бір сауп тиесілі. **Аль-Бухари, Муслим.**

1857. Хабар бойынша, Аиша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ыстық (безгек) Тозақтың кеңеуінен көтеріледі, оны сумен басыңдар. **Аль-Бухари, Муслим.**

1858. Хабар бойынша, Аиша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ораза ұстауы керек болған өлген адам үшін[11] оразаны жақындарының бірі ұстасын. **Аль-Бухари, Муслим.**

Сонымен өлген адамның парыз оразасынан қазасы болса, онда ол (өлген адам) үшін ораза ұстауға

---

[1] «Аллаһ риза болған», мұсылмандардың Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, талдың астында аль-Худабияда берген анттары.

[2] Сонда оның даусы сегіз миль қашықтыққа дейін жетті, делінеді.

[3] Құранда Бадр соғысы жайлы былай делінеді: «Атқан кезде сен атпадың, бірақ Аллаһ атты» **«Әнфел» сүресі 17, аят.**

[4] Яғни, екі жақтың да күші бірдей еді.

[5] «Мүминұн» сүресі, 51 аят.

[6] «Бақара» сүресі, 172 аят.

[7] Кейбір тәпсіршілер Сайхан мен Жайханда арабтардың Сырдария мен Амударияны атаған Сайхуны мен Джайхуны, деп түсіну керек, дейді, ал ан-Науауи болса бұл жерде басқа өзендер жайлы айтылып жатыр, деп ойлайды.

[8] Бұрын-соңды адамзат тарихында болмаған соғыс. Ол соғыста үш мың әскерлік мұсылмандар, Шамның оңтүстік шекарасында екі жүз мыңдық Византия әскеріне тойтарыс берген – **аударушыдан.**

[9] Бұл жерде ижтихад жайлы айтылып жатыр: яғни, шариғаттың үкімдерінде тура жауап болмай, өздігімен сол үкімдерге сүйене отырып шешім қабылдау.

[10] Яғни, Аллаһ пен Оның үкіміне сай келсе.

[11] Яғни, парыз оразадан қазасы болса.

болатындығы айқын көрініп тұр. Ал жақындары жайлы айтатын болсақ, оларға мұрагерлері және мұрагерлері емес жақындары жатады.

1859. Хабар бойынша, Ауф бин Малик бин ат-Туфайл былай деді:

Кезінде Айшаға, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, оның қолындағысының беруі мен сатуы жайлы, Абдуллаһ бин аз-Зубайрдың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын: «Аллаһтың атымен ант етемін, ол не олай істеуін қояды, не оған мен олай істеуіне кедергі боламын», - деген сөздерін жеткізді. Бұны естіген (Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын): «Шынымен-ақ ол солай айтты ма?», - деп сұрады. Адамдар: «Иә», - деді. Сонда ол: «Мен аз-Зубайрмен сөйлеспеуге Аллаһ алдында уәде (ант) беремін!», - деді. Араларындағы бұл шиеленістен кейін аз-Зубайр, Айшаның алдында өзіне болысуы үшін ортаға адамдар сала бастады, бірақ ол: «Жоқ, мен ол үшін болысушыларды тыңдамаймын және Аллаһқа берген уәдемнен таймаймын!», - деумен болды. Көптеген әрекеттерден кейін Ибн аз-Зубайр, аль-Мисвар бин Махрам және Абд ар-Рахман бин аль-Асуад бин Абд Йагуске: «Сендерден Аллаһтың атымен сұраймын мені Айшаға алып барыңдар, өйткені, расында, оған менімен мәңгілікке үзу жайында уәде беруге рұқсат жоқ!», - деді. Сонда аль-Мисуар мен Абд ар-Рахман оны өзімен бірге алып Айшаға кіруге рұқсат сұрап: «Саған сәлем, Аллаһтың рахымы және оның берекесі болсын, бізге кіруге рұқсат па?», - деді. Аиша: «Кіріңдер», - деді. Олар: «Бәріміз бе?», - деп сұрады. Ол, олармен аз-Зубайрдың барын білмей: «Иә, бәрің кіріңдер», - деді. Олар үйге кіргенде Ибн аз-Зубайр перденің ар жағына өтіп Айшаны құшқтады[1] да көзін жасқа толтырып одан кешірім сұрай бастады. Өздері жағынан аль-Мисуар мен Абд ар-Рахман да: «Сен білесің ғой Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мұсылмандарға бір-бірімен үзуге тыйым салғанын және мұсылманға өзінің бауырын үш күннен артыққа тастауға болмайтындығын білесің ғой!», - деп одан онымен қайтадан сөйлесе бастауын және кешіруін сұрай бастады. Олардың оған көп рет осы тыйым жайлы және бұл тыйымды бұзу күнә екендігі жайлы есіне салғаннан кейін, Айша оларға өзінің Аллаһқа берген уәдесін естеріне салып: «Расында, мен оны бұзса, күнә болатын уәде бердім», - деп жылай бастады, дегенмен олар Айша аз-Зубайрмен сөйлескенше Айшаны үгіттеумен болды, ал Айша уәдесін бұзғаны үшін қырық құл босатты. Соңынан Айша өзінің уәдесі жайлы есіне алғанда әрдайым жамылғышы жылаған жасынан су болғанша жылайтын. **Аль-Бухари.**

1860. Хабар бойынша, Уқба бин Әмір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Ухуд соғысынан сегіз жыл өткеннен кейін Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың иілігі мен сәлемі болсын, тірілермен және өлілермен қоштасқандай сол шайқаста қаза болғандардың моласына (мазарына) барып оларға жаназа дұғасын оқыды сосын мінберге көтеріліп: «Расында, мен сендерден бұрын барамын да сендер жайлы куәлік беремін, сондай-ақ, расында, сендер менімен (хуад) суатының жанында кездесесіңдер, сондай-ақ, расында, мен оған өзімнің орнымнан қарап тұрмын! Мен сендерді көпқұдайшылдыққа кіреді, деп қорықпаймын, менің қорқатыным сендер осы дүниенің рахаты үшін бір-біріңмен жарысасыңдар ма, деп қорқамын!», - деді.

Уқба бин Әмір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, айтты:

Сол күні мен Аллаһтың елшісін, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, соңғы рет көрдім. **Аль-Бухари; Муслим.**

Бұл хадистің тек Муслим келтірген тағы бір нұсқасында Уқбаның, оған Аллаһты ризашылығы болсын, Аллаһ тың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, балай деп айтқанын жеткізгені келтіріледі:

...бірақ мен сендер осы дүние үшін жарысып және шайқасып, сендерге дейінгілер мерт болғандай мерт боласыңдар ма деп қорқамын!

Уқба бин Әмір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, айтты:

Сол күні мен Аллаһтың елшісін, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мінберде тұрғанын соңғы рет көрдім.

Бұл хадистің тек аль-Бухари келтірген үшінші бір нұсқасында Уқбаның, оған Аллаһты ризашылығы болсын, Аллаһ тың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, балай деп айтқанын жеткізгені келтіріледі:

Расында, мен сендерді озып барамын және сендер жайлы куәлік беремін, сондай-ақ Аллаһтың атымен ант етемін мен кәзір өзімнің суатымды көріп тұрмын, сондай-ақ, расында, маған Жердің асылдарының кілті берілді (немесе: ...Жердің кілті), сондай-ақ, расында, Аллаһтың атымен ант етемін, мен сендерді менің өлімімнен кейін көпқұдайшыл болады, деп қорықпаймын, бірақта сендерді осы дүниенің игіліктері үшін бір-біріңмен жарысасыңдар ма, деп қорқамын!

Укудтағы өлгендерге жасалған дұға бұл жерде жәй дұға емес, Аллаһқа олар үшін жасалған дұғасы жайлы айтылып тұр.

1861. Хабар бойынша, Абу Зайд Амр бин Ахтаб аль-Ансари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бізбен бірге таң намазын оқыды да, сосын мінберге көтеріліп бесін намазының уақыты келгенше бізге уағыз айтты. Сосын ол төмен түсіп ол намазды оқыды да, қайтадан мінберге көтеріліп ол жерде намаздыгер намазының уақыты кіргенше тұрды. Сосын ол төмен түсіп ол намазды оқыды да, қайтадан мінберге көтеріліп ол жерде күн батқанша тұрды, сол уақыт аралығында ол бізге не болғандығы және не болатындығы жайлы айтып берді, ал арамыздағы ең жақсы білетіндер[2] бұны бәрінен жақсы естерінде сақтап қалды. **Муслим.**

1862. Хабар бойынша, Аиша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

[1] Аз-Зубайрдың перденің ар жағын өтіп оны құшақтағаны аз-Зубайр, Айшаның туған жиені еді, яғни Айшаның апасы Асманың баласы.

[2] Яғни, Құран аяттарын жақсы білетіндер.

Аллаһқа бағынамын деп уәде берген Оған бағынсын, ал Оған бағынбауға уәде бергендер Оған бағынбаудан баст тартсын[1]. **Аль-Бухари.**

1863. Хабар бойынша, Умм Шарик, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оғн Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, маған кесірткені[2] өлтіруге әмір берді де: «Мұндай кесіртке Ибраһимнің, оған сәлем болсын, отын желпіген[3]», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

1864. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кесірткені бір соққымен өлтіргенге мұнша сауап жазылады, кесірткені екі соққымен өлтіргенге, бір соққымен өлтіргеннен мұншама кем сауап жазылады, ал кесірткені үш соққымен өлтіргенге, екі соққымен өлтіргеннен мұншама кем сауап жазылады.

Бұл хадистің тағы бір нұсқасында Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені келтіріледі:

Кім кесірткені бір соққымен өлтірсе оған жүз сауап жазылады, кесрткені екі соққымен өлтіргенге сауабы кемірек жазылады, ал оны үш соққымен өлтіргенге одан да кем жазылады. **Муслим.**

1865. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бірде бір адам: «Мен міндетті түрде садақа беруім керек!», - деп үйінен шығып білмей садақасын ұрының қолына ұстатады, ал таңертең адамдар: «Садақаны ұрыға берді!», - дей бастайды. Сонда ол адам: «Иә Аллаһ, мадақ Саған, мен міндетті түрде садақа беруім керек!» - деді. Ол тағы да үйінен шығып бұл жолы садақасын жаман жолмен жүруші әйелдің қолына ұстатады, ал таңертең болса адамдар: «Бұл түні жаман жолмен жүруші әйелге садақа берілді!», - деп айта бастайды. Сонда ол адам: «Иә Аллаһ, мен садақаны жаман жолмен жүруші әйелге бердім, бірақта мен міндетті түрде тағы да садақа беруім керек!», - деді. Сонымен ол тағы да үйінен шығып бұл жолы садақасын бай адамның қолына ұстатты да, таңертең адамдар: «Садақа байға берілді!», - деп айта бастады. Бұны естіген ол: «Иә Аллаһ, мадақ Саған, мен садақаны ұрыға, жаман жолдағы әйелге және байға бердім!», - дейді, ал осыдан кейін оған біреу келіп[4]: «Сенің ұрыға берген садақаң жайлы айтатын болсақ, бәлкім ол сенің берген садақаңның арқасында ұрлауынан тоқтар, жаман жолмен жүруші әйел жайлы айтатын болсақ, бәлкім ол зина жасауынан бас тартар, ал бай адам жайлы айтатын болсақ, мүкін ол осыдан сабақ алып Аллаһтың оған бергенінен Аллаһтың жолында жұмсар», - деді. **Дәл осы күйде бұл хадисті аль-Бухари келтіреді, ал Муслим болса мағынасы осыған ұқсас хадис келтіреді.**

1866. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде біз Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірге қонақта болған кезімізде оған оның сүйетін (тамағы), қойдың жауырынын берді, сонда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деді: «Мен Ахіретте барлық адамдардың басшысы боламын. Сендер бұның себебін білесіңдер ме? Өйткені Аллаһ алғашқылар мен соңғыларды бәрін бір төбенің басына жинайды, ал сонда төбеде тұрған олардың бәрін көріп, ал жаршының айқайын бәрі ести алатындай болады. Сонда оларға күн жақындатылып оларды қайғы мен қасырет қинағаны сонша олардың күштері құрып, шыдамдары таусылып бір-біріне: «Сендер қандай жағдайға жеткендеріңді көрмейсіңдер ме? Сендер өздерің үшін кім болысатын шапағатшыны іздемейсіңдер ме?», - дей бастайды. Сонда бір адамдар басқаларына: «Сендердің әкелерің – Адам!» Солай адамдар оған барып: «Иә Адам, сен – адамдардың әкесісің, Аллаһ сені өзінің қолымен жаратты және саған өзінің рухынан үрледі, сондай-ақ Оның әмірімен олар сенің алдыңда сәжде жасады және Ол сені Жәннәтта орналастырды, сондықтан біз үшін өзіңнің Раббыңның алдында болысып шапағат жасамайсың ба! Сен біздің қандай күйге жетіп, қандай жағдайда тұрғанымызды көрмейсің бе?!», - дейді. Сонда Адам: «Расында, бүгін менің Раббымның ашуланғаны соншалық, Ол бұдан бұрын бұлай ашуланған емес және бұдан кейін де бұлай ашуланушы болмайды, сондай-ақ, расында, Ол маған ол ағаштың жемісін жеуге тыйым салды, ал мен болсам оның айтқанын орындамадым! Мен өзім, мен өзім қорғанға мұқтажбын, ал сендер болсаңдар Нұхқа барыңдар!», - дейді. Солай олар Нухқа келіп: «Иә Нух, сен жердегі Аллаһтың ең бірінші елшісісің, сондай-ақ Аллаһ сені игілікті құлым деп атады. Сен біздің қандай күйге жетіп, қандай жағдайда тұрғанымызды көрмейсің бе?! Біз үшін өзіңнің Раббыңның алдында болысып шапағат жасамайсың ба!», - дейді. Сонда ол: «Расында, бүгін менің Ұлы да Құдіретті Раббымның ашуланғаны соншалық, Ол бұдан бұрын бұлай ашуланған емес және бұдан кейін де бұлай ашуланушы болмайды, сондай-ақ, расында, менің жердегі өмірімде Аллаһқа бір дұға айтуыма рұқсат берілген болатын, мен сол дұғаны өзімнің халқым үшін жасап қойдым. Мен өзім, мен өзім қорғанға мұқтажбын, ал сендер болсаңдар менен басқаға Ибраһимге барыңдар!», - дейді. Сонымен олар Ибраһимге келіп. «Иә Ибраһим, сен – Аллаһтың пайғамбарысың және Оның Жер тұрғындарының арасындағы досысың, біз үшін Раббыңның алдында болысып шапағатшы болсайшы! Сен біздің қандай жағадайда тұрғанымызды көріп тұрған жоқсың ба?!», - дейді. Сонда ол оларға: «Расында, бүгін менің Раббымның ашуланғаны соншалық, Ол бұдан бұрын бұлай ашуланған емес және бұдан кейін де бұлай ашуланушы болмайды, мен жайлы айтатын болсақ мен үш рет шындықты айтпадым! Мен өзім, мен өзім қорғанға мұқтажбын, ал сендер болсаңдар Мұсаға барыңдар!», - дейді. Сонымен олар Мұсаға барып: «Иә Мұса, сен – Аллаһтың елшісісің, сондай-ақ Аллаһ сенімен Өзінің жолдауын ұстатып және сенімен сөйлесіп, сені басқалардан гөрі жоғары бағалады, біз үшін Раббыңның алдында болысып

---

[1] Яғни, уәдесін бұзсын.

[2] Дәлірек айтатын болсақ гекко тұқымдас кесірткелер тобы («самм абрас» не болмаса «вазаг»).

[3] Ибраһим, оған сәлем болсын, отқа тасталғанда барлық жануарлар оны сөндіргісі келсе, ал бұл кесіртке отты керісінше желпіп үрлеген.

[4] Яғни, түсінде біреуді көреді.

шапағатшы бол! Сен біздің қандай күйде тұрғанымызды көрмейсің бе?!», - дейді. Сонда ол: «Расында, бүгін менің Раббымның ашуланғаны соншалық, Ол бұдан бұрын бұлай ашуланған емес және бұдан кейін де бұлай ашуланушы болмайды, ал мен жайлы айтатын болсақ, мен маған өмір етілмеген адамды өлтірдім! Мен өзім, мен өзім қорғанға мұқтажбын, ал сендер менен басқаға Исаға барыңдар!», - дейді. Сонымен олар Исаға келіп: «Сен Аллаһтың елшісі әрі Оның Мәриәмға сыйлаған сөзісің және Оның рухысың, сондай-ақ сен адамдармен бесікте жатқан кезінде-ақ сөйлестің, біз үшін Раббыңның алдында болысып шапағат жасасайшы! Сен біздің қандай күйге жеткенімізді көрмейсің бе?!», - дейді. Сонда Иса: «Расында, бүгін менің Раббымның ашуланғаны соншалық, Ол бұдан бұрын бұлай ашуланған емес және бұдан кейін де бұлай ашуланушы болмайды!», - дейді де, бірақ өзінің ешқандай күнәлері жайлы айтпастан: «Мен өзім, мен өзім қорғанға мұқтажбын, ал сендер болсаңдар менен басқаға, Мухаммадқа, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, барыңдар», - деді.

Бұл хадистің тағы бір нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені келтіріледі:

Сонымен олар маған келіп: «Иә Мухаммад, сен – Аллаһтың елшісісің және пайғамбарлардың соңысың, ал Аллаһ болса сенің өткен және болашақ күнәлерөңнің бәрін кешірді, біз үшін өзіңнің Раббыңның алдында болысып шапағатшы болсайшы! Сен біздің қандай күйде тұрғанымызды көрмейсің бе?», - дейді. Сонда мен Аллаһтың Күрсісінің етегінің жанына барып Раббымның алдында сәждеге құлаймын, сосын ол маған бұрын соңды ешкімге ашпаған мақтау мен мадақтау сөздерін ашады, сосын маған: «Иә Мухаммад, басыңды көтер! Сұра, сұраның беріледі, шапағатшы бол, сенің шапағатың қабылданады!», - делінеді. Сонда мен басымды көтеріп: «Менің үмметім, иә Раббым, менің үмметім, иә Раббым, менің үмметім, иә Раббым!», - деймін. Сонда маған: «Иә Мухаммад үмметіңнен есептен босатылғандарды[1] Жәннәттің оң қақпасынан кіргіз, бірақта олар адамдармен бірге басқа қақпалардан да кіре алады!», - делінеді.

Сосын Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деді:

Жаным қолында Болғанның атымен ант етемін, расында, жәннәт қақпаларының екі жармасының арасы Мекке мен Хаджардың (не:... Мекке мен Бусраның) арасындай! **Аль-Бухари, Муслим.**

1867. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Ибраһим Исмайлдың шешесін[2], оның әлі емшектегі баласы Исмайлмен бірге Үйдің[3] жанында, кейін Зәм-зәм атқан мешіттің үстіңгі жағында орналасқан талдың жанына әкеліп қалдырды. Ол кезде ол жерде су болмағандай Мекке де болмаған болатын, сонымен ол оларды сол жерде оларға бір қап құрма мен бір торсық су тастап қалдырды. Сосын Ибраһим бұрылып артқа қайтты, ал Исмайлдың шешесі болса: «Иә Ибраһим, сен бізді не адам, тіпті ешкімі жоқ жерге тастап, қайда барасың?», - деп артынын жүрді де бұл сөздерін көп рет қайталады, бірақ ол оған бұрылып қарамады да. Сосын Исмайлдың шешесі одан: «Саған бұны істеуге әмір берген Аллаһ па?», - деп сұрады. Ол: «Иә!, - деп жауап берді. Исмайлдың шешесі: «Онда Ол біздің құрып кетуімізге жол бермейді!», - деді, ал Ибраһим болса, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ары қарай кетіп ас-Санийаға жетіп олар енді оны көрмейді дегенде Үйге қарай бұрылып: «Раббымыз! Ұрпақтарымның кейбірін егінсіз ойпатқа, құрметті үйіннің (Қағбаның) жанында орналастырдым. Раббымыз, олар намазды оқитын болсын! Енді адамдардың көңілін оларға ауатын қыл! Сондай-ақ оларды, жемістермен ризықтандыр! Әрине олар шүкірлік етер»[4], - деп, қолын көккее көтеріп дұға жасады. Ал Исмайлдың шешесі жайлы йтатын болсақ, ол оны емізіп және (қалдырған) суды ішті, ал торсықтағы су таусылған кезде Исмайлдың шешесі мен Исмайлды шөл қинай бастайды. Сосын ол баласының шөлден қиналып өзінің алдында домалап жатқанына қарайды, сосын, оның қиналып жатқанын көргісі келмей ол жерден кетіп, ол жердегі ең жақын төбе ас-Сафа төбесі екенін көріп, оған көтеріліп біреуді көру мақсатымен алқапқа (далаға) бұрылып қарайды, бірақ ешкімді таба алмайды. Сонда ол ас-Сафадан түсіп алқапқа жеткен кезде, киімінің етегін көтеріп, діңкесі құрыған адамның жүгірісімен жүгіре жөнеліп, сол алқаптан өтіп аль-Маруаға жетеді. Ол төбеге көтерілісімен, біреуді табу үмітімен жан-жағына қарай бастаайды, бірақ тағы да ешкімді таба алмайды, осылайша ол осы жолмен жеті рет өтеді.

Ибн Аббастың, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, айтуымен, Пайғамбрдың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

Міне адамдардың олардың арасында жүгірулерінің себебі осында.

Сосын Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әңгімесін одан ары қарай жалғастырды:

Аль-Маруаға жетісімен, ол бір дауыс есітіп өзіне: «Тыныш!», - деп, тыңдай бастап тағы оны естиді. Сонда ол: «Сен маған өзімді естірттің, ал маған көмектесе аласың ба?», - деді. Сонда ол қазір Зам-зам ағып жатқан жерде озінің окшесімен жерді ол жерден су атқылағанша қазып жатқан періштені көрді. Ол су аққан жердің айналасын кеңейтіп қазып және қолындағы торсығын толтыра бастады, бірақ торсығын толтырып болысымен де су аққанын тоқтатпады.

Бұл хадистің тағы бір нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені елтіріледі:

... ол жерден суды қанша алса (жер астынан) соншасы қайтадан шығып жатты.

Ибн Аббастың айтуы бойынша Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ары қарай былай деді:

Аллаһ Тағала Исмайлдың шешесіне рахым етсін! Егер ол Зәм-зәмнің (суын құйып алмай)

---

[1] Тағы бір хадистерде Пайғаамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Жәннәтқа менің үмметімнен жетпіс мың адам есепсіз кіреді, деген сөздері келтіріледі.

[2] Исмайлдың шешесі Хажжар (інжілдегі Агарь) болған. Оны Ибрһимнің әйелі Сараға мысыр патшасы сыйлық ретінде берген, ал Сара болса оны өзі Ибраһимге сыйлаған.

[3] Яғни, соңынан Қағба салынған жер.

[4] «Ибраһим» сүресі, 37 аят.

қалдырғанында, ол жер бетіне сел болып ағар еді.

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әңгімесін одан ары қарай жалғастырды:

Ол өзі су ішіп баласының да шөлін қандарған соң періште: «Өлімнен қорықпаңдар, өйткені, расында, бұл жерде мына бала мен оның әкесінің салатын Аллаһтың үйі болады, сондай-ақ, расында, Аллаһ өзіне ғибадат етушілерді тастамайды!», - деді. Сосын Қааба салынған жер жайлы айтатын болсақ, ол төбе секілді жота болып оның оң жағынан және сол жағынан (жаңбыр жауғанда) сулар ағатын. Исмайлдың шешесі (Хаджар) ол жерде жандарынан Қада жақтан келе жатқан журхум руының адамдары өткенше солай тұра берді. Олар қазіргі Меккенің төменгі жағына тоқтап, онда ұшып жүрген құсты көріп: «Мына құс судың үстінде қалғып жүрсе керек, біоақта біз бұл аймақта судың жоқтығын білеміз!», - деді. Сосын олар ол жерге өздерінің бір не болмаса екі елшісін біліп келуге жіберді де, олар оннан суды көріп оны айтып келді. Осыдан кейін олардың қалғандары сол жаққа жылжыды. Исмайлдың шешесі болса судың жанында отырды да олар одан: «Бізге сенің жанында орналасуға рұқсат бересің бе?», - деп сұрады. Ол: «Иә, бірақ мына қайнар көзге хақыларың болмайды», - деді де, олар: «Жақсы», - деп ұсынысын қабыл алды.

Ибн Аббастың айтуы бойынша Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ары қарай былай деді:

Жұртпен әңгімелескенді жақсы көретін Исмайлдың шешесіне бұл ұнады да, олар ол жерде қала беріп, артынан өздерінің жанұяларына адамдар жіберіп, сосын бәрі сол жерде тұра бастады. Сонымен бала өсіп олардан араб тілін үйреніп алды, ал олар болса оны құрметтеп сыйлайтын, сосын ол ер жеткен соң өздерінің рулас қыздарына үйлендірді. Исмайл үйленіп шешесі қайтыс болғаннан кейін өзінің қалдырып кеткендерін көріп кетуге Ибраһим келді, бірақта ол келгенде Исмайл үйінде болмады. Сонда Ибраһим ол жайында оның әйелінен сұрастыра бастады да, әйелі: «Ол бізге бір нәрсе табу үшін кетті[1]», - деді. Сосын Ибраһим одан тұрмыстарын қандай екендігін және жағдайларын сұрағанда ол: «Жағдайымыз нашар, өйткені біз мұқтаждық пен кедейліктің дәмін татып отырмыз!», - деді де, сосын оған шағымдана бастады. Ибраһим: «Күйеуің келген кезде менің атымнан оған сәлем айт та, оған айт, есігінің табалдырығын ауыстырсын», - деді. Ал Исмайл келген кезде, бір нәрсе сезгендей: «Сендерге біреу келді ме?», - деп сұрады. Әйелі: «Иә, бізге бір қарт кісі келіп, бізден сен туралы сұрастырды да, мен оның сұрағандары туралы айтып бердім, сосын ол менен біздің тұрмысымыз жайлы сұрады да, мен біздің кедейлік пен мұқтаждық көріп жатқанымыз жайлы айттым», - деді. Исмайл: «Ол саған кеңес айтты ма?», - деп сұрады. Ол: «Иә ол саған сәлем айтып, есігіннің табалдырығын ауыстырсын, деді», - деді. Исмайл: «Ол менің әкем, сондай-ақ ол маған сенімен айырылысуымды нұсқады, өзіннің жанұяңа орал!», - деді де, онымен айырылысып, содан кейін джурһум руының басқа әйеліне үйленді. Осыдан кейін Ибраһим Аллаһтың қалаған уақыты аралығында оларды көрмеді де, сосын бір күні оларға тағы да келді, бірақ Исмайл үйінде тағы болған жоқ. Сонда ол оның әйеліне кіріп ол жайлы сұрастыра бастады, ал әйелі болса: «Ол бізге бір ас тауып келу үшін кетті», - деді. Ол: «Жағдайларың қалай?», - деп, олардың тұрмыс жағдайларын сұрай бастады да әйелі: «Бізде бәрі жақсы және молшылықтамыз», - деді де Аллаһ Тағалаға шүкірліктерін айтты. Ибраһим: «Сендер не жейсіндер?», - деп сұрады. Ол: «Ет», - деді. Ибраһим: «Не ішесіндер?», - деп сұрағанында, ол: «Су», - деді. Сонда Ибраһим: «Иә Аллаһ, олрдың суы мен етіне игілік бер!», - деді.

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деді:

Ол уақытта оларда дән болған жоқ, егер оларда ол болғанында, онда ол оған да Аллаһтың игілігін тілер еді.

Абдуллаһ ибн Аббас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, айтты:

Егер кімді-кім Меккенің сыртында тек ет жеп су ішетін болса, онда бұл оған міндетті түрде жарамсыз болады.

Бұл хадистің тағы бір нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені елтіріледі:

Ибраһим келіп: «Исмайл қайда?», - деп сұрады. Оның әйелі: «Ол аң аулауға кетті», - деді де оған: «Тамақ ішіп жеуге біздің үйде тоқтағың келе ме?», - деп сұрады. Ибраһим: «Сендер не ішіп-жейсіндер?», - деп сұрады. Ол: «Біз ет жеп су ішеміз», - деді. Сонда Ибраһим: «Иә Аллаһ, олардың асы мен суына игілік бер!», - деді.

Ибн Аббастың айтуы бойынша Абуль-Қасым, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деді:

Ибраһимнің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын дұғасы игілікті болды.

Ары қарай Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деді:

Ибраһим: «Сенің күйеуің келген кезде оған менен сәлем айт және есігінің табалдырығын мықтасын, де», - деді. Исмайл оралысымен: «Маған біреу келді ме?», - деп сұрады. Әйелі: «Иә бізге нұрлы жүзді қарт келді», - деді де оған мақтаулар айтып: «Ол менен сен туралы сұрады да, мен қойған сұрақтарына жуап бердім, сосын ол менен тұрмысымыз жайлы сұрағанда, мен жағдайымыз жақсы», - дедім. Исмайл: «Ол саған ақыл айтты ма?», - деп сұрады. Сонда ол: «Иә ол саған сәлем жолдап, есігіннің табалдырығын бекітуінді нұсқады», - деді. Исмайл: «Ол келген менің әкем, ал табалдырық сенсің, сондай-ақ ол маған сенімен айырылыспауды нұсқады», - деді. Осыдан кейін Ибраһим Аллаһтың қалаған уақыты аралығында оларды көрмеді де, сосын бір күні оларға келіп Исмайлдың Замзамның жанындағы үлкен ағаштың жанында жебелерін үшкірлеп отырғанын көрді. Ибраһимді көрісімен ол орнынан тұрып оған қарай жүрді де, олар әке баласымен, ал бала әкесімен қалай амандасатын болса, солай көрісіп амандасты. Сосын Ибраһим: «Иә Исмайл, мен Аллаһтан бір әмір алдым», - деді. Исмайл: «Раббыңның әмірін орында», - деді. Ол: «Сен маған көмектесесің бе?», - деді. Исмайл: «Мен саған көмектесемін», - деді. Сонда Ибраһим: «Рсында, Аллаһ маған осы жерден үй салуымды. бұйырды», - деп, жанындағылардың бәрінен жоғары тұрған төбені көрсетті. Сонда олар Үйдің ірге тасын қалап Исмайл тас - тасып, ал Ибраһим сала бастады. Қабырғалары көтерілген кезде, Исмайл алып келіп біл тасты Ибраһим үшін

[1] Бұл хадистің басқа нұсқасында: «...ол бізге аң аулап келу үшін кетті», - делінеді.

қойды, ал ол болса оның үстіне шығып салуын жалғастыра берді[1], ал Исмайл болса тасын таси берді және олар: «Раббымыз бізден қабыл ал, расында, Сен – Естуші, Білушісің»[2], - деп айтып отырды.

Бұл хадистің тағы бір нұсқасында Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені елтіріледі:

Расында, Ибраһим Исмайлмен және Исмайлдың шешесімен сапарға шықты, сонда олармен бірге бір торсық су болды. Олар Меккеге жеткенше Исмайлдың шешесі сол торсықтан су ішіп отырды ал баласы үшін оның мол сүті болды. Ол жерде Ибраһим оны үлкен ағаштың астында қалдырды да, өзі жанұясына кетті. Ал Исмайлдың шешесі болса оның артынан жүріп отырып олар Кадқа жеткенде: «Иә Ибраһим сен бізді кімге қалдырдың?», - деп сұрағады. Сонда ол: «Аллаһқа», - деп жеауп берді. Исмайлдың шешешсі сонда: «Мен Аллаһтың Қамқаорлығына келісемін», - деді. Сонда ол торсықтағы суды ішкенше, баласына сүт болды да, ал суы біткен кезде: «Барып көре қояйншы, бәлкім біреуді көріп қаламын», - деді.

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деді:

Сосын ол ас-Сафа төбешігінен көтеріліп біреуді көрем бе, деген үмітпен (жан-жаққа) қарай бастады да, бірақ ешкімді таба аламады. Төбеден түсіп жазыққа жеткенде аль-Маруа төбешігіне жүгере жөнелді, содан кейін ол бұл жолын бірнеше рет қайталап: «Баланың не істеп жатқанын барып көрейінші!», - деп, балаға келсе, оның жағдайы өлер алдындағы соңғы қырылын шығарып жатқан сияқты көрініп, оны қатты тоғандырып жіберді. Сосын ол (тағы да): «Барып қарайыншы бәлкім біреуді байқап қалармын», - деп, тағы да ас-Сафа төбешігіне көтеріліп жан-жаққа қарап ешкімді таба алмады. Солай осының бәрін жеті рет қайталағанша жалғасты да, сосын: «Барып қарайыншы ұлым не істеп жатыр», - деп айтуы мұң еді, кенеттен бір дауыс естіді де: «Егер сенде игілік болса көмкетес!», - деді. Сәйтсе ол Жебірейіл екен, оған сәлем болсын, ол тобығымен жерді ұрып сол жерден су аға жөнелді, ал Исмайлдың шешесі өзінің торсығына суды уысымен толтыра бастады. **Ары қарай бұл хадисті аль-Бухари соңына дейін келтіреді. (Бұл хадистің барлық нұсқасын аль-Бухари келтіреді).**

1868. Хабар бойынша, Са'ид бин Зайд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Трюфельдер[3] мәннә[4] секілді, ал оның бөлетін сұйықтығы көзге шипа саналады. **Аль-Бухари, Муслим.**

[1] Бұл жерде Ибрһимнің тұрған жері (макам Ибраһим) – Қағба мен зәмзәмнің арасында тұрған адамның ізі бар тас жайлы айтылып тұр.

[2] «Бақара» сүресі, 127 аят.

[3] Трюфель – саңырауқұлақтың ерекше бір түрі.

[4] Бұл жерде яһудилерге көктен түсірілген мәннә жайлы айтылып тұр. Сондай-ақ мәннә, деп нығметтер жайлы да айтылуы мүмкін, бұл жағдайда хадистің мағынасы былай болады: «Трюфельдер Аллаһтың нығметтерінен болады...», ал бәрін білуші бір Аллаһ қана.

371 ТАРАУ
Аллаһтан кешірім сұрау жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

«...Өзіңнің әрі мүмин ер, әйелдердің күнәларінің жарылқануын тіле!» **«Мухаммад» сүресі, 19 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Аллаһтан жарылқау тіле, негізінен Аллаһ жарылқаушы, мейірімді» **«Ниса» сүресі, 106 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Енді Раббыңды мақтай дәріптеп, Одан жарылқау тіле. Негізінен Аллаһ, тәубені қабыл етуші» **«Насыр» сүресі, 3 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«(Мухаммад) «Сендерге бұларыннан да жақсы нәрседен хабар берейін бе?[5]», - де. Сондай тақуалар үшін Аллаһтың қасында астарынан өзендер ағатын, онда мәңгі тұратын бақшалар, сондай-ақ тап-таза жұбайлар әрі Аллаһтың ризалығы бар. Аллаһ құлдарын толық көруші. Сондай: «Раббымыз! Иман келтірдік, күнәмізді жарылқа да от азабынан сақта», дегендер. Олар сабыр етушілер, шыншылдар, бой ұсынушылар, Аллаһ жолында мал сарып етушілер. (таң намазын оқушылар)». **«Аль-Имран, 15-17 аяттар.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Біреу бір жамандық істесе немесе өзіне зұлымдық қылса да, содан кейін Аллаһтан жарылқау тілесе, Аллаһты – Жарылқаушы, Мейірімді табар еді.» **«Ниса» сүресі, 110 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Негізінде Аллаһ, сен олрдың ішінде[6] болғанда, оларға азап етпес әрі олар жарылқау тілегенде де Аллаһ, оларды азаптамайды» **«Әнфал» сүресі, 33 аят.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Ал олар қашан арсыздық істесе не өздеріне зұлымдық қылса, Аллаһты естеріне алып, күнәларінің жарылқануын тілейді. Күнәларді Аллаһтан басқа кім жарылқайды. Сондай-ақ олар істеген істерінен біле тұра қасарыспайды. Міне солардың сыйлықтары Раббылары тарапынан жарылқау және астарынан өзендер ағатын жұмақтар. Олар онда мәңгі қалады. Амал істеушілердің сыйлықтары нендей жақсы» **«Аль-Имран» сүресі, 135-136 аяттар.**

Бұл тарауға қатысты Құран аяттары көп.

1869. Хабар бойынша, аль-Агар аль-Музани, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, менің жүрегімнің оранған[7] кездері болады, сондай-ақ расында, мен Аллаһтан күніне жүз реттен кешірім сұраймын. **Муслим.**

1870. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

[5] Яғни, бұл дүниенің қызығынан да жақсырағын..

[6] Меккелік көпқұдайшылдар.

[7] Әдетте Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, әрдайым Аллаһты есіне алып, Одан сұрап дұға жасап отыратын, ал егер оны бұл ісінен бір нәрсе алаңдататын болса, онда ол бұны күнә санайтын да онысы үшін кешірім сұрайтын. Сонымен «оранған» сөзінің мағынасы, ол жоғарыда айтылған істермен айналыспайтын, не болмаса әдеттегіден аз айналысатын кездері жайлы айтылып тұр.

Аллаһтың атымен ант етемін, расында, мен Аллаһтан күніне жетпістен артық рет кешірім сұрап тәубе етемін. **Аль-Бухари.**

1871. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Жаным қолында Болғанның атымен ант етемін, егер сендер күнә жасамайтын болсаңдар, Аллаһ Тағала сендерді міндетті түрде құртып сендердің орындарыңа күнә жасап, ал артынан Аллаһ Тағаладан кешірім сұрайтын және оларды Өзі кешіріп отыратын адамдар әкелер еді[1]. **Муслим.**

1872. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Біздің есебіміз бойынша Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, адамдармен кездесуінің бірінде, әдетте жүз реттен: «Раббым, мені кешіріп тәубемді қабыл ал, расында, Сен – тәубені Қабылалушы, Мейірімдісің!» /Рабби-ғфир ли уа туб 'аләййа, инна-кә Анта-т-Тауубу-р-Рахиму!/, - деп жүз реттен айтатын. **Бұл хадисті Абу-Дауд пен ат-Тирмизи «Жақсы хадис», деп келтіреді.**

1873. Хабар бойынша, Ибн Аббас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Кімде-кім Аллаһтан әрдайым кешірім сұрайтын болса, Аллаһ оған кез-келген қиын жағдайдан құтылу жолын көрсетеді, сондай-ақ оған кез-келген қайғыны жеңілдетеді және оған күтпеген жерінен ризық жібереді. **Абу-Дауд.**

1874. Хабар бойынша, Ибн Мас'уд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

«Өзінен басқа құдай болмаған Тірі, толық Меңгеріптұрушы Аллаһтан кешірім сұрап Оған тәубе келтіремін» /Астағфиру-Ллаһа-лләзи лә иләһа иллә хуа-ль-Хаййа-ль-Қаййума уа атубу иләй-һи/[2],- деген адамға ол соғыс алаңынан қашса да, оның күнәлері кешіріледі. **Бұл хадисті Абу Дауд, ат-Тирмизи және аль-Хаким: «аль-Бухари мен Муслимнің шарттарын қанағаттандыратын сенімді хадис», - деп келтіреді.**

1875. Хабар бойынша, Шаддада бин Ауса, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһтан сұрап жасаған дұғалардың мырзасы (**патшасы**) болып[3], Аллаһ құлының мына сөздері жатады: «Иә Аллаһ, Сен – Раббымсың, Сенен басқа құдай жоқ; Сен мені жараттың, ал мен – Сенің құлыңмын, мен Саған берген уәдеме күшім жеткенше бекем боламын[4]. Өзім жасаған зұлымдықтан Өзіңе сыйынамын, Сенің маған жасаған рахымшылығыңды мойындаймын, сондай-ақ жасаған күнәлерімді мойындаймын, кешір мені, өйткені, расында, Сенен басқа ешкім күнәлерде кешірмейді!» /Аллаһумма, Анта Рабби, лә иләһа иллә Анта, халәқта-ни уа ана 'абду-кә, уа ана 'алә 'аһди-кә уа уа'ди-кә ма-стата'ту. А'узу би-кә мин шарри ма сана'ту, абу'у лә-кә бини'мати-кә 'аләййа, уа абу'у би-занби, фа-ғфир ли, фа-инна-һу лә йағфиру-з-зунуба иллә Анта!/[5]. Осы сөздерді күндіз, айтқандарына толығымен иланып айтса, соғсын сол күннің кешіне дейін өлсе, онда Жәннәт тұрғындарының қатарында болады, сондай-ақ бұл сөздерді кешке, айтқандарына толығымен иланып айтса, момын сол түннің таңына дейін өлсе, онда Жәннәт тұрғындарының қатарында болады. **Аль-Бухари.**

1876. Хабар бойынша, Саубан, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Намазды оқып болысымен, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Аллаһтан үш рет кешірім сұрап, сосын үш рет: «Иә Аллаһ, Сен – Сәлемсің[6] (Бейбітсің), және Сенен – сәлем (бейбітшілік) және Сен тәбәрәксің, иә ұлылық және жомарттық Иесі!» /Анта-с-Саләму ва мин-кә-с-саләму, табаракта, йа За-ль-джаляли уа-ль-икрами!/[7], - деп айтатын. Бұл хадисті жеткізушілердің бірі ал-Аузаъидан: «Аллаһтан кешірімді қалай сұрау керек?», - деп сұрағанда, ол: «Аллаһтан кешірім сұраймын, Аллаһтан кешірім сұраймын, деп айт» /Астағфиру-Ллаһа, астағфиру-Ллаһа/, - деді. **Муслим.**

1877. Хабар бойынша, Аиша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Қайтыс болар алдында Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын жиі: «Аллаһқа мақтау және Оған мадақ, Аллаһтан кешірім сұрап Оған тәбе келтіремін!» /Субхана-Ллаһи уа би-хамди-һи, астағфиру-Ллаһа уа атубу иләй-һи!/ **аль-Бухари, Муслим.**

1878. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһ Тағала айтты: «Иә Адам баласы, расынды, Менен сұрауыңды және Менен үміттенуіңді тоқтатпайынша, Мен сенің жасаған күнәлеріңнің аз-көбіне қарамай кешіріп отырамын! Иә Адам баласы, егер сен күнә жасап, ал ол күнәлерің аспандағы бұлтарға ('анан ас-сама) жететін болса, ал сосын Менен кешірім сұрасаң, онда Мен сені кешіремін! Иә Адам баласы, егер сен Маған көлемі бүкіл жерді жауып тұратын күнә жасап, бірақ Маған, Менен басқа ешкімге құлшылық етпей[8] келетін болсаң, онда Мен

---

[1] Әрине бұны күнәлер жасауға ұмтылдыру, деп түсінуге болмайды. Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бұл айтқандарының мағынасы, ол адамдардың Аллаһтан кешірім сұраудың қажеттілігі мен Аллаһ Тағаланың кешіргенді жақсы көретіндігіне көңіл аударткысы келгендігі.

[2] Араб әріптерімен «Мұсылман қорғаны» кітабінің №250 дұғасында келтірілген – **аударушыдан.**

[3] Яғни, Аллаһтан кешірім сұраудың ең жақсы түрі.

[4] Бұл дегеніміз, Саған деген сенімімді одан ары қарай жалғастырып, Өзіңе ықыласты түрде құлшылық етемін.

[5] Араб әріптерімен «Мұсылман қорғаны» кітабінің №79 дұғасында келтірілген – **аударушыдан.**

[6] «Саләм» сөзі арабтың үш әріптен құралған «с-л-м» түбірінен тұрады, ол сөздің мағыналарының бірі «бейбіт; пәк», болып табылады. Сонымен Аллаһтың «Саләм» есімі, барлық кемшіліктен және Оның бүкіл ұлылығы мен кәмілдігіне сәйкес келмейтін сипатарынан пәк дегенді білдіреді.

[7] Араб әріптерімен «Мұсылман қорғаны» кітабінің №66 дұғасында келтірілген – **аударушыдан.**

[8] Яғни, таухидтен мықты ұстанып.

саған міндетті түрде, сол күнәлеріннің бәрін жабатын кешірім сыйлаймын!» **Бұл хадисті ат-Тирмизи «Жақсы сенімді хадис», - деп келтіреді.**

«'Анан ас–сама», дегенді асаманға қарағанда көз жететін жер желінеді, сондай–ақ бұлттар, деп те айтылады.

1879. Хабар бойынша, Ибн Омар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Иә әйелдер, садақа беріп Аллаһтан көбірек кешірім сұраңдар, әйткені, расында, Тозақ тұрғындарының көпшілігі сендерден болатындығын көрдім!», - деді. Әйелдердің бірі: «Неліктен Отта көп болатындар біз боламыз?», - деп сұрады. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Сендер адамдарды көп қарғап күйеулеріне қатысты рахметсіздік танытасыңдар, ал ақылы жетіспейтіндер мен өзінің құлшылығын толығымен орындай алмайтындардың ішінен, ешкімнің сендерден артық саналыны санасынан көбірек айыра алатындығын байқаған емеспін!», - деді. Ол әйел: «Әйелдердің ақылының кемдігі мен олардың діндегі кәмілсіздігіне не нұсқайды?», - деп сұрады. Сонда ол: «Екі әйелдің куәсі бір еркекке тең келетіндігі және әйелдердің бірнеше күн қатарынан құлшылық етпегендігінде[1]», - деді. **Муслим.**

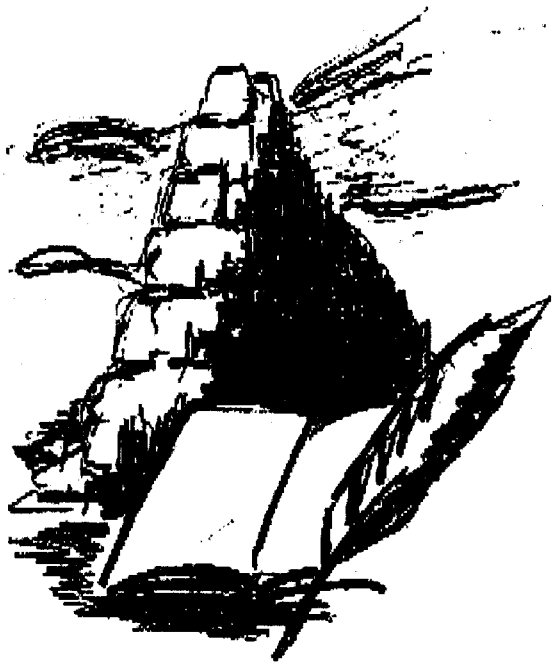

[1] Яғни, әйелдердің етеккірі келген кезде намаз оқымайтындығы.

372 ТАРАУ
Аллаһ Тағаланың имандыларға (мүминдерге) не дайындап қойғандығы жайында.

Аллаһ Тағала айтты:

«Сөзсіз тақуалар бақшаларда және бастауларда болады. Жәннәтқа имандықпен кіріңдер! Олардың жүректеріндегі кекті шығардық, туыс болып, тақтардың үстінде бір-біріне қарсы отырды. Жәннәтта олар шаршамайды да одан шығарылмайды.» **«Хыжыр» сүресі, 45-48 аяттар.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Әй құлдарым бүгін сендерге қауіп-қатер жоқ, әрі қайғырмайсыңдар. Олар сондай иман келтіріп бой ұсынушылар. Жәннәтқа кіріңдер. Сендер де жұбайларың да шаттыққа бөленесіңдер. Оларға алтыннан табақтар, кеселер ұсынылады. Сондай-ақ онда көңілдері қызығатын, көздері қуанатын нәрселер бар. Сонда онда мәңгі қаласыңдар. Міне осы сендердің малдарыңмен мұрагер болған Жәннәт. Онда сендерге жемістер көп одан жейсіңдер» **«Зухруф» сүресі, 68-73 аяттар.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Шын мәнінде тақуалар аман бір орында болады; Бақшаларда, бұлақтарда, Жұқа қалың жібектер киініп ерсілі-қарсылы отырады. Осы сияқты, сондай-ақ оларды бота көз хұрлармен үйлендіреміз. Ол жерде бейбіт түрде әр түрлі жемісті сұрай алады. Ол жерде дүниедегі алғашқы өлімнен басқа ешбір өлім таппайды. Аллаһ оларды тозақтың азабынан сақтаған. Раббыңнан кеңшілік, міне осы зор қол жеткендік» **«Дұхан» сүресі, 51-57 аяттар.**

Аллаһ Тағала айтты:

«Негізінен ізгілер, әрине нығмет ішінде болады. Олар дивандардың үстінде (Аллаһтың нығметтеріне) қарайды. Олардың бақытқа бөленгендіктерін шырайларынан танисың. Олар мөрленген ішімдіктен сусындатылады. Оның сарқыны жұпар аңқиды. Жарысушылар осыған жарыссын. Оның қоры «Тәсним» бастауынан. Ол бастаудан Аллаһқа жақын болғандар ішеді» **«Мутаффифун» сүресі, 22-28 аяттар.**

Бұл тарауға байланысты басқа да көп аяттар бар.

1880. Хабар бойынша, Жәбір, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Жәннәт тұрғындары ішіп-жейтін болады, бірақ әжеттенбейтін де, сіңбірмейтін де болады, ал жегендері мускустің жұпар иісі секілді кекірікпен бөлінетін болады, сондай-ақ оларға Аллаһты мақтау мен мадақтау тыныс алу секілді сіңірілетін[2] болады. **Муслим.**

1881. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Аллаһ Тағала айтты: «Менің тақуа құлдарым үшін Мен, оны көз көрмеген, ол туралы құлақ естімеген

[2] Яғни, осы дүниеде адамға тыныс алу қандай табиғи құбылыс болса, Жәнәтта Аллаһты мақтап, дәріптеу де сондай табиғи жеңіл құбылыс болады.

және ол туралы жүрек те сезінбеген нәрсе дайындап қойдым». Егер қаласаңдар былай деп айтылған аятты оқыңдар: «Ешкім қылмысы (амалы) жаққандықтан өздеріне көмес сақтулы қуанышты білмейді[1]» **Аль-Бухари, Муслим.**

1882. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бірінші топ болып Жәннәтқа кіретіндер (жарық түндегі) толған ай секілді болады, Сосын олардың артынан ергендер кіреді, сонда олар көктегі ең жарық планетадай болады. Олар не зәр шығарушы, не іш босатушы, не сіңбіруші болмайды, тарақтары алтыннан болады, терлері мускустай жұпар иісті болады, хош иісті бөлмерінде игілікті ағаш алоэ (мүңкіп) жанатын болады, олардың әйелдері үлкен көзді хор қыздары болады, түрлері жағынан олар ұқсас болады, өйткені бейнелерімен олар әкелері Адамға ұқсас болады, сондай-ақ олардың бойлары алпыс білек болады. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бұл хадистің аль-Бухари мен Муслим келтірген тағы бір нұсқасында, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені келтіріледі:

...онда олардың ыдыстары алтыннан болады, терлері мускус секілді жұпар иісті болады, олардың әрқайсысында екі әйелден болады, сонда олардың сүйек милары (жілік майлары) әдеміліктерінен аяқтарының терілерінен көрініп тұрады. Олардың арасында не келіспеушілік, не жеккөрушілік болмайды, жүректері бір жүрек секілді болып таң ертең кешке Аллаһты дәріптеумен болады.

1883. Хабар бойынша, аль-Мугира бин Шу'ба, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Бірде Мұса өзінің Раббынан: «Жәннәт тұрғындарынан кім ең төменгі орында болады?», - деп сұрағанда, Ол: «Ол (адам) Жәннәт тұрғындарының бәрі Жәннәтқа кіргізілгеннен кейін келеді, де оған: «Жәннәтқа кір!», - делінеді. Сонда ол: «Иә Раббым, адамдардың бәрі Жәннәтқа кіріп өздеріне дайындалған орындарды алғаннан кейін, мен қалай кірмекпін?», - дейді. Оған: «Егер саған жердегі патшалардың бірінің патшалығындай жер берілсе, сен соған риза болар ма едің?», - делінгенде, ол: «Мен риза боламын, иә Раббым!», - дейді. Сонда Аллаһ: «Саған соншасы және соншасы және соншасы және соншасы беріледі», - деп бесінші ретінде ол адам: «Иә Раббым, ризамын!», - дейді. Сонда Аллаһ: «Саған осы және осының он есесі беріледі және саған жаныңның қалағаны және көзіннің қуантқанының бәрі беріледі», - дейді. Ол адам: «Иә Раббым, ризамын мен!», - деп айтады. Муса, (сәлем болсын оған): «Раббым, олардың қайсысы ең биік дәрежеде болады?», - деп сұрады. Ол: «Олар Мен өзім таңдап алғым келгендер және Өзімнің қолыммен құрметтегендер болады, сондай-ақ бұны Мен бәрінен құпия ұстадым, оны ешбір көз көрмеген, сондай-ақ ешбір құлақ естімеген, сондай-ақ оны ешбір адамның жүрегі сезбеген». **Муслим.**

1884. Хабар бойынша, Ибн Мас'уд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, мен Отқа түскендердің қайсысы одан ең соңғы шығатындығын және Жәннәт тұрғындарының қайсысы онда ең соңғы болып кіретіндігін білемін. Бір адам оттан еңбектеп шығады да, оған Ұлы да Құдіретті Аллаһ: «Бар да Жәннәтқа кір», - дейді. Сонда ол Жәннәтқа келіп, ол оған толы көрініп: «Иә Раббым, мен оны толық күйінде таптым», - дейді. Сонда Ұлы Аллаһ Тағала оған тағы да: «Бар да Жәннәтқа кір!», - дейді. Сонда ол Жәннәтқа келіп, ол оған тағы да толы көрініп, қайтадан оралып: «Иә Раббым, мен оны толған күйінде таптым!», - дейді. Сонда Ұлы Аллаһ Тағала оған: «Бар да Жәннәтқа кір, сондай-ақ, расында, онда саған осы дүниеге ұқсасы (не: ...әлемдердің онына ұсқасы) және соның оны беріледі», - дейді. Сонда адам: «Сен патшалардың Патшасы болсаң да мені мысқылдап тұрсың ба?», - дейді.

Ибн Масъуд, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деді:

Сонда Мен Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Сонда ол адам Жәннәт тұрғындарының ішінде ең төменгі дәрежеде болады», - деп, айтқанда, оның кеңінен күліп аузын ашқаны соншама, оның азу тістерін көрдім. **Аль-Бухари, Муслим.**

1885. Хабар бойынша, Абу Муса, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Жәннәтта мүминнің биіктігі аспанға алпыс милге көтерілген, бүтін қуыс маржаннан салынған шатыры болады, сондай-ақ онда мүминмен бірге, оларды ол айналып өтетін, ал олар оны көрмейтін оның жанұясының мүшелері болады[2]. **Аль-Бухари, Муслим.**

Бір милдің ұзындығы алты мың білек.

1886. Хабар бойынша, Абу Са'ид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Жәннәтта сондай тал бар, ол талдың бір шетінен екінші шетінде дайындалған сәйгүлігімен аттылы жүз жылда да шауып өте алмайды. **Аль-Бухари; Муслим.**

«Сахихтердің» екуінде де осы хадистің және бір нұсқасында, Абу Хурайраның жеткізуімен, Пайғамбардың, оған Аллһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі:

...сонда оның көлеңкесінде шапқан аттылы, оның көлеңкесін жүз жылдың ішінде кесіп өте алмайды.

1887. Хабар бойынша, Абу Са'ид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Расында, Жәннәт тұрғындарының бірінің екіншілерінен (орын) айырмашылығынан, олар өздерінің үстінде тұрақтарға, сендер алыста шығыста не батыста жарқыраған планетаға қалай қарайтын болсаңдар, олар да солай қарайтын болады», - деді. Сонда адамдар: «Иә Аллаһтың

[1] «Сәжде» сүресі, 17 аят.

[2] Олардың бір-бірін көрмейтіндігі, не шатырдың көлемінің үлкендігінен, не олар бір-бірінен бір нәрсемен бөлінгендігінен.

елшісі, ол жерлер, жәй адам жете алмайтын, пайғамбарлардың орны болады ма?», - деп сұрағанда, Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын. «Иә, бірақ жаным қолында Болғанның атымен ант етемін, ол жерлер Аллаһқа және пайғамбарларға иман келтіргендер үшін де арналған!», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

1888. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Жәннәттағы садақтай жер, күннің шығатынының (бататынының) бәрінен артық! **Аль-Бухари, Муслим.**

1889. Хабар бойынша, Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Жәннәтта оның тұрғындарының әр жұма сайын баратын базарлары бар, сонда олардың беттері мен киімдеріне солтүстік самал желі соғып тұрады да, одан олар одан да әдемі әрі сүйкімді болып оралады, ал сосын олар, олар да бұрынғыдан әдемірек және сүйкімдірек болатын, өздерінің жақындарына оралғанда, жақындары: «Аллаһтың атымен ант етеміз, сендер бұрынғыдан да әдемірек болып кетіпсіңдер!», - дейтін болады, ал олар болса оларға: «Біз де Аллаһтың атымен ант етеміз, бізден кейін сендер де, одан да жақсы әрі әдемірек болып кетіпсіңдер!», - дейтін болады. **Муслим.**

1890. Хабар бойынша, Сахл бин Са'д, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Жәннәт тұрғындары өздерінен жоғарыдағы (тұрақтарда) орналасқандарға, сендер асапандағы планетаға қалай қарайтын болсаңдар, солай қарайтын болады. **Аль-Бухари, Муслим.**

1891. Хабар бойынша, Сахл бин Са'д, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде мен Жәннәтті суреттеп жатқан Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жанында болдым, сонда ол онысын аяқтап: «Жәннәтта ол жайлы көз көрмеген және құлақ естімеген, сондай-ақ адамның жүрегі сезбеген нәрселер бар», - деп, мына аятты оқыды: «Олардың жамбастары төсектерінен ажырап (түнде ұйқыдан тұрып), Раббыларына қорқа-дәмете жалбарынады. Сондай-ақ олар берген несібемізде тиісті орынға жұмсайды. Ешкім қылмысы (амалы) жаққандықтан өздеріне көмес сақтаулы қуанышты білмейді[1]». **Аль-Бухари.**

1892. Хабар бойынша, Абу Хурайра мен Абу Са'ид, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, олар Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Жәннәт тұрғындары Жәннәтқа кіргеннен кейін жаршы былай деп айғалайды: «Расында, сендер өлмей мәңгі өмір сүресіңдер, сондай-ақ, расында, ешқашан ауырмайтын дендерің сау болады, сондай-ақ, расында, ешқашан қартаймайтын жас боласыңдар, сондай-ақ расында, сендерге ешқандай жамандық келмейтін рахат күйде боласыдар!» **Муслим.**

1893. Хабар бойынша, Абу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Жәннәттағы ең төменгі орында болған адамға: «Қалағыныңды айт!», - делінгенде ол адам өзінің қалағанын қайталап айтады ды, одан: «Сен өзіңнің барлық қалағыңды айттың ба?», - делінеді. Ол: «Иә», - дейді. Сонда оған: «Саған қалағаның және оған қосымша тағы соншасы беріледі», - делінеді. **Муслим.**

1894. Хабар бойынша, Абу Са'ид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Расында, Ұлы Аллаһ Тағала Жәннәт тұрғындарына: «Иә Жәннәт тұрғындары», - деп сөйлейді де олар: «Біз мұндамыз, иә Раббымыз, және саған қызмет етуге дайынбыз, ал барлық игілік Сенің қолында», - дейді. Ол олардан: «Сендер ризасыңдар ма?», - дейді де, олар. «Біз неге риза болмаймыз, Сен бізге жаратқандарыңның ешқайсысына бермегеніңді бердің!», - дейді. Сонда Ол: «Расында, Мен сендерге бұдан да жақсысын беремін!», - дейді. Олар: «Иә Раббымыз, бұдан жақсы не (бар)?», - деп сұрайды. Сонда Ол: «Мен сендерге Өзімнің рахымымды түсіремін және осыдан кейін сендерге ешқашан ашуланбаймын!», - дейді. **Аль-Бухари, Муслим.**

1895. Хабар бойынша, Абу Са'ид аль-Худри, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол былай деді:

Бірде толық айлы түнде біз Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын бірге болған кезімізде, ол толық айға қарады да, сосын: «Расында, сендер Раббыларыңды мына айды көргендей өз көздеріңмен көресіңдер, сондай-ақ Оған қарауда ешқайсысың ренжітілмейсіңдер![2]», - деді. **Аль-Бухари, Муслим.**

1896. Хабар бойынша, Сухайб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, ол Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді:

Жәннәт тұрғындары Жәннәтқа кірген кездерінде Мейірімді Аллаһ Тағала: «Сендерге тағы бір нәрсе беруімді қалайсыңдар ма?», - деп сұрайды. Олар: «Сен біздің жүзімізді ағарттың емес пе?[3] Сен бізді Жәннәтқа кіргізіп Оттан құтқардың емес пе?![4]», - дейді. Осыдан кейін Аллаһ пердені[5] алады да, сонда

---

[1] «Сәжде» сүресі, 17 аят.

[2] Яғни, Аллаһқа қарау еш бір қиындық туғызбайды және Аллаһ Тағаланы өркім анық көреді.

[3] Бұл жерде, Ахіретте Жәннәтқа кірушілердің жүзі ағарып, ал Тозаққа кіретіндердің жүздері қараятындығы жайлы айтылып жатыр, ал Құранда бұл жайлы былай делінеді: «Қияметте кей беттер ағарып, кей беттер қараяды...» **«Аль- Имран» сүресі, 106 аят**

[4] Яғни, адамдардың бұдан басқа ешнәрсені армандауы мүмкін емес, дейді.

[5] Адамдар мен Аллаһтың арасындағы, адамдарға Аллаһ Тағаланы көруге тосқауыл болатын перде.

Оның барлық бергендерінің ішіндегі олар үшін ең қымбаты Олардың Раббыларына қарауы болады. **Муслим.**

[1]**Аллаһ Тағала айтты:**

«Расында, сондай иман келтіріп, ізгі іс істегендердің имандары себепті Раббылары, оларды астарынан өзендер ағатын Нағым жәннәтінің жолына салады. Олардың ондағы дұғалары: «Иә Аллаһ! Пәксің!» әрі олардың ондағы амандасулары: «Сәлем» және олардың дұғаларының соңы: «Барлық мақтау әлемдердің Раббы, Аллаһқа тән!», - деу болады» **«Юнус» сүресі, 9-10 аяттар.**

رياض الصالحين

Осыған бағыттаған Аллаһқа мадақ, егер Аллаһ бізге жолды нұсқамаса, біз өзіміз жол таба алмас едік! Иә Аллаһ, Ибраһимге және оның ұрпақтарына игілік еткеніндей, Мұхаммадқа және Мұхаммадтың ұрпақтарына да игілік ет! Иә Аллаһ, Ибраһимді және оның ұрпақтарын берекелегеніндей, Мұхаммадты және Мұхаммадтың ұрпақтарын да берекеле! Шын мәнінде Сен мадаққа Лайық Жоғарысың!

Мен еңбегімді (хижра жыл есебі бойынша) алты жүз жетпісінші жылдың он төртінші Рамаданында дүйсенбі күні аяқтадым.

Бұл кітап Аллаһ Тағаланың жәрдемімен және Оның тамаша ықпалымен аяқталды, сондай-ақ біздің мырзамыз сауатсыз пайғамбар Мухаммадқа және оны жанұясы мен оның барлық сахабаларына Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын.

Йахйа ан-Науауи

Ан-Науауи жайлы қысқаша мағлұмат.

Имам Мухйид-дин Абу Закарйа Йахйа бин Шариф бин Мурри бин Хасан бин Хусайн бин Мухаммад бин Джумаъа бин Хизам ан-Науауи 631 жылдың мухаррам айының бірінші, не екінші он күндігінде Сирияда туылған. Бала кезінен оны әкесі білімге деген сүйіспеншілікпен тәрбиелейді де, 649 жылы Дамаскке оқуға апарады. Онда ол алдымен діни ғылымдарды оқып, сосын өзі Ашрафийа медресесінде дәріс бере бастайды. Имам ан-Науауи екі рет қажылық жасаған, ал қысқа өмірінің соңында өзінің еліне келген және Иерусалим мен аль-Халилге (Хеврон) зиярат жасаған. 676 жылдың раджаб айында ауырып өзінің елінде қайтыс болады және сонда жерленген.

Имам ан-Науауи адамдардың арасында білімге деген құштарлығымен, діндарлығымен ерекшеленген және бүкіл өмірін білім ізденуге және Аллаһқа құлшылық етуге арнаған.

Ол «Тақуалардың бақтарынан» басқа алпыстан астам аяқталған және аяқталмаған еңбектер жазып қалдырған. Олардың ішінде аль-Бухари мен Муслимнің «Сахихтарына» түсініктемелерді, Абу Даудтың «Сунанына» түсініктемесін, «Қырық хадис» және де басқаларын ерекше атап өтуге болады. Имам ан-Науауи шафи мазхабын ұстанған.

Аллаһтан басқа құдай жоқ және Мухаммад Аллаһтың құлы әрі елшісі, деп куәлік беремін. Ұлы Аллаһтан, осы кітапты құрастырушы ан-Науауидің, оның ата-аналарының, оның ұстаздарының және осы кітапті сіздің қолыңызға жеткізуге үлесін қосқан әр-бір мұсылманның, сондай-ақ бүкіл мұсылманның күнәларын кешіріп, Өзінің Жәннәтіна кіргізуін және Өзінің Тозағы мен қабір азабынан құтқаруын сұраймын. Соңғы Пайғамбар Мухаммадқа, оның жанұясы мен сахабаларына және оның артынан ерген Қияметке дейінгі бүкіл ummeтіне Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын!

Аударушыдан

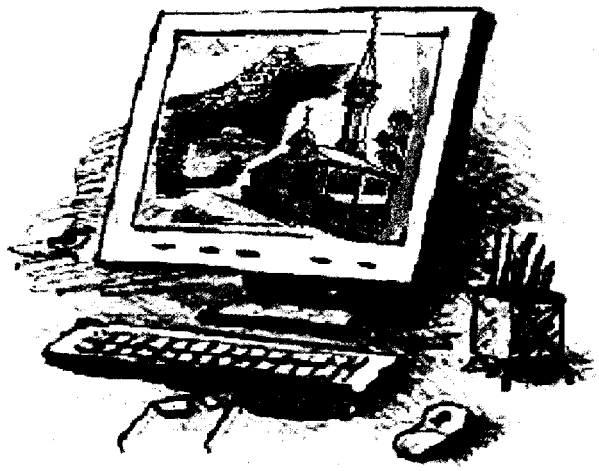

МАЗМҰНЫ:

АЛЛАҺТАН ДҰҒА ЖАСАП СҰРАУ ЖАЙЛЫ КІТАП

250 ТАРАУ Аллаһтан дұға жасап сұраудың қасиеті жайлы....3

251 ТАРАУ Жаныңда жоқ басқа біреуге дұға жасаудың қасиеті жайында....6

252 ТАРАУ Аллаһқа дұға жасап сұрауға байланысты кейбір мәселелер жайында....7

253 ТАРАУ Аллаһқа жақын (әулие) адамдардың кереметтері және олардың қасиетттері....7

ТЫЙЫМ САЛЫНҒАН АМАЛДАР ЖАЙЛЫ КІТАП

254 ТАРАУ Ғайбат (жаман) сөздерді айтуға болмайтындығы және тілге ие болу керектігі жайлы....11

255 ТАРАУ Ғайбат (жаман) сөздерді тыңдауға болмайтындығы, сондай-ақ мұндай сөздерді естіген адамға ондай сөздерді тоқтатып өзінің келіспейтіндігін білдіру керектігі, ал егер олай істей алмаса не болмаса оның сөздері тыңдаусыз қалады, деп ойласа, онда ондай жиылыстардан кету керектігі жайында....13

256 ТАРАУ Ғайбат (жаман) сөздерің қайсысын (не болмаса қай кезде) айтуға болтындығы....13

257 ТАРАУ Бір адамның сөздерін екінші адамға олардың арасына от салу үшін жеткізіп өсек айтуға болмайтындығы жайында....15

258 ТАРАУ Кесірлі істер мен соған ұқсас істердің адамдар арасында тарайтындығынан қорққан істің басқасында, адамдардың сөздері мен мен әңгімелерін өкімет басшыларына жеткізуге болмайтындығы жайлы....15

259 ТАРАУ Екіжүзділікті айыптау....15

260 ТАРАУ Өтірікшілікке тыйым....16

261 ТАРАУ Өтірікті қандай жағдайда айтуға болатындығы жайында....18

262 ТАРАУ Адамның айтып жатқаны жайлы, не әңгімесі жайлы дұрысын біліп алу жайында....18

263 ТАРАУ Өтірік куәлік беруге қатаң тыйым жайлы....18

264 ТАРАУ Адамға, не оның мініп жүрген малына қарғыс айтуға болмайтындығы жайында....19

265 ТАРАУ Олардың атын атамай күнәлі істерді жасаушыларға қарғыс айтуға болатындығы....19

266 ТАРАУ Мұсылмандарды хақысыз сөгуге болмайтындығы жайында....20

267 ТАРАУ Шариғаттық көз қарас бойынша пайда әкелмейтін болса және хақысыз өлген адамды жамандауға болмайтындығы жайлы....20

268 ТАРАУ Біреуді ренжітуге болмайтындығы жайлы....20

269 ТАРАУ Бір-біріне жеккөрушілік танытуға, қарым-қатынасты үзуге және бір-біріне сырт көрсетуге болмайтындығы жайында....21

270 ТАРАУ Көреалмаушылық көрсетуге болмайтындығы жайында....21

271 ТАРАУ Аңдуға және адамның қалауынсыз оның әңгмесін құпия тыңдауға болмайтындығы жайында....21

272 ТАРАУ Мұсылмандар жайлы жаман ойлауға болмайтындығы жайында (өрине олай істеуге мәжбүрлемесе)....22

273 ТАРАУ Мұсылмандарға менсінбеушілік көрсетуге болмайтындығы жайында....22

274[1] ТАРАУ Ашықтан-ашық мұсылмандарды табалауға тыйым екендігі жайында....23

275 ТАРАУ Шариғат бойынша расталған адамның тегін қорлауға болмайтындығы жайлы....23

276 ТАРАУ Алаяқтық пен өтірік айтуға рұқсаттың жоқтығы жайлы....23

277 ТАРАУ Опасыздыққа тыйым жайында....23

278 ТАРАУ Сыйлықпен және осыған ұқсас басқа да істермен міндетсінуге болмайтыдығы жайлы....24

279 ТАРАУ Тәкәппарлық пен қуғын көрсетуге тыйым жайлы....24

280 ТАРАУ Мұсылманға өзінің бауырын үш күннен артық мерзімге тастап кетуіне болмайтындығы жайлы, тек оған себеп - хабарласпаған бауырының Исламға түрлі жаңалықтар енгізумен, не болмаса осындай пасық істермен шұғылданғаны белгілі болмаса....25

281 ТАРАУ Егер оған мәжбүр болмаса, онда екі адамға үшінші адамның көзінше сыбырласуға, яғни сөйлескенде ол естімейтіндей етіп сөйлесуге болмайтындығы жайында. Сондай-ақ бұған екеудің түсініксіз тілде сөйлесуі жатады....25

282 ТАРАУ Заңды негіз болмаса құлды, жануарды, әйелді және баланы қинауға болмайтындығы, ал заңды негіз болғанның өзінде шектен шықпау керектігі жайлы....26

283 ТАРАУ Кез-келген мақұлықты, керек десеңіз іс құмырсқа не болмаса сол сияқты жәндіктерге қатысты болса да оларды отпен азаптауға болмайтындығы жайлы....27

284 ТАРАУ Бай адамға, заңды берешегін талап етіп жатқан иесіне қайтаруды, созуға болмайтындығы жайлы....27

285 ТАРАУ Сыйлық бермекші болып, ол сыйлық балаларына арналған болса да, бірақ ол силықты әлі сыйламаған болса, онда оны беруден бас тартпағанның жақсы екендігі жайлы, сондай-ақ садақа, зекет және сол сияқты құрбан ретінде берілген затты садақа берілген адамнан сатып алудың жақсы еместігі жайлы, сондай-ақ оны садақа берілген адам басқа адамға беріп, одан кейін оны сатып алғанның зияны жоқтығы жайлы....27

286 ТАРАУ Жетімнің дүниесін шашуға (жеуге) болмайтындығы жайында....28

287 ТАРАУ Өсімқорлыққа қатаң тыйым жайлы....28

288 ТАРАУ Көрер-көзге амал жасауға тыйым екендігі жайлы....28

289 ТАРАУ Нені көрер-көзге жасалды, деп есептеуге болатындығы және нені олай деп ойлауға болмайтындығы жайлы....29

290 ТАРАУ Шариғаттың үкімі (не нұсқауы) болмаса бөгде әйел мен әдемі жігітке (тесіліп) қарауға болмайтындығы жайлы....29

291 ТАРАУ Бөгде әйелмен оңаша қалуға болмайтындығы жайлы....30

292 ТАРАУ Әйел мен еркекке киімде болсын, тұрыс-жүрісте болсын және де басқа да істерде де болсын бір-біріне еліктеуге болмайтындығы жайлы....241

293 ТАРАУ Шайтанға және имансыздарға еліктеуге болмайтындығы жайлы....242

294 ТАРАУ Әйел баласына да, ер адамға да шашын қара түске бояуға болмайтындығы жайлы....242

295 ТАРАУ «Казаъ» (шашты жартылай қыру) жасауға болмайтындығы және ер кісілерге шашты

толығымен қырып тастауға болатындығы, ал әйелдерге олай істеуге болмайтындығы жайлы.....31
296 ТАРАУ Шашқа басқа шашты қосып ұзартуға, денеге (инемен) сурет салуға және тісті егеуге болмайтындығы жайлы.....32
297 ТАРАУ Сақалдан, бастан жене басқа да жерлерден ақ түскен шашты жұлуға болмайтындығы, сондай-ақ жас өспірімге сақалы шыға бастаған кезде оны жұлуға болмайтындығы жайлы.....33
298 ТАРАУ Оң қолмен ұятты жерлерін жуу жағымсыз іс екендігі және оған дәлелді себеп болмаса оң қолмен ұятты жерлерін ұстауға болмайтындығы жайлы.....33
299 ТАРАУ Аяқ киімді бір аяққа ғана киіп жүруге және дәлелді себепсіз аяқ киімді тұрып киуге болмайтындығы жайлы.....33
300 ТАРАУ Ұяқтар кезде не болмаса басқа да жағдайларда жанып тұрған отты, ол қай жерде жанғанына қарамастан май шамда не басқа жерлерде болсын қалдыруға болмайтындығы.....33
301 ТАРАУ Көлгірсуге (такяллюф) тыйым екендігі жайында, ал дәлірек айтатын болсақ пайдасы жоқ айтуға ауыр сөздерді сөйлеуге, не болмаса жасауға ауыр істерді жасауға болмайтындығы жайлы.....34
302 ТАРАУ Өлген адамның артынан айғайлап жылауға, өзін беттен ұруға, үстіндегі киімін жұлуға, шашын жұлуға, сондай-ақ қыруға және өзіне қарғыс айтып, опат тілеуге болмайтындығы жайлы.....34
303 ТАРАУ Көріпкелдерге (кухxан), жұлдызбен бал ашушыларға, сондай-ақ жәй бал ашушылар мен құммен, майда таспен, арпамен және басқа да заттармен бал ашушыларға баруға болмайтындығы жайлы.....35
304 ТАРАУ Құстың ұшуымен бал ашуға тыйым екендігі жайында.....36
305 ТАРАУ Кілемге, не тасқа, не киімге, не дирхемге, не динарға, не жастыққа не басқа да заттарға тірі жанды бейнелеуге болмайтындығы, сондай-ақ тірі жанда қабырғаға, төбеге, пердеге, сәлдеге, киімге және осы сияқты заттарға салуға болмайтындығы, сондай-ақ бейнелерді өшіру керектігі.....36
306 ТАРАУ Аң аулағанға не болмаса үйді қорғағанға болмаса, ит ұстауға болмайтындығы жайында.....37
307 ТАРАУ Түйенің және басқа да малдың мойнына қоңырау тағудың жақсы емес екендігі, сондай-ақ жолға ит пен қоңырау алып шыққанның жақсы емес екендігі жайлы.....38

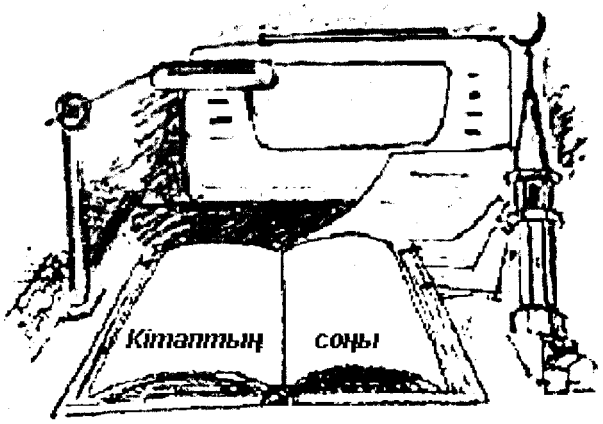

308 ТАРАУ Тезек жейтін түйеге мінудің жақсы еместігі, ал егер де олар таза жем жесе оның етін жеуге де және мінуге де болатындығы жайлы.....38
309 ТАРАУ Мешітте түкіруге болмайтындығы, егер де онда түкірік көрсең алып тасту керектігі және мешітті кір (қоқыстан) тазарту керектігі жайлы.....38
310 ТАРАУ Мешітте таласудың, дауыс көтерудің, жоқ іздеудің, сатудың, бір нәрсені жалға берудің не осыған ұқсас басқа да істермен айналысудың жақсы емес екендігі жайлы.....38
311 ТАРАУ Сарымсақ, жуа, пияз және осыған ұқсас сасық иісті тағамды жеген адам егер аса қажет болмаса ол жеген затының иісі кетпейінше мешітке кіруіне болмайтындығы жайлы.....39
312 ТАРАУ Имам жұмада құтпа айтып жатқанда аяқты көтеріп оны қолмен құшақтап отыруға болмайтындығы, өйткені олай отыру адамға ұйқысын келтіріп, соның әсерінен құтпадағы кейбір сөздерді ұқпай, сондай-ақ дәретінің бұзылуы мүмкін екендігі жайлы.....39
313 ТАРАУ Зуль хиджжа айының бірінші он күні кірісімен құрбан шалмақшы болған адамға құрбанын шалмайынша тырнағын алуға және шашын кесуге болмайтындығы жайлы.....39
314 ТАРАУ Жаратылыстың мысалыға: Пайғамбардың, Қағбаның, періштелердің, көктің, өруақтың, өмірдің, ата-бабалардың, басшының рахымының, пәленшенің мазарының не сенімділіктің атымен ант беруге қатал тыйым екендігі жайлы.....39
315 ТАРАУ Біле тұра өтірік ант беруге болмайтындығы жайлы.....40
316 ТАРАУ Бір нәрсені орындауға ант беріп, ал сосын артынан басқа істің одан жақсырақ екендігін көрген сол жақсырақты орындап, ал антының борышын өтеуі жайлы 40
317 ТАРАУ Бос анттың күнәсәнің жоқтығы және оның ақысын өтеудің керегінің жоқтығы жайлы, ал бос ант деп, адамның тілінен абайсызда шығып кеткен: «Жоқ, Аллаhтың атымен ант етемін!», не болмаса «Иә, Аллаhтың атымен ант етемін!», - деген сияқты сөздер жатады.....41
318 ТАРАУ Шындықты айтса да саудада ант бермегеннің жақсырақ екендігі жайлы.....41
319 ТАРАУ Аллаh үшін Жәннәттан басқаны сұраудың жақсы еместігі және Аллаh Тағала үшін сұрағанның және Ол үшін сұрап өтінгеннің бетін қайтармау жайлы..... 41
320 ТАРАУ Әмәршіні және басқа да биліктегі адамдарды «шахиншах» деп атауға болмайтындығы, өйткені ол «патшалардың патшасы» (малику-ль-мулюк), деген мағынаны білдіреді, ал олай тек Оған мадақ болсын, Аллаh Тағаланы ғана атауға болады.....41
321 ТАРАУ Дінсізді және дінге жаңалық енгізушіні «Мырзамыз», деп, немесе осыған ұқсас сөздермен атуға болмайтындығы жайлы.....42
322 ТАРАУ Безгегті ұрсуға болмайтындығы жайлы.....42
323 ТАРАУ Желді ұрсуға болмайтындығы және ол көтерілгенде не деу керектігі жайлы.....42
324 ТАРАУ Әтешті ұрсуға болмайтындығы жайлы..42
325[1] ТАРАУ Адамаға: «Пәленше жұлдыздың арқасында жаңбыр жауды», деп айтуға болмайтындығы жайлы..... 42

326 ТАРАУ Мұсылманға «Иә кәпір (имансыз)!», деп айтуға болмайтындығы жайлы....43
327 ТАРАУ Әдепсіздік пен жаман (ұятсыз) сөздерге тыйым жайлы....43
328 ТАРАУ Қарапайым және осыған ұқсас жәй адамдармен сөйлескенде белгілі бір шектен шықпау, маңғазданып сөйлемеу, тым шешендік танытып көне сөзерді қолданып жақсы сөз тіркестерін іздестірмеу (қумау) жайлы....43
329 ТАРАУ «Мен жаманмын», деп айтудың жақсы еместігі жайлы....43
330 ТАРАУ Жүзімді «кәрм» деп атау жақсы еместігі жайлы....44
331 ТАРАУ Егер шариғаттың рұқсат еткен жағдайлары мысалыға үйлену үшін болмаса, онда еркекке әйелдің әдеміліктерін суреттеуге болмайтындығы жайлы.... 44
332 ТАРАУ «Иә Аллаh қаласаң, мені кешір», - деген сияқты сөздерді айтуға болмайтындығы жайлы, өйткені адам өзінің (Аллаhтан сұраған) өтініштерінде табанды болуы керек....44
333 ТАРАУ «Аллаh және пәленше қалағандай», - деп айтудың жақсы еместігі жайлы....44
334 ТАРАУ Соңғы намаздан кейін сөйлесудің жақсы еместігі жайлы....44
335 ТАРАУ Әйелге күйеуімен төсекке жатпауға Шариғаттың үкімінен сәйкес сылтау болмаса бас тартыға болмайтындығы жайлы....45
336 ТАРАУ Күйеуінің жанында оның рұқсатынсыз ораза ұстауға болмайтындығы жайлы....45
337 ТАРАУ Имамның артында намаз оқып жатқан адамның имамнан бұрын рукуғтан кейін және сәждеден кейін басын көтеруге болмайтындығы жайлы....45
338 ТАРАУ Намаз уақытында қолды белге қоюдың жақсы еместігі жайлы....45
339 ТАРАУ Тамақ беріліп ал адам оны жеуді қалап тұрған кезде және үлкен не кіші дәрет сындырғысы келіп тұрған адамға сол уақытта намаз оқығанының жақсы еместігі жайлы....45
340 ТАРАУ Намаз кезінде көкке қарауға болмайтындығы жайлы....45
341 ТАРАУ Намаз уақытында себепсіз бұрылуға болмайтындығы жайлы....45
342 ТАРАУ Намазды молаға (мазарға) қарап оқуға болмайтындығы жайлы....46
343 ТАРАУ Намаз оқушының алдынан өтуге болмайтындығы жайлы....46
344 ТАРАУ Қамат айтылған соң имамның артында тұрушыларға қосымша намазды оқуды бастау ол сүннет бойынша оқиын деп жатыр ма әлде жоқпа бәрібір жақсы емес екендігі жайлы....46
345 ТАРАУ Жұманы оразаға және басқа түндердің арсы-нан жұма түнін намаз оқуға бөлудің жақсы еместігі жайлы....46
346 ТАРАУ Екі не болмаса одан да көп күн оразаның арасында тамақ-су ішпей үздіксіз (уисаль) ораза ұстауға болмайтындығы жайлы....46
347 ТАРАУ Қабірге отыруға болмайтындығы....47
348 ТАРАУ Қабірді гипспен қаптауға және оның үстіне құрылыс салуға болмайтындығы жайлы....,47
349 ТАРАУ Құлға өзінің қожайынынан қашуға болмайтындығы жайлы....47
350 ТАРАУ Құран мен Сүннеттің үкімінен сай жазаның кешірілуін өтінуге болмайтындығы....47
351 ТАРАУ Адамдар жүретін жолдың бойында, олар дем алатын көлеңкелерде, судың қайнар көзінде және сол сияқты жерлерде дәрет сындыруға (әжеттенуге) болмайтындығы жайлы....47
352 ТАРАУ Түрғын суға дәрет сындыруға және сол сияқты істер жасауға болмайтындығы жайлы....48
353 ТАРАУ Сыйлық беру тұрғысында әкенің бір балаға басқа балалардың алдына көп көңіл бөлуінің дұрыс еместігі жайында....48
354 ТАРАУ Төрт ай он күнге созылатын күйеуі өлгеннен кейін қара тұтынатын күндер болмаса, онда үш күннен артық қара тұтынуға болмайтындығы жайлы....48
355 ТАРАУ Көшпенді(нің затын) отырықшыға сатуға болмайтындығы, керуендерді қарсы (алып затын қалаға кіргізбестен сатып алуға), (діндегі) бауырының судасын бұзуға және егер оған өзі рұқсат бермесе (діндегі бауырының) құдалығынан кейін құда түсуге болмайтындығы жайлы....48
356 ТАРАУ Шариғаттың рұқсат еткен нәрседерінен басқаға қаржы ақша жаратуға бомайтындығы....49
357 ТАРАУ Шын болсын ойнап болсын қылышты қынабысыз беруге болмағандай мұсылманға қару және сол секілді заттарды қаратуға (оқтауға) болмайтындығы жайлы....50
358 ТАРАУ Оған дәлелді себеп болмаса азан айтылған соң мешіттен намазды оқымай кетпеу керектігі жайлы....50
359 ТАРАУ Оған дәлелді себеп болмаса сыйға берілген райханнан бас тартуға болмайтындығы жайлы....50
360 ТАРАУ Егер адам мақтағанды көтере алмайтын болса онда оны, оның көзінше мақтаудың керегі жоқтығы, ал егер ол мақтағанды көтере алса олай істеуге болатындығы жайында....50
361 ТАРАУ Оба індеті басталған жерден қашып кетудің және ондай жерге барғанның жақсы еместігі жайлы....51
362 ТАРАУ Сиқырға (бақсылыққа) қатаң тыйым екендігі жайында....262
363 ТАРАУ Егер Құран қағаздары жаудың қолына түсу қаупі болса, онда кәпірлердің еліне Құран қағаздарымен баруға болмайтындығы жайында.....52
364 ТАРАУ Алтыннан, күмістен жасалған ыдыстардан ішуге, жеуге дәрет алуға және басқа да істерде қолдануға болмайтындығы жайында....52
365 ТАРАУ Еркекке запыранмен боялған киімді киуге болмайтындығы жайында....52
366 ТАРАУ Күні бойы қараңғы түскенше сөйлемей жүруге болмайтындығы жайлы....52
367 ТАРАУ Адамға өзінің шығу тегеін басқа адаммен байланыстыруға және бас бостандығын алған құлға - өзінің қамқоршысын (маулясын) басқа адам (бас бостандығын берді) деп айтуға болмайтындығы.....53
368 ТАРАУ Ұлы Аллаh Тағала мен Оның елшісінің тыйым салған нәрселерін орындаудан сақтану жайында....53
369 ТАРАУ Тыйым салынған нәрсені орындаушыға не айтып, не жасау керектігі жайында....54
ТҮРЛІ ҚЫЗЫҚТЫ ОҚИҒАЛАР КЕЛТІРІЛГЕН КІТАП
370 ТАРАУ Түрлі қызықты оқиғалар келтірілген (хадистер)....54
371 ТАРАУ Аллаhтан кешірім сұрау жайлы....66
372 ТАРАУ Аллаh Тағаланың имандыларға (мүминдерге) не дайындап қойғандығы жайында....68
МАЗМҰНЫ[1]....72

Ассаламу алейкум уарахматуллаhи уабаракатуh!

Мешіттің кітабы!

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЕСІМ БЕРІЛІСТІ ЕЛДІМЕКЕН АУДАНЫ ӘКІМДІГІ
«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ДІНІ ІСТЕР ЖӨНІНДЕГІ АГЕНТТІГІ»
«САРАЛЖЫН АУЫЛДЫҚ ДІНІ БІРЛЕСТІГІ»

Хадистер жинағы имам ан-Науауи

Тақуалардың бақтары

1 кітап

2 кітап

Тақуалардың бақтары

Хадистер жинағы

رياض الصالحين

имам ан-Науауи

имам ан-Науауи

Тақуалардың бақтары

хадистер жинағы

3 - кітап

رياض الصالحين

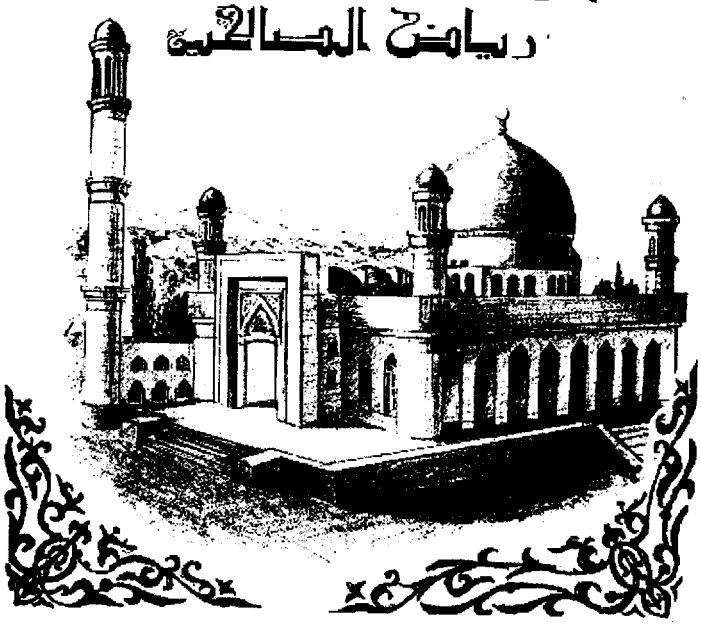

Тақуалардың бақтары

رياض الصالحين

имам ан-Науауи

Хадистер жинағы

4 кітап

Құрметті оқырман, **«Тақуалардың бақтары»** кітабы, сізді бәріміз жақсы білетін және тілімізбен әрдайым айтып жүретін, бірақ та оның дәмін толығымен сезінбеген иманның ақиқаттарына жетелейді. Расында, бұл кітапты атына сәйкес бақтай дерсің, өйткені оны оқыған адам, өзін иманның бағының ішінде жүргендей сезінеді де, ал бұл кітаптағы қағидаларға амал жасаған адам сол бақтың ішіндегі жемістің дәмін татқандай болады. Өйткені Ислам діні оны дұрыс түсініп және оны өзінің өмірінің басшылығы ретінде ұстанған адам үшін жеңіл әрі тәтті. Аллаһ Тағала Өзінің кітабында былай дейді: «...Аллаһ сендерге жеңілдік қалайды, ауыршылық қаламайды...» **(«Бақара» сүресі, 185 аят)** Пайғамбарымыз, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бір хадистерінде: «Расында, бұл дін жеңіл, бірақ кімде-кім онымен жарысатын болса, онда дін оны сөссіз жеңеді, сондықтан дұрысын ұстаныңдар да (дінге неғұрлым) жақындаңдар, қуаныңдар да Аллаһтан таңертең, түсте, кешке және түннің бір бөлігінде көмек сұраңдар», - дейді. **(Аль-Бухари)**. Ал Ислам дінін дұрыс түсіну дегеніміз - ол осы дінді, адам баласына жіберуші Аллаһтың және Оның елшісінің әмірлерін білу. Мінеки сондықтан, Құран аяттары мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, хадистерінен тұратын бұл кітап, сізге иманның хош иісті бақтарының мөлдір қайнар көзіне жасайтын саяхатыңызға серік болуға лайық.

«Науан Хазрет» атындағы орталық мешіт. Көкшетау қаласы,

2006 жыл.